V. İ. LENİN

Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları

MUBİ

SOL
YAYINLARI

ULUSAL SORUN
VE
ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI

V. İ. LENİN

İKİNCİ BASKI

ULUSAL SORUN
VE
ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI

V. İ. LENİN

ÇEVİREN
YURDAKUL FİNCANCI

V. İ. Lenin'in
ulusal sorun ve ulusal kurtuluş savaşları ile ilgili yazılarından
(*Collected Works*, vol. 1-45)
Sol Yayınları
tarafından hazırlanan derlemeyi,
İngilizcesinden
Yurdakul Fincancı
dilimize çevirmiş ve kitap,
Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları
adı ile,
Sol Yayınları
tarafından,
Ekim 1993
(Birinci Baskı: Ağustos 1979)
tarihinde,
Ankara'da, *Şahin Matbaası* nda bastırılmıştır.

ISBN 975-7399-30-2

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM (1903-1904)
9-156

11 Programımızda Ulusal Sorun
21 Bund Ulusalcılığında Sonsöz
25 Stuttgart Enternasyonal Sosyalist Kongresi
28 Dünya Siyasetinde Alev Alabilecek Maddeler
36 Balkanlardaki ve İran'daki Olaylar
47 Enternasyonal Sosyalist Büro Toplantısı
50 Maksim Gorki'ye Mektup
52 Türk-İtalyan Savaşının Sonu
54 Kadetler ve Ulusalcılar
56 Yeniden Doğan Çin
59 Balkan Savaşı ve Burjuva Şovenizmi
61 Vehi Yazarları ve Ulusalcılık
63 Uygar Avrupalılarla Vahşi Asyalılar
65 Çin'de Partilerarası Kavga
68 Asya'nın Uyanışı
70 İşçi Sınıfı ve Ulusal Sorun
73 Geri Avrupa, İleri Asya
76 Letonya Bölgesi Sosyal-Demokratlarının Dördüncü Kongresi İçin Program Taslağı
76 Ulusal Sorun
80 Ulusal Sorun Üzerine Tezler
89 Yahudi Okulları İçin Ayrımcılık
92 RSDİP Merkez Yönetim Kurulu İle Parti Görevlilerinin 1913 Ortak Yaz Konferansında Alınan Kararlar
92 Ulusal Sorun Üzerine Karar
95 "Kültürde Ulusal" Özerklik
100 Kadetler ve "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı"
103 Rus Okullarındaki Öğrencilerin Bağlı Oldukları Uluslar
107 RSDİP'nin Ulusal Programı
114 Ulusal Liberalizm ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı
117 *Novoye Vremya*, *Reç* ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı
119 Ulusal Sorun Üzerine Bir Konferans İçin Tezler
119 Ulusal Sorun
131 Avusturya ve Rusya'da Ulusal Programın Tarihine Katkı
134 "Ulusalcılık" Üzerine Birkaç Söz Daha
137 Kıdemli Yoldaşın "Ulusal Sorun ve Letonya Proletaryası" Başlıklı Yazısı Üzerine Başyazı
139 Ulusal Eşitlik Tasarısı
140 Yahudilere Hiçbir Yetki Tanınmayışını ve Köken ve Bir Ulusa Bağlılık Temeline Dayalı Sınırlamaları Kaldırmayı Öngören Tasarı

142 Ulusal Siyaset Sorunu Üzerine
151 Ulusal Eşitlik
154 Ulusların Eşitliği ve Ulusal Azınlıkların Haklarının Korunması Hakkında Tasarı

İKİNCİ BÖLÜM (1914-1917)
157-290

159 İncelmiş Bir Ulusalcılıkla İşçilerin Yozlaştırılması
163 Ölü Şovenizm, Yaşayan Sosyalizm
171 Alman Sosyal-Demokrasisi ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı
172 Sosyal-Şovenistlerin Safsataları
178 Platonik Enternasyonalizmin Çöküşü
184 Sosyal-Şovenizme Karşı Savaş Üzerine
189 Yanlış Bir Bayrak Altında
191 Barış Sorunu
197 Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı
205 Enternasyonalist Sözlerin Gerisine Gizlenen Sosyal-Şovenist Siyaset
214 "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı" Tezleri İçin Not
215 RSDİP Merkez Yönetim Kurulunun İkinci Sosyalist Konferansı İçin Hazırladığı Önerilerin İlk Şekli
218 Alman Şovenizmi ile Alman Olmayan Şovenizm
222 Junius Broşürü
229 Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm
229 1. Savaşa ve "Ata Topraklarının Savunulması"na Karşı Marksist Tutum
234 6. P. Kievski'nin Ortaya Attığı ve Çarpıttığı Öteki Siyasal Konular
247 Boris Souvarine'e Açık Mektup
252 1905 Devrimi Üzerine Konferans
253 İstatistik ve Sosyoloji
254 Ulusal Hareketlerin Tarihsel Geçmişi
255 Birinci Bölüm. — Birkaç İstatistik
255 I
259 II
261 Cumhuriyetçi Şovenistlerin Hileleri
265 RSDİP (B)'nin Tüm-Rusya Yedinci (Nisan) Konferansı
265 18. Ulusal Sorun Üzerine Söylev
270 19. Ulusal Sorun Hakkında Karar
272 10. Ulusal Sorun Konusunda Söylev
274 Fabrikalarla Alaylardan Seçilen Sovyet Milletvekillerine Buyrultu
277 Sosyal-Şovenistlerle Birlikte Enternasyonal, Sözümona Sosyalist Bir Konferans Toplanması Hakkında
279 Sosyal-Şovenistler ve Enternasyonalistler
282 Enternasyonalistleri Birleştirme Sorunu
285 Dış Siyasetin Sırları
288 Rus Devriminin Dış Siyaseti

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM (1917 - 1923)
291-390

293 Rusya'daki Ulusal Toplulukların Haklar Bildirisi
296 Halk Komiserleri Kurulunun, Yahudi Düşmanlığı Hareketinin Kökünün Kurutulmasına İlişkin Kararı
298 RKP (B)'nin Program Taslağı
298 5. Programın Ulusal İlişkiler Bölümü
299 6. Programın Ulusal İlişkiler Bölümü Son Taslağına Ek
300 RKP (B)'nin Sekizinci Kongresine Sunulan Parti Programı Hakkında Rapor
307 Afganistan Emiri Emanullah Hana Mektup
309 Amerikalı Bir Gazetecinin Sorularına Yanıt
311 Doğu Halkları Komünist Örgütlerinin İkinci Tüm-Rusya Kongresinde Söylev
323 "Universal Service"in Berlin Muhabiri Karl Weigand'ın Sorularına Yanıt
324 Emekçi Kazakların Birinci Tüm-Rusya Kongresinde Yapılan Konuşma
329 G. K. Orjonikidze'ye Telgraf
330 Hint Devrimci Derneğine
331 Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu Üzerine Tezlerin Ön Taslağı
339 Uluslararası Durum ve Komünist Enternasyonalin Temel Ödevleri Konusunda Komünist Enternasyonalin İkinci Kongresine Sunulan Rapor
345 Ulusal ve Sömürgesel Sorunlar Komisyonunun, Komünist Enternasyonalin İkinci Kongresine Sunduğu Rapor
351 A. Sultanzade'nin Doğuda Toplumsal Devrim Olasılıklarına İlişkin Raporu Hakkında Notlar
352 Komünist Enternasyonalin İkinci Kongresinin Ulusal ve Sömürgesel Sorunlar Komisyonu İçin Notlar
353 Doğu Halklarının Oturduğu Bölgelerde RKP(B)'nc Düşen Ödevler Konusunda RKP(B) Merkez Yönetim Kurulu Politbürosunun Karar Taslağı
355 Tüm-Rusya Merkez Yönetim Kuruluyla Halk Komiserleri Kurulunun, Dış ve İç Siyaset Konularında, Sovyetlerin Sekizinci Tüm-Rusya Kongresine Raporu
357 İşçi ve Köylü Milletvekillerinin Moskova Sovyeti Genel Kurulunda Konuşma
360 Azerbaycanlı, Gürcü, Ermeni, Dağıstanlı ve Dağlı Cumhuriyetindeki Komünist Yoldaşlara
363 Rus Komünist Partisinin Taktikleri Konusunda Komünist Enternasyonalin Üçüncü Kongresine Sunulacak Rapor İçin Tezler
363 1. Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetinin Uluslararası Durumu
364 2. Sınıf Güçlerinin Enternasyonal Safta Toplanması
366 Rus Komünist Partisinin Taktikleri Konusunda Komünist Enternasyonalin Üçüncü Kongresine Sunulan Rapor
368 Enternasyonal Proletaryaya Çağrı
370 G. I. Safarov a

372 Moğolistan Halk Cumhuriyeti Temsilciler Kuruluyla Konuşma
374 Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Konseyine Mektup
375 Militan Materyalizmin Önemi
377 *Pravda*'nın Onuncu Yıldönümünde
381 Ağırbasan Ulusal Şovenizmle Savaş Konusunda Siyasal Büroya Not
382 *Observer* ve *Manchester Guardian* Gazetelerinin Muhabiri Michael Farbman'la Görüşme
387 Az Olsun Temiz Olsun

391 *Açıklayıcı Notlar*

BİRİNCİ BÖLÜM
1903 - 1914

PROGRAMIMIZDA ULUSAL SORUN

PARTİ programı taslağımızda, başka noktaların yanısıra, "devleti oluşturan tüm ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını" güvence altına alan demokratik bir anayasaya dayalı bir cumhuriyet isteğiyle ortaya çıktık. Birçok kişi, programımızdaki bu isteği yeterince açık bulmadı. 33. sayıda, Ermeni sosyal-demokratların bildirgesi üzerinde dururken, bu noktanın anlamını şöyle açıkladık: sosyal-demokratlar, ulusal kaderi tayin etmeyi, dışardan, şiddete başvurarak ya da haksız biçimde etkilemeye dönük her türlü çabayla savaşacaklardır. Ne var ki, kendi kaderini tayin özgürlüğü için savaşım vermeyi, hiç duraksamaksızın tanımamız, ulusal kaderi tayin etmeyi amaçlayan her isteği kesinlikle destekleme yüklenimi altına girdiğimiz anlamına

gelmez. Proletaryanın partisi olarak sosyal-demokrat parti, halkların ya da ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı yerine, her ulus içindeki proletaryanın kendi kaderini tayin hakkına geçerlik kazandırmayı kesin temelli ödevi sayar. Her zaman ve hiç duraksamaksızın, bütün ulusların proletaryasının *en yakın* işbirliği için çalışmalıyız. Yeni bir sınıflı devletin kurulmasına ya da gevşek bir federal birliğin vb. yerini alacak devletin tam siyasal birliğine yardımı olacak istekleri, ancak belli özel durumlarda öne sürebilir, aktif olarak destekleyebiliriz.*

Programımızın ulusal soruna ilişkin esaslarını böyle açıklayışımız, Polonya Sosyalist Partisinin (PSP)[1] sert itirazına yolaçtı. "Rus Sosyal-Demokratlarının Ulusal Sorun Karşısındaki Tutumu" başlıklı yazıda (*Przedswit*,** Mart 1903), PSP, bu "şaşılası" açıklamaya ve bizim bu "gizemli" kendi kaderini tayin anlayışımızın "bulanıklığına" duyduğu öfkeyi dile getiriyor. PSP, bizi, koşullara bakmaksızın körükörüne ilkelere saplanmakla ve "madem dil, milliyet, kültür ve benzeri şeyler salt burjuva uydurmasıymış, öyleyse işçiler, kapitalizmi tüm olarak ortadan kaldırmaktan başka bir şeyle ilgilenmezlermiş" yollu "anarşist" görüşler taşımakla falan suçluyor. Bu iddiayı ayrıntılarıyla incelemeye değer buluyoruz. Çünkü bu iddia, ulusal sorun konusunda, sosyalistler arasında çok yaygın ve çok genel olan yanlış inançların neredeyse tümünü ortaya koyuyor.

Bizim açıklamamızda "şaşılası" ne var? Bu açıklama, neden [programın –ç.] "sözcük" anlamından bir ayrılış olarak görülüyor? Ulusların kendi kaderlerini tayin *hakkını* tanımak, gerçekte her ulusun kendi kaderini tayin isteğini *desteklemek* anlamına mı gelir? Her şey bir yana, bütün yurttaşların özgür biçimde dernekleşme *hakkını* tanımamız demek, biz sosyal-demokratların, kesenkes, her yeni dernekleşmeyi *destekleme* yüklenimi altına girmemiz demek değildir. Hatta bu hakkı tanımış olmamız, bizim, uygunsuz ve akılsız bir adım olarak göreceğimiz belli bir derneğe karşı çıkmamızı, ona karşı kampanya açmamızı da önlemez. Biz cizvitlerin özgürce aydınlatma çabası gösterme *hakkını* bile tanırız, ama cizvitlerle proletarya arasında bir ittifak kurul-

* Bkz: Lenin. *Collected Works*, vol 6, s. 324-327. –*Ed.*

** Şafak. –ç.

masına karşı (kuşkusuz polis yöntemleriyle değil) savaşırız. Öyleyse, *Przedswit* "Eğer bu kendi kaderini özgürce tayin hakkı isteği, sözcüğü sözcüğüne alınırsa [şimdiye dek bizim yaptığımız da bu zaten] ancak o zaman tatmin oluruz" dediği zaman, apaçık görülüyor ki, programın sözcük anlamından ayrılan, PSP'nin kendisinden başkası değildir. Biçim açısından bakıldığı zaman PSP'nin vardığı sonuç, hiç kuşku yok, mantık-dışıdır.

Ancak biz açıklamamızı biçimsel açıdan doğrulamaya çalışmakla yetinecek değiliz. Doğrudan doğruya sorunun köküne ineceğiz: sosyal-demokrasi, her zaman, ulusal bağımsızlığı, hiçbir koşul ileri sürmeksizin desteklemeyi görev mi saymalıdır, yoksa ancak belli koşullar altında mı desteklemelidir; eğer ikinci yol tutulacaksa, o zaman hangi koşullar altında desteklemelidir? Bu soruyu, PSP, her zaman koşulsuz destekleme diye yanıtlamıştır. Bu nedenle, PSP'nin Rus sosyalist-devrimcilerine karşı gösterdiği yakınlığı hiç mi hiç yadırgamıyoruz. Çünkü Rus sosyalist-devrimcileri federal bir devlet düzeni istiyorlar, 'ulusal kaderi tayin hakkının hiçbir koşula bağlı olmaksızın, tam olarak kabulü"nden yana olduklarını belirtiyorlar (*Revolutsionnaya Rossiya*, n° 18, "Ulusal Köleleştirme ve Devrimci Sosyalizm" başlıklı yazı). Ne yazık ki, burjuva-demokratça bir sözden başka bir şey değil; sözümona sosyalist-devrimcilerin, sözümona partisinin gerçek yapısını yüzüncü kez, birinci kez ortaya koyuyor. Bu sözlerin oltasındaki yeme takılarak, bu yaygaranın çekiciliğine kapılarak, PSP, teorik temelde ve siyasal eylemde, proletaryanın sınıf savaşımıyla bağlarının ne kadar zayıf olduğunu tanıtlıyor. Oysa ulusal kaderi tayin istemini *ikinci dereceye koymak*, bu savaşımın çıkarınadır. Ulusal soruna bizim yaklaşımımızla, burjuva-demokratça yaklaşım arasındaki bütün farklılığı yaratan şey, işte bu noktadan çıkıyor. Burjuva-demokrat (ve onun ardından giden bugünkü sosyalist oportünist), demokrasinin sınıf savaşımını saf-dışı ettiğini düşler; bütün siyasal istemlerini, "hiçbir koşul koymaksızın", "tüm halk"ın çıkarları açısından, hatta ölümsüz ve mutlak ahlak açısından çeşitli biçimlerde, soyut bir yolda öne sürmesinin nedeni budur. İster soyut, idealist bir felsefe içinde, ister ulusal bağımsızlık için mutlak bir istek olarak öne sürülsün, her zaman, her yerde sosyal-demokrat, bu

burjuva düşünü, aman vermeksizin gözler önüne serecektir.

Eğer bir marksistin, ulusal bağımsızlık isteğini ancak bazı koşullara, özellikle yukarıda belirtilen koşullara bağlı olarak tanıyabileceğini hâlâ kanıtlamamız gerekiyorsa, Polonyalı proleterlerin bağımsız bir Polonya isteğini marksist bir görüşle *savunmuş* olan bir yazarın yazısına başvuralım. Karl Kautsky, 1896'da, "Finis Poloniae?"* başlıklı yazısında şöyle yazmıştı: "Proletarya bir kez Polonya sorununu, kendisine uğraş edindiği zaman, Polonya'nın bağımsızlığından yana bir tutum takınmaktan, bugün için o yöndeki bütün adımları baştacı etmekten başka bir şey yapamaz; ancak bunun için atılan o adımın, uluslararası savaşkan (*militant*) proletaryanın sınıf çıkarlarıyla kesin olarak uyuşması gerekir."

"Bu koşullama (*reservation*)", diyor, Kautsky, "her zaman gereklidir. *Ulusal bağımsızlık, hangi durumda olursa olsun, savaşkan proletaryanın sınıf çıkarlarıyla, uğrunda hiçbir koşul koymaksızın savaşmayı gerektirecek bir bağdaşıklık içinde değildir.*** Marx'la Engels, İtalya'nın kurtuluşundan ve birleştirilmesinden yana çok kararlı bir tutum takınmışlardı. Ancak bu, 1859'da, onların, Napoléon'la ittifak kuran İtalya'ya karşı çıkmalarını engellemedi." (*Neue Zeit*, XIV, 2, s. 520.)

Görüldüğü gibi Kautsky, ulusların bağımsızlığının *koşulsuz olarak* desteklenmesini kesinlikle reddediyor, sorunun yalnızca genel bir tarihsel temele değil, ama özellikle sınıfsal temele oturtulmasını istiyor. Bunun yanısıra, bir de Marx'la Engels'in, Polonya sorununu nasıl ele aldıklarını incelersek, başından bu yana onların tutumunun da tamı tamına böyle olduğunu göreceğiz. *Die Neue Rheinische Zeitung*,[2] Polonya sorununa hayli geniş yer ayırmış, yalnızca Polonya'nın bağımsızlığını istemekle yetinmemiş, Polonya'nın özgürlüğü için Almanya'nın Rusya'yla savaşmasını olanca gücüyle öne sürmüştür. Ancak, Marx, aynı zamanda, Frankfurt parlamentosunda Polonya'nın özgürlüğünden yana konuşan ve Polonya sorununu tarihsel açıdan açıklama çabası göstermeksizin, salt "utanç verici haksızlık" türünden

* "Polonya'nın Sonu mu?" –ç.
** İtalikler bizim.

burjuva-demokratça sözlerle çözmeye çalışan Ruge'a da saldırmaktan geri durmamıştır. Marx, tarihin devrim zamanlarında "polemik"ten, hiçbir şeyden ürkmedikleri kadar korkan kültürsüz, bilgiç taslaklarından değildi. Bu nedenle, Marx, "insan" yurttaş Ruge'u acımasız bir alay yağmuruna tutmuştur; her ulusal ezilmişliğin, kesenkes her zaman, demokrasi ve proletarya açısından hakh görülebilecek bir bağımsızlık özlemi yaratmayacağını, Ruge'a, Kuzey Fransa'nın Güney Fransa'yı ezmesi örneğiyle göstermiştir. Marx, "Polonya'yı Rusya'nın, Avusturya ve Prusya'nın devrimci parçası haline getiren" bazı özel toplumsal koşullar üzerinde durdu. Bu koşullar nedeniyle, "temelleri hâlâ bir ölçüde feodal olsa bile, Polonya soyluları bile, eşi görülmedik bir özgecilikle (*selflessness*) demokratik tarım devrimine dört elle sarıldılar. Almanya'nın, en yavanından anayasal ve burnu havada bir felsefi ideoloji içinde, elyordamıyla yolunu aradığı yıllarda Polonya, çoktan, Doğu Avrupa demokrasisinin merkeziydi. Biz [Almanlar] ... Polonya'nın ezilmesine yardım ettiğimiz, Polonya'nın bir bölümünü Almanya'ya zincirle bağlı tuttuğumuz sürece, Rusya'ya ve Rusya'nın siyasetine zincirli kalacağız, kendi ülkemizde ataerkil feodal mutlakiyeti tam olarak kaldırıp atamayacağız. Demokratik bir Almanya yaratmanın birincil önkoşulu, demokratik bir Polonya yaratılmasıdır."[3]

Bu açıklamaları, buraya, böyle ayrıntılı olarak almamızın nedeni, uluslararası sosyal-demokrasinin, Polonya sorununa karşı, 19. yüzyılın hemen hemen ikinci yarısı boyunca geçerliğini koruyacak bir yolda biçimlendiği bir sırada, işin tarihsel geçmişini apaçık göstermesinden ötürüdür. O tarihsel geçmişte ortaya çıkan değişiklikleri görmezlikten gelmek ve marksizmin verdiği eski çözümleri savunmayı sürdürmek, öğretinin özüne değil, sözüne bağlı kalmak demektir; yeni siyasal durumları tahlil için marksist araştırma yöntemlerini kullanmaksızın eski vargıları yinelemek demektir. O günlerle bugünler —son burjuva devrimci hareketleri çağı ve umutsuzca çırpınan bir gericilik çağı, proleter devrimi öncesinde bütün güçlerin aşırı bir gerilik içinde olduğu bugünler— birbirinden çok açık biçimde farklıdır. Bir bütün olarak *o günlerin* Polonya'sında salt köylüler değil, ama soyluların büyük bir kesimi bile devrimciydi. Ulusal kurtuluş savaşımı

geleneği öylesine güçlüydü, kökleri öylesine derinlere inmişti ki, ülke içinde yenilgiye uğramaları üzerine, Polonya'nın en yiğit oğulları, nerede destekleyecek devrimci bir sınıf bulduysalar oraya koştular; Dabrowski ile Wroblewski'nin[4] anıları, 19. yüzyılın en büyük proletarya hareketiyle, Paris işçilerinin son —umalım ki başarısız son— ayaklanmasıyla ayrılmaz biçimde birleşti. *O günlerde* Polonya'nın kurtuluşu* gerçekleşmeksizin, Avrupa'da demokrasinin tam bir zafer kazanması gerçekten olanaksızdı. *O günlerde* Polonya, çarlığa karşı, uygarlığın gerçekten kalesiydi, demokrasinin öncüsüydü. *Bugünse* Alman ve Rus proletaryası, eski devrimci Polonya'nın büyük geleneklerini kahramanca kendi ellerine alan Polonya proletaryasıyla omuzomuza özgürlük savaşı verirken, Polonya'nın egemen sınıfları, Almanya'nın ve Avusturya'nın orta sınıfları (gentry) ve Rusya'nın sınai ve mali kodamanları, Polonya'yı ezen ülkelerin egemen sınıflarını destekliyorlar. *Bugün* marksizmin, komşu ülkelerdeki ileri temsilcileri, gerçi Avrupa'daki siyasal evrimi dikkatle gözlüyorlar ama, gene de "bugünkü durumda St. Petersburg'un, Varşova'dan çok daha önemli devrimci bir merkez haline geldiğini, Rus devrimci hareketinin, Polonya hareketinden çok daha büyük bir uluslararası önem kazandığını" özdenlikle itiraf ediyorlar. Kautsky'nin, Polonya sosyaldemokratlarının programına, Polonya'nın özgürlüğe kavuşturulması isteminin alınmasını savunurken, ta 1896'da yazdığı budur. Polonya sorununun 1848'den bu yana geçirdiği evreleri inceleyen Mehring de, 1902'de, şu sonuca varmıştır: "Polonya proletaryası bayrağına, Polonya'da, egemen sınıfların adını bile duymak istemedikleri sınıflı bir devletin kurulmasını yazmayı dileseydi, tarihsel bir güldürü sahnelemiş olurdu; bu, mülk sahibi sınıflar için (örneğin, 1791'deki Polonya soyluları için olduğu gibi) pekâlâ, olasıdır, ama işçi sınıfı için hiçbir zaman sözkonusu olmaması gerekir. Öteyandan, eğer bu gerici ütopya, aydınlar katmanıyla, küçükburjuvazinin ulusalcı kışkırtmalara duyarlı olan kesimlerini proletaryanın aydınlatma çabalarına kazanma sonucunu verirse, o zaman, işçi sınıfının uzun erimli çıkarlarını, günün önemsiz ve ucuz başarılarına kurban eden değersiz bir oportünizmin ürünü olarak, bu ütopyanın savunulamazlığı bir

* Lenin, "restorasyonu" sözcüğünü kullanıyor. —ç.

kat daha artar.

"İşçi sınıfının bu çıkarları, Polonya'yı paylaşmış olan üç devlette de Polonyalı işçilerin, herhangi bir koşul koymaksızın kendi sınıf yoldaşlarıyla omuzomuza savaşmalarını kesinlikle emreder. Bir burjuva devrimin, özgür bir Polonya yaratabileceği günler artık geride kalmıştır: bugün Polonya'nın yeniden doğuşu, ancak gelişmesi sırasında, modern proletaryanın zincirlerini koparacağı toplumsal bir devrimle olabilir."[5]

Mehring'in vardığı sonuca tam olarak katılıyoruz. Biz kendi iddialarımızda Mehring kadar ileri gitmesek bile, bu vargının doğruluğundan kuşku duyulamayacağını belirtmek istiyoruz. Kuşkusuz, Polonya sorununun bugünkü durumu, elli yıl öncekinden büyük ölçüde değişiktir. Ne var ki, bugünkü duruma, hep böyle sürecek gözüyle bakılamaz. Sınıf karşıtlığı, kuşkusuz, ulusal sorunları gerilere itmiştir, ama kesin olarak, herhangi bir ulusal sorunun, geçici bir süre için siyasal oyunun ön safında görünemeyeceği, doktrinerliğe sapma tehlikesine düşmeksizin ileri sürülemez. Kuşkusuz, kapitalizmin devrilmesinden önce Polonya'nın kurtulması olasılığı hemen hemen yok gibidir. Ama bunun kesinlikle olanaksız olduğu, ya da Polonya burjuvazisinin, bağımsızlığın yanında yeralmasına yolaçacak koşulların ortaya çıkmayacağı da söylenemez. Üstelik Rus sosyal-demokrasisi de, kendi ellerini bağlamayı hiç mi hiç istemiyor. Rus sosyal-demokrasisi, ulusların kaderlerini tayin hakkının tanınmasını programına alırken, *akla sığabilecek her* olasılığı dikkate almıştır. Sosyalizmden önce gerçekleşmesi olasılığı yok denecek ölçüde az olduğu halde, Polonya proletaryasının bağımsız ve özgür bir Polonya cumhuriyeti sloganını benimsemesini, bu program hiçbir biçimde engellemiş değildir. Program, yalnızca, gerçekten sosyalist olan bir partinin, proletaryanın sınıf bilincini baştan çıkartıp bozmamasını, sınıf savaşımını önemsemezlik etmemesini, işçi sınıfını burjuva-demokrat sözlerle avlamamasını ya da proletaryanın bugünkü siyasal savaşımının birliğini parçalamamasını istemektedir. İşin özü, işte bu koşullardadır. Biz, kendi kaderini tayin hakkını, ancak bu koşullarla tanıyoruz. PSP'nin, Alman ve Rus sosyal-demokratlarından, ulusların kaderlerini tayin hakkını, özgür ve bağımsız bir cumhuriyet için savaşım ver-

me hakkını reddettikleri için ayrılıyormuş gibi görünmesinin hiçbir yararı yoktur. Ayrılık bu noktada değildir. Ayrılık, PSP'nin sınıf görüşünü gözden kaçırmasında, bu görüşü şovenizmiyle* gölgelemesinde, bugünkü siyasal savaşımı bölmesindedir. Bizim PSP'ne gerçek sosyal-demokrat bir işçi partisi gözüyle bakmamızı engelleyen şey budur. Örneğin, PSP, sorunu genellikle şöyle koyar: "... Çarlığı, ancak, Polonya'yı ondan koparark zayıflatabiliriz; çarlığı devirmek Rus yoldaşların görevidir." Ya da şöyle: "... Çarlığın devrilmesinden sonra Rusya'dan ayrılarak kendi kaderimizi tayin edebiliriz." Görüyorsunuz, yalnızca, programın, Polonya'nın kurtuluşuna ilişkin isteği açısından bile, canavarca bir mantık, nasıl canavarca sonuçlara götürüyor. Polonya'nın kurtuluşu, demokratik evrimin olası (ama burjuvazi egemen oldukça hiçbir biçimde mutlak kesinlik göstermeyen) sonuçlarından biri olduğuna *göre*, Polonya proletaryası *bu durumda* çarlığı devirmek için Rus proletaryasıyla birlikte savaşmamalı, ama "ancak" Polonya'yı ondan koparark zayıflatmak için savaşmalıymış. Rus çarlığı Almanya ve Avusturya burjuvazisi ve hükümetleriyle gittikçe daha yakın ittifak kurduğuna *göre*, Polonya proletaryası *bu durumda*, şimdi *aynı* boyunduruğa karşı savaştığı Rus, Alman vb. proletaryasıyla ittifakını gevşetmeliymiş. Bu, proletaryanın en önemli çıkarlarını, burjuva-demokratça bir ulusal bağımsızlık kavramına feda etmekten başka bir şey değildir. İktisadi gelişme, siyasal bir bütünün ayrı parçalarını giderek birbirine daha yakınlaştırmayı sürdürdükçe, bütün ülkelerin burjuvazileri, ortak düşmanları olan proletaryaya karşı giderek birleştikçe ve ortak dostları olan çarı desteklemekte giderek birbirlerine yaklaştıkça, bizim çarlığı devirme amacımızdan *ayrı olarak* PSP'nin, çarlığın dağılması istemi boş bir söz olarak kalacaktır, bugün de boş bir sözden başka bir şey değildir. Üstelik, şimdi otokrasinin boyunduruğu altında ezilen *proletaryanın güçlerinin bölünmesi* acı bir gerçektir, doğrudan doğruya,

* Fransa'da, birinci cumhuriyet ve imparatorluk yıllarında üne kavuşmuş, Rochefort'lu Nicolas Chauvin adlı askerin adından yapılma bir sözcük. Chauvin'in yurtseverliği aşırı gösteriş ölçüsüne vardığı için, arkadaşları arasında alay konusu olmuş, bağnaz yurtseverlik anlamına gelen *chauvinism* sözcüğü de oradan kalmıştır. Cogniard'ın 1831'de yazdığı *La Cocarde Tricolore* adlı güldürü de, Chauvin adını ölümsüzleştirmiştir. —ç.

PSP'nin yaptığı hatanın sonucudur, PSP'nin burjuva-demokrat kalıplara tapınmasının sonucudur. Proletaryanın bu bölünmüşlüğüne gözlerini kapatabilmek için, PSP'nin şovenizme alçalması ve Rus sosyal-demokratlarının görüşlerini şöyle sunması gerekir: "Bizler [Polonyalılar] toplumsal devrimi beklemeli, o zamana kadar, ulus olarak ezilmeyi sabırla sineye çekmeliyimişiz." Bundan daha büyük yalan olmaz. Rus sosyal-demokratları hiçbir zaman böyle bir şey salık vermiş değiller; tam tersine, Rusya'da ulusların ezilmesine karşı hem kendileri savaşıyorlar, hem de tüm Rus proletaryasını savaşa çağırıyorlar. Rus sosyal-demokratları *kendi* programlarına dillerin, ulusların, vb. tam eşitliğini almakla yetinmiyorlar, onun yanısıra her ulusun kendi kaderini tayin hakkını da tanıyorlar. Bu hakkı tanırken, biz, ulusal bağımsızlık isteklerine göstereceğimiz desteği, proletarya savaşımının çıkarları koşuluna *bağlıyoruz*. Bizim tutumumuzun, Rus'un Rus-olmayana güvensizliğinin ifadesi olduğunu, ancak bir şovenist söyleyebilir. Çünkü gerçekte bizim tutumumuz, sınıf bilincine ermiş proleterin, burjuvaziye güvensizliğinin zorunlu sonucudur. PSP, ulusal sorunun, "biz" (Polonyalılar) ve "onlar" (Ruslar, Almanlar, vb.) karşıtlığı açısından *tartışılması, didiklenmesi* görüşünde. Oysa sosyal-demokrat, "biz" proleterler ve "onlar" burjuvazi karşıtlığına öncelik verir. "Biz" proleterler, burjuvazinin, devrimci proletaryayla karşı karşıya geldiği zaman, özgürlüğe, anayurda, dile, ulusa nasıl *ihanet ettiğini* düzinelerle gördük. Fransız ulusunun en büyük onur kırıklığına uğradığı, korkunç ölçüde ezildiği, ulusal savunma hükümetinin ulusal kaçaklar hükümeti haline dönüştüğü sırada, ezilen ulus burjuvazisinin, yani Fransız burjuvazisinin, iktidarı eline alma cesaretini göstermiş olan proleter yurttaşlarını parça parça etmesi için ezen ulusun askerlerini yardımına çağırarak Prusya'ya teslim oluşuna tanıklık ettik. Bu nedenledir ki, şovenist ve oportünist didiklemelere aldırmaksızın Polonyalı işçilere her zaman şöyle diyeceğiz: otokrasiye karşı bugünkü siyasal savaşımın isterlerini ancak, Rus proletaryasıyla kurulacak tam ve candan bir ittifak karşılayabilir; siyasal ve iktisadi tam kurtuluşu ancak böyle bir ittifak güvence altına alabilir.

Polonya sorunu üzerine söylediklerimiz, bütün öteki ulu-

sal sorunlar için de geçerlidir. Otokrasinin lanet olası geçmişi, otokrasinin ezdiği ulusların işçi sınıfları arasında çok büyük bir *yabansılamayı* (*estrangement*), bize kalıt olarak bırakmıştır. Bu yabansılama büyük bir beladır, otokrasiye karşı savaşımda büyük bir engeldir. Ayrı partiler ya da bir partiler "federasyonu" türünden "ilkeler" koyarak bu belayı kurumlaştırıp yasallaştırmamalı, bu çirkin durumu onaylamamalıyız. Kuşkusuz, en az dirençle karşılanacak yolu izlemek daha basit, daha kolaydır. Şimdi Bundun yapmak istediği gibi, herkesin köşesine çekilip "aman bana mı kaldı"cılığın rahatına gömülmesi kolaydır. Birlik gereğini ne kadar çok kavrarsak, tam birlik olmadıkça otokrasiye karşı uyuşumlu bir saldırıya girişmenin olanaksızlığına ne kadar daha fazla inanırsak, bizim siyasal sistemimizde merkezî bir savaşım örgütüne gerek olduğu o kadar daha çok ortaya çıkacak, ve bizler "basit", ama aldatıcı ve temelde alabildiğine yanlış olan çözümlerle tatmin olmaya o kadar az eğilim göstereceğiz. Birbirimizi yabansılamanın verdiği zararlar kavranmadıkça, proletarya partisi kampında bu yabansılamaya, her ne pahasına olursa olsun kesinlikle son verme isteğini taşımadıkça "federasyon" için incir yaprağına hiç de gerek yoktur; ilgili "taraflar"dan birinin çözmeyi gerçekten arzulamadığı bir sorunu çözmeye çabalamanın hiçbir yararı yoktur. Durum bu olduğuna göre, otokrasi tarafından ezilen bütün ulusların proletaryalarının otokrasiye ve giderek daha birlik haline gelmekte olan uluslararası burjuvaziye karşı verdikleri savaşımda, başarı için merkeziyetçiliğin temel zorunluluk olduğunu, bırakalım, deneyimlerden ve asıl hareketten çıkarılacak dersler kanıtlasın.

İskra, n° 44,
15 Temmuz 1903

Collected Works,
vol. 6, s. 452-461.

BUND[6] ULUSALCILIĞINDA SON SÖZ

BUND dışilişkiler kurulu, (eski takvime göre) haziran ayında yapılan beşinci Bund genel kurulu hakkında bir raporu da içeren bültenini yayınladı. Kararlar arasında ağır basanı, Bundun parti içindeki durumunu düzenleyen "Tüzük Tasarısı"dır. Bu tasarı hayli öğretici. Kapsamının kesinliği ve "kararlılığı" açısından da bundan iyisi can sağlığı. Doğrusunu isterseniz, tasarının birinci maddesi o kadar çarpıcı ki, bütün öteki maddeler onun yanında ya basit bir açıklama ya da gereksiz bir safra gibi kalıyor. "Bund", diyor 1. madde, "Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin *federatif* [italikler bizim] bir bölümüdür." Federasyon, birbirinden ayrı, tüm olarak bağımsız, karşılıklı ilişkilerini kendi rızalarıyla belirleyen birimler arasında bir *anlaşmayı* gerektirir. Bu nedenle "Tüzük Tasarısı"nın hiç durmadan "*anlaşmaya taraf olanlar*"dan sözetmesi (3, 8, 12. maddeler) hiç de şaşırtıcı de-

ğil. Ayrıca, bu tasarı çerçevesinde, *parti kurultayına*, partinin bir *kesimine* ilişkin bir *Tüzüğü* değiştirme, eklenti ya da çıkartma yapma hakkının verilmemesinde de şaşılacak bir şey yok. Bundun, parti merkez yönetim kurulunda "temsil edilmeyi" kendine saklamasında, ayrıca parti merkez yönetim kurulunun, Yahudi proletaryaya seslenmesine ve Bundun bölümleriyle ayrı ayrı haberleşmesine "*ancak Bund merkez yönetim kurulunun rızasıyla*" izin vermesinde de yadırganacak bir şey yok. Bütün bunlar "federasyon" kavramının, "anlaşmaya taraf olanlar" kavramının mantıklı sonucu. Beşinci genel kurulu, yalnızca Bundun bağımsız sosyaldemokrat ulusal (ya da belki de ulusalcı (milliyetçi) sosyaldemokrat?) bir parti olduğunu kararlaştırıverseydi, kendisi (ve başkaları) için daha çok zaman, daha çok emek, daha çok kağıt tasarruf etmiş olurdu. Her şeyden önce, bağımsız, ayrı bir partinin, öteki partilerle ilişkilerini, "anlaşmaya taraf olan parti" kimliğiyle, ve yalnızca "karşılıklı rıza" temelinde kararlaştırabileceği bir sürü dolambaçlı söze gerek kalmaksızın, ilk bakışta apaçık görünürdü. Böyle bir rızaya gerek gösterecek durumları tek tek saymaya da gerek kalmazdı. (Üstelik bu durumların tümünü sıralamak da olanaksızdır. Bundun yaptığı gibi tamam olmayan bir sıralama, kapıyı bir yanlış anlamalar ordusuna açık bırakır). İki bağımsız birim arasındaki anlaşmaya, partinin bir kesiminin yeri konusundaki Tüzük adını vererek mantık ve vicdanı zorlama gereği kalmazdı. Tüzüğe verilen görünüşte uygun bu ad da ("Bundun Parti İçindeki Yeri Hakkında Tüzük") aslında yanıltıcıdır, sahtedir. Çünkü tüm parti henüz örgütsel birliğini yeniden kurmuş değildir. Durum böyleyken, Bund, esasen birleşmiş bir birimmiş gibi ortaya çıkıyor. Gerçekte Bund, bütünden daha da uzaklaşmak ve *bu bütünü sürekli olarak küçük parçalara bölmeye çalışmak için*, genel örgütlenmedeki aksaklık ve eksikliklerden yararlanmak istiyor.

Öte yandan, soruna doğrudan yaklaşım, dillere destan olan bu Tüzük tasarısını hazırlayanları, partinin örgütlenmiş *bütün* kesimlerinin, her bölge örgütünün, her yönetim kurulunun, her grubun esasen sahip olduğu haklara, yani parti genel kurulunun herhangi bir karara bağlamadığı genel sorunları parti programıyla uyuşumlu olarak bir sonuca bağlama hakkına ilişkin maddeler koyma zorunluluğundan

da kurtarmış olurdu. Bu tür maddeler içeren Tüzük hazırlamak yalnızca gülünçtür.

Şimdi de Bundun takındığı tutumun özünü değerlendirelim. Bir kez ulusalcılık eğik düzlemine ayak attıktan sonra, Bundun (temel yanılgısından geri dönmedikçe) belli bir Yahudi partisi kurmaya kadar gitmesi doğal ve kaçınılmaz bir şeydi. Bunda Yahudi proletaryayı temsil *tekelini* veren 2. maddenin doğrudan amacı budur. Bu maddeye göre Bund, partide onların (Yahudi proletaryanın) *tek* (italikler bizim) temsilcisidir. Bundun eylemleriyle örgütlenmesi herhangi bir toprak parçasıyla sınırlandırılmayacaktır. Sonuç olarak, Rus proletaryasının Yahudi olan ve olmayan diye birbirinden tam olarak ayrılması ve aralarına bir sınır çekilmesi işi, yalnızca bu maddede *sonuna kadar* tutarlı biçimde yerine getirilmekle kalmamış, üstelik noter anlaşması denebilecek bir şeyle, "Tüzük"le, "temel" bir yasayla (tasarının 12. maddesine bakınız) onaylanmıştır. Bu yeni tasarıya göre, partinin Ekaterinoslav yönetim kurulunun, Bunda araya koymaksızın (o sıralarda Bundun Ekaterinoslav'da özel bir örgütü yoktu) Yahudi işçilere yönelttiği küstah çağrılar türünden "çirkin" girişimlerin, olanaksız hale gelmesi gerekecektir. Belli bir yerdeki Yahudi işçilerin sayısı ne kadar az olursa olsun, bu yer Bund örgütünün merkezlerinden ne kadar uzak bulunursa bulunsun, partinin hiçbir kurulu, hatta merkez yönetim kurulu bile, Bund merkez yönetim kurulunun rızasını almaksızın Yahudi proletaryaya yanaşma üretini göstermeyecektir. Özellikle bizim Rusyamız koşullarında çok olağan-dışı böyle bir tekel isteğinin öne sürülmüş olmasına inanmak güçtür. Ama tüzüğün 2. ve 8. (dipnotu) maddeleri, bu konuda hiç kuşkuya yer bırakmıyor. Bundun, Rus yoldaşlarından daha da uzaklaşma arzusu yalnızca tasarının her maddesinde gözler önüne serilmekle kalmamış, kongrenin öteki kararlarında da dile getirilmiştir. Örneğin beşinci genel kurul, Bund dışilişkiler kurulunun, "Bundun program ve taktik açısından yerini açıklamak üzere" ayda bir *Posledniye İzvestiya* adlı bir gazete çıkarmasına karar vermiştir. Bu açıklamayı sabırsızlıkla ve ilgiyle bekleyeceğiz. Genel kurul, dördüncü genel kurulun güney bölgesindeki çalışmaya ilişkin kararını *kaldırmıştır*. Bilindiği gibi, Bundun dördüncü genel kurulu, güneyde Yahudi örgütleri-

nin parti kurulları arasında bulunduğu kasaba ve kentlerde "*ayrı Bund kurulları kurulmaması*"na (italikler Bundun) karar vermişti. Bu kararın tersyüz edilmesi, kendini daha da geri çekmeye dönük büyük bir adımdır; güneyde bir yandan yerel proletarya ile *bir bütün olarak* ayrılmaz biçimde bağlantılı kalırken, bir yandan Yahudi proletarya arasında çalışan ve çalışmak isteyen yoldaşlara yönelmiş bir meydan okumadır. "A'yı söyleyen B'yi de söylemek zorundadır." Ulusalcılık görüşünü benimseyen kişi, doğal olarak, kendi ulusalcılığının çevresine, kendi ulusal işçi sınıfı hareketinin çevresine bir Çin Seddi dikmek isteyecektir; bunun her kentte, her küçük kasabada, her köyde ayrı bir Çin Seddi demek anlamına geldiğine aldırmaz; bölme ve parçalara ayırma taktiği ile, bütün ulusların, bütün soyların, bütün dillerin proletaryasının birliğini amaçlayan büyük çağrıyı *sıfıra indirmekte olması* umurunda değildir. Bütün bunlardan sonra, Bund genel kurulunun, "Kişinev'de[7] olup-bitenlere benzer olayların ortaya çıkmasına yol hazırlayan koşulların, *ancak* bütün ulusların proletaryasının *ortak savaşımıyla* (italikler bizim) yok edilebileceğine güvendiği"ni belirten, genel Yahudi kırımına ilişkin kararı ne acı bir şaka! Karşımıza, yalnızca ortak savaşçıları birbirinden epey ayrı tutmakla kalmayan, üstelik bu ayrılığı ve yabancılaşmayı örgütsel olarak güçlendiren bir "Tüzük"le çıkıldığı bir sırada, ortak savaşım hakkındaki bu sözler çok yapmacık kalıyor. Bund ulusalcılarına bir öğüt vermek isterim: Yahudi ulusuna çağrıda bulunmak için Bund merkez yönetim kurulunun "rıza"sını almaksızın (ah, küstahlığa bakın!) ortak greve giden, ortak toplantılara ve ortak gösterilere katılan ve dükkan sahiplerine: "Korkmayın, korkmayın: Burası sizin için Kişinev değil. Bizim istediğimiz şey başka. Biz kendi aramızda ne Yahudiyiz, ne Rus. Biz *hepimiz işçiyiz*. Yaşam hepimiz için aynı ölçüde güç." sözleriyle (Bkz: *İskra*, n° 45) güvence veren Odessa işçilerinden ders alın. Eğer henüz çok geç değilse, bırakalım Bundlu yoldaşlar bu sözleri düşünsünler, bırakalım nereye gittiklerini düşünsünler!

İskra, n° 46,
15 Ağustos 1903

Collected Works,
vol. 6, s. 516-519.

STUTTGART ENTERNASYONAL SOSYALİST KONGRESİ[8]

[PARÇA]

SÖMÜRGE sorunu, enternasyonal kongrelerinde ilk kez ele alınıyor değil. Şimdiye dek enternasyonal kongreleri, burjuva sömürge siyasetini, herhangi bir sınırlama yapmaksızın, her zaman, yağma ve zor siyaseti olarak suçlamıştı. Ne var ki bu kez, kongre komisyonu[9] o tür kuruldu ki, başta Hollandalı Van Kol olmak üzere oportünist kişiler, komisyona egemen oldu. Karar taslağına, sosyalizm altında sömürge siyasetinin uygarlaştırıcı bir rol oynayabileceği, bu nedenle kongrenin ilke olarak her türlü sömürge siyasetini suçlamadığını belirten bir tümce eklendi. Komisyonda azınlık (Almanya'dan Ledebour, Polonya ve Rus sosyal-demokratları ve daha birçok kişi) böyle bir düşüncenin taşınmasına karşı şid-

detle itiraz ettiler. Sorun, kongreye getirildi. Kongrede her iki eğilimin gücü birbirine öylesine yakındı ki, aşırı ölçüde çekişmeli tartışmalar oldu.

Oportünistler Van Kol'un arkasında toplandılar. Alman temsilciler çoğunluğu adına konuşan Bernstein'la David "sosyalist bir sömürge siyaseti"nin kabulünde direndiler; radikalleri kısır, olumsuz davranış içinde olmakla, reformların önemini kavrayamamakla, pratik bir sömürge programları olmayışıyla, vb., suçladılar, ateş püskürdüler. Onlara karşı çıkan Kautsky oldu. Kautsky, kongreden, Alman temsilciler çoğunluğuna *karşıt* bir karar almasını isteme gereğini duydu. Kautsky, haklı olarak, reformlar için savaşım vermeyi reddetmenin sözkonusu olmadığını belirtti, kararın herhangi bir tartışma yaratmayan öteki bölümlerinde bu noktanın açıkça yazıldığını söyledi. Tartışma konusu olan şey, modern burjuva yağmasına ve zorlamasına ödün verip vermememiz sorunuydu. Kongre, ilkel toplumların bütün bütün köleleştirilmesine dayanan bugünkü sömürge siyasetini tartışmalıydı. Burjuvazi, sömürgelere gerçekte köleliği götürüyordu; yerli halka, o zamana dek görülmedik ölçüde bir çirkinlikle davranıyor, eşine tanık olunmamış bir zora başvuruyordu; frengi ve içkiyi yaygınlaştırarak, halkı "uygarlaştırıyordu". Durum böyleyken, sosyalistlerin, ilke olarak sömürge siyasetini kabul etme olasılığı üzerinde kaçamaklı sözler söylemeleri bekleniyordu! Bu, açıktan açığa burjuva görüşüne kapılanmak demek olurdu; proletaryayı burjuva ideolojisine, başını küstahça kaldıran burjuva emperyalizmine bağımlı kılma yolunda atılmış kesin bir adım olurdu.

Kongre, komisyonun önerisini, 10 çekimser (İsviçre) ve 108 kabul oyuna karşılık, 128 oyla reddetti. Bu arada belirtelim ki, Stuttgart'ta ilk kez, 20 oyla (Rusya dahil büyük uluslar için) iki oy (Lüksemburg) arasında değişmek üzere, her ulusa belli bir miktar oy hakkı tanındı. Sömürge siyaseti gütmeyen ya da böyle bir siyasetten zarar gören küçük ulusların toplam oyu, fetih düşkünlüğünün bir ölçüde proletaryasını bile sardığı büyük ulusların oyunu aşıyordu.

Sömürge sorunu üzerindeki bu oylama büyük önem taşıyor. Her şeyden önce bu oylama burjuva albenisine yenik düşen sosyalist oportünizmi apaçık ortaya koydu. İkincisi, Avrupa işçi hareketindeki olumsuz bir özelliği, proletarya da-

vasına zararı hiç de az olmayacak olan, bu nedenle üzerine dikkatle eğilinmesi gereken bir özelliği gözler önüne serdi. Marx, sık sık, Sismondi'nin hayli önemli bir sözünü yinelerdi. Eski dünyanın proleterleri, der bu söz, toplumun sırtından geçinirlerdi; modern toplum ise, proleterlerin sırtından geçiniyor.

Mülksüz, ancak çalışmayan sınıf, sömürgeleri devirme gücünde değildir. Toplumsal devrimi, ancak, toplumun tümünü besleyen proletarya sınıfı gerçekleştirebilir. Ne var ki, yaygın sömürge siyasetinin sonucu olarak, Avrupa proletaryası, bazan kendini *bir ölçüde*, toplumun tümünü besleyen emeğin kendi emeği *olmadığı*, ama sömürgelerde gerçekten köleleştirilmiş yerlilerin emeği olduğu bir durumda bulur. Örneğin İngiliz burjuvazisi, milyonlarca Hintliden ve öteki sömürge insanlarından, Britanya işçi sınıfından kazandığından çok daha fazla kâr elde eder. Bu durum belli bazı ülkelerde, proletaryaya sömürge şovenizmini bulaştırmanın maddi ve iktisadi temelini sağlar. Kuşkusuz bu yalnızca geçici bir görüngüdür, ancak dert gene de açıkça kavranmalı, proletaryayı bu tür bir oportünizme karşı derleyip toparlayabilmek için, bu durumun nedenleri anlaşılmalıdır. "Ayrıcalıklı" uluslar kapitalist ülkelerin gittikçe azalan bir kesimini oluşturduğuna göre bu savaşım, eninde-sonunda zafer kazanacaktır.

1907 yılı Ağustos ayının sonunda, Eylül ayının başında yazıldı
Proletari, n° 17,
20 Ekim 1907

Collected Works, vol. 13, s. 75-77.

DÜNYA SİYASETİNDE ALEV ALABİLECEK MADDELER

ÇEŞİTLİ Asya ve Avrupa ülkelerindeki devrimci hareketler son zamanlarda ağırlığını öylesine duyurmaya başladı ki, uluslararası proletaryanın savaşımında, yeni ve önceye bakışla daha yüksek bir aşamanın oldukça belirgin çizgilerine tanık oluyoruz.

İran'da bir karşı-devrim oldu — Rusya'daki birinci Dumanın dağıtılmasıyla, 1905 sonlarındaki Rus ayaklanmasının[10] garip bir karışımı. Rus çarının, Japonlar önünde utanılası bir yenilgiye uğrayan orduları, karşı-devrime seve seve hizmet ederek intikam alıyorlar. Kazakların Rusya'da yığın yığın insanları kurşunlamaları, cezalandırma seferleri düzenlemeleri, insanlara eza-cefa etmeleri, yağma hareketleri

gibi kabadayılıklarını, şimdi aynı Kazakların İran'da devrimi[11] bastırma saldırıları izliyor. Grevlerle iç savaştan gözü yılan kara-yüzlerin[12] toprakbeyleriyle kapitalistlere önderlik eden Nikola Romanov'un öfkesini İranlı devrimcilerden almasında anlaşılmayacak bir şey yok. Rusya'nın hıristiyan askerleri, uluslararası cellat rolüne ilk kez çıkarılıyor değil. İngiltere'nin ikiyüzlü bir davranışla, bu işten elini çekmesi, İranlı gericilerle mutlakiyeti destekleyenlere karşı insanın gözünün içine sokarcasına dostça bir yansızlık göstermesi ayrı konu. Ülke içinde işçi hareketinin büyümesinden öfkelenen ve Hindistan'da devrimci hareketin gelişmesinden korkuya kapılan Britanya liberal burjuvazisi, işler, köleleştirme, yağma ve zorbalık sistemi demek olan kapitalist sömürme sistemine ve sermayeye karşı yığın savaşımı verme noktasına vardığı zaman, "uygar" Avrupalı "siyaset adamları"nın, anayasacılık okulunun sıralarından geçmiş kişilerin nasıl *hayvanlaşıverdiğini* giderek daha sık, daha özdenlikle ve daha keskin bir biçimde gözler önüne seriyor. İranlı devrimcilerin durumu güç; ülkeleri, bir yandan Hindistan'ın efendileri, bir yandan karşı-devrimci Rus hükümeti arasında bölüşülme noktasına gelmişti. Ancak Tebriz'deki inatçı savaşım ve savaş talihinin, bir ara kesin bir yenilgiye uğramış gibi görünen devrimcilere üstüste gülmeye başlaması, şahın başıbozuklarının, Rus Liyahov'larla İngiliz diplomatlardan yardım aldıkları halde, halkın çok yiğitçe direnişiyle karşı karşıya bulunduklarının tanıtıdır. Eski düzeni canlandırma çabalarına karşı silahlı bir direniş gösterebilen, bu çabayı gösterenleri yabancı yardımı istemeye zorlayan devrimci bir hareket yokedilemez. Böyle bir durumda, İran'ın gericileri tam bir zafer elde etseler bile, bu yeni bir halk ayaklanmasının yalnızca başlangıcı olabilir.

Türkiye'de, ordu içinde Jön-Türklerin[13] önderliğindeki devrimci hareket, zafer kazanmıştır. Ne var ki, Türkiye'nin Nikola II'si[14] ünlü Türk anayasasını yeniden yürürlüğe koyma sözü ile işi geçiştirmeyi başardığına göre, bu yarım bir zaferdir, hatta yarımdan da azdır. Ama bir devrimde, böyle yarım zaferler, eski rejimin zor karşısında verdiği ivedi ödünler, daha geniş insan yığınlarını içine çeken, yeni, daha kararlı, daha sert iç savaş dalgalanmalarının en kesin güvencesidir. Ulusların, sıralarından geçtiği iç savaş okulu,

hiçbir zaman boşuna değildir. Bu güç bir okuldur; ders programının bütünü, karşı-devrimin zaferini, küplere binen gericilerin gemi azıya almış taşkınlıklarını, eski hükümetin ayaklananlara verdiği vahşi karşılığı vb., *zorunlu olarak* içerir. Ancak ulusların, bu zahmetli okulun sıralarından geçmelerine, yalnızca, tedavisi olanaksız bilgiç taslaklarıyla sarsak mumyalar hayıflanır. Çünkü bu okul, ezilen sınıflara, iç savaşın nasıl verileceğini, devrimin zafere nasıl ulaştırılacağını öğretir. Bu okul, çağdaş köleler yığınlarında, horlanmış, yumuşak kalpli, bilgisiz kölelerin her zaman içlerinde taşıdıkları kini, köleliklerinin utanç vericiliğini kavramış kölelerin tarihi yapan yüce kahramanlıklarını sağlayan kini yoğunlaştırır.

Hindistan'da, "uygar" Britanya kapitalistlerinin yerli köleleri, son zamanlarda "efendileri" için, endişe kaynağı olmaya başlamışlardır. Hindistan'da, Britanya hükümet sistemi adı altında sürdürülen zorbalık ve yağma hareketlerinin sonu gelmiyor. Dünyanın hiçbir yerinde —kuşkusuz Rusya hariç— böylesine aşağılık bir yığınsal yokluk, halk arasında böylesine süreğen açlık görülmüş değildir. Özgür Britanya'nın en liberal ve radikal kişileri —Rus kadetlerle Rus olmayan kadetler[15] hakkında otorite olan "ilerici" gazeteciliğin yolunu aydınlatan (gerçekte kapitalizmin uşağı)— John Morley gibi kişiler, Hindistan'ı yönetmekle görevlendirildikleri zaman, birer Cengiz Han haline gelirler; yönetimleri altındaki insanları "yumuşatmak" için, siyasal protestocuları *kamçılatmak* dahil, her türlü yolu geçerli sayarlar! İngiliz sosyal-demokratlarının küçük haftalık gazetesi *Justice*, Hindistan'da, Morley gibi liberal ve "radikal" alçaklar tarafından *yasaklanmıştır*. Britanyalı milletvekili, Bağımsız İşçi Partisinin önderi Keir Hardie, Hindistan'ı ziyaret etmek, en basit demokratik istemler hakkında Hintlilerle konuşmak gibi delice bir cesaret gösterdiği zaman, tüm burjuva Britanya basını "asi"ye karşı topluca ulumaya başlamıştı. Şimdi de en etkin Britanya gazeteleri, Hindistan'ın huzurunu bozan "kışkırtıcılar"a ateş püskürüyorlar; demokrat Hintli siyaset yazarlarının sesini kısmak için Plehve üslubuyla,[16] tam Rus anlayışı içinde alınmış yönetsel önlemleri ve yargıç kararlarını hoşnutlukla karşılıyorlar. Ama Hindistan'da sokak, *kendi* yazarlarıyla siyasal önderlerinin arkasında saf tutmaya

başlıyor. Hintli demokrat Tilak'a Britanya çakallarının verdiği alçak ceza (Tilak'a* uzun süreli bir sürgün cezası verilmiştir. Önceki gün Avam Kamarasında soru görüşmelerinin ortaya koyduğuna göre, Hintli jüri üyeleri Tilak'ın aklanmasını istemişler, hüküm, *Britanyalı jüri üyelerinin oyu ile kararlaştırılmıştır)* parababalarına uşaklık edenlerin bir demokrattan aldıkları bu intikam, sokak gösterilerine ve Bombay'da greve yolaçmıştır. Proletarya, Hindistan'da da bilinçli bir siyasal yığın savaşımı geliştirmiş bulunuyor. Durum bu olduğuna göre, Hindistan'daki Rus usulü Britanya rejimi çökmeye mahkûmdur. Avrupalılar, Asya sömürgelerini yağmalarken, onlardan birini, Japonya'yı öylesine çelikleştirmişlerdir ki, bu ülke, büyük askerî zaferler elde etmiş, bu zaferler, Japonya'nın bağımsız, ulusal gelişmesini güvence altına almıştır. Britanya'nın yüzyıldan beri Hindistan'ı yağmalaması ve bütün bu "ileri" Avrupalıların İran ve Hint demokrasisine karşı günümüzde verdikleri savaşım, hiç kuşku yok, Asya'daki milyonlarca, on milyonlarca proleteri, kendisine zulmedenlere karşı vereceği savaşımda *çelik*leştirecek, bu savaşım, Japonlarınki gibi zafer kazanacaktır. Sınıf bilincine ermiş Avrupalı işçinin artık Asya'da da yoldaşları var. O yoldaşların sayısı büyük bir hızla büyüyecek.

Çin'de de ortaçağ düzenine başkaldıran devrimci hareket, son aylarda gücünü özellikle duyurdu. Doğru! Şimdiki hareket hakkında henüz kesin bir şey söylenemez — hareket hakkındaki bilgiler çok kıt, ülkenin çeşitli yerlerinde ayaklanmalar olduğu haberleri adeta sel gibi. Ama "yeni ruh"un büyük bir güçle geliştiğine ve özellikle Rus-Japon savaşından[17] bu yana, "Avrupa akımları"nın Çin'i karıştırdığına kuşku yok. Bunun sonucu olarak, eski biçim Çin ayaklanmaları, mutlaka, bilinçli demokratik bir harekete dönüşecektir. Sömürge yağmasına katılanlardan bir kısmının şu sıralarda büyük bir kaygı duyduğu, Fransızların Çin-Hindi'ndeki davranışlarından belli oluyor: devrimcileri bastırması için Çin'deki "tarihsel otoriteler"e *yardım ediyorlar*! Asya'da, Çin'le sınırdaş olan "kendi" mülklerinin güvenliğinden korkuyorlar.

* Tilak (1856-1920) - Britanya yönetimine karşı sert eleştirileriyle tanınan Hintli siyasal önder. -*Ed.*

Ne var ki, Fransız burjuvazisi, yalnızca Asya'daki mülkü hakkında kaygı duymakla kalmıyor. Paris yakınlarında, Villeneuve-Saint-Georges'daki barikatlar, bu barikatları kuran grevcilerin (30 Temmuz [17] Perşembe günü) kurşunlanması gibi olaylar, Avrupa'daki sınıf savaşımının keskinleştiğinin yeni tanıtları. Fransa'yı kapitalistler adına yöneten radikal Clemenceau, proletarya arasındaki cumhuriyetçi-burjuva hayallerin ayağını sürüyen son kalıntılarını da ezip temizlemek için görülmedik bir şevkle çalışıyor. Clemenceau'nun başkanlığındaki "radikal" hükümetin buyruğuyla harekete geçen askerlerin işçileri kurşunlaması, eskisine göre, sıklaşmaya başladı. Fransız sosyalistleri, Clemenceau'ya, bundan ötürü "kanlı" adını takmış bulunuyorlar. Artık ne zaman, onun adamları, jandarmaları ve generalleri işçi kanı dökerlerse, sosyalistler, bu ultra ilerici burjuva cumhuriyetçinin, bir zamanlar, bir işçi temsilciler kuruluna söylediği sözü anımsayacaklardır: "Siz ve ben, barikatın değişik yakasındayız." Evet, Fransız proletaryasıyla en aşırı burjuva cumhuriyetçiler, en sonunda barikatın iki yakasında, karşıkarşıya yerlerini almış bulunuyorlar. Fransız işçi sınıfı, cumhuriyeti kazanma ve savunma uğruna kanını vermiştir. Şimdi yerli yerine oturmuş bir cumhuriyetçi düzen temelinde, mülk sahibi sınıf ile işçi sınıfı arasındaki kesin savaşım büyük bir hızla yaklaşıyor. *L'Humanité*,[18] 30 Temmuz tarihli sayısında "Bu basitinden bir vahşet değildi, dövüşün bir parçasıydı." diye yazıyor. Generaller ve polis, işçileri kışkırtmaya ve silahsız barışçıl bir gösteriyi bir genel kırıma dönüştürmeye canatıyorlardı. Ne var ki, silahsız grevcileri ve göstericileri çembere alarak saldıran birlikler, dirençle karşılaştılar; bu girişimleri, derhal barikatların kurulmasına ve şimdi Fransa'nın tümünü karıştıran olaylara yolaçtı. Bu barikatlar, diyor *l'Humainité*, tahtadan yapılmıştı ve gülünç denecek ölçüde etkisizdi. Ama bunun önemi yok. Önemli olan şu: üçüncü Cumhuriyet, eski barikat alışkanlığını ortadan kaldırmıştı. Oysa şimdi "Clemenceau bu alışkanlığı yeniden canlandırıyor". İç savaş konusunda "1848 Haziranı kasapları ve 1871'de Galiffet"[19] ne kadar özdenlik içinde idiyseler, şimdi Clemenceau da bu konu üzerinde ancak o kadar özdendir.

30 Temmuz olaylarıyla ilgili olarak bu büyük tarihsel

günleri anımsatan yalnızca sosyalist basın değil. Burjuva basın da işçilere öfkeyle saldırıyor; onları sanki sosyalist bir devrim başlatma niyetindelermiş gibi davranmakla suçluyor. Bir gazete, hareketin geçtiği yerde her iki tarafın ruh halini gösteren, küçük ama niteleyici bir olayı aktarıyor: İşçiler yaralı bir yoldaşı taşırken, grevcilere karşı hareketi yöneten general Virvaire'e göstericiler, "*Saluez!*"* diye haykırdılar. Ve burjuva cumhuriyetinin generali, yaralı düşmanını selamladı.

Bütün ileri kapitalist ülkelerde proletarya ile burjuvazi arasındaki savaşımın keskinleşmekte olduğu görülüyor. Bu eğilim, tarihsel koşulların, siyasal sistemlerin ve işçi hareketinin aldığı biçimlerin başka başka oluşu nedeniyle her ne kadar kendini değişik görünümlerle ortaya koyuyorsa da, her yerde aynıdır. Tam bir siyasal özgürlüğün var olduğu ve proletaryanın, yaşayan gelenekler diye nitelenebilecek devrimci ve sosyalist geleneklere sahip bulunmadığı Amerika'yla Britanya'da savaşımın keskinleşmesi, tröstlere karşı giderek büyüyen harekette, sosyalizmin müthiş ölçüde gelişmesinde, mülk sahibi sınıfların bu gelişime gösterdiği gittikçe artan dikkatte, işçi örgütlerinde, bazan proletaryanın sistemli ve bağımsız siyasal savaşımına koyulan salt iktisadi amaçlı örgütlerde ifadesini buluyor. Avusturya'yla Almanya'da, bir ölçüde de İskandinav ülkelerinde, sınıf savaşımının keskinleşmesi, kendini, seçim kampanyalarında, parti ilişkilerinde, burjuvazinin her türünün ve her renginin ortak düşman proletaryaya karşı daha yakın bir ittifak kurmasında, yargı ve polis kovuşturmasının sertleşmesinde gösteriyor. Birbirine karşıt iki kamp, sanki olması yakın devrimci kavga için sessizce ve dikkatle hazırlanıyormuşçasına, yavaş yavaş, ama tam bir kesinlikle güçlerini biraraya topluyorlar, örgütlerini pekiştiriyorlar, kamu yaşamının her yönünde gittikçe daha açık-seçik bir biçimde birbirlerinden uzaklaşıyorlar. Latin ülkelerinde, İtalya'da ve özellikle Fransa'da, sınıf savaşımının keskinleşmesi, proletaryanın, kendisine zulmedenlere karşı duyduğu birikmiş kinin beklenmedik bir şiddetle patladığı bir parlamento-içi savaşımın "barışçıl" havasının yerini, gerçek iç savaş olaylarının aldığı zamanlarda tanık olunan fırtınalı, zorlu ve zaman zaman açıktan dev-

* "Selamlayınız!" —ç.

rimci kalkışmalarda ifadesini buluyor.

Proletaryanın devrimci hareketi, değişik ülkelerde dengeli ve özdeş biçimlerde gelişmez, gelişemez. Her faaliyet alanında her fırsattan tam ve sonuna kadar yararlanılması, başka başka ülkelerdeki işçilerin sınıf savaşımının sonucudur. Ortak akıma, her ülke, kendi değerli ve özel niteliğini katar; ama her ülkedeki hareket, kendi tek yanlılığının, bireysel sosyalist partilerinin kendi teorik ve pratik eksikliklerinin cezasını çeker. Bütün olarak, uluslararası sosyalizmin, düşmanla bir dizi pratik çarpışma sırasında milyonluk proletarya ordularının derlenip toparlanışının, burjuvaziyle kesin savaşımının, yani işçi sınıfının son büyük proleter ayaklanması olan Komün[20] günlerinden çok daha iyi *hazırlandığı* kesin savaşımın, ileriye doğru çok büyük bir adım attığını açıkça görüyoruz.

Uluslararası sosyalizmin bütününün ileri doğru attığı bu adımın yanısıra Asya'daki devrimci demokratik savaşımın keskinleşmesi, Rus devrimini özel ve özellikle güç bir duruma sokuyor. Rus devrimi gerek Avrupa'da, gerek Asya'da, büyük uluslararası bir dosta sahip, ama aynı zamanda, *aynı nedenden ötürü* yalnızca ulusal, yalnızca Rus değil, ama *uluslararası* bir de düşmanı var. Gittikçe büyüyen proleter savaşımına bütün kapitalist ülkelerde tepki gösterilmesi kaçınılmaz bir şey. Bu savaşım, her türlü halk hareketine, Asya'da ve özellikle Avrupa'da görülen her devrime karşı tüm dünyanın burjuva hükümetlerini birleştiriyor. Rus liberal aydınlarının çoğunluğu gibi partimizdeki oportünistler, hâlâ, Rusya'da, burjuvaziyi "yabancılaştırmayacak", ürkütüp kaçırmayacak, "aşırı" tepki yaratmayacak ya da iktidarın devrimci sınıflar tarafından ele geçirilmesine yolaçmayacak bir burjuva devriminin düşünü görüyorlar. Boş umutlar! Darkafalı bir ütopya! Dünyanın ileri bütün ülkelerinde alev alıcı maddelerin miktarı öylesine hızla büyüyor, büyük yangın, daha düne kadar derin bir uykuda olan Asya ülkelerinin çoğuna öyle büyük bir hızla yayılıyor ki, uluslararası burjuva tepkisinin yoğunlaşması ve her bir ulusal devrimin kızışması kesinlikle kaçınılmaz görünüyor.

Bizim devrimimizin tarihsel görevini, karşı-devrimin kuvvetleri yerine getiriyor değil. Böyle bir şey olamaz. Rus burjuvazisi, ister istemez, uluslararası anti-proleter, anti-

demokrat eğilime kayıyor. Proletaryanın güvenmemesi gerekenler, liberal müttefikler değildir. Proletarya, Rusya'da tarım sorununun köylü yığınları tarafından zora başvurarak çözümlenmesi gereğine dayanarak, kara-yüzler toprakbeylerinin egemenliğini ve kara-yüzler otokrasisini devirmeleri için köylülere yardım ederek, Rusya'da, proletaryayla köylülerin demokratik diktatörlüğünü kurmayı kendine amaç bilerek ve savaşımıyla zaferlerinin uluslararası devrimci hareketten ayrılamayacağını anımsayarak, devrimin tam zaferine kendi bağımsız yolundan gitmelidir. Karşı-devrimci burjuvazinin (hem Rusya'da, hem tüm dünyada karşı-devrimci) liberalizmi hakkında daha az hayal, uluslararası devrimci proletaryanın büyüyüp gelişmesine daha fazla dikkat!

Proletari, n° 33,
23 Temmuz (5 Ağustos) 1908

Collected Works,
vol. 15, s. 182-188.

RUSYA'DA ve tüm Avrupa'da siyasal basın, son zamanlarda, her şeyden çok, Balkanlardaki olaylarla[21] ilgileniyor. Bunun nedeni, Avrupa savaşının bir süre, tehlikeli ölçüde yakın görünmesidir. Gerçi bu tehlike henüz geçiştirilmiş değildir, ama işin, gürültü ve yaygaranın ötesine geçmemesi, savaştan kaçınılmaması çok daha büyük bir olasılıktır.

Bunalımın niteliğine ve Rusya'daki işçi partisine yüklediği görevlere bir gözatalım.

Rus-Japon savaşıyla Rus devrimi,[22] Asya halklarının siyasal uyanışına büyük bir hız vermiştir. Ancak bu uyanış bir ülkeden ötekine öylesine yavaş yayılıyor ki, İran'da Rus karşı-devrimi durumu belirleyici bir rol oynamıştır ve hâlâ da oynamaktadır. Bunun yanısıra, Türkiye'deki devrim de bir anda, başlarında Rusya'nın bulunduğu karşı-devrimci,

devletler karmasıyla yüzyüze gelmiştir. Gerçi, Avrupa basınıyla diplomatik açıklamaların genel havası, bu görüşle çelişkin gibi görünmektedir. Bu açıklamalarla yarı-resmî basına bakacak olursak yeniden doğan Türkiye'ye karşı evrensel bir "yakınlık" beslenmekle, bu ülkenin anayasalı rejimini güçlendirip geliştirmesi herkesçe istenmekte, burjuva Jön-Türklerin "ılımlılığı" herkes tarafında övülmektedir.

Ne var ki, bütün bu hoş sözler, Avrupa'nın bugünkü gerici hükümetlerinin ve gerici burjuvazisinin bayağı burjuva ikiyüzlülüğünün simgesinden başka bir şey değildir. Çünkü gerçek şu ki, kendisine demokratik diyen hiçbir Avrupa ülkesi, demokratik, ilerici, liberal, radikal olduğunu öne süren hiçbir Arvupa burjuva partisi, Türk devriminin başarısı ve kökleşmesi için gerçek bir istek göstermemiştir. Tam tersine, hepsi Türk devriminin başarısından *korkmaktadır*. Çünkü böyle bir başarı kaçınılmaz olarak, bir yandan tüm Balkan uluslarında özerklik ve demokrasi isteğini besleyip yüreklendirmesinin yanısıra, bir yandan da İran devriminin zaferini güven altına alabilir, Asya'daki demokratik hareket yeni bir hız katabilir, Hindistan'ın bağımsızlık savaşını yoğunlaştırabilir, Rus sınırının geniş bir kesimi boyunca özgür kurumlar ortaya çıkarabilir ve bunun sonucu olarak Rusya'da kara-yüzler çarlığının siyasetini köstekleyen ve devrimin ortaya çıkışını kolaylaştıracak olan yeni koşullar yaratabilir.

İşin aslında, bugün Balkanlarda, Türkiye'de ve İran'da gördüğümüz şey, Asya'da yükselmekte olan demokrasi akımına *karşı*, Avrupa devletlerinin karşı-devrimci koalisyonudur. Hükümetlerimizin bütün çabaları, bütün "büyük" Avrupa gazetelerinin vaazları bu gerçeği gözlerden uzak tutmaya, kamuoyunu yanıltmaya, sözümona uygar Avrupa uluslarının, çok az uygarlaşmış ama demokrasi çabasında çok canlı Asya uluslarına karşı kurdukları *karşı-devrimci koalisyonu* ikiyüzlü söylevler ve diplomatik hokkabazlıkla örtmeye dönüktür. Öyleyse bu aşamada, proletarya siyasetinin özü, bu burjuva ikiyüzlülüğünün maskesini indirmek ve ülke içinde proletaryanın girişeceği savaşımdan korktuğu için, Asya'daki devrimci hareketlere karşı jandarma rolünü oynayan ve başkalarının oynamasına yardım eden Avrupa hükümetlerinin gerici niteliğini geniş halk yığınlarına göstermek-

tir.

Türkiye ve Balkan olayları çevresinde Avrupa sağlam bir entrika ağı örmüştür. Diplomatlar, sokaktaki adamı sürekli olarak aldatıyorlar; sürecin bir bütün olarak anlamını gözlerden gizleyebilmek için, halkın dikkatini ufak-tefek şeylere, ikincil sorunlara, bugünkü gelişmelerin şu ya da bu yanına kaydırmaya çalışıyorlar. Buna karşılık bizim görevimiz, uluslararası sosyal-demokrasinin görevi, bu gelişmelerin birbirine nasıl bağlı olduğunu halka göstermek, temel yöneltilerini ve altlarında yatan itici güçleri ortaya çıkarmak olmalıdır.

Olabildiği kadar büyük bir lokma "ısırmak" ve topraklarıyla sömürgelerini genişletmek için sabırsızlanan kapitalist devletler arasındaki rekabet ve onun yanısıra, Avrupa tarafından "korunan" ya da ona bağımlı uluslar arasında görülen bağımsız demokratik harekete karşı duyulan korku, Tüm Avrupa siyasetinin iki ana öğesini oluşturuyor. Jön-Türkler, ılımlılıklarından ve çizmeden yukarı çıkmayışlarından ötürü övülüyorlar; Türk devrimi övülüyor, çünkü zayıftır, çünkü Türk devrimi halk yığınlarını gerçekten bağımsız bir harekete itmiyor, çünkü Osmanlı İmparatorluğu içinde baş gösteren proletarya savaşımına düşmandır. Ama aynı zamanda Türkiye'nin yağmalanması sürüyor. Jön-Türkler, Türk topraklarının yağmalanması olasılığına kapıyı açık tuttukları için övülüyorlar. Bir yandan Jön-Türkleri övüyorlar, bir yandan da açık amacı *Türkiye'yi paylaşmak* olan bir siyaseti sürdürüyorlar. Bu konuyla ilgili olarak sosyal-demokrat *Leipziger Volkszeitung* şu çok doğru ve yerinde yorumu yaptı:

"Polonya'da, ülkelerin gönencini gerçekten isteyen uzak görüşlü devlet adamları, 1791 Mayısında siyasal bir reform yaptılar. Prusya kralı ile Avusturya imparatoru, 3 Mayıs anayasasını övdüler, bu anayasanın 'komşu ülkeye gönenç getireceğini' söylediler. Polonyalı reformcular, Paris'in mütbiş jakobenlerinin tersine, 'ılımlı' davrandıkları için bütün dünya tarafından göklere çıkarıldılar... 23 Ocak 1793'te Prusya, Avusturya ve Rusya, Polonya'yı paylaşan bir anlaşma imzaladılar!

"1908 Ağustosunda Jön-Türkler, kendi siyasal reformlarını az görülür bir yumuşaklıkla gerçekleştirdiler. Rusya'nın

korkunç sosyalistlerinin tersine, böyle saygıdeğer bir 'ılımlılık' gösterdikleri için tüm dünya onları övdü. ... Şimdi, 1908 Ekiminde, Türkiye'nin bölüşülmesinin ön belirtisi olan bir dizi gelişmeye tanık oluyoruz."

Gerçekten de, diplomatların *sözüne* inanıp, *yaptıklarına*, yani büyük devletlerin, devrimci Türkiye'ye karşı giriştikleri ortak harekete aldırmamak çocukluk olur. Şimdiki gelişmelerden önce bazı ülkelerin devlet başkanları ve dışişleri bakanları arasında toplantılar ve görüşmeler yapılmış olması *gerçeğinin* kendisi, diplomatik açıklamalara bönce inanılmasını önlemeye yeter de artar. Ağustos ve eylül aylarında, Jön-Türklerin devriminden hemen sonra ve Avusturya'yla Bulgaristan'ın deklarasyonlarından hemen önce, İzvolski,* Karslbad'da ve Marienbad'da kral Edward'la ve başbakan Clemenceau ile görüştü; Avusturya ve Italya dışişleri bakanları von Aehrenthal ile Tittoni, Salzburg'da buluştular; ardından 15 Eylülde Izvolski'yle Aehrenthal'in Buchloe'deki toplantısı geldi; sonra Bulgaristan prensi Ferdinand'la imparator Franz-Joseph'in Budapeşte'deki toplantısı; İzvolski'nin Almanya dışişleri bakanı von Schoen'le, ardından Tittoni'yle ve İtalya kralıyla görüşmesi.

Bu gerçeklerin anlamı ortada. Avusturya'yla Bulgaristan'ın girişiminden *önce* altı büyük devlet, yani Rusya, Avusturya, Almanya, Italya, Fransa ve İngiltere *arasında*, kralların ve bakanların toplantılarında *bütün önemli* noktalar üzerinde gizlice ve doğrudan doğruya anlaşma olmuştur. Bosna'yla Hersek'i Avusturya'nın kendine katmasını İtalya, Almanya ve Rusya'nın kabul ettiğini öne sürerken Aehrenthal'in doğruyu söyleyip söylemediği konusunda *daha sonra* basında patlak veren tartışma, *başından sonuna kadar bir güldürüdür*, ancak liberal darkafalıların aklını çelebilecek *katmerli bir aldatmacadır*. Avrupalı devletlerin dış siyasetini yürütenler —İzvolski'ler, Aehrenthal'ler, taçlı soyguncular çetesinin tümü ve onların bakanları— bu kemiği, basının önüne belli bir amaçla fırlatmışlardır: haydi baylar, kim kimi kandırdı, kim kimi gücendirdi, Avusturya mı Rusya'yı, yoksa Bulgaristan mı Avusturya'yı aldattı, ya da Berlin antlaşmasını[23] ilk kez yırtan kim oldu, büyük devletler arasın-

* A. P. İzvolski (1856-1919) — Rus diplomatı, 1906-1910 yılları arasında Rus dışişleri bakanı. —*Ed.*

da önerilen konferansa karşı kimin tutumu ne, ve daha bunun gibi noktalar üzerinde hırlaşın durun. Halkın dikkatini bu gibi ilgi çekici ve önemli —ama gerçekten önemli!— sorularla oyalamayı lütfen sürdürün. *Asıl önemli olanı*, ana nokta üzerinde bir ön anlaşmaya varmış olmamızı, yani Jön-Türkler devrimine karşı hareketi, Türkiye'nin paylaşılmasına doğru yeni adımlar atılmasını, şu ya da bu bahaneyle Çanakkale düzenlemesinin[24] gözden geçirilmesini, Rusya'nın kara-yüzlerden olan çarının İran devrimini boğmasına izin verilmesini gizleyebilmemiz için, bizim gerek duyduğumuz şey budur. İşin özü burada. Avrupa'nın geçici burjuvazisinin önderleri olan bizlerin gerçekten gerek duyduğumuz ve yaptığımız şey budur. Basınla parlamentodaki liberal ahmaklara gelince, onlar bu işi nasıl başladığını, kimin ne dediğini, sömürgeleri yağmalama siyasetinin ve demokratik hareketlerin bastırılmasının imzalanıp mühürlenip dünyaya nasıl bir görünüm altında sunulacağını diledikleri kadar tartışabilirler.

Bütün büyük Avrupa devletlerinde —bugün için "doyurulmuş olan" Avusturya dışında— liberal basın, *kendi* hükümetini, ülkenin ulusal çıkarlarını yeterince savunmamakla suçluyor. Liberaller, her yerde, kendi ülkeleriyle hükümetlerini, durumdan "yararlanamayan" en beceriksiz ve kandırılmış ülke ve hükümet olarak gösteriyorlar. Bizim kadetlerimizin siyaseti de bu. Uzun süreden beri, Avusturya'nın başarılarını "kıskandıklarını" (Milyukov'un kendi sözleri) söyleyip duruyorlar. Genel olarak liberal burjuvazinin bu siyaseti ve özel olarak bizim kadetlerimizm siyaseti, çok tiksindirici bir ikiyüzlülüktür, gerçek ilerleme ve özgürlüğün isterlerine alçakça ihanettir. Çünkü bu siyaset, her şeyden önce, gerici hükümetlerin fesat girişimlerini örtbas ederek yığınların demokratik bilincini sersemletmektedir. İkincisi, bu siyaset, her ülkeyi, sözümona aktif bir dış siyaset izlemeye itmekte, yani sömürgeleri soyma sistemini, büyük devletlerin Balkan olaylarına karışmalarını, her zaman gerici nitelikte olan bu karışmayı onaylamaktadır. Üçüncüsü, bu siyaset halkın ilgisini "biz" ne kadar alacağız, çapuldan "bize" ne

kadar düşecek, "kendimiz" için "biz" ne kadar isteyebiliriz gibi noktalara çekerek gericiliğin ekmeğine yağ sürmektedir. Bu nazik durumda gerici hükümetlerin en çok gereksindiği şey, topraklara el atmalarını, "tazminat" istemelerini vb., "kamuoyu"nun desteklediğini iddia edebilme fırsatını ele geçirmektir, bakın der bu hükümetler, benim ülkemin basını beni aşırı ölçüde eliaçık olmakla, ulusal çıkarları yeterince savunmamakla, çok yumuşak davranmakla suçluyor, savaş tehdidinde bulunuyor. Sonuç olarak benim isteklerim çok "haklı ve mütevazı"dır, tümüyle yerine getirilmesi gerekir!

Avrupa liberal burjuvazisinin siyaseti gibi Rus kadetlerinin siyaseti de gerici hükümetlere boyuneğme, sömürgeler elde ederek genişleme ve onların yağmalanmasını savunma, başka ülkelerin işlerine karışma siyasetidir. Kadet siyaseti özellikle zarar vericidir, çünkü "muhalefet" bayrağı altında yürütülmekte, bu nedenle de birçok kişiyi yanıltmakta, Rus hükümetine inanmayanların güvenini kazanmakta, yığınları ayartmaktadır. Bu nedenle, bizim Dumadaki[25] milletvekillerimiz ve bütün parti örgütlerimiz, şunu akıllarından çıkarmamalıdırlar: Otokrasinin gerici siyasetiyle kadetlerin ikiyüzlü tutumu arasındaki *bağlantıyı —Duma kürsüsünden*, ayrıca broşürlerle ve toplantılarda— ortaya koymaksızın, Balkan olayları hakkındaki sosyal-demokratik propaganda ve uyarmalarımızda ileri doğru tek ciddi adım bile atamayız. Kadet dış siyasetinin *temelde aynı* olduğunu göstermedikçe, çarlık hükümetinin izlediği siyasetin ne kadar zarar verici ve gerici olduğunu halka hiçbir zaman anlatamayız. Kadetlerin laf cambazlığıyla, sahtecilikleriyle, akıllarının ardındakilerle ve kaçamaklarıyla savaşmadıkça, dış siyasette şovenizm ve kara-yüzler anlayışıyla savaşamayız.

Liberal burjuva görüşüne ödün vermenin, sosyalistleri nerelere götürdüğü şu örnekte görülebilir: Ünlü oportünist dergi *Sozialistische Monatshefte*'de[26] (*Sosyalist —???— Aylık Dergi*) Max Schippel, Balkanlardaki bunalım hakkında şöyle diyor: "Olaylar üzerinde kafa yoran parti üyelerinin hemen hemen tümü, Balkanlarda bugünkü ya da ileride olabilecek devrimlerden Almanya'nın beklediği hiçbir şey olmadığı yolunda, bu yakınlarda Berlin merkez yayın organımızda [*Vorwärts*][27] dile getirilen görüşün üstünlük kazanmasının yanlış olacağı kanısında. Yeni topraklar elde etme çabasına

girmememiz gerektiğine kuşku yok. Ne var ki, Avrupa ile Asya'nın tümü ve Afrika'nın bir kesimi arasında önemli bir bağ kuran bu bölgede büyük devletler arasında belirecek yeni bir düzenlemenin, bizim uluslararası yerimizi doğrudan doğruya etkileyeceğine de kuşku yok. ... Bugün için, gerici Rus devinin sonucu belirleyici bir önemi yoktur. ... Ellilerde demokratların yaptığı biçimde, her yerde ve her zaman Rusya'yı düşman görmemiz için hiçbir neden yoktur." (S. 1319.)

Sosyalist geçinen bu budala liberal, Rusya'nın "Slav kardeşleri" için gösterdiği "kaygı"nın gerisindeki gerici entrikaları gözden kaçırıyor! "Biz" (yani Alman burjuvazisi) ya da "bizim" tutumumuz, vb., gibi sözcükleri kullanırken, Jön-Türklerin devrimine indirilen darbeyi ya da Rusya'nın İran devrimine karşı girişimini farkedememiştir!

Schippel'in sözleri, derginin 22 Ekim tarihli sayısında yayınlandı. 18 (5) Ekimde, *Noveye Vremya*[28] "Tebriz'de anarşinin inanılmaz ölçülere ulaştığını" ve kentin "yarı-vahşi devrimciler tarafından yıkılıp yağmalandığını" öne süren öfkeli bir yazı yayınlamıştı. Bunun anlamı şuydu: Şahın Tebriz'deki askerlerine karşı devrimin kazandığı zafer, yarıresmî Rus gazetesinin öfkelenmesine yolaçmıştı. Gazete, İran devrimci kuvvetlerinin önderi Settar Han'ı,* "Aderbaycan'ın Pugaçev'i" diye niteliyordu. (Aderbaycan ya da Azerbaycan, İran'ın kuzey eyaletidir; Reclus'a göre, toplam nüfusun beşte-birine yakınını barındırır. Eyaletin başkenti Tebriz'dir.) "İnsanın sormaya hakkı var" diyordu *Noveye Vremya*, "Bizim İran sınırımızdaki verimli ticaretimizi yıkan bu rezaletlere, Rusya daha ne kadar gözyumabilir?.. Akıldan çıkarılmaması gerekir ki, Doğu Kafkas-ötesi** ve Aderbaycan etnolojik bir bütündür. ... Kafkas-ötesindeki yarı-aydın Tatarlar, Rus uyruğu olduklarını unutarak Tebriz'deki karışıklıklara sıcak bir yakınlık göstermişlerdir, bu kente gönüllüler göndermektedirler. ... Bizim için önem taşıyan şey, Rusya'yla sınırı olan Aderbaycan'ın huzura kavuşmasıdır. Her ne kadar tatlı bir şey olmasa da, müdahale etmeme yolunda-

* Settar Han (1870-1914) — İran Azerbaycanı demokratik hareketinin önderi. İran'ın halk kahramanlarından. 1905-1911 İran devrim hareketine katıldı. 1908-1909'da Tebriz'de şaha ve Azerbaycan'ın toprak sahiplerine karşı halk ayaklanmasını yönetti. –*Ed.*

** Kafkasların güneyinde Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ı içine alan bölge. –ç.

ki şiddetli arzusuna karşın, koşullar, Rusya'yı, bu görevi yüklenmek zorunda bırakabilir."

20 Ekim tarihinde Alman *Frankfurter Zeitung* gazetesi, Rusya'nın Aderbaycan'ın işgalinin bir tür "tazminat" olarak düşünüldüğüne ilişkin, St. Petersburg çıkışlı bir haber verdi. 24 (11) Ekim günü aynı gazete Tebriz'den aldığı şu telgrafhaberi yayınladı: "*İki gün önce, süvari ve topçuyla desteklenen altı Rus piyade taburu İran sınırını geçti, bugün Tebriz'e girmesi bekleniyor.*"

Max Schippel'in, liberal ve polis basınının güvencelerini ve *yaygaralarını* kölecesine yineleyerek, Alman işçilere, Rusya'nın gerici bir dev olarak öneminin tarihe karıştığını ve her zaman Rusya'yı düşman gözüyle görmenin yanlış olduğunu söylediği gün, Rus birlikleri İran sınırını aşmaktaydı!

Kanlı Nikola'nın askerleri İranlı devrimcilere karşı yeniden bir genel kırıma girişecekler. Resmî olmayan Liyahov'u,* Aderbaycan'ın resmî işgali izliyor ve Nikola I'in, Macaristan devrimine karşı askerlerini gönderdiği zaman, 1840'ta Rusya'nın Avrupa'da yaptığı şey, şimdi Asya'da yineleniyor. O tarihlerde Avrupa'nın burjuva partilerinde, günümüzde bütün burjuva demokratların yaptıkları gibi özgürlük üzerine ikiyüzlü söylevler vermek yerine, özgürlük için dövüşme gücünde olan gerçek demokratlar vardı. O zamanlar Rusya, yalnızca birkaç Avrupa devletine karşı Avrupa'nın jandarması rolünü oynuyordu. Bugün, aralarında "kanlı" Clemenceau'nun "demokratik" cumhuriyetinin de bulunduğu, *bütün* büyük Avrupa devletleri, proletaryaya yararlı olur diye ülke içinde demokrasinin gelişmesinden ölümden korkarcasına korktukları için, Asya'da jandarma rolünü oynamasında Rusya'ya *yardım ediyorlar*.

İran devrimine karşı Rusya'ya tanınan "hareket özgürlüğü", kuşkusuz, Rusya, Avusturya, Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere arasında hazırlanan *gerici Eylül tertibinin bir parçasıdır*. Bunun gizli bir belgede belirtilmiş olup olmaması hiç önemli değildir (böyle bir belge, yıllar sonra, tarihsel malzeme derlemesi olarak yayınlanabilir); İzvolski'nin bu durumu yalnızca nazik görüşmecilerine açıp açmadığı, ya da bu görüşmecilerin "işgal"den "ilhak"a geçmeye niyetli olduk-

* V. P. Liyahov (1869-1919) — Çarlık ordusunda albay. 1907'de Tahran'da İran devriminin bastırılmasını örgütledi. —ç.

larını ya da Rusların belki de Liyahov siyasetinden "işgal"e geçmeyi arzuladıklarını "üstü kapalı olarak söyleyip söylemedikleri" ya da başka bir düzenlemenin yapılıp yapılmadığı da hiç önemli değil. Önemli olan şudur: her ne kadar gayri resmî olursa olsun, büyük devletlerin eylülde kurdukları karşı-devrimci tertip, *bir gerçektir*. Bu tertibin anlam ve önemi, her geçen gün daha iyi anlaşılıyor. Bu, proletaryayla demokrasiye karşı bir tertiptir. Bu, Asya'daki devrimi doğrudan doğruya bastırmayı ya da o devrime dolaylı darbe vurmayı amaçlamış bir tertiptir. Bu, şimdi Balkanlarda, yarın İran'da, ertesi gün de belki Küçük Asya'da ve Mısır'da toprak elde edilmesi ve sömürgelerin yağmalanması için girişilmiş bir tertiptir.

Taçlı haydutların ve uluslararası sermayenin birbirine eklenen gücünü ancak dünya proleter devrimi devirebilir. Bütün sosyalist partilerin en başta gelen görevi, yığınlar arasında uyarma çabalarını yoğunlaştırmak, bütün ülkeler diplomatlarının marifetlerini açığa çıkarmak, ayrım yapmaksızın *bütün müttefik* devletlerin, hem doğrudan doğruya jandarma, hem de o jandarmanın suç ortakları, dostları ve mali destekçileri olarak oynadıkları çirkin rolü gösteren gerçekleri halkın gözleri önüne sermektir.

Şimdi İzvolski'nin bir konuşma yapması, kadetlerle oktobristlerin[29] de soru önergesi vermesi beklenen Dumada Rus sosyal-demokratlara çok ağır, ama aynı zamanda çok soylu ve önemli bir görev düşmektedir. Sosyal-demokrat milletvekilleri, asıl gerici gücün, asıl karşı-devrim tertipçisinin siyasetini perdeleyen bir organın üyesidirler; *bütün gerçekleri söyleme* cesaret ve gücünü kendilerinde bulmaları gerekir. Böyle günlerde, kara-yüzler Dumasındaki sosyal-demokrat milletvekilleri, kendilerine çok şey verilen ve kendilerinden çok şey istenen kişilerdir. Çünkü orada *kadetlerin* ve oktobristlerin tutumundan *ayrı* bir tutumla, çarlığa karşı Dumada itiraz sesini yükseltecek *hiç kimse* bulunmamaktadır. Böyle zamanlarda ve bugünkü koşullar altında kadetlerden gelme bir itiraz, hiç ses çıkarmamaktan daha kötüdür; çünkü bu itiraz *aynı* kapitalist kurt sürüsü *arasından* ve aynı kurt politikası adına yapılacaktır.

Bizim Duma grubumuz ve bütün parti örgütlerimiz, işte bu nedenle bir an önce çalışmaya koyulmalıdırlar. Yığınlar

arasında uyarma çalışmaları, şimdi, olağan zamanlardan yüz kat daha önemlidir. Partimizin uyarma çalışmalarında üç konu ilk sırayı tutmalıdır. Birincisi, gerici ve liberal basının —kara-yüzlerden kadetlere kadar— tümünün tersine, sosyal-demokratlar diplomatik konferans oyunlarını, büyük devletler arasındaki anlaşmaları, Avusturya'ya karşı İngiltere'yle ya da Almanya'ya karşı Avusturya'yla ya da başka tür ittifakları ortaya dökmelidirler. Bize düşen görev, büyük devletler arasında gerici bir tertip, hükümetlerin açık görüşmeler güldürüsünün arkasına gizlenmek için elden geleni yaptıkları bir tertip bulunduğu *gerçeğini* su yüzüne çıkarmaktadır. Bizim siyasetimiz, bu diplomatik güldürüyü kınamak, halka gerçekleri anlatmak, uluslararası anti-proleter gericiliğin ipliğini pazara çıkarmak olmalıdır. İkincisi, yalnızca iddia etmekle kalmamalı, bu tertibin gerçek sonuçlarını, özellikle Türk devrimine vurulan darbeyi, İran devriminin boğazlanmasına Rusya'nın yardımını, öteki ulusların işlerine karışılmasını ve temel demokratik ilkenin, ulusların kaderlerini tayin haklarının ihlalini ortaya koymalıyız. Bu hak, hem bizim, hem dünyadaki bütün sosyal-demokrat partilerin programlarında en önde savunulmuştur. Bir yandan Avusturyalıların, öte yandan da Rus kara-yüzlerin kendi "slav kardeşleri" hakkında kaygı duymalarından daha gerici bir şey olamaz. Bu "kaygı", çok uzun süreden beri Balkanlarda Rusya'nın adını kötüye çıkaran alçakça entrikaları perdelemek için kullanılmaktadır. Bu "kaygı", her zaman, şu ya da bu Balkan ülkesinde *gerçek* demokrasinin sinsi saldırılara uğramasına varmaktadır. Büyük devletlerin Balkan ülkelerini "düşündüklerini" göstermelerinin içten olan tek yolu, onları kendi başlarına bırakmak, yabancı müdahaleyle onları rahatsız etmeye son vermek, Türk devriminin tekerleğine çomak sokmayı bir yana koymaktır. Ancak çalışan sınıf, kuşkusuz, burjuvazinin böyle bir siyaset gütmesini bekleyemez.

Bizim kadetlerimiz de aralarında olmak üzere, bütün burjuva partileri, ad olarak en liberal ve en "demokratik" olanlar dahil, kapitalist dış siyaseti desteklemektedirler. Sosyal-demokratların, özel bir çabayla halka anlatmaları gereken üçüncü nokta da budur. Çünkü liberallerle kadetler bütün yürekleriyle, bugün kapitalist uluslar arasında rekabetten yanadırlar; yalnızca bu rekabetin biçiminde kara-

yüzlerden ayrılmaktadırlar; şimdi hükümetin dayanmakta olduğu uluslararası anlaşmalardan daha başka türlü anlaşmalar yapılmasında direnmektedirler. Bir tür burjuva dış siyaseti yerine başka tür bir burjuva dış siyaseti için girişilen bu liberal savaşımı, (yağmacılık ve müdahalede) öteki ülkelerin gerisinde kaldığı için hükümete yöneltilen bu liberal kınamalar, yığınlar üzerinde çok bozucu etkiler yapmaktadır. Kahrolsun sömürge siyasetinin her türlüsü, kahrolsun tüm müdahale siyaseti, yabancı toprakların fethi, yabancı halklara el atılması için, yeni ayrıcalıklar, yeni pazarlar için, Boğazların denetimi için girişilen kapitalist savaşım kahrolsun! Sosyal-demokratlar, "barışçıl ve adil" kapitalist gelişme türünden darkafalı ve budalaca bir ütopyaya kapılanmazlar; dünyada barış ve özgürlüğü, uluslararası devrimci proletaryadan başkasının savunmadığını bildikleri için kapitalist toplumun tümüne karşı savaşım verirler.

Not: Bu yazı baskıya gönderildikten sonra, gazeteler, *St. Petersburg Telgraf Ajansının*, Rus birliklerinin İran sınırını geçtiği hakkındaki haberi yalanlayan bir haberini yayınladılar. Bu haber, 24 Ekim tarihli *Frankfurter Zeitung*'un ikinci sabah baskısında çıktı. *Üçüncü* baskıda 24 Ekim saat 22.50'de İstanbul'dan gönderilmiş bir haber vardı. Bu haberde, Rus birliklerinin İran sınırını geçtiğine dair bilgilerin ayın 24'ünde akşam vakti İstanbul'a ulaştığı bildiriliyordu. *Sosyalist gazeteler dışında* yabancı basın, Rusların İran'ı istilası konusunda henüz susmakta.

Özetlersek, henüz tam gerçeği bilebilecek durumda değiliz. Ama çarlık hükümetiyle *St. Petersburg Telgraf Ajansından* gelen "yalanlamalar"a da kuşku yok ki, inanılamaz. Rusya'nın, öteki devletlerin de bilgisi çerçevesinde, entrikadan asker göndermeye kadar elindeki her türlü olanakla, İran devrimine karşı savaştığı, bir gerçektir. Rusya'nın siyasetinin Azerbaycan'ı işgal etme siyaseti olduğu da kuşkudan uzaktır. Şimdiye dek birlikler sınırı aşmamışsa bile, çok olasıdır ki, birliklerin böyle bir girişimde bulunmasına ilişkin bütün hazırlıklar çoktan görülmüştür. Ateş olmayan yerde duman tütmez.

Proletari, n° 37,
16 (29) Ekim 1908

Collected Works,
vol.15, s. 220-230.

ENTERNASYONAL SOSYALİST BÜRO TOPLANTISI

[PARÇA]

HAKKINDA kısa bir rapor okunan ve üzerindeki tartışmaların hiç de az ilgi çekici olmadığı tek gündem maddesi, sömürgesel reformlar konusu oldu. Stuttgart'ta sömürge sorununa ilişkin oportünist önergesiyle üne kavuşan Hollanda temsilcisi Van Kol, raporunda bir ölçüde değişik bir yaklaşımla, pek sevdiği, sosyal-demokrasinin "olumlu" sömürge programını, ilgisiz bir biçimde işin içine karıştırmaya çalıştı. Sosyal-demokratların sömürge siyasetine karşı verdikleri savaşımı, sömürge soygununa karşı yığınlar arasında giriştikleri uyarmaları, sömürgelerde yaşayan ezilmiş yığınlar arasında direniş ve muhalefet ruhunun uyanışını tümden bir yana koyan Van Kol, bütün dikkatini, bugünkü sistem çerçevesinde, sömürgelerdeki yaşamda yapılabilecek, olası "reformlar"ı kapsayan bir liste üzerinde topladı. İyiliksever

bir resmî görevli tavrıyla, bazı sorular sıraladı. Bu sorular toprakta mülkiyet ile başlıyor, okullarla, sanayinin teşvikiyle, cezaevleriyle, vb. bitiyordu. Her seferinde, olabildiği ölçüde pratik davranmaktan sözediyordu. Örneğin vahşiler için her zaman genel oy hakkının düşünülemeyeceğini, bazan sömürgelerde cezaevine koymak yerine zorunlu çalışma yükümünü uygulama görüşünü kabul etmenin gerekebileceğini, vb., vb. söylüyordu. Raporun tümü baştan sona, proleter bir sınıf savaşımı ruhuyla değil, ama en koyusundan bir küçükburjuva anlayışıyla —hatta daha da kötüsü— bürokratik, önemsiz "reformlar" anlayışıyla doluydu. Sonuç olarak Van Kol, sömürgeleri olan beş ana ülkeden seçilecek üyelerle bir komisyon kurulmasını, bu komisyonun sosyal-demokrasi için bir sömürge programı hazırlamasını önerdi.

Almanlar adına Molkenbuhr ve bazı Belçikalılar, tek bir programın gerekmediği, tek bir programın işi basmakalıp hale getirebileceği gibi ayrıntılarda Van Kol'dan ayrılmakla birlikte, onun önerisinin denenmesini istediler. Böylesi bir yaklaşım Van Kol'un işine yarıyordu. Çünkü onun istediği şey, her şeyi "pratik ayrıntılar"a indirgemek ve "pratik"te ayrılıkların, Stuttgart'ta sanıldığından daha küçük olduğunu göstermekti. Ne var ki, Kautsky ile Ledebour, sorunu ilke açısından ele aldılar. Van Kol'un büyük ölçüde ikiyüzlü olan tutumuna saldırdılar. Van Kol diyor ki, dedi Kautsky, bazı durumlarda genel oy düşünülmeyebilir. Böylece o, şu ya da bu biçimde, sömürgelerde despotluğu kabul etmiş oluyor, çünkü başka türlü bir seçim sistemi önermiyor. Zaten öneremez de.. Ledebour da, Van Kol zorunlu çalışma yükümlülüğü olasılığını akla sığar buluyor, böylece sömürgelerde köleliği sürdürmek için binbir bahane uyduran burjuva siyasetine kapıyı açıyor, dedi. Van Kol kendini aşırı bir inatla ve çok kötü biçimde savundu, örneğin bazı durumlarda vergi olarak mal kabulü esasının bir yana konamayacağını öne sürdü, "bunu Java'da kendi gözüyle gördüğünü" söyledi, Papualıların oy vermek ne demektir bilmediklerini, seçimlerde işlerin bazan salt boşinanlarla ya da seçmenleri romla sarhoş ederek, kararlaştırıldığını falan anlattı. Kautsky ile Ledebour, bu iddiaları alaya aldılar, ortak demokratik programımızın hiç kuşkusuz sömürgelere de uygulanabileceğini, kapitalizme karşı savaşımın sömürgelerde de ön safa çıkarılmasının

önem taşıdığını belirttiler. Ledebour, bizim "okumuş-yazmış" katoliklerimizin boşinanları, vahşilerin boşinanlarından çok mu iyi, diye sordu. Parlamento ve temsilî kurumlar her zaman gerçekleştirilemese bile, dedi Kautsky, demokrasi her zaman kabildir ve demokrasiden her türlü ayrılışla savaşılması zorunludur. Bu tartışmalar devrimci sosyal-demokrat siyaset ile oportünist sosyal-demokrat siyaseti tüm açıklığıyla ortaya koydu. Van Kol da önergesine "birinci sınıf bir cenaze töreni" düzenleneceğini anladığı için öneriyi geri aldı.

Proletari, n° 37,
16 (29) Ekim 1908
İmza: *N. Lenin*

Collected Works,
vol. 15, s. 244-246.

MAKSİM GORKİ'YE MEKTUP

3 OCAK 1911

[PARÇA]

SOSYAL-DEMOKRASİNİN uluslararası siyasetinde kişotizm* konusunda sanırım yanılıyorsunuz. Uzun süreden beri, sömürge siyasetinin ilerici olduğunu, bu siyasetin oralara kapitalizmi soktuğunu, bu nedenle "açgözlülükle ve zorbalıkla suçlanmasının" anlamsız olduğunu, çünkü "bu nitelikleri olmaksızın" kapitalizmin "çalışamaz duruma geleceğini" ileri sürenler, revizyonistlerdir.

Eğer sosyal-demokratlar, işçilere, kapitalizmin gelişmesiyle değil de, o gelişmeden ayrı olarak, şurada ya da burada kurtuluşun sağlanabileceğini söyleselerdi, asıl bu kişotizm ve bir çeşit yakınma olurdu. Ama biz böyle bir şey söylemiyoruz. Bizim söylediğimiz şudur: Kapitalizm sizi yiyip yutuyor, İranlıları yiyip yutacaktır, herkesi yutacaktır ve siz onu deyirinceye kadar da yiyip yutmayı sürdürecektir. Gerçek

* Cervantes'in romanındaki kahramanı Don Kişot'un adından yapılan ve gerçekleştirilemeyecek hayaller peşinde koşmayı ifade eden bir sözcük. –ç.

olan budur. Ama şunu eklemeyi de unutmuyoruz: Kapitalizmin büyümesi yoluyla sağlanacak olanın dışında, onun üzerinde zafer elde edilmesi kesin değildir.

Marksistler, tröstlerin yasaklanması, ticaretin sınırlanması gibi gerici bir tek *önlemi* bile savunmazlar. Bırakın Komyakov ve hempaları, İran'ın bir ucundan öteki ucuna demiryolu döşesinler, bırakın Liyahov'ları göndersinler, marksistlerin işi onların ne olduğunu işçilere *göstermektir*. Eğer yer yutarsa, der marksistler, eğer boğazlarsa, savaş.

Sömürge siyasetine ve uluslararası yağmaya, proletaryayı örgütleme *yoluyla*, proletarya savaşımı için özgürlüğü savunma *yoluyla* gösterilen *direnme*, kapitalizmin gelişmesini *yavaşlatmaz, hızlandırır*; onu daha uygar, teknik bakımdan daha yüksek kapitalizm yöntemlerine başvurmaya zorlar. Kapitalizmden kapitalizme fark var. Kara-yüzler — oktobristler kapitalizmi var, *narodnik* kapitalizmi ("gerçekçi, demokratik", "canlılık" dolu) var. Kapitalizmin "açgözlülüğünü ve zorbalığını" işçilere ne kadar daha çok *gösterebilirsek*, birinci türden kapitalizmin ayakta kalması o kadar güçleşir, ikinci türden kapitalizme dönüşmesi o kadar daha zorunlu hale gelir. Bize uygun düşen, proletaryaya uygun düşen de budur. ...

Uluslararası proletarya, kapitalizmi iki yönde zorluyor: birincisi oktobrist kapitalizmi demokratik kapitalizme çevirerek, ikincisi de oktobrist kapitalizmi *kendisinden uzaklaştırdığı* için, o kapitalizmi vahşilere *aktararak*. Ne var ki, bu, kapitalizmin temelini genişletiyor ve ölümünü yakınlaştırıyor. Avrupa'da hiçbir oktobrist kapitalizm kalmamış gibidir, pratikte bütün Avrupa kapitalizmi demokratiktir. Oktobrist kapitalizm, İngiltere'yle, Fransa'dan, Rusya'ya ve Asya'ya gitmiştir. Rus devrimiyle Asya'daki devrimler, oktobrist kapitalizmi söküp atma ve onun yerine demokratik kapitalizmi koyma savaşımına eşittir. Demokratik kapitalizm de kendi türünün son aşamasıdır. Oradan öteye, gidilecek yeni bir aşama yok. Gelecek aşama onun ölümüdür.

Paris'ten, İtalya'daki Capri adasına gönderildi.
İlk kez 1924'te *Lenin Miscellany I*'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 34, s. 438-439.

TÜRK-İTALYAN SAVAŞININ SONU[30]

TELGRAF haberlerine göre İtalya'yla Türkiye'nin temsilcileri barışın ön esaslarını imzaladılar.

İtalya, Afrika'daki Türk topraklarını ele geçirmek üzere bir yıl önce başlattığı savaşı "kazandı". Şimdiden sonra Trablus, İtalya'ya ait olacak. "Uygar" bir 20. yüzyıl ulusu tarafından girişilen bu tipik sömürge savaşına bir gözatmaya değer.

Savaşın nedeni neydi? İtalyan emperyalizmi için yeni pazarlara, yeni başarılara gerek duyan İtalyan parababalarıyla kapitalizminin açgözlülüğü.

Savaş, ne tür bir savaştı? Mükemmel, uygar bir kan deryası, "en son" silahların yardımıyla Arapların genel bir kırımdan geçirilmesi.

Araplar umutsuz bir direnç gösterdiler. Savaşın başında

İtalyan amiralleri 1.200 deniz piyadesini karaya çıkarmak gibi ihtiyatsız bir girişimde bulunmuşlar, Araplar da bu deniz piyadelerine saldırıp 600 kadarını öldürmüşlerdi. "Karşılık" olarak 3.000 Arap doğrandı, aileler, tümden öldürüldü, büyük bir soğukkanlılıkla kadınlarla çocuklar kırıldı. İtalyanlar, uygar, yasa yanlısı bir ulustur.

1.000 kadar Arap asıldı.

İtalyanlar, 17.429 yaralı, 600 yitik, 1.405 ölü olmak üzere 20.000'in üstünde bir kayba uğradılar.

Savaş, İtalyalara 800 milyon liretin ya da 320 milyon rublenin üstünde bir paraya maloldu; korkunç bir işsizliğe ve sınai durgunluğa yolaçtı.

Araplar 14.800 can yitirdi. "Barış"a karşın, savaş gerçekte sürüp gidecek. Çünkü Afrika'nın göbeğinde, kıyıdan epey uzak bölgelerde oturan Arap kabileleri, boyuneğmeyi reddedecekler. Ve uzunca bir süre, süngüyle, kurşunla, idamla, ateşle ve ırzlarına geçilerek "uygarlaştırılacaklar".

Kuşkusuz İtalya, öteki kapitalist ülkelerden ne daha iyi, ne daha kötüdür. Hepsi, yeni kazanç kaynakları arayışında hiçbir kırımı yeter görüp durmayan burjuvazi tarafından yönetilmektedir.

Pravda, n° 129,
28 Eylül 1912
İmza: *T.*

Collected Works,
vol. 18, s. 337-338.

KADETLERİN, görüşlerinde esas itibarıyla ulusal-liberal olduklarını, ulusal soruna yaklaşımlarının *demokratik olmaktan başka her şeye* benzediğini belirttiğimiz zaman, *Reç*'ten[31] öfkeli ve kendini beğenmiş bir yanıt aldık; bizi gerçekleri bilmemekle, ya da yanlış göstermekle suçladı.

İşte birçokları arasından bir kayıt. Bırakalım okurlarla seçmenler karar versinler.

18 Ekimde, "Slav sorunuyla ilgilenen bir çevre", M. M. Kovalevski'nin evinde ikinci bir toplantı yaptı. Toplantıda kamuya açıklanacak bir bildiri okundu. Y. Aniçkov, Kareyev, (Kadet ve eski aday) L. Panteleyev, G. Falbork, (doğal ki) Kovalevski ve başkaları tarafından imzalandı.

Acaba *Reç*, sorumluluğu, Kareyev, Panteleyev ve hempa-

larına mı yüklemeye çalışacak?

Liberallerin kamuya bildirisinin özü şu:

"Genel bir coşku içinde, Rusların kalbi ... Slavlar için sempatiyle ve Rus ulusal bilincinin, Slavların elde ettikleri zaferin ürünlerini korumalarını güven altına alacağı umuduyla çarpıyor."

Bu, *Novaya Vremya* ve hempalarının ulusalcılığından ve şovenizminden hangi noktada ayrılıyor? Tek ayrılığı, elinde beyaz eldivenler olması ve diplomatik bakımdan daha ihtiyatlı bir dil kullanmasıdır. Ne var ki, şovenizm, beyaz eldivenler giydiği, en incesinden bir dil kullandığı zaman bile iğrençtir.

Demokratlar, onların yanında (ve üstünde!) Rus ulusalcıları, bir yığın halkı amansızca ezerken, "genel bir coşku"nun sözünü hiçbir zaman etmezler.

Demokratlar, hiçbir zaman, Slavın, Türkün karşısına konmasını desteklemezler; Slav ve Türk köylüleri *birlikte*, Slav ve Türk toprakbeyleriyle başıbozukların karşısına konmalıdır.

Polonyalıların, Yahudilerin ve genel olarak "Rus olmayanların" ezilip eza gördüğü bir sırada, demokratlar, *bütün* ulusların içindeki özgürlük partizanlarıyla baskı düşmanlarının *siyasal bilincinin* yerine "Rus ulusal bilinci"nin konmasına hiçbir zaman izin vermezler.

Hiçbir makul demokrat, baskı altındaki ulusları özdenlikle destekleyen hiçbir kişi, kadetlere oy vermemelidir!

Pravda, n° 151,
24 Ekim 1912
İmza: *V. İ.*

Collected Works,
vol. 18, s. 370-371.

İLERİCİ ve uygar Avrupa, Çin'in yeni doğuşuyla ilgilenmiyor. Geri kalmış dörtyüz milyon Asyalı özgürlüğünü elde etti ve gözlerini siyasal yaşama açtı. Dünya nüfusunun *dörtte-biri* uyuşukluktan aydınlanmaya, harekete ve savaşıma geçti.

Ama uygar Avrupa'nın umurunda değil. Bugüne değin Fransız Cumhuriyeti bile, Çin Cumhuriyetini resmen tanımadı. Fransız temsilciler meclisine yakında, bu konuda bir soru önergesi verilecek.

Avrupa'nın bu aldırmazlığı nereden geliyor? Bunun nedeni şu: tüm Batıda iktidar emperyalist burjuvazinin elindedir. Bu burjuvazinin dörtte-üçü çoktan bozulmuştur, bütün "uygarlığını", işçilere karşı "zorlu" önlemler getirmesi için ya

da ruble başına fazladan beş kopek kazanç sağlamak uğruna herhangi bir serüvenciye satmaya isteklidir. Bu burjuvazi için Çin, *yalnızca* bir ganimettir. Şimdi Rusya Moğolistan'ı "sevgi dolu bağrına" bastığına göre,[32] Japonlar, Britanyalılar, Almanlar, vb. de bu yağmadan herhalde bir pay koparmaya çalışacaklardır.

Ama ne olursa olsun, Çin'in yeniden doğuşu hızlı bir gelişme gösteriyor. Parlamento seçimleri yapılmak üzere. Şimdiye dek istibdatla yönetilmiş olan bir ülkede *ilk* seçim bu. Birinci mecliste 600, "senato"da 274 üye bulunacak.

Oy *ne* genel, *ne* doğrudan. Oy hakkı, 21 yaşının üstünde olan, seçim çevresinde en az iki yıldan beri oturan, iki rubleden az olmamak üzere dolaysız vergi ödeyen ya da değeri 500 ruble dolaylarında malı olan kişilere tanınıyor. Bunlar ikinci seçmenleri, onlar da parlamento üyelerini seçecek.

Bu tür bir oy hakkı, hali-vakti yerinde olan köylüler ile burjuvazi arasında bir ittifak olduğunu, ortada herhangi bir proletaryanın bulunmadığını ya da var olanın çok güçsüz kaldığını gösteriyor.

Aynı durum, Çin'deki siyasal partilerin yapısında da göze çarpmakta. Bellibaşlı üç parti var:

(1) Radikal-Sosyalist Parti. Bu partinin sosyalizmle *hiçbir* ilgisi yok; sosyalizmle en fazla bizim kendi popülersosyalistlerimiz[33] (ve sosyalist-devrimcilerin onda-dokuzu) kadar ilgili. Bu parti, küçük-burjuva *demokratların* partisi. Başlıca istekleri Çin'in birliği, ticaret ve sanayinin "toplumsal doğrultularda" geliştirilmesi (bu deyiş, bizim narodniklerimiz ile sosyalist-devrimcilerimizin "emek ilkesi" ve "eşitleme" ifadeleri kadar bulanık), bir de barışın korunması.

(2) İkinci parti, liberallerin partisi. Bunlar radikal-sosyalistlerle ittifak içindeler, birlikte *Ulusal* Partiyi oluşturuyorlar. Bu parti, öyle görünüyor ki, Çin'in ilk parlamento seçimlerinde çoğunluğu elde edecek. Partinin önderi tanınmış Dr. Sun Yat-sen. Sun Yat-sen şimdilerde geniş bir demiryolu ağı tasarımı hazırlıyor. (Rus narodnikler, Sun Yat-sen'in, bunu, Çin'in kapitalist bir yazgıdan "kaçınabilmesini" *sağlamak üzere* yaptığını belirtmekten mutluluk duyacaklardır.)

(3) Üçüncü parti, kendine Cumhuriyetçi Birlik adını veriyor. Siyasal işaret levhalarının ne kadar yanıltıcı olabileceği-

ni gösteren bir örnek bu. Gerçekte bu bir *muhafazakâr* partidir. Genellikle hükümetin resmî memurları, toprak sahipleri ve ülkenin en geri kalmış kesimi olan *Kuzey* Çin'deki burjuvazi tarafından desteklenmektedir. Buna karşılık Ulusal Parti, esas olarak, ülkenin sınai bakımdan daha fazla gelişmiş, daha ilerici *güney* kesiminin partisidir.

Ulusal Partinin ana dayanağı köylü yığınlarıdır. Partinin önderleri, yabancı ülkelerde eğitim görmüş aydınlardır.

Çin'in özgürlüğü, köylü demokratlarla liberal burjuvazi arasındaki bir ittifakla elde edilmiştir. Kendilerine bir proletarya partisi tarafından önderlik edilmeyen köylülerin, sağa kaymak için yalnızca fırsat gözleyen liberallere *karşı* demokratik kazanımlarını koruyup koruyamayacakları yakın bir gelecekte ortaya çıkacaktır.

Pravda, n° 163.
8 Kasım 1912
İmza: *T*

Collected Works,
vol. 18, s. 400-401.

BALKAN SAVAŞI VE BURJUVA ŞOVENİZMİ

BALKAN savaşı sona ermek üzere. Edirne'nin ele geçirilmesi Bulgarlar için sonuca götürücü bir zafer oldu. Sorunun çekim merkezi de, savaş alanlarından, sözümona büyük devletler denen devletler arasındaki entrikalar ve çekişmeler alanına kaydı.

Balkan savaşı, Asya ile Doğu Avrupa'da ortaçağ türünden ilişkiler durumunun çöküşünü belirleyen dünya olayları zincirinin bir halkasıdır. Balkan halklarının yüzyüze bulunduğu tarihsel görev, Balkanlarda birleşik ulusal devletler kurmak, yerel feodal yönetimleri silkip atmak ve bütün Balkan ulusları köylülerini toprak sahiplerinin boyunduruğundan tüm olarak kurtarmaktı.

Balkan halkları, federal bir Balkan Cumhuriyeti kursa-

lardı, bu görevi aslında şimdi yaptıklarından on kat daha kolay bir biçimde yerine getirebilirler, fedakârlıkları da yüz kat daha az olurdu. Tam ve tutarlı bir demokrasi çerçevesinde, uluslara baskı, dinsel farklılıkların ortaya çıkardığı uluslararası çekişme ve kışkırtmalar olanaksızlaşırdı. Balkan halklarının gerçekten hızlı, yaygın tabanlı, özgür gelişmesi güvence altına alınırdı.

İvedi Balkan sorunlarını savaş yoluyla, burjuva ve hanedan çıkarlarının rehberlik ettiği bir savaş yoluyla çözümlemenin gerçek tarihsel nedeni neydi? Başlıca neden, Balkanlardaki proletaryanın zayıflığı ve onun yanısıra güçlü Avrupa burjuvazisinin gerici etki ve baskısıydı. Avrupa burjuvazisi, hem kendi ülkelerinde, hem Balkanlarda gerçek özgürlükten korkuyor; tek amaçları, başkalarının zararına kâr elde etmek; yağma siyasetlerini kolaylaştırmaktır. Balkanlarda ezilen sınıfların özgür gelişmesini engellemek için şovenizmi ve ulusal düşmanlıkları kızıştırır, kışkırtırlar.

Balkan olaylarında tanık olunan Rus şovenizmi, Avrupa'nınkinden daha az iğrenç değildir. Kadetlerin örtülü, süslenip-püslenmiş, liberal sözlerle renklendirilmiş şovenizmiyse, kara-yüzlere ait gazetelerin kaba-saba şovenizminden daha zararlı, daha iğrençtir. Kara-yüzlerin gazeteleri, Avusturya'ya açıktan saldırmakta. Avrupa ülkeleri içinde en geri olan bu ülkede halklar (ayraç içinde söyleyelim) Rusya'dakine bakışla çok daha büyük özgürlüğe sahipler. Ancak kadet *Reç*, Edirne'nin alınmasına ilişkin olarak şöyle yazıyor: "Yeni koşullar, Rus diplomasisine, daha fazla sebat gösterme fırsatını veriyor..."

Burada sözü edilebilecek sebatın, şovenist amaçlar ardında koşmakta sebat demek olduğunu anlamazlıktan gelen halis "demokratlar"! 14 Martta Rodziyanko'nun verdiği yemekte Milyukov'un, Yefremov'un, Guçkov'un, Bennigsen'in, Krupenski'nin ve Balaşov'un birbirleriyle canciğer olmaları pek doğal. Ulusalcılar, oktobristler ve kadetler, bütün bunların hepsi, özgürlüğe değişmez biçimde düşman olan iğrenç bir burjuva ulusalcılığının ve şovenizminin farklı tonlarıdır.

Pravda, n° 74,
29 Mart 1913
İmza: *V. İ.*

Collected Works,
vol. 19, s. 39-40.

VEHİ[34] YAZARLARI VE ULUSALCILIK
(BİBLİYOGRAFYA NOTU)

ŞU *Russkaya Mıysl*[35] sıkıcı bir dergi. Yalnızca bir yanı ilgi çekici. Yazarları arasında ünü dillere destan dönek kitap *Vehi*'yi desteklemiş, ona yazı yazmış liberaller var. Dün özgürlüğün şampiyonluğunu yapanlar, o kitapta *yığınların özgürlük savaşımına* çamur ve pislik yağdırmışlar, —tüm kara-yüzler yandaşlarının kullandığı eski bir oyuna başvurarak— demokratik işçi ve köylü yığınlarını, "aydınlar"ın güdümündeki bir sürü olarak göstermişlerdir.

Rus liberal "okumuş-yazmışlar topluluğu"nun devrime ve demokrasiye karşı çıkmaya başlaması salt raslantı değil; 1905'ten sonra, bu, kaçınılmaz bir şey oldu. İşçilerin bağımsız eylemi ve köylülerin uyanışı burjuvaziyi korkuttu. Sömürücü olarak durumunu korumaya çalışan burjuvazi, özellikle onun zengin kesimi, gericiliğin devrimden daha iyi olduğuna

karar verdi.

Liberaller arasında köklerini derine salan ve yaygınlaşan *karşı-devrimci* eğilimin, emperyalizmin, ulusalcılığın, şovenizmin, kısacası her türlü gericiliğin savunucusu olarak demokrasiye karşı duran bu eğilimin ortaya çıkış nedeni, işte parababalarının bu bencil sınıf çıkarlarıdır.

Sınıf bilincine sahip işçiler, bu döneklik, bu kaçaklık karşısında hiç şaşırmadılar, çünkü işçiler liberaller hakkında hiçbir zaman aşırı inanç taşımamışlardı. Ne var ki, liberal döneklerin ne türlü vaaz verdiklerini, genel olarak demokrasiye, özel olarak da sosyal-demokrasiye karşı *hangi düşüncelerle* savaşmayı umduklarını gözden geçirmeye değer.

"Rus aydınlar topluluğu" diye yazıyor bay İzgoyev *Russkaya Mysl*'da, "Avrupa'nın yaşamında temel sorunun, burjuvaziye karşı proletaryanın verdiği sosyalizm savaşımı olduğuna inanıyordu. Büyük bir kısmı hâlâ da bunun böyle olduğuna inanıyor..."

Bay İzgoyev bu düşüncenin "hatalı bir önyargı" olduğunu söylüyor; Almanya'daki Polonyalılar arasında, ulus kimliğini sürdürme savaşımı sonucu yeni bir orta sınıfın, "demokratik bir orta sınıf"ın yaratıldığını ve bu sınıfın büyümekte olduğunu öne sürüyor.

İzgoyev, "aydınlar"dan sözettiği zaman, kastettiği kişiler, sosyalistler ile demokratlardır. Bir liberal, proletaryanın burjuvaziye karşı savaşımının temel sorun olarak görülmesinden *hoşlanmaz*. Liberal, demokrasiye ve sosyalizme ait *sorunlardan dikkatleri uzaklaştırmak için* ulusal savaşım ateşini yakmaya ve körüklemeye çalışır.

Gerçekte "Avrupa yaşamının sorunları"nda sosyalizm ilk sırayı, ulusal savaşım ise dokuzuncu sırayı alır, ve demokrasi daha tutarlı işledikçe ulusal savaşım sorunu daha da zayıflar, daha az zararlı hale gelir. Proletaryanın, bir dünya görüngüsü olan sosyalizm savaşımını, Doğu Avrupa'nın ezilen uluslarından birinin kendisini ezen gerici burjuvaziye karşı verdiği savaşımla karşılaştırmak bile gülünçtür (üstelik *Polonya* burjuvazisi, her fırsatta proletaryaya karşı *Alman* burjuvazisiyle seve seve güç birliği yapmaktadır).

Prosveşçeniye, n° 4,
Nisan 1913
İmza: *V.*

Collected Works,
vol. 19, s. 72-73.

UYGAR AVRUPALILARLA VAHŞİ ASYALILAR

TANINMIŞ İngiliz sosyal-demokrat Rothstein, Alman emekçi basınında Britanya Hindistanı'nda geçen öğretici ve tipik bir olayı anlatıyor. Nüfusu 300 milyonu aşan bu ülkede devrimin neden hızla gelişmekte olduğunu, bu olay, bütün öteki kanıtlardan çok daha iyi ortaya koyuyor.

Büyük bir kent olan (nüfusu 200.000'den fazla) Rangoon'da bir gazete çıkaran Arnold adlı Britanyalı bir gazeteci, "Britanya Adaletiyle Alay" başlıklı bir yazı yayınlar. Yazı, oradaki Britanyalı bir yargıcı teşhir etmektedir. Bu yazıyı yayınladığı için Arnold oniki ay hapis cezasına çarptırılır. Ancak Arnold kararı temyiz eder. Londra'da bazı kişilerle ilişkisi olduğu için davayı Britanya'nın en yüksek mahkemesi önüne getirmeyi başarır. Hindistan hükümeti cezayı alela-

cele dört aya "indirir" ve Arnold salıverilir.

Bütün bu gürültü-patırtının nedeni neydi acaba?

McCormick adlı Britanyalı bir albayın bir metresi, metresinin de, onbir yaşında, Aina adlı küçük bir hizmetçisi vardır. Uygar bir ulusun bu yiğit temsilcisi, Aina'yı kandırıp odasına alır, ırzına geçer ve sonra da kendi evine kilitler.

O arada Aina'nın babası ölmek üzeredir, kızını çağırtır. Kızın babasının yaşadığı köyün olayı öğrenmesi de bunun üzerine olur. Köy halkı öfkeyle kabarır. Polis de, McCormick'in tutuklanmasını emretmek zorunda kalır.

Ne var ki yargıç Andrew, onu kefaletle salıverir, daha sonra da adaleti utanç verici bir biçimde küçük düşürerek, sanığı aklandırır. Soylu bir kökten gelen beyefendilerin, bu gibi durumlarda genellikle yaptıkları gibi, yiğit albay, Aina'nın bir orospu olduğunu öne sürmüş, bunu kanıtlamak için de beş tanık getirmiştir. Ne var ki yargıç Andrew, Aina'nın annesinin getirdiği sekiz tanığı dinlememiştir bile.

Gazeteci Arnold iftiradan yargılanırken, mahkeme başkanı ("zatı âlileri") Charles Fox, sanığın savunma tanıkları getirmesine izin vermeyi reddetmiştir.

Herkes bilmelidir ki, Hindistan'da bu türden binlerce milyonlarca olay geçiyor. "Müfteri" Arnold'un (etkili bir Londra gazetecisinin oğlu) cezaevinden çıkmasını ve olayın kamuya yansımasını sağlayabilmesi, çok istinai koşulların sonucudur.

Unutmayın ki, Britanya'nın liberalleri, Hindistan yönetiminin başına "en iyi" kişileri getirirler. Daha yakın zamana kadar Hindistan genel valisi, McCormick'lerin, Andrew'lerin ve Fox'ların amiri, tanınmış radikal yazar, "Avrupa bilgisinin aydınlatıcı ışığı", tüm Avrupalı ve Rus liberallerin gözünde "en saygıdeğer kişi" olan John Morley'di.

"Avrupa" ruhu, Asya'da çoktan uyandı, Asya halkı artık demokratik bir düşünce taşıyor.

Pravda, n° 87,
14 Nisan 1913
İmza: *W.*

Collected Works,
vol. 19, s. 57-58.

ÇİN halkı, eski ortaçağ düzenini ve o düzeni sürdüren hükümeti devirdi. Çin'de cumhuriyet ilan edildi. Hareketsizliği ve durgunluğu, tüm ulusların kara-yüzlerini uzun süre sevindirmiş olan bu büyük Asya ülkesinde *ilk parlamento*, ilk Çin parlamentosu seçildi, haftalar önce toplantı ve çalışmalara başladı.

Çin parlamentosunun birinci meclisinde, Sun Yat-sen'i destekleyenler, Kuomintang Partisi, "ulusalcılar" küçük bir çoğunluğa sahip. Bu partinin özünü Rus gerçekleriyle belirtebilmek için, radikal halkın, cumhuriyetçi partisi, demokratik parti demek gerekiyor. Parti, ikinci mecliste büyük bir çoğunluğa sahip.

Bu partinin karşısında olan öteki partiler, kendilerine

"radikaller" falan diyen daha ufak, ılımlı ya da muhafazakâr partiler. Gerçekte, *bütün* bu partiler, *gericilerin*, yani bürokratların, toprak sahiplerinin ve gerici burjuvazinin partileri. Bütün hepsi, giderek bir diktatörün yöntemlerini benimseyen geçici devlet başkanı anayasal-demokrat Yüan Şih-key'i destekliyorlar. O, bugün bir anayasal-demokrat, ama dün bir monarşistti; bugün devrimci demokrasi zafer elde ettiği için, bir cumhuriyetçi oldu; yarın monarşist bir devletin başı olma, yani cumhuriyete ihanet etme niyetindedir.

Sun Yat-sen'in partisini, Çin'in sanayi ve ticaret yönünden en çok gelişmiş, Avrupa'nın en çok etkisi altında kalmış, en ileri bölümü olan *güney* kesimi destekliyor.

Yüan Şih-key'i tutan partiler ise Çin'in geri kalmış *kuzey* bölgesine dayanıyorlar.

İlk çatışmalar, şimdilik Yüan Şih-key'in kazanmasıyla sona erdi: Yüan Şih-key, bütün "ılımlı" (yani gerici) partileri birleştirdi, "ulusalcılar"dan bir grubun ayrılmasını sağladı, *kendi* adayını böylece birinci meclisin başkanlığına seçtirmeyi başardı, parlamentonun arzusuna *karşın*, "Avrupa"dan, yani Avrupalı milyarder akbabalardan *borç* aldı. Borç anlaşması çok ağır, açıkçası tefeci koşullarıyla imzalandı; borç tuz tekelinin gelirleriyle karşılanıyordu. Bu borç, Çin'i, kâr sözkonusu olduğu zaman, hangi ulusun olursa olsun özgürlüğünü boğazlamaya hazır olan, yağmacı ve en gerici Avrupa burjuvazisine zincirleyecektir. 250 milyon rubleyi bulan bu borç, Avrupa kapitalistlerine devcesine kârlar vaadediyor.

Burada da, Avrupa burjuvazisinin, Avrupa işçi sınıfına karşı duyduğu gerici korku ile Çin'in gerici sınıfları ve tabakaları arasında bir ittifakına tanık oluyoruz.

Bu ittifaka karşı savaşım, Sun Yat-sen'in partisi için pek de zor olmayacak.

Bu partinin zayıf yanı ne? Zayıf yanı, Çin halkının *geniş kesimlerini* henüz *yeter ölçüde* devrime çekebilmiş *olmamasında*. Çin'in işçi sınıfı pek küçük. Bu nedenle Çin, demokratik devrimin tamamlanması için, bilinçle ve kararlılıkla savaşacak ileri bir sınıfa sahip değil. İşçi sınıfının kimliğinde bir öndere sahip olmayan köylüler de hareketsiz, bilisiz, siyasete karşı ilgisizdir ve korkunç ölçüde eziliyor. Eski ve baştan sona kokuşmuş monarşinin devrimci bir biçimde düşürülmesine karşın, cumhuriyetin zaferine karşın, Çin'de ge-

nel oy *yok*. Parlamento seçimleri, mülk temeline dayalı olarak yapıldı; ancak, değeri 500 rubleden az olmayan mülke sahip bulunanların oy hakkı vardı! Geniş halk yığınlarının, Çin Cumhuriyetini canlı biçimde desteklemeye ne kadar *yetersiz* ölçüde çekilebildiğini, bu da gösteriyor. *Yığınların* bu tür bir desteği olmaksızın, örgütlü ve sağlam bir ileri sınıf olmaksızın cumhuriyet sürekli *olamaz*.

Her ne olursa olsun, önderleri Sun Yat-sen'in bellibaşlı eksikliklerine (proletarya desteğine sahip olmanın yarattığı düşçülük ve kararsızlık) karşın, Çin'de devrimci demokrasi halkı uyandırma, özgürlüğü ve tam demokratik olan kurumları güven altına alma yönünden epey iş başarmıştır. Sun Yat-sen'in partisi, gittikçe daha geniş Çin köylü yığınlarını harekete ve siyasetin içine çekerek (o ölçüde ve o oranda) Asya'da büyük bir ilerleme ve insanın gelişmesi öğesi haline geliyor. Ülkedeki gerici güçlere dayanan siyaset dolandırıcılarının, serüvencilerinin ve diktatörlerinin elinden nasıl bir yenilgi tadarsa tatsın, bu partinin çalışmaları hiçbir zaman boşa gitmeyecektir.

28 Nisan (11 Mayıs) 1913'te yazıldı
Pravda, n° 100'de,
3 Mayıs 1913'te yayınlandı.

Gazetedeki metne göre yayınlanmıştır.

ASYA'NIN UYANIŞI

ÇİN'İN yüzyıllardır olduğu yerde sayan bir ülke diye düşünüldüğü yıllar çok mu geride? Bugünün Çin'i ise siyasal eylemlerin fıkır fıkır kaynaştığı, güçlü bir toplumsal hareket ve demokratik bir yükselişe sahne olan bir ülke. Rusya'daki 1905 hareketi ardından demokratik devrim, Asya'nın tümüne, Türkiye'ye, İran'a, Çin'e yayıldı. Britanya Hindistan'ında da mayalanma artıyor.

Dikkate değer bir gelişme, devrimci demokratik hareketin, Hollanda'nın, kırk milyon kadar nüfuslu Doğu Hint Adalarına, Java'ya ve öteki Hollanda sömürgelerine de yayılmasıdır.

Birincisi, demokratik hareket, ulusal hareketin, islamın bayrağı altında ortaya çıktığı Java'da yığınlar arasında gelişmektedir. İkincisi, kapitalizm, Hollanda'nın Doğu Hint Adaları için bağımsızlık isteğiyle ortaya çıkan, yerel koşullara uymuş Avrupalılardan oluşma bir yerel aydınlar katmanı yaratmıştır. Üçüncüsü, Java'nın ve öteki adaların oldukça geniş olan Çin nüfusu, devrimci hareketi, kendi ülkelerinden taşıyıp getirmişlerdir.

Hollanda'nın Doğu Hint Adalarındaki bu uyanışı tanımlayan, Hollandalı marksist van Ravesteyn, Hollanda hükümetinin yüzyıllık despotizminin ve gaddarlığının şimdi yerli nüfus yığınlarının kararlı direnç ve karşı koyuşuyla karşılaştığını belirtiyor.

Devrim-öncesi dönemin alışılagelen olayları başlamıştır. Partilerle işçi birlikleri şaşırtıcı bir hızla kuruluyor. Hükümet bunları yasaklıyor, böylece de yalnızca öfkeyi alevlendiriyor ve hareketin büyümesini hızlandırıyor. Örneğin bu yakınlarda, hükümet, programında ve tüzüğünde *bağımsızlık* savaşımından sözediyor diye "Hint Partisi"ni kapattı. Hollandalı *Derzimordalar*[36] (bir raslantı sonucu, din adamlarıyla liberallerin —Avrupa liberalizmi özüne kadar kokuşmuştur— onayıyla) Hollanda'dan ayrılmaya ilişkin bu maddeyi bir suç girişimi olarak gördüler. Kapatılan parti, kuşku yok, başka bir ad altında yeniden canlandırıldı.

Java'da yerli halk, bir Ulusal Birlik kurdu. Birliğin şimdiden 80.000 üyesi var; yığınların katıldığı toplantılar düzenliyor. Demokratik hareketin büyüyüşü hiç duraksamıyor.

Dünya kapitalizmi ve Rusya'daki 1905 hareketi, sonunda, Asya'yı uyandırdı. Ezilip horlanmış, karanlıkta bırakılmış yüz milyonlarca insan ortaçağ durgunluğundan yeni bir yaşama uyanmış bulunuyor ve temel insan hakları ve demokrasi savaşımı için ayağa kalkıyor.

İleri ülkelerin işçileri, dünyanın çeşitli yerlerinde değişik biçimlerde ortaya çıkan ulusal hareketin bu güçlü gelişmesini ilgiyle ve ondan esinlenerek izliyorlar. İşçi sınıfı hareketinin gücünden korkuya kapılan Avrupa burjuvazisi, gericiliği, militarizmi, siyasette kilisenin rolü olması fikrinin savunulmasını, ilerlemeye karşı çıkılmasını bağrına basıyor. Ne var ki, Avrupa ülkelerinin proletaryası ve Asya'nın genç demokrasisi, gücüne tam bir güven duyarak ve yığınlara inanarak, bu çökmüş ve cançekişen burjuvazinin yerini almak üzere ilerliyor.

Asya'nın uyanışı ve Avrupa'daki ileri proletaryanın iktidar savaşımı, dünya tarihinde bu yüzyılın başında ortaya çıkan yeni aşamanın simgesidir.

Pravda, n° 103,
7 Mayıs 1913
İmza: *F.*

Collected Works,
vol. 19, s. 85-86.

RUSYA, ulusları açısından karmakarışık bir ülkedir. Burjuvazi tarafından desteklenen toprak sahiplerinin siyaseti demek olan hükümet siyaseti, kara-yüzlerin ulusalcılığı ile demlenmiş, koyulaştırılmıştır.

Bu siyaset, Rusya'da, nüfusun *çoğunluğunu* oluşturan halkların *çoğunluğunu* hedef almıştır. Bunun yanısıra öteki ulusların (Polonyalı, Yahudi, Ukraynalı, Gürcü, vb.) başını kaldıran ve ulusal savaşımı ya da ulusal kültür savaşımı yoluyla işçi sınıfını büyük, dünya ölçüsündeki görevinden *saptırmaya* çalışan burjuva ulusalcılığı ile karşı karşıyayız.

Ulusalık sorunu, sınıf bilincine varmış bütün işçiler tarafından açıkça düşünülmeli ve bir çözüme bağlanmalıdır.

Burjuvazi, halkla birlikte, çalışanlarla birlikte özgürlük için savaşırken, ulusların tam özgürlüğünden ve eşit hakla-

ra sahip olmalarından yanaydı. İleri ülkeler, İsviçre, Belçika, Norveç ve başkaları, bize, gerçekten demokratik bir sistem altında özgür ulusların barış içinde nasıl bir arada yaşadıklarının ya da birbirlerinden barışçıl biçimde nasıl ayrıldıklarının örneğini verdiler.

Bugün burjuvazi işçilerden korkuyor, Purişkeviç'lerle, gericilerle bir ittifak içine girmeye çalışıyor, demokrasiye ihanet ediyor, baskıyı ya da ulusların eşit haklara sahip olmamasını savunuyor ve *ulusalcı* sloganlarla işçileri baştan çıkarıyor.

Zamanımızda, ulusların gerçek özgürlüğünü ve bütün ulusların işçileri arasında birliği yüce tutan, yalnızca proletaryadır.

Ulusların barış ve özgürlük içinde birarada yaşayabilmeleri ya da (eğer daha uygun düşüyorsa) birbirlerinden ayrılıp ayrı devletler kurabilmeleri için, işçi sınıfının yüce bildiği tam demokrasi, mutlaka gereklidir. Herhangi bir ulusa ya da dile ayrıcalık yok! Ulusal bir azınlığa karşı en ufak ölçüde baskıya ya da haksızlığa yer yok! İşçi sınıfı demokrasisinin ilkeleri bunlardır.

Bazı güçler, (Lena altın madenleri gibi) milyonların döndüğü kârlı işlerin pay sahipleri olarak görkemli bir yaşam sürdürürken, kapitalistler ile toprak sahipleri, başka başka ulusların işçilerini, her neye malolursa olsun, birbirinden ayrı tutmak istiyorlar. Ortodoks hıristiyan olsun Yahudi olsun, Rus ya da Alman olsun, Polonyalı olsun Ukraynalı olsun, *sermayeye* sahip olan herkes, elele verip bütün ulusların işçilerini sömürüyor.

Sınıf bilinci taşıyan işçiler, her eğitsel, siyasal işçi örgütünde ve işçi birliklerinde (sendikalarda), bütün ulusların işçileri arasında *tam birlikten* yanadır. Bırakalım kadet beyefendiler, Ukraynalılar için eşit hakların önemini küçümseyerek ya da yadsıyarak kendilerini rezil etsinler. Bırakalım bütün ulusların burjuvazisi, ulusal kültür, ulusal amaçlar gibi sahte sözlerle avunsunlar.

İşçiler, ulusal kültür ya da "kültürde ulusal özerklik" gibi tatlı-dilli sözlerle bölünmelerine izin vermeyeceklerdir. Bütün ulusların işçileri. bütün işçilerin malı olan örgütlerde tam özgürlüğü ve tam hak eşitliğini birlikte ve uyum içinde yüce tutacaklardır. Gerçek kültürün güvencesi de budur.

Tüm dünyanın işçileri, kendi enternasyonalist kültürlerini kuruyorlar. Özgürlüğün savunucuları ve baskının düşmanları, böyle bir kültürü kurmak için uzun zamandan beri hazırlanıyorlardı. Eski dünyanın, uluslara baskı dünyasının, ulusal kavganın ve ulusal içe kapanıklığın karşısına, işçiler yeni bir dünya koyuyorlar; bütün ulusların tüm çalışan sınıflarının birliği dünyasını, içinde insanın insana en küçük ölçüde baskısına ve hiçbir ayrıcalığa yer olmayan bir dünyayı koyuyorlar.

Pravda, n° 106,
10 Mayıs 1913

Pravda metnine
uygundur.
Collected Works
vol. 19, s. 91-92.

GERİ AVRUPA, İLERİ ASYA

[Başlıktaki –ç.] karşılaştırma bir paradoks gibi görünüyor. Avrupa'nın ilerlemiş, Asya'nın geri kalmış olduğunu bilmeyen var mı? Ama bu başlıktaki sözcükler acı bir gerçeği içeriyor.

Hayli gelişkin bir makine sanayiine, zengin, çok yönlü bir kültüre ve kurumlara sahip olan uygar ve ileri Avrupa'da, proletaryanın büyümesinden ve artan gücünden korkan, buyurgan burjuvazi, geri, cançekişen, ortaçağ malı ne varsa hepsini desteklemeye başladığı zaman, tarihsel yönden bir noktaya erişilmiştir. Burjuvazi son günlerini yaşıyor; sallanmaya başlayan ücretli köleliği ayakta tutma çabasına düşerek, ne kadar modası geçmiş, eski kuvvet varsa, hepsiyle birlik oluyor.

İleri Avrupa, geri her şeyi destekleyen bir burjuvazinin buyurganlığı altındadır. Günümüz Avrupa'sı, burjuvazi *yü-*

zünden değil, ona *karşın* ilerlemiştir. çunkü daha iyi bir gelecek için savaşan, milyonluk savaşçılar ordusuna yeni ekler katan yalnızca proletaryadır. Gerilige, vahşete, ayrıcalığa, köleliğe ve insanın insan tarafından alçaltılmasına karşı amansız düşmanlığını sürdüren ve yaygınlaştıran yalnızca proletaryadır.

"İleri" Avrupa'da, *tek ileri* sınıf proletaryadır. Burjuvaziye gelince, o, ölüm halindeki kapitalist köleliği ayakta tutabilmek için, vahşette, hunharlıkta ve suçta sonuna kadar gitmeye hazırdır.

Tüm Avrupa burjuvazisinin bu çürümüşlüğünü ortaya koymada, o burjuvazinin, mali vurguncularla kapitalist dolandırıcıların bencil amaçlarına yardım için Asya'daki *gericiliğe* gösterdiği destekten daha çarpıcı bir örnek bulmak güçtür.

Asya'nın her yerinde güçlü bir demokratik hareket büyüyor, yayılıyor, kuvvet kazanıyor. Oradaki burjuvazi, *şimdilik* gericiliğe karşı halkın yanında yer alıyor. *Yüz* milyonlarca insan, yaşama, ışığa, özgürlüğe gözünü açıyor. Ortaklaşacılığa (*collectivism*) giden yolun demokrasiden geçtiğini bilen, sınıf bilincine sahip işçilerin yüreğinde bu dünya hareketi engin bir mutluluk yaratıyor. Dürüst bütün demokratlar, genç Asya'ya karşı büyük bir yakınlıkla dolup taşıyorlar.

Ya "ileri" Avrupa? O Çin'i yağmalıyor, orada demokrasi düşmanlarına, özgürlük düşmanlarına yardım ediyor.

İşte basit, ama ders alınacak bir hesap. Çin demokrasisine *karşı*, Çin'e yeni bir borç verilmesi kararlaştırılmıştır: Avrupa, askerî bir diktatörlüğe hazırlanan Yüan Şih-key'den *yanadır*. Onu neden destekliyor? Çünkü bu ticaretinin yararınadır. 250.000.000 rublelik borç anlaşması, 84 ruble 100 ruble hesabıyla yapılmıştır. Bunun anlamı şudur: "Avrupa" burjuvası halktan 225.000.000 ruble toplayacak, ama Çin'e, 210.000.000 ruble *ödeyecektir*. Görüldüğü gibi bir çırpıda, birkaç hafta içinde *onbeş milyon ruble* temiz kâr![*] Gerçekten "temiz" bir kâr, değil mi?

* Lenin'in kısaca söylediği hesap şudur: Avrupa'nın mali imparatorluğu çıkaracağı 250.000.000 rublelik tahvilleri halka 225.000.000 rubleye satacak, tahvillerin vadesi geldiğinde geriye 25.000.000 ruble kâr ödeyecektir. Buna karşılık halktan aldığı 225.000.000 rublenin 210.000.000 rublesini Çin'e vererek kendisi aradan 15.000.000 ruble kazanacaktır. Kısacası Çin'in 40.000.000 rublesi bölüşülecektir -ç.

Çin halkı borcu tanımazsa ne olacak? Her şey bir yana, Çin bir cumhuriyettir ve parlamento çoğunluğu borca *karşıdır*.

Ama, o zaman "ileri" Avrupa, bir "uygarlık", "düzen", "kültür" ve "anayurt" feryadı koparacaktır; *toplarını* hareketе geçirecek ve gericiliğin dostu, serüvenci, hain Yüan Şih-key'le ittifak halinde, "geri" Asya'daki bir cumhuriyeti ezecektir.

Avrupa'nın bütün komutanları, bütün Avrupa burjuvazisi, Çin'deki ortaçağ malı gerici güçlerle *ittifak içindedir*.

Ama genç Asya, yani Asyalı yüz milyonlarca emekçi, uygar ülkeler proletaryası gibi güvenilir bir dosta sahiptir. O proletaryanın, hem Avrupa, hem Asya halklarını kurtaracak zaferini, yeryüzünde hiçbir güç önleyemez.

10 (23) Mayıs 1913'te yazıldı
Pravda, n° 113'te 18 Mayıs 1913'te yayınlandı.

Collected Works, vol. 19, s. 99-100.

LETONYA BÖLGESİ SOSYAL-DEMOKRATLARININ DÖRDÜNCÜ KONGRESİ İÇİN PROGRAM TASLAĞI[37]

[PARÇA]

ULUSAL SORUN

Hem genel, teorik, sosyalist sunumu yönünden, hem pratik örgütlenme (kendi partimizin örgütlenmesi) açısından bu sorunun, tüm sosyal-demokrat örgütlerce ivedi olarak tartışılması ve bir çözüme bağlanması gerekiyor.

Ağustos 1912'de yapılan tasfiyeciler konferansı —yansız menşevik Plehanov'un bile itiraf ettiği gibi— "*sosyalizmi ulusalcılığa uyarlama*" ruhu içinde RSDİP'nin programına *karşı çıkmıştı*.

Gerçekten de o konferans, Bundun önerisi üzerine, "kültürde ulusal özerklik" sloganının pekâlâ kullanılabileceğine karar vermişti. Oysa bu, partinin ikinci kongresinin kararına karşıydı.

(Rusya'da *bütün* Yahudi *burjuva* ulusalcı partiler tarafından savunulan) bu slogan, sosyal-demokrasinin *enternasyonalizmiyle* çelişiktir. Demokratlar olarak biz, her ne kadar hafif olursa olsun, herhangi bir ulusa karşı uygulanacak baskıya ya da herhangi bir ulusa verilecek herhangi bir ayrıcalığa, amansızca düşmanız. Demokratlar olarak biz, terimin *siyasal anlamında*, ulusların kendi kaderlerini tayin

hakkına, yani ayrılma hakkına sahip olmasını istiyoruz. (RSDİP'nin programına bakınız). Devlet içinde bütün ulusların koşulsuz olarak *eşitliğini*, her ulusal azınlığın haklarının koşulsuz olarak korunmasını istiyoruz. Belirleyici başka esasların yanısıra ulus esasını da dikkate alarak saptanacak bölgeler için geniş tabanlı bir özyönetim (*self-government*) ve özerklik istiyoruz.

Sosyalistler bir yana, tutarlı her demokrat için bütün bu istekler vazgeçilmez isteklerdir.

Sosyalistlere gelince, onlar kendilerini genel-demokratik isteklerle sınırlamazlar. Onlar, *burjuva ulusalcılığının* kaba ya da incelmiş her tezahürüyle (*manifestations*) *savaşırlar*. "Kültürde ulusal özerklik", işte tam bu türden bir tezahürdür; *bir* ulusun proleterleriyle burjuvazisini [birbirine –ç.] *bağlar, başka* ulusların proletaryalarını *ayrı tutar*.

Sosyal-demokratlar her zaman *enternasyonalist* görüşten yana olmuşlardır, bugün de öyledirler. Biz, köle sahiplerine ve polis devletine karşı, bir yandan, bütün ulusal-toplulukların eşitliğini korurken, bir yandan "*ulusal kültürü*" değil, her ulusal kültürün bir bölüğünü, yalnızca tutarlı olarak demokratik ve sosyalist bölüğünü içeren *enternasyonalist* kültürü destekliyoruz.

"Kültürde ulusal özerklik" sloganı, işçileri, ulusların kültürel birliği gibi boş bir hayalle aldatır; işin aslında bugün her ulusta egemen olan "kültür", toprak sahiplerinin, burjuvaların ya da küçük-burjuvaların kültürüdür.

Biz, ulusal kültüre, burjuva ulusalcılığının sloganlarından biri olduğu için karşıyız. *Biz, tepeden tırnağa demokratik ve sosyalist proletaryanın enternasyonalist kültüründen yanayız.*

Bütün ulusal-topluluklar işçilerinin birliği, onun yanısıra ulusal toplulukların tam eşitliği ve başından sonuna tutarlı demokratik devlet sistemi... Bizim sloganımız, enternasyonal devrimci sosyal-demokrasinin sloganı işte budur. Gerçekten proleterce olan bu slogan, proletaryanın ve burjuvazinin "ulusal" birliği gibi bir sahte hayal, bir görünüm yaratmayacaktır. Oysa "kültürde ulusal özerklik" sloganının böyle bir hayal yaratacağına ve emekçi halk arasında böyle bir görünümün tohumlarını atacağına hiç kuşku yoktur.

Ulusal yönden hayli karışmış bir nüfusun oturduğu böl-

gede yaşayan biz, Letonyalı sosyal-demokratlar, Letonyalıların, Rusların, Estonyalıların, Almanların, vb., burjuva ulusalcılığı temsilcilerini içeren bir çevrede bulunan bizler, "kültürde ulusal özerklik" sloganının burjuvaca bir yalan olduğunu çok açık görüyoruz. Bizim kendi sosyal-demokrat örgütümüzde pratik sınavdan geçmiş olan slogan, *tüm* ulusal-topluluklar işçilerinin bütün her türlü örgütlerinin *birliği* sloganı, bizim, özellikle başlıcamızdır.

"Kültürde ulusal özerklik" sloganını haklı gösterebilmek için sık sık Avusturya'dan örnek getiriliyor. Avusturya sözkonusu olduğu sürece, şu noktaların anımsanması gerekir. Birincisi, önde gelen Avusturyalı teorisyen Otto Bauer'in (*Ulusal Sorun ve Sosyal-Demokrasi* adlı kitabında öne sürdüğü ulusal soruna ilişkin görüşünü Karl Kautsky gibi ihtiyatlı bir yazar bile ulusal öğenin *abartılması* olarak kabul etmiştir (bkz: K. Kautsky, *Nationalität und Internationalität*; bu yapıt Rusçaya çevrilmiştir); ikincisi Rusya'da "kültürde ulusal özerkliği" şimdiye değin bütün Yahudi burjuva partileriyle birlikte *tek* savunan Bund üyeleri olmuştur, *ne* Bauer, *ne* Kautsky, Yahudiler için ulusal özerkliği *kabul etmiş* değildir. Üstelik Kautsky (*adı geçen yapıtında*) Doğu Avrupa (Galiçya ve Rusya) Yahudilerinin bir ulus değil, bir *kast* olduğunu açıkça söyler. Üçüncüsü, Avusturya Sosyal-Demokrat Partisinin Brünn* ulusal programı (1899)[38] ülkedışı (*extra-territorial*) (kişisel) ulusal özerkliği tam olarak *tanımaz*, yalnızca devletin sınırları içinde bir ulusal topluluğa bağlı ulusal bölgelerin birliğini ister (Brünn programının 3. bölümü). Dördüncüsü, açıkça görüldüğü gibi orta yolun yolcusu olan (ve enternasyonalizm açısından tatmin edici bulunmayan) bu uzlaşmacı program bile, Avusturya'nın içinde *tam bir fiyasko* ile sonuçlanmıştır. Çünkü uzlaşma, barış getirmemiş, onun yerine, Çek ayrılıkçılarının kopmasına yolaçmıştır. Beşincisi, Kopenhag kongresinde tüm Enternasyonal tarafından oybirliğiyle kınanan bu Çek ayrılıkçılar, Bund türü ayrılıkçılığın kendilerine yakın olduğunu ilan etmekteler (bkz: *Der cechoslavische Sozial-demokrat, n° 3*. Ayrılıkçıların organı. Prag: Praha, Hybernska 7'den parası sağlanabilir.) Altıncısı, Bauer'in kendisi de *her bölgede* değişik ulusal-topluluklara ait sosyal-demokrat siyasal örgütlerin birliğini

* Şimdi Çekoslavakya'daki Brno kenti.—*Ed.*

istemektedir. Avusturya partisinin *tam* bir bölünmeye, hizipleşmeye yolaçan "ulusal sistemi"ni Bauer'in kendisi de kararsız ve çelişik bir sistem olarak kabul etmektedir.

Sözün kısası Avusturya'dan örnek getirmek Bundun *yararına* değildir, ona *karşıdır*.

Tabandan birlik, her bölgede, tüm ulusal-topluluklardan gelme sosyal-demokrat işçilerin, tüm işçi sınıfı örgütlerinde tam birliği ve güçlenmesi... Bizim sloganımız budur. "Kültürde ulusal özerklik" gibi uzlaşmacı, aldatıcı burjuva sloganı yerin dibine batsın!

Biz, partimizin yapısında da federasyona *karşıyız*. Biz (yalnızca merkezin değil) ama bütün ulusal-topluluklar sosyal-demokratlarının yerel örgütlerinin *birliğinden* yanayız.

Kongre hem kültürde ulusal özerklik sloganını, hem parti yapısı içinde federasyon ilkesini reddetmelidir. Letonyalı sosyal-demokratlar, Polonya sosyal-demokratlarının ya da Kafkasya sosyal-demokratlarının, 1898'den 1912'ye kadar (parti tarihindeki tam 14 yıl boyunca) yaptığı gibi, sosyal-demokrat enternasyonalizmine sadık kalmalıdır.

Mayıs ayında, 25 Haziran (7 Temmuz) 1913'ten önce yazıldı.
İlk kez Letonya'da *Cinas Biedrs*, n° 4, Ağustos 1913'te yayınlandı.
Rus dilinde ilk kez 1929'da *Tüm Yapıtlar*'ın 17. cildinin ikinci ve üçüncü baskılarında yayınlandı.

Collected Works, vol. 19, s. 115-118.

1. Programımızın (ulusların kendi kaderlerini tayin etmelerine ilişkin) maddesi, siyasal kaderi tayinden, yani ayrılma ve ayrı bir devlet kurma hakkından başka anlama gelecek biçimde yorumlanamaz.

2. Sosyal-demokrat programın bu maddesi, Rusya'nın sosyal-demokratları için şu bakımlardan *mutlak olarak* önemlidir:

a) genel olarak demokrasinin temel ilkeleri açısından,

b) Rusya'nın sınırları içinde ve *ondan da önemlisi, sınır bölgelerinde*, birbirinden keskin biçimde değişik iktisadi, toplumsal ve benzer koşullarla ayrılmış birçok ulus bulunduğu ve bu uluslar (Büyük-Ruslar dıştalanırsa Rusya'nın bütün öteki ulusları gibi) çarlık monarşisi tarafından inanılmaz ölçüde ezildiği için.

c) son olarak, dünyanın başka her yerinde, değişik ölçü-

lerde de olsa, bağımsız ulusal devletler ya da birbiriyle yakın ilişkisi bulunan ulusal bileşimlere varmış devletler yaratan burjuva demokratik reformu, tüm Doğu Avrupa'da (Avusturya ve Balkanlar) ve Asya'da —yani Rusya'yla sınırdaş olan ülkelerde— henüz ya tamamlanmamış ya da daha yeni başlamış olduğu için,

d) bugün için, Rusya, —Batıda— siyasal özgürlüğün temel ilkelerinin ve anayasal rejimin 1867'de sağlamlaştırıldığı ve şimdi genel oy hakkının getirildiği Avusturya'dan tutun, —Doğuda— Çin cumhuriyetine kadar, kendisine sınırdaş olan ülkelerinkinden daha geri ve daha gerici bir devlet sistemine sahip bir ülkedir. Bu nedenle, Rusya'nın sosyal-demokratları, bütün propagandalarında, bütün ulusal-toplulukların ayrı devlet kurma ya da parçası olmak istedikleri devleti özgürce seçme hakkı üzerinde ısrar etmelidirler.

3. Sosyal-demokrat parti, bütün ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleri hakkını tanıdığına göre, sosyal-demokratlar,

a) egemen ulusun (ya da nüfusun çoğunluğunu oluşturan ulusun) siyasal yönden ayrılma isteğini gösteren ulusa karşı hangi biçimde olursa olsun kuvvet kullanmasına, koşulsuz olarak karşı çıkmalıdırlar;

b) böyle bir ayrılma sorununun, sözkonusu topraklarda yaşayan nüfus tarafından genel, dolaysız ve eşit oy hakkı temeline dayalı olarak gizli oyla kararlaştırılmasını istemelidirler;

c) gerek kara-yüzler oktobristleri, gerek liberal burjuva partileri (ilericiler, kadetler, vb.,) her ne zaman genel olarak ulusal-topluluklara baskı yapılmasını savunur ya da onaylarlarsa veya özel olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını yadsırlarsa, onlara karşı amansız bir savaş vermelidirler.

4. Sosyal-demokrat partinin, tüm ulusal toplulukların kendi kaderlerini tayin hakkını tanıması, kuşkusuz, sosyal-demokratların, her olayda, devletten ayrılmanın öğütlenir olup olmadığını, kendi çerçevesi içinde, değerlendirmeyi reddettikleri anlamına gelmez. Tam tersine, sosyal-demokrasi, kapitalist gelişmenin koşullarını ve çeşitli uluslar proletaryasının tüm ulusal-toplulukların birleşik burjuvazisi tarafından ezilmesini olduğu kadar, demokrasinin genel amaçla-

rını ve her şeyin üstünde ve ötesinde, proletaryanın sosyalizm için verdiği sınıf savaşımının isterlerini dikkate alarak kendi bağımsız değerlendirmesini ortaya koymalıdır.

Bu açıdan, aşağıdaki duruma özel bir dikkat gösterilmelidir: Rusya'da, bazı tarihsel ve toplumsal koşullar nedeniyle daha çok uygarlaşmış ve daha ayrı düşmüş (*more isolated*), ayrılma haklarını en kolay ve en "doğal" biçimde gerçeğe dönüştürebilecek iki ulus vardır. Bunlar Finlandiya ve Polonya halklarıdır. 1905 devrim deneyimi göstermiştir ki, bu iki ulus içinde bile, egemen sınıflar, toprak sahipleri ve burjuvazi, özgürlük için devrimci savaşımı reddetmekte, Finlandiya ve Polonya'nın devrimci proletaryasından *korktukları için*, Rusya'nın egemen sınıflarıyla ve çarlık monarşisiyle *rapprochement** yollarını aramaktadırlar.

Bu nedenle sosyal-demokrasi, tüm ulusal-toplulukların proletaryası ve öteki emekçi halkına, "kendi" burjuvazisinin ulusalcı sloganlarıyla aldatılmasına karşı en güçlü uyarıda bulunmalıdır; o burjuvazinin, bir yandan öteki ulusların burjuvazisiyle ve çarlık monarşisiyle iktisadi ve siyasal ittifaka girerken, bir yandan da "doğup büyüdüğümüz topraklar" hakkındaki tatlı ya da ateşli konuşmalarıyla proletaryayı *bölmeye* ve onun *dikkatini* burjuva entrikalarından *saptırmaya* çalıştığını kuvvetle ortaya koymalıdır.

Proletarya, tüm ulusal-toplulukların işçileriyle istisnasız bütün işçi sınıfı örgütlerinde tam ve çok sıkı bir ittifak içinde olmadıkça, sosyalizm savaşımını sürdüremez ve gündelik iktisadi çıkarlarını savunamaz.

Proletarya, çarlık monarşisini devirmeyi ve onun yerine demokratik bir cumhuriyet getirmeyi amaçlayan devrimci bir savaşımın dışında özgürlüğünü elde edemez. Çarlık monarşisi, ulusal-topluluklar için özgürlük ve eşit haklar tanınmasını engeller, üstelik, hem Avrupa'da, hem Asya'da barbarlığın, hunharlığın ve gericiliğin kalesidir. Bu monarşi ancak, Rusya'daki bütün ulusların birleşik proletaryası tarafından, bütün ulusların çalışan yığınları arasında bulunan, devrimci savaşım gücüne sahip, tutarlı demokratik öğelere önderlik eden birleşik proletarya tarafından devrilebilir.

Bundan çıkan sonuç şudur: "kendi" burjuvazisiyle siya-

* Uzlaşma. —ç.

sal birliği, tüm ulusların proletaryasıyla birliğin üstünde tutan işçiler, kendi çıkarlarına, sosyalizmin isterlerine ve demokrasinin isterlerine karşıt davranıyorlar demektir.

5. A'sından Z'sine kadar demokratik bir devlet sistemini yüce bilen sosyal-demokratlar, bütün ulusal-topluluklar için koşulsuz eşitlik isterler ve bir ya da birkaç ulusa ayrıcalık verilmesiyle kesin olarak savaşırlar.

Sosyal-demokratlar, özellikle bir "devlet" dili olmasını reddederler. Bu, özellikle Rusya için gereksizdir. Çünkü Rus nüfusunun onda-yediden çoğu, birbiriyle bağlantılı slav uluslarındandır. Bu uluslar, özgür bir okul ve özgür bir devlet koşuluyla, iktisadi ilişkilerin gerekleri sonucu, herhangi bir dile "devlet" dili ayrıcalığını sağlamaya gerek olmaksızın, birbirleriyle kolayca anlaşabilirler.

Sosyal-demokratlar, Rusya'da, otokratik feodal devletin memurlarıyla feodal toprakbeyleri tarafından biçimlendirilmiş, eski yönetim birimlerinin kaldırılmasını onların yerine, bugünkü iktisadi yaşamın gereklerine uygun ve ayrıca, olabildiği ölçüde, nüfusun oluşumuyla uyuşumlu birimler konmasını isterler.

Devlet içinde, toplumsal özellikleri ya da nüfusun ulusal oluşumuyla ötekilerden ayrılan bütün bölgeler, kendi özyönetimlerine ve özerkliğe, genel, eşit ve gizli oya dayalı kendi kurumlarına sahip olmalıdır.

6. Sosyal-demokratlar, devletin hangi bölgesinde olursa olsun, tüm ulusal azınlıkların haklarını koruyan, devletin her yöresinde geçerli bir yasanın çıkarılmasını isterler. Bu yasa, ulusal çoğunluğun kendisi için ayrıcalıklar koymasına ya da ulusal bir azınlığın (eğitim alanında, özel bir dil kullanılmasında, bütçe işlerinde, vb.) haklarını kısmasına olanak sağlayabilecek tüm esasları yürürlükten kaldırdığını ilan etmeli ve bu tür esasların konmasını suç sayarak yasaklamalıdır.

7. Sosyal-demokratların, "kültürde ulusal (ya da basitçe "ulusal") özerklik" sloganı, veya böyle bir sloganın gerçekleştirilmesi tasarımları karşısındaki tutumları olumsuzdur. Çünkü bu slogan, (1) hiç kuşku yok ki, proletaryanın sınıf savaşımının enternasyonalizmiyle çatışır, (2) proletaryanın ve emekçi halk yığınlarının burjuva ulusalcılığının etkisi altına girmesini kolaylaştırır ve (3) bir bütün olarak devletin,

A'sından Z'sine demokratik bir dönüşümden geçirilmesi amacından dikkatleri kaydırma gücündedir. Oysa ulusal-topluluklar arasında (kapitalizm altında olabildiği ölçüde) barışı yalnızca bu dönüşüm güven altına alabilir.

Sosyal-demokratlar arasında "kültürde ulusal özerklik" sorunu çok sivri bir sorun olduğu için, durum hakkında bazı açıklamalar yapmak istiyoruz:

a) Sosyal-demokrasi açısından, *ulusal* kültür sloganını doğrudan ya da dolaylı biçimde ortaya atmaya izin verilemez. Slogan doğru değildir, çünkü kapitalizm altında tüm iktisadi, siyasal, manevi yaşam esasen giderek enternasyonal hale geliyor. Sosyalizm, bu yaşamı tam anlamıyla enternasyonalleştirecektir. Bütün ülkelerin proletaryası tarafından zaten sistemli olarak yaratılmakta olan enternasyonal kültür, (hangi ulusal-topluluk sözkonusu olursa olsun) bir topluluğun "ulusal kültürü"nü bütün olarak emmez, ama *herbir* ulusal kültürün, *özellikle* tam anlamıyla demokratik ve sosyalist olan öğelerini alır.

b) Sosyal-demokrat programlardaki ulusal kültür sloganına, her ne kadar ürkek bir örnekse de, yaklaşık bir örnek, Avusturya sosyal-demokratlarının Brünn programının 3. maddesidir. Bu 3. madde şöyle der: "Bir ulusun özyönetimle yönetilen tüm bölgeleri, ulusal işlerin kararlaştırılmasında tam bir özerkliğe sahip olan tek bir ulusal ittifak kurarlar."

Bu, orta yolcu, uzlaşmacı bir slogandır, çünkü ülke-dışı (kişisel) ulusal özerkliğin izini taşımamaktadır. Ama bu slogan da hatalı ve zararlıdır, çünkü Lodz'daki, Riga'daki, St. Petersburg ve Saratov'daki Almanları bir devlet halinde birleştirmek Rus sosyal-demokratlarının üstüne görev olan bir şey değildir. Bizim üstümüze düşen görev, tam demokrasi için, *tüm* ulusal ayrıcalıkların ortadan kaldırılması için savaşmak ve Rusya'daki Alman işçileri, öteki ulusların işçileriyle, sosyalizmin enternasyonal kültürünü geliştirip yüce tutmada birleştirmektir.

Daha da hatalı olanı, ülke-dışı (kişisel ulusal) özerklik sloganıdır ve (bu sloganın kararlı destekçilerince hazırlanmış bir plana göre) ulusal parlamentolar kurulması, ulusal devlet sekreterleri atanmasıdır (Otto Bauer ve Karl Renner). Bu tür kurumlar, kapitalist ülkelerin iktisadi koşullarıyla çelişir; dünyanın demokratik ülkelerinden hiçbirinde denen-

memiştir; gerçekten demokratik kurumlar getirmekte umutsuzluğa kapılan ve bir dizi ("kültürel") sorunda her ulusun proletaryasıyla burjuvazisini yapay olarak birbirinden ayrı tutarak, burjuvazinin ulusal kavgalarından kurtulmaya çalışan kişilerin oportünist düşünden başka bir şey değildir.

Zaman zaman koşullar sosyal-demokratları, belli bir süre için bir tür orta yolcu, uzlaşmacı kararlara boyun eğmeye zorlayabilir, ama öteki ülkelerden böyle uzlaşmacı, orta yolcu kararları değil, tutarlı sosyal-demokrat kararları almalıyız. Avusturya'nın, orada tümden başarısızlığa uğramış ve Çek sosyal-demokratlarının ayrılıkçılığına ve kopmasına neden olmuş talihsiz uzlaşmacı kararını, bugün bizim benimsememiz, hiç de akıllıca olmaz.

c) "Kültürde ulusal özerklik" sloganının Rusya'daki geçmişi, bu sloganın *bütün* Yahudi burjuva partileri tarafından ve *yalnızca* Yahudi burjuva partileri tarafından benimsendiğini ve ulusal Yahudi parlamentosu (sejm) ile ulusal Yahudi devlet sekreterlerini tutarsız bir biçimde reddeden Bundun onları, hiçbir eleştiri süzgecinden geçirmeksizin izlediğini göstermiştir. Yeri gelmişken, uzlaşmacı kültürde ulusal özerklik sloganını kabullenmiş ya da savunmuş olan Avrupalı sosyal-demokratlar bile, bu sloganın Yahudiler için gerçekleştirilmesi oldukça güç bir slogan olduğunu itiraf etmişlerdir (Otto Bauer ve Karl Kautsky). "Galiçya ve Rusya'daki Yahudiler, bir ulus olmaktan çok bir kasttır. Yahudileri bir ulus olarak ortaya çıkarma çabaları, bir kastı ayakta tutma çabasıdır." (Karl Kautsky.)

d) Uygar ülkelerde, kapitalizm altında ulusal barışa, *ancak* demokrasinin tüm devlet ve yönetim sistemi içinde *azami* ölçüde uygulandığı koşullarda oldukça (göreli olarak) yaklaşıldığını görüyoruz (İsviçre). Tutarlı bir demokrasiye ilişkin sloganlar (cumhuriyet, bir milis gücü, memurların halk tarafından seçilmesi, vb.) proletaryayla emekçi halkı ve genel olarak her ulusun içindeki ilerici öğeleri, en küçük bir ulusal ayrıcalığı bile dıştalayan koşullar için savaşımda birleştirir. Buna karşılık kültürde ulusal özerklik sloganı, ayrı ayrı ulusal-toplulukların proletaryasını *böler* ve onu ayrı ulusların gerici ve burjuva öğeleriyle birleştirir.

Tutarlı bir demokrasiye ilişkin sloganlar, bütün ulusal-toplulukların gericileriyle karşı-devrimci burjuvazisine

amansızca düşmandır. Buna karşılık kültürde ulusal özerlik sloganı, bazı ulusların gericileri ve karşı-devrimci burjuvazisi tarafından oldukça kabul edilebilir bir slogandır.

8. Bu durumda, Rusya'daki tüm iktisadi ve siyasal koşullar, sosyal-demokrasinin, bütün ulusal-toplulukların işçilerini, koşulsuz olarak, herhangi bir ayrım yapmaksızın bütün proleter örgütlerinde (siyasal örgütler, işçi birlikleri, kooperatifler, eğitim örgütleri, vb.) *birleştirmesini* gerektirir. Parti federatif bir yapıda olmamalı, ulusal sosyal-demokratik gruplar kurmamalıdır; belli bir bölgede her türlü ulusal topluluğun, proleterlerini birleştirmeli, propaganda ve uyarma çalışmalarını, yerel proletaryanın kullandığı *tüm* dillerde yürütmelidir; tüm ulusal-topluluklar işçilerinin her türlü ulusal ayrıcalığa karşı ortak savaşımını ileri götürmeli, yerel ve bölgesel parti örgütlerinin özerkliğini tanımalıdır.

9. RSDİP'nin on yılı aşkın bir süre içinde kazandığı deneyim, yukardaki tezlerin doğruluğunu ortaya koymuştur. Parti 1898'de tüm Rusya'yı kapsayan bir parti olarak, yani Rusya'daki bütün ulusal topluluklar proletaryasının partisi olarak kurulmuştur. 1903'te parti kurultayı, Bundu Yahudi proletaryanın *tek* temsilcisi olarak tanımayı, kabul etmeyince, Bund ayrılmış, bunun üzerine parti "Rus" olarak kalmıştır. 1906'nın ve 1907'nin olayları, böyle bir dilekte bulunmak için hiçbir neden olmadığını inandırıcı bir biçimde göstermiş, Yahudi proleterlerin büyük bir bölümü, birçok yerel örgütte, ortak sosyal-demokratik çalışmaya katkıda bulunmayı sürdürmüş, bunun üzerine Bund da yeniden partiye girmiştir. (1906) Stockholm kurultayı, *bölgesel* (*territorial*) özerklikten yana olan Polonya ve Letonya sosyal-demokratlarını partiye getirmiştir. Kurultay, orada da federasyon ilkesini *kabul etmemiş*, her bölgede, bütün ulusal-topluluklar sosyal-demokratlarının birleşmesini istemiştir. Bu ilke yıllardan beri Kafkasya'da uygulanmaktaydı; halen Varşova'da (Polonyalı işçilerle Rus askerler), Vilna'da (Polonyalı, Letonyalı, Yahudi ve Litvanyalı işçiler) ve Riga'da yürürlüktedir, işlemektedir; adı anılan son üç yerde ayrılıkçı Bunda *karşı* gerçekleştirilmiştir. 1908 Aralık ayında RSDİP konferansı, bütün ulusal-topluluklar işçilerinin bir federasyondansa *bir ilke üzerinde* birliğine ilişkin isteği onaylayan özel bir karar kabul etmiştir. Bund ayrılıkçılarının, partinin

kararını yerine getirmemeyi amaçlayan bölücü çalışmaları, o "kötünün kötüsü federasyon"un[40] çökmesine yolaçmış ve Bundla Çek ayrılıkçılar arasında bir *rapprochement* yaratmıştır (*Naşa Zarya*'da Kosovski'ye ve Çek ayrılıkçıların yayın organı *Der cechoslaische Sozialdemokrat*'ın 1913, n° 3'teki Kosovski'nin yazısına bakınız). Son olarak tasfiyecilerin Ağustos (1912) konferansında, Bund ayrılıkçılarıyla tasfiyeciler ve Kafkasyalı tasfiyecilerin bir bölüğü, "kültürde ulusal özerkliği", *özüne ilişkin herhangi bir savunma öne sürmeksizin*, parti programına *örtülü olarak* sokuşturmaya çalışmışlardır.

Polonya'daki, Letonya bölgesindeki ve Kafkasya'daki devrimci işçi sosyal-demokratlar, hâlâ bölgesel özerklikten ve *bütün* ulusal-topluluklar işçi sosyal-demokratlarının *birliğinden* yanadırlar. Bund-tasfiyeci ayrılıkçılığı ve Bundun Varşova'daki sosyal-demokrat *olmayanlarla* kurduğu ittifak, *tüm* ulusal sorunu, hem teorik açıdan, hem parti yapısı bakımından, bütün sosyal-demokratların *gündemine* sokmuştur.

Uzlaşmacı, orta yolcu kararlar, o kararları partinin isteğine karşın ortaya atanlar tarafından bozulmuştur; bütün ulusal-topluluklar işçi sosyal-demokratlarının birliği istekleri, her zamankinden daha yüksek sesle öne sürülmektedir.

10. Çarlık monarşisinin kaba, savaşkan ve kara-yüzler türünden ulusalcılığı ve onun yanısıra *burjuva* ulusalcılığının yeniden canlanması — Büyük Rusya (bay Struve, *Russkaya Molva*, İlericiler, vb.), Ukrayna, Polonya (Narodowa "Demokracja"nın[41] Yahudi aleyhtarlığı), Gürcü, Ermeni, vb., ulusalcılığı... Bütün bunlar, Rusya'nın her yanındaki sosyal-demokrat örgütlerin ulusal soruna eskisinden daha fazla dikkat göstermelerini, bu konuda, enternasyonalizm ve tüm uluslar proleterlerinin birliği anlayışına uygun tutarlı marksist kararlarla ortaya çıkmalarını özellikle ivedi hale getiriyor.

α) Ulusal kültür sloganı doğru değildir, ulusal sorunun yalnızca sınırlı burjuva anlayışını ifade eder. Enternasyonal kültür.

β) Ulusal bölünmelerin sürdürülmesi ve arık (*refined*) bir

ulusalcılığın geliştirilmesi — birleştirme, *rapprochement*, ulusların birbirine katıştırılması ve *değişik*, enternasyonal bir kültürün ilkelerinin anlatılması.

γ) Küçük-burjuvazinin umutsuzluğu (ulusal çekişmelere karşı çaresiz bir savaşım), radikal demokratik reformlara ve sosyalist harekete karşı duyulan korku — kapitalist ülkelerde ulusal barışı yalnızca radikal demokratik reformlar sağlayabilir ve ulusal çekişmeleri yalnızca sosyalizm sona erdirebilir.

δ) Eğitim işlerinde ulusal bölgeler.[42]

ε) Yahudiler.

1913 Haziranında yazıldı.
İlk kez 1925'te *Lenin Miscellany III*'te yayınlandı.

Collected Works, vol. 19, s. 243-251.

YAHUDİ OKULLARI İÇİN AYRIMCILIK*

HÜKÜMET siyaseti ulusalcılık anlayışıyla dolup taşıyor. Büyük Ruslar, Rusya nüfusunun *azınlığını*, kesin olmak için söyleyelim, yüzde 43'ünü oluşturduğu halde, "egemen" ulusa, yani Büyük-Rus ulusuna ayrıcalığın her türlüsünü vermek için, elden gelen çaba esirgenmiyor.

Rusya'da oturan öteki ulusların haklarını daraltmak, birini ötekinden ayırmak ve aralarında düşmanlığı kışkırtmak için de çaba gösteriliyor.

Bugünkü ulusalcılığın aşırı ifadesi, Yahudi okullarının ayrılması tasarımında kendini göstermiştir. Tasarım, Odes-

* İngilizce metinde *nationalisation* sözcüğü kullanılıyor. Bunu *ulusallaştırma*, ya da *millileştirme* diye çevirmenin yanlış anlamalara yol açabileceğini düşünerek, *ayrımcılık* sözcüğünü kullandık. Kastedilen de budur. –ç.

sa bölgesi eğitim müdüründen geldi ve Halk "Eğitimi" bakanlığınca yakın bir ilgiyle dikkate alındı. Bu ayrımcılık ne anlama geliyor?

Yahudileri *özel* Yahudi okullarına (orta eğitim okullarına) göndererek ayırmak anlamına geliyor. Özel olsun devlete ait olsun bütün öteki eğitim kurumlarının kapıları, Yahudilere tümden kapatılacak. Bu "parlak" tasarım, Yahudi orta öğretim okullarındaki öğrenci sayısını, ünlü "kota"yla sınırlama önerisiyle de tamamlanıyor.

Avrupa devletlerinde Yahudilere karş. bu tür önlemler ve yasalar, yalnızca ortaçağın, engizisyonların sürdüğü, kilise inançlarına karşı çıkanların yakıldığı karanlık yüzyıllarında vardı. Avrupa'da Yahudilere çoktan eşit haklar verilmiştir; onlar, içinde yaşadıkları ulusla gittikçe daha fazla kaynaşıyorlar.

Genel olarak bizim siyasal yaşamımızın ve özel olarak sözkonusu tasarımın, Yahudilerin ezilmesi, eza-cefa görmesi bir yana, en zararlı yanı, ulusalcılık alevini körüklemek, devlet içindeki ulusal-topluluklar arasında ayrımcılık yapmak, birbirlerine yabancılaşmalarını artırmak, okullarını ayırmaktır.

Oysa, genel olarak siyasal özgürlüğün isterleri kadar, çalışan sınıfın çıkarları da, bunun tersine, devletin sınırları içindeki ulusal-toplulukların, herhangi bir ayrılık gözetmeksizin tam eşitliğini, ulusal-topluluklar arasındaki her türlü engelin kaldırılmasını, bütün ulusal-topluluklar çocuklarının aynı okullarda biraraya getirilmesini vb. gerektirir. Çalışan sınıf, ancak ve ancak her türlü vahşi ve budalaca ulusal önyargı bir yana fırlatılıp atılarak, bütün ulusal-topluluklar işçileri bir örgüt içinde birleştirilerek bir güç haline gelebilir, kapitalizme direnebilir ve yaşam koşullarında ciddi bir iyileştirme sağlayabilir.

Kapitalistlere bakın! Rusu, Ukraynalısı, Polonyalısı, Yahudisi ve Almanı, hepsi aynı şirketin içinde kendi işlerini pek iyi yürütüyorlar, ama "alelade halk" arasında ulusal kavgayı körüklüyorlar. Bütün ulusal-toplulukların ve dinlerin kapitalistleri işçilere karşı birleşmiştir, ama işçileri ulusal çekişmelerle bölmeye ve zayıflatmaya çalışıyorlar.

Yeri gelmişken, Yahudi okullarının ayrılmasına ilişkin bu çok zararlı tasarım, sözümona "kültürde ulusal özerklik"

planının, yani eğitimi devletin elinden çekip alma ve her ulusun kendi eline verme düşüncesinin ne kadar yanılgıyla dolu olduğunu gösteriyor. Bizim, uğrunda çaba göstermemiz gereken şey bu değildir, ulusalcılığın *her türlüsüne* karşı savaşımda, gerçekten demokratik *herkese açık* okul için ve genellikle siyasal özgürlük için savaşımda, bütün ulusal-topluluklar işçilerini birleştirmektir. Dünyanın ileri ülkeleri örneği —Batı Avrupa'da diyelim İsviçre ya da Doğu Avrupa'da Finlandiya— değişik ulusların (hayvanca değil) insanca, barış içinde birarada yaşamalarının, eğitimi ulusal-topluluklara göre yapay ve zararlı biçimde *ayırmaksızın*, ancak A'sından Z'sine demokratik devlet kurumlarıyla sağlanabildiğini göstermektedir.

Severnaya Pravda, n° 14,
18 Ağustos 1913
İmza: V. İ.

Collected Works,
vol. 19, s. 307-308.

RSDİP MERKEZ YÖNETİM KURULU İLE PARTİ GÖREVLİLERİNİN 1913 ORTAK YAZ KONFERANSINDA ALINAN KARARLAR[43]

[PARÇA]

ULUSAL SORUN ÜZERİNE KARAR

Kara-yüzler ulusalcılığı, liberal burjuvazi ile ezilen ulusal-toplulukların üst sınıfları arasında ulusalcı eğilimlerin gelişmesi, bugünlerde ulusal sorunun önemini artırıyor.

Sosyal-demokrat hareketin bugünkü görünümü (Kafkasya sosyal-demokratlarının, Bundun ve tasfiyecilerin parti programını yok etme çabaları[44] vb.) partiyi, bu soruna her zamankinden daha büyük bir dikkat göstermeye zorluyor.

RSDİP'nin programından yana olan bu konferans, ulusal sorun konusunda, doğru sosyal-demokrat bir uyarı kampanyası düzenlemek üzere, aşağıdaki noktaları önerir:

1. Sömürüye, kâr elde etmeye ve didişmeye dayalı olan kapitalist toplumda herhangi bir biçimde ulusal barış, ancak, bütün ulusal-topluluklarla dillerin tam eşitliğini güvence altına alan, resmî zorunlu bir dil tanımayan, halka bütün

yerli dillerle öğretim yapacak okullar sağlayan ve anayasası herhangi bir ulusal-topluluğa herhangi bir ayrıcalık verilmesini ve herhangi bir ulusal azınlığın haklarına saldırılmasını önleyici maddeleri kapsayan, A'sından Z'sine demokratik, cumhuriyetçi bir hükümet sistemiyle sağlanabilir. Bu, özellikle, geniş bir bölgesel özerkliği ve tam demokratik özyönetimi gerektirir. Özyönetime sahip özerk bölgelerin sınırlarını, o bölgelerde oturanlar, kendi iktisadi ve toplumsal koşulları, nüfusun ulusal yapısı, vb., çerçevesinde, kendileri belirlemelidirler.

2. Tek bir devletin eğitim işlerinin ulusal-topluluklara göre bölünmesi, genel olarak demokrasi açısından, özel olarak da proletaryanın sınıf savaşımının isterleri açısından, hiç kuşku yok ki, zararlıdır. Rusya'da bütün burjuva Yahudi partileriyle çeşitli ulusal-toplulukların küçük-burjuva oportünist öğeleri tarafından benimsenen "kültürde ulusal özerklik" planıyla ya da "ulusal gelişme için özgürlüğü güven altına alacak kurumların yaratılması" planıyla amaçlanan bölünme, kesinlikle budur.

3. İşçi sınıfının çıkarları, belli bir devlet içindeki bütün ulusal-topluluklar işçilerinin —siyasal, eğitsel örgütler, işçi birlikleri, kooperatifler, vb., gibi— birleşmiş proletarya örgütlerinde biraraya toplanmasını gerektirir. Proletaryaya karşıt düşüncelerini oldum olası "ulusal kültür" sloganıyla örten toprak sahiplerinin, din adamları takımının ve ulusalcı burjuvaların propagandasıyla savaş ve uluslararası sermaye ve gericiliğe karşı utkun bir savaşım verilmesi, ancak ve ancak çeşitli ulusal-topluluklar işçilerinin bu birliğiyle sağlanabilir. Dünya işçi sınıfı hareketi, giderek bir enternasyonal proletarya kültürü yaratıyor ve [bu kültürü –ç.] her geçen gün geliştiriyor.

4. Çarlık monarşisi tarafından ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, yani ayrılma ve bağımsız devletler kurma hakkı sözkonusu olduğu zaman, Sosyal-Demokrat Parti, hiç duraksamaksızın bu hakkın savunuculuğunu yapmalıdır. Genel olarak uluslararası demokrasinin temel ilkeleri ve özellikle, Avrupa'yla Asya'daki komşu devletlerle karşılaştırıldığında en gerici ve en barbar bir devlet olan çarlık monarşisinin Rusya'da yaşayanların çoğunluğuna uyguladığı ulusal baskı bunu gerektirir. Ayrıca Büyük Rusya'da otu-

ranların yürüttüğü özgürlük savaşımının gereği de budur. Çünkü, ulusal hareketlerin bir dizi kanlı girişimle bastırılması geleneğiyle desteklenen ve yalnızca çarlık burjuvazisiyle tüm gerici partiler tarafından değil, üstelik özellikle karşı-devrim döneminde, monarşiye dalkavukluk eden Büyük-Rusya burjuva liberalleri tarafından beslenen kara-yüzler Büyük-Rus ulusalcılığının kökü kazınmadıkça, Büyük Rusya'da yaşayanların da demokratik bir devlet kurmaları olanaksızdır.

5. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı (yani ayrılma sorununun kararlaştırılmasında kesinlikle özgür ve demokratik bir yönetimin anayasayla güvence altına alınması) hiçbir biçimde, belli bir ulusun ayrılmasının uygun olup olmayışıyla karıştırılmamalıdır. Sosyal-Demokrat Parti, bu ikinci sorunu, her özel olayda, bir bütün olarak toplumsal gelişmenin ve proletaryanın sosyalizm için verdiği sınıf savaşımının isterleriyle uyumlu olarak, değerine göre, kararlaştırmalıdır.

Bundan başka, ezilen uluslar burjuvazisinin, toprak sahiplerinin ve din adamları takımının, işçileri bölme ve onların arkasında egemen ulusun toprak sahipleri ve burjuvazisiyle, tüm ulusal-topluluklar emekçi halkının zararına iş yaparak onları aldatma girişimlerini sık sık ulusalcı sloganlarla örttüklerini, sosyal-demokratlar akıldan çıkarmamalıdırlar.

*

Bu konferans, ulusal program sorununu parti kurultayının gündemine almıştır. Konferans, merkez yönetim kurulunu, parti basınını ve yerel örgütleri, ulusal sorunu (broşürler, toplantılar vb. yoluyla) ayrıntılarına kadar tartışmaya çağırır.

Eylül 1913'de yazıldı
RSDİP Merkez Yönetim Kurulu ile Parti Görevlilerinin 1913 Ortak Yaz Konferansında Alınan Kararlar ve Bildirimler başlıklı broşürde 1913'te merkez yönetim kurulu tarafından yayınlandı.

Collected Works, vol. 19, s. 427-429.

"KÜLTÜRDE ulusal" özerklik (ya da "ulusal gelişmenin özgürlüğünü güvence altına alacak kurumların yaratılması") denen planın ya da programın özü, *her ulusal-topluluk için ayrı ayrı okullar* kurulmasıdır.

Açık, kapalı bütün ulusalcı kişiler, (bundcular dahil) bu noktayı ne kadar örtmeye çalışırlarsa, biz onun üzerinde o kadar direnmeliyiz.

Tek tek üyelerinin yerleşmiş olduğu yere bakmaksızın (toprağı dikkate almaksızın — "ülke-dışı" özerklik terimi de buradan geliyor) her ulus, ulusal-kültürel işleri yöneten, birleşmiş, resmen tanınmış bir topluluktur. Bu işlerin en önemlisi de eğitimdir. Ulusal toplulukların oluşumuna (*composition*), yerleşme bölgesi ne olursa olsun her yurttaşın, şu ya da

bu ulusal-topluluğa özgürce yazılmasıyla karar verilmesi, okulların, şu ya da bu ulusa göre ayrılmasında tam bir kesinliğin, tam bir tutarlılığın güvence altına alınmasını sağlar.

Sorulması gereken soru, böyle bir bölünmeye, genel olarak demokrasi açısından ve özel olarak da proletaryanın sınıf savaşımının isterleri açısından izin verilebilip verilmeyeceğidir.

Böyle bir soruyu, hiç duraksamaksızın, kesinlikle izin verilemez diye yanıtlamak için, "kültürde ulusal özerklik" programının özünü yakalamak yeterlidir.

Başka başka uluslar tek bir devletin sınırları içinde yaşadıkları sürece, milyonlarca, milyarlarca iktisadi, yasal, toplumsal bağla birbirlerine bağlıdırlar. Eğitim, bu bağlardan nasıl ayrı tutulabilir? Bundun çarpıcı saçmalık bakımından klasik olan formülüyle söyleyelim, eğitim, devletin "yetki alanının dışına" çıkarılabilir mi? Eğer tek bir devletin sınırları içinde yaşayan değişik ulusal-topluluklar, iktisadi bağlarla birbirlerine bağlıysalar, o ulusları "kültürel" ve özellikle eğitsel alanda sürekli olarak bölüp ayırmak saçma ve gerici bir şey olur. Tam tersine, okullar, gerçek yaşamda yapılan şeye bir hazırlık olsun diye, ulusal-toplulukları eğitsel alanda *birleştirme* çabası gösterilmelidir. Bugün gördüğümüz şu: farklı ulusal-topluluklar, sahip oldukları haklar ve gelişme düzeyleri bakımından eşit değildirler. Bu koşullar altında, okulları ulusal-topluluklara göre ayırmak, *gerçekte*, ister istemez, daha geri ulusların durumunu daha da kötüleştirecektir. Amerika'nın güneyinde, eski köle devletlerinde, zenci çocuklar hâlâ ayrı okullarda okumaktadırlar. Buna karşılık kuzeyde beyaz çocuklarla zenci çocuklar aynı okula giderler. Yakınlarda Rusya'da "Yahudi okullarının ulusallaştırılması", yani Yahudi çocukların, öteki ulusal-topluluklar çocuklarından ayrı okullara gitmesi için bir plan önerilmiştir. Bu planın, en gerici Purişkeviç çevrelerce ortaya atıldığını eklemeye gerek bile yok.

Kişi aynı zamanda hem demokrat, hem okulları, ulusal-topluluklara göre ayırma ilkesinin savunucusu olamaz. Dikkat edilsin ki, bu noktada konuyu yalnızca genel demokratik (yani burjuva-demokratik) görüş açısından tartışıyoruz.

Okulların, ulusal-topluluklara göre ayrılmasına, proleter

sınıf savaşımı açısından çok daha şiddetle karşı koymalıyız. Belli bir devletin içindeki ulusal-topluluklar kapitalistlerinin, hangi ulustan olduklarını dikkate almaksızın tüm işçilere *karşı* yöneltilmiş olan anonim şirketlerde, kartellerde, tröstlerde ve imalatçılar derneklerinde, vb., en sıkı ve en yakın şekilde birleştiklerini bilmeyen mi var? Büyük işlerden, madenler, fabrikalar, ticari yatırımlardan, kapitalist çiftliklere kadar, *herhangi* bir kapitalist girişimdeki işçilerin, istisnasız *her zaman*, ırak, barış dolu, sakin köylerdekine bakışla, daha değişik uluslardan oluştuğunu kim bilmez?

Gelişkin kapitalizmi yakından tanıyan ve sınıf savaşımı psikolojisini daha derinden kavrayan kent işçileri —bunu onlara tüm yaşamları öğretir, hatta belki de analarının sütüyle birlikte emerler—, evet bu işçiler, okulları ulusal-topluluklara göre ayırmanın yalnızca *zararlı* bir tasarım olmakla kalmadığını, üstelik *kapitalistlerin* bilekârca bir dolandırıcılığı olduğunu içgüdüleriyle ve mutlaka anlarlar. Böyle bir düşünceyi savunurlarken işçiler bölünebilir, parçalanabilir, zayıflatılabilir ve alelade halkın okullarını ulusal-topluluklara göre ayırarak bu bölme, parçalama, zayıflatma daha da ileri götürülebilir. Oysa çocukları özel okullara giden, özel tutulmuş öğretmenler tarafından okutulan kapitalistlerin, "kültürde ulusal özerklik"le bölünmesi ya da zayıflatılması *hiçbir biçimde sözkonusu* olamaz.

İşin aslında, "kültürde ulusal özerklik", yani eğitimin ulusal-topluluklara göre kesinlikle ve tümden ayrılması, kapitalistler tarafından değil (*çünkü* onlar *henüz* işçileri bölmek için daha kaba yöntemlere başvuruyorlar), Avusturya'nın oportünist darkafalı aydınları tarafından bulunmuştur. Darkafalılıkta ve ulusalcılıkta eşi bulunmayacak olan bu düşüncenin, karma nüfuslu demokratik Batı Avrupa ülkelerinden hiçbirinde *izine bile raslanmaz*. Böyle bir düşünce, umutsuzluk içinde kıvranan küçük-burjuvadan gelme bu düşünce, ancak Doğu Avrupa'da, *tüm* kamu yaşamının, siyasal yaşamın küçük, rezilce bir kavgayla (daha da kötüsü sövgü ve dalaşmayla) gemlendiği, geri, feodal kilisenin siyasete egemen olduğu, bürokratik Avusturya'da ortaya çıkabilirdi. Kediyle köpek anlaşamadığına göre, hiç değilse, ulusal-toplulukları, eğitim konusunda kesinlikle ve açıkça ilk ve son kez olmak üzere "ulusal birimler" olarak birbirinden ayı-

ralım! İşte, "kültürde ulusal özerklik" denen budalaca düşünceyi yaratan psikoloji budur. Enternasyonalizmini aziz tutan bilinçli proletarya, incelmiş ulusalcılığın bu saçmasını hiçbir zaman kabul etmeyecektir.

Bu "kültürde ulusal özerklik" düşüncesinin Rusya'da ilkin *yalnızca tüm* Yahudi burjuva partileri tarafından, daha sonra (1907'de) çeşitli ulusal-toplulukların küçük-burjuva sol-narodnik partileri arasında yapılan konferans tarafından ve en son olarak da *marksizme yakın* grupların küçük-burjuva, oportünist öğeleri, yani bundçularla tasfiyeciler (sonuncular bu konuda doğrudan doğruya kesin bir adım atmakta çok çekingendiler) tarafından kabul edilmesi bir raslantı değildir. Devlet Dumasında "kültürde ulusal özerklik"ten yana *yalnızca*, ulusalcılık hastalığına tutulmuş olan yarı-tasfiyeci Çhenkeli ile küçük-burjuva Kerenski'nin konuşması bir raslantı değildir.

Genel olarak, tasfiyecilerle bundçuların bu sorunda Avusturya'dan örnek göstermelerini okumak, oldukça eğlendirici. Her şey bir yana, çok-uluslu ülkeler içinde neden en geri olanı *örnek* alınıyor? Neden en ileri olanı örnek alınmıyor? Bu, bir anayasa modeli için yüzünü Fransa, İsviçre, Amerika gibi ileri ülkelere değil, ama daha çok Prusya ve Avusturya gibi geri ülkelere geri dönen kötü Rus liberallerinin, kadetlerin tavrıdır.

İkincisi, Avusturya örneğini aldıktan sonra, ulusalcı Rus darkafalıları, yani bundçular, tasfiyeciler, sol-narodnikler, vb., o örneği daha da *berbat* hale getirmişlerdir. Bu ülkede kendi propaganda ve uyandırma çalışmalarında daha çok ve başlıca "kültürde ulusal özerklik" planını kullananlar bundçulardır (ve onlara ek olarak, bundçuların hiçbir zaman farkına varmaksızın izinden gittiği *tüm* Yahudi burjuva partileridir). Buna karşılık bu "kültürde ulusal özerklik" düşüncesinin ortaya atıldığı ülkede, Avustarya'da, bu düşüncenin babası Otto Bauer, kitabının özel bir bölümünü, "kültürde ulusal özerkliğin" Yahudilere uygulanamayacağını kanıtlamaya ayırmıştır.

Bu, Otto Bauer'in ne kadar tutarsız olduğunu ve kendi düşüncesine ne kadar az inandığını, uzun söylevlerden daha kesin olarak tanıtlıyor. Çünkü o (kendi toprağına sahip olmayan) *tek* ülke-dışı ulusu, ülke-dışı ulusal özerklik planı-

nın dışında tutuyor.

Bu da, bundcuların Avrupa'dan nasıl *eski, modası geçmiş* planları ödünç aldıklarını, Avrupa'nın yanılgılarını on kat artırıp, bir saçmalık noktasına "götürdüklerini" gösteriyor.

Oysa gerçek şu ki —bu da üçüncü nokta— Avusturya sosyal-demokratları, kendilerine önerilen "kültürde ulusal özerklik" programını (1899'da) Brünn kurultayında *reddetmişlerdir*; yalnızca ülkede sınırları ulusal olarak belirlenmiş *bölgelerin* birliğine ilişkin orta yolcu bir öneriyi kabul etmişlerdir. Bu orta yolcu önerge, ülke-dışılık ya da eğitimin ulusal-topluluklara göre ayrılması konusunda herhangi bir esas getirmiş *değildir*. Bu orta yolcu önerge çerçevesinde, (kapitalist açıdan) en ileri gitmiş, çok nüfuslu merkezlerde, kasabalarda, fabrikalarda, madencilik bölgelerinde, kırsal bölgelerdeki geniş malikanelerde, ulusal-toplulukların herbiri için ayrı bir okul kurulmuş *değildir*.

Rus emekçi sınıfı, bu, gerici, zararlı ve küçük-burjuva ulusalcı nitelikte olan "kültürde ulusal özerklik" düşüncesiyle çarpışagelmiştir ve bunu sürdürecektir.

Za Pravda, n° 46,
28 Kasım 1913

Collected Works,
vol. 19, s. 503-507.

KADETLER VE "ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI"

RUSYA'DAKİ baş liberal gazete *Reç*, Lvov'da yapılan Tüm-Ukrayna Öğrenci kurultayı hakkında geçen yaz, Mihail Mogilyanski'nin yazdığı bir yazıyı yayınlamıştı. O sıralarda, *Raboçaya Pravda*, bay Mogilyanski'nin (bir demokrat ya da kendine demokrat süsü veren bir kişi için) en çok kınanması gereken bir tutumla, bay Dontsov'un ve başkalarının savunduğu Ukrayna ayrılıkçılığına *sövgüler* yağdırdığını belirtti. O zaman derhal sorunun, kendisine Ukraynalı birçok marksistin karşı olduğu bay Dontsov'la görüş birliğinde olma ya da olmama sorunu olmadığını ifade ettik; "ayrılıkçılığa", "çılgınlık" ve serüvencilik türünden sövgüler yağdırılmasına *izin verilemeyeceğini* söyledik. Bunun şovenist bir yaklaşım olduğunu, herhangi bir ayrılık planını eleştirirken Büyük-

Rusyalı bir demokratın ayrılma *özgürlüğü*, ayrılma *hakkı* için propaganda yapması gerektiğini belirttik.

Okurların göreceği gibi bu bir ilke sorunudur, bir program sorunudur ve genel olarak demokratlara düşen ödevlerle ilgilidir.

Şimdi altı ay sonra bay Mihail Mogilyanski bu konuyu *Reç*'te (n° 331) yeniden ortaya atıyor, ancak bizi yanıtlamıyor; Lvov gazetesi *Shlyakhi*'de[45] *Reç*'te sert bir dille saldıran ve bu arada "*Reç*'in şovenist hamlesinin yalnızca Rus sosyaldemokrat basınında hakettiği biçimde damgalandığını" gösteren bay Dontsov'u yanıtlıyor.

Bay Dontsov'u yanıtlarken, bay Mogilyanski, tam *üç kez*, "*bay Dontsov*'un reçetesini eleştirmenin, *ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetme anlamına gelmediğini*" söylüyor.

Liberal *Reç*'e yazı yazan bir kişinin bu ifadesi çok büyük bir önem taşımaktadır. Okurlarımızı, bu noktaya özellikle dikkat etmeye çağırıyoruz. Liberal beyefendiler, muhalefet kimliğiyle alelade siyasal skandal ticareti yerine, demokrasiye ilişkin temel ve maddi gerçekleri ortaya koymaya ve tahlil etmeye ne kadar seyrek yanaşırlarsa, böyle yaptıkları her zaman biz, ciddi bir değerlendirmeyi daha inatla istemeliyiz.

Bizim Anayasacı "Demokratik" Partimiz, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanıyor mu, tanımıyor mu? Bay Mogilyanski'nin elinde olmaksızın ortaya attığı ilginç soru budur.

Bay Mogilyanski, üç kez üstüste görüşünü saklı tuttuğunu söylüyor, ama bu soruya açık bir yanıt vermiyor. Bu soruya Anayasacı Demokratik Partinin ne programının ne gündelik siyasal vaazlarının (propaganda ve uyandırma çalışmaları) dümdüz, kesin ve açık bir yanıt vermediğini o da çok iyi biliyor.

"Söylemek gerek ki" diye yazıyor bay Mogilyanski, "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, hiçbir zaman eleştirilmemesi gereken bir tapkı (*fetish*) değildir: Bir ulusun sağlıksız yaşam koşulları, ulusal kaderi tayin konusunda sağlıksız eğilimler yaratabilir; bu eğilimleri ortaya koymak, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetme anlamına gelmez."

Bu liberal kaçamağa güzel bir örnek. Aynı kaçamağı, tasfiyecilerin gazetesinin sütunlarında Semkovski'ler başka

bir biçimde yineliyorlar. Ah, hayır bay Mogilyanski, *hiçbir* demokratik hak bir "tapkı" değildir ve örneğin, bu hakların hiçbirinin *sınıf* içeriği unutulmamalıdır. Bütün genel demokratik istekler, *burjuva*-demokratik isteklerdir; ancak bundan, istekleri olabildiği ölçüde tutarlı bir davranışla desteklemenin proletaryaya düşmediği sonucunu yalnızca anarşistlerle oportünistler çıkarabilir.

Kendi kaderini tayin *hakkı* başka şeydir, kaderini tayin hakkının yani belli bir ulusun, belli koşullar altında ayrılmasının *uygun düşüp düşmediği* başka şey. Bu işin abecesi. Acaba bay Mogilyanski, Rus liberaller, Anayasacı-Demokratik Parti, yığınlara —özellikle Büyük-Rusya halk yığınlarına— bu hakkın ivediliği ve büyük önemi hakında konuşmanın bir demokratın *ödevi* olduğunu kabul ediyorlar mı?

Hayır, hayır, bir kez daha hayır. Bay Mogilyanski'nin kaçındığı ve gizlediği şey bu. Kadetlerin —yalnızca Struve'nin, İzgoyev'in ve önde gelen öteki kadetlerin değil, ama Kadet Partisinin Milyukov gibi diplomatlarının ve o partinin darkafalılarının— *ulusalcılığının ve şovenizminin* köklerinden biri de bu... Ancak onların adı önemli değil!

Rusya'nın sınıf bilincine sahip işçileri, bu ülkede bizim ulusal gericilerimizin yanısıra, ulusal liberallerimiz de olduğunu ve ulusal demokrasinin kavruk sürgünlerinin çıkmakta olduğunu unutmayacaklardır (bay Peşehonov'un, 1906'da, *Russkoye Bogatstvo* n° 8'de Büyük-Rusya mujiklerinin ulusalcı önyargıları hakkında "ihtiyat"lı davranılması isteğini anımsayın).

Ulusalcılık çıbanının bütün biçimleriyle savaşta kendi kaderini tayin hakkının savunulması çok önem taşıyor.

Proletarskaya Pravda, n° 4,
11 Aralık 1913
İmza: *I*

Collected Works,
vol. 19, s. 525-527.

RUS OKULLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN BAĞLI OLDUKLARI ULUSLAR

ÖZÜ, okulları ulusal-topluluklara göre ayırmak olan "kültürde ulusal özerklik" planı konusunda daha kesin bir görüşe varmak için, Rus okullarındaki çocukların bağlı oldukları ulusları gösteren somut bilgilere başvurmakta yarar var. St. Petersburg eğitim bölgesi için okullarda 18 Ocak 1911'de yapılan sayıma ilişkin istatistik çizelgeleriyle bu konuda bilgi elde edilmiştir.

Aşağıdaki rakamlar, Kamu Eğitim bakanlığına bağlı ilk okullara giden öğrencilerin *ana dillerine* göre dağılımını göstermektedir. Rakamlar, St. Petersburg bölgesinin tümünü kapsamaktadır. Biz, *ayraç içinde*, St. Petersburg kenti *rakamlarını* da veriyoruz. Resmî görevliler "Rus dili" terimiyle Büyük-Rusya, Byelorusya ve Ukrayna'yı resmî deyişle "Kü-

çük-Rusya" her seferinde birlikte saymışlardır. Toplam öğrenci sayısı — 265.660 (48.076).

Rus—232.618 (44.223); Polonyalı—1.737 (780); Çek—3 (2); Litvanyalı—84 (35); Letonyalı— 1.371 (113); Zhmud—1 (0); Fransız—14 (13); İtalyan— 4 (4); Romen—2 (2) Alman—2.048 (845); İsveçli—228 (217); Norveçli—31 (0); Danimarkalı—1 (1); Hollandalı—1 (0); İngiliz—8 (7); Ermeni—3 (3); Çingene—4 (0); Yahudi—1.196 (396); Gürcü—2 (1); Ossetli —1 (0); Fin—10.750 (874); Kareli—3.998 (2); Chudlu—247 (0); Estonyalı— 4.723 (536); Laponyalı—9 (0); Ziryan 6.008 (0); Samoyed—5 (0); Tatar—63 (13); İranlı—1 (1); Çinli—1 (1); saptanamayan—138 (7).

Bunlar, göreli olarak doğru rakamlar. Her ne kadar, bu rakamlar, aslında Rusya'nın Büyük-Rusya bölgesine ilişkinse de, ulusal oluşum açısından nüfusun hayli karışık olduğunu gösteriyor. Geniş St. Petersburg kenti nüfusunun aşırı ölçüde karışık olduğu ilk bakışta görünüyor. Bu bir raslantı değildir, dünyanın her yerinde, bütün ülkelerde işleyen bir kapitalist *yasanın* ürünüdür. Büyük kentlerin, fabrika, metalurji, demiryolu, ticaret ve sanayi merkezlerinin nüfusu kesinlikle çok karışıktır; bütün öteki merkezlerden daha hızlı büyüyen ve geri kırsal bölgelerde oturanları sürekli olarak gittikçe büyüyen ölçülerde kendine çeken, bu merkezlerdir.

Şimdi gerçek yaşamın bu canlı bilgilerini, ulusalcı darkafalıların, "kültürde ulusal özerklik" denen cansız ütopyasına ya da (bundcuların diliyle) ulusal kültür sorunlarını, yani işin aslında eğitim işlerini "devletin yetki alanı dışına çıkarma"ya uygulayın.

Eğitim işleri "devletin yetki alanı dışına çıkarılacak" ve herbiri "kendi ulusal kültürünü" geliştiren 23 (St. Petersburg'da) "ulusal derneğe" aktarılacaktır!

Bu tür bir "ulusal program"ın saçmalığını ve gerici yapısını göstermek için nefes tüketmek gülünç olur.

Gün gibi açık ki, böyle bir planı savunmak, *işin aslında*, burjuva ulusalcılığı ve şovenizm düşüncelerini ve kırtasiyeciliği desteklemek, o düşünceleri gütmek demektir. Genel olarak demokrasinin ve özel olarak işçi sınıfının isterleri, bunun tam tersini gerektirir. Her bölgede *birörnek* okullarda *tüm* ulusal-topluluklardan gelme çocukların birbirine karışmasını güvence altına almaya çalışmalıyız; Vladimir işçileri-

nin temsilcisi Samoylov'un devlet Dumasında Rus sosyal-demokrat işçileri adına çok yetenekli bir biçimde anlattığı gibi,[46] tüm ulusal-topluluklar işçileri, elele vererek proletaryanın eğitim siyasetini gütmeliler. Okulların, hangi biçim altında olursa olsun, ulusal-topluluklara göre ayrılmasına, en sert biçimde karşı koymalıyız.

Her ne ise, ulusları eğitim işlerinde bölmek bize düşmez. Tam tersine, ulusal-toplulukların, eşit haklar temelinde, barış içinde birarada yaşamalarını sağlayacak temel demokratik koşulları yaratmaya çalışmamız gerekir. "Ulusal kültür"ün şampiyonluğunu yapmamalıyız; dünya emekçi sınıfı hareketinin enternasyonal kültürü adına, bu "ulusal kültür" sloganının kırtasiyeci ve burjuva niteliğini ortaya koymalıyız.

Ama St. Petersburg'da 48.076 çocuk içinde *bir* Gürcü çocuğun haklarını, eşit haklar temeli üzerinde güven altına almanın olası olup olmadığı bize sorulabilir. Bu soruya, Gürcü "ulusal kültürü" temeli üzerinde St. Petersburg'da özel bir Gürcü okulu kurmanın olanaksız olduğu ve böyle bir planı savunmanın, halk yığınları arasında *zararlı* tohumlar atmak demek olduğu yanıtını vermeliyiz.

Eğer bu bir Gürcü çocuğu için hükümete ait yapılarda Gürcü dili, Gürcü tarihi vb., konularında verilecek konferanslar için ücret ödemeksizin bir yer sağlanmasını, bu çocuğa merkez kitaplığından Gürcü dilinde yazılmış kitaplar bulunmasını, Gürcü öğretmenin ücretini karşılamaya devletin katkıda bulunmasını, vb. vb. istersek, o zaman zararlı herhangi bir şeyi savunmuş, olanakdışı bir şey için çabalamış olmayacağız. Gerçek bir demokrasi çerçevesinde, bürokrasi ve "peredonovism"[47] okullardan tamamen sökülüp atıldığı zaman, halk bunu kolayca başarabilir. Ne var ki, bu gerçek demokrasi, *ancak, tüm* ulusal-toplulukla işçileri birleştiği zaman elde edilebilir.

Her "ulusal kültür" için özel ulusal okullar kurulmasından yana olmak gericiliktir. Oysa gerçek bir demokraside, okulları ulusal-topluluklara göre *bölmeksizin*, öğrencinin kendi dili, kendi tarihi hakkında dersler düzenlenmesini güven altına almak olanak içindedir. Halka herhangi bir şeyin zorlanmasını, örneğin Kem uyezdindeki 713 Kareli çocuğa orada yalnızca 514 Rus çocuk var) ya da Peçora uyezdindeki

681 Ziryanlı çocuğa (153 Rus) ya da Novgorod uyezdindeki 267 Letonyalı çocuğa (orada 7.000'den fazla Rus var), vb. vb., herhangi bir şeyin zorlanmasını tam bir yerel özyönetim olanaksız hale getirecektir.

Uygulanırlığı olmayan kültürde ulusal özerkliği savunmak saçmalıktır. Bu düşünce şimdiden, işçileri ideolojik olarak birbirinden ayırıyor. Tüm ulusal-topluluklar işçilerin birleşmesini savunmak ise, proletaryanın sınıf dayanışmasının başarısını kolaylaştırmak demektir. Tüm ulusal-topluluklar için eşit haklar ve barış içinde birarada yaşamak olanağını güven altına alacak olan şey de bu dayanışmadır.

Proletarskaya Pravda, n° 7,
14 Aralık 1913

Collected Works
vol. 19, s. 531-533.

MERKEZ yönetim kurulu, "Bildirimler"de yayınlanmış olan ve ulusal program sorununu, kurultay gündemine alan ulusal soruna ilişkin bir kararı* onayladı.

Şimdilerde ulusal sorunun —karşı-devrimin tüm siyasetinde, burjuvazinin sınıfsal bilincinde ve Rusya'nın proleter Sosyal-Demokrat Partisinde— niçin ve nasıl ön plana çıktığı bu kararda ayrıntılarıyla gösteriliyor. Durum apaçık olduğu için bu nokta üzerinde durmanın hiç gereği yok. Bu yakınlarda marksist teorik yazında, gerek bu durum üzerinde, gerek sosyal-demokrasinin ulusal programın dayanakları üzerinde durulmuştur (burada, başta Stalin'in yazısını belirtmek gerekir)[48]. O nedenle, bu yazıda sorunu, salt parti açı-

* *Collected Works*, vol. 18, s. 427-29'a bakınız. —*Ed.*

sından ortaya koymak ve Stolipin-Maklakov[49] baskısı altında ezilen bugünkü yasal basında yazılamayacak noktalara açıklık getirmekle yetinmeyi, amacımıza uygun buluyoruz.

Rusya'da sosyal-demokrasi, özellikle, daha eski ülkelerin, yani Avrupa'nın deneyimine ve o deneyimin teorik ifadesi olan marksizme dayanarak biçimleniyor. Ülkemize ve ülkemizde sosyal-demokrasinin tarihsel kuruluş dönemine özgü özellikler şunlar: Birincisi, Avrupa'dan farklı olarak, bizim ülkemizde sosyal-demokrasi, burjuva devriminden *önce* biçimlenmeye başladı ve o devrim *sırasında* oluşumunu sürdürdü. İkincisi, bizim ülkemizde, proletarya demokrasisini, genel burjuva ve küçük-burjuva demokrasisinden ayırmaya dönük zorunlu savaşım —ki bu, özünde her ülkenin başından geçen savaşımın aynıdır— Batıda ve bizim ülkemizde, marksizmin teorik yönden tam zafer kazandığı koşullarda yürütülüyor. Bu nedenle, "hemen hemen marksist" sözlerin arkasına gizlenen küçük-burjuva teorileri için ya da o teorilere karşı verilen bir savaşım niteliğinde olduğu için, bu savaşımın aldığı biçim, marksizm uğruna savaşım biçimine pek benzememektedir.

Ekonomizm (1895-1901)[50] ve "yasal-marksizm"den (1895-1901, 1902)[51] bu yana, bu hep böyle olmuştur. Bu eğilimlerle menşevizm (1903-1907)[52] ve tasfiyecilik (1908-1913)[53] arasındaki yakın ilişki ve içsel bağlantıyı, ancak tarihsel gerçeklerden ürkenler unutabilir.

Rus işçi sınıfı hareketinin teori ve pratiğinde marksizmin ilk ve ana temelleri atmasının yanısıra 1901-1903 yılları arasında RSDİP için tam bir program hazırlayan eski *İskra*, öteki sorunlarda olduğu gibi ulusal sorunda da küçük-burjuva oportünizmiyle savaşmak zorunda kalmıştı. Bu oportünizm, en başta, Bundun ulusalcı eğilimlerinde ve sağa-sola yalpalayışında ifadesini bulmuştu. Eski *İskra*, Bundun ulusalcılığına karşı çetin bir savaş verdi. Bunu unutmak, bir kez daha, belleğini yitirmişlikle ve kendini Rusya'daki tüm sosyal-demokrat işçi hareketinin tarihsel ve ideolojik köklerinden koparmakla birdir.

Öte yandan, Ağustos 1903'te RSDİP programı, ikinci kurultayda kesin olarak kabul edildiği sırada, hemen hemen bütün kurultay delegelerinin ziyaret ettiği *program komisyonunda* geçtiği için kurultay tutanaklarına girmeyen bir sa-

vaşım daha olmuştu. Bu savaşım, Polonyalı bazı sosyal-demokratların, "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"na kuşku çekmeyi amaçlayan çabalarına, yani oldukça değişik bir açıdan oportünizme ve ulusalcılığa sapma çabalarına karşıydı.

Bugün bile, aradan on yıl geçtiği halde, savaşım bu iki temel *çizgi* boyunca sürüyor. Bu da, bu savaşımla Rusya'daki ulusal sorunu etkileyen nesnel koşullar arasında çok sıkı bir bağlantı bulunduğunu gösterir.

Avusturya'da (1899) Brünn kurultayında, (Kristan, Ellenbogen ve başkaları tarafından savunulan ve Güneyli Slavların tasarısında da ifade edilen) "kültürde ulusal özerklik" *reddedilmişti*. Kurultayda *toprağa bağlı* (*territorial*) ulusal özerklik kabul edilmişti. Sosyal-demokrat propagandanın, bütün ulusal bölgelerin zorunlu birliği doğrultusunda olması kararı, "kültürde ulusal özerklik" düşüncesiyle yalnızca bir *uzlaşmaydı*. Bu zavallı düşüncenin bellibaşlı teoricileri, Yahudilere bu görüşün *uygulanamayacağını* özellikle belirttiler.

Rusya'da ufak oportünist bir yanlışı geliştirip oportünist bir siyasal sistem haline dönüştürmeyi üstüne görev bilen kişiler —*her zamanki* gibi— bulundu. Almanya'da Bernstein'ın varlığı, Rusya'da sağ anayasacı-demokratları —Struve, Bulgakov, Tugan ve hempası— ortaya çıkarmıştı. Otto Bauer'in (aşırı ölçüde ihtiyatlı davranan Kautsky'nin deyişiyle) "enternasyonalizmi unutması" ise, Rusya'da, *bütün* Yahudi burjuva partilerinin ve çok sayıda küçük-burjuva eğilimin (Bundun ve 1907'de sosyalist-devrimci ulusal partiler *konferansının*) "kültürde ulusal özerklik" düşüncesini *tam olarak* kabul etmesi *sonucunu verdi*. Geri Rusya, Batı Avrupa oportünizmi mikroplarının bizim yaban toprağımızda nasıl *salgınlar* yarattığını göstermeye yarıyor, denebilir.

Rusya'da, Bernstein'ın Avrupa'da hoşgörüyle karşılandığı"nı söylemeyi pek severler, ama bernştaynçılığın, "kutsal" Rusya anamız dışında dünyanın hiçbir yerinde struveciliğe[54] yolaçmadığını, ya da "bauerciliğin", Yahudi burjuvazinin incelmiş ulusalcılığının sosyal-demokratlar tarafından haklı gösterilmesine vardırılmadığını eklemeyi unuturlar.

"Kültürde ulusal özerklik" en incelmiş, bu nedenle de en tehlikeli ulusalcılık demektir; ulusal kültür sloganıyla ve

okulların çok tehlikeli, hatta anti-demokratik bir biçimde ulusal-topluluklara göre bölünmesi propagandasıyla işçilerin yozlaştırılması demektir. Kısacası bu program, hiç kuşku yok, proletarya enternasyonalizmiyle çelişir; yalnızca ulusalcı küçük-burjuvazinin ülkülerine uygundur.

Ancak *bir durum* vardır ki, marksistler, eğer demokrasiye ve proletaryaya ihanet etmek istemiyorlarsa, ulusal sorunda özel bir isteği savunmak zorundadırlar; bu ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı (RSDİP programının 9. maddesi), yani siyasal ayrılma hakkıdır. Konferans kararında bu istek öylesine ayrıntılı olarak tanımlanıp ortaya konmuştur ki, herhangi bir yanlış anlamaya yer bırakılmamıştır.

Bu nedenle, programın bu bölümüne karşı öne sürülen, şaşırtıcı ölçüde bilisiz ve oportünistçe itirazları yalnızca kısaca tanıtmakla yetineceğiz. Yeri gelmişken belirtelim ki, programımız *on yıldan beri yürürlülüktedir.* Bu süre içinde, RSDİP'nin *tek bir birimi*, tek bir ulusal örgüt, tek bir bölge konferansı, tek bir yerel yönetim kurulu, herhangi bir kurultaya ya da konferansa katılmış tek bir temsilci, 9. maddenin değiştirilmesi ya da kaldırılması isteğini ortaya atmış değildir.

Bunu akıldan çıkarmamak gerekir. Bu bize, ortaya atılan itirazlarda bir parçacık ciddiyet ya da bir parçacık parti özü olup olmadığını ilk bakışta gösterir.

Tasfiyecilerin gazetesinden bay Semkovski'yi alalım. Partiyi tasfiye etmiş bir kişinin vurdumduymazlığıyla şöyle diyor: "Belli bazı nedenlerle, Rosa Luxemburg'un, 9. maddeyi programdan tüm olarak çıkarma düşüncesini paylaşmıyoruz." (*Novaya Raboçaya Gazeta*, n° 71.)

Demek ki, nedenler gizli! Ama, programımızın geçmişi hakkında bunca bilisiz kalınırsa gizlilikten nasıl sakınılabilir ki? Ya da aynı bay Semkovski eşi görülmedik bir vurdumduymazlıkla (partiymiş, programmış ne umurunda) Finlandiya'yı dıştalarsa, nedenlerin gizliliğinden nasıl kaçınılabilir ki?

"Polonya proletaryası, bir devletin çatısı altında tüm Rus proletaryasıyla birlikte, ortak bir savaşımı sürdürmek isterse ve buna karşılık, Polonya toplumunun gerici sınıfları Polonya'yı bir halk oylamasıyla (referandum) Rusya'dan ayır-

mak isterler ve ayrılıktan yana bir oy çoğunluğu elde ederlerse ... ne yapacağız? Biz Rus sosyal-demokratları, bir merkez parlamentoda Polonyalı yoldaşlarımızla birlikte ayrılmaya *karşı* mı oy vereceğiz, yoksa 'kendi kaderini tayin hakkı'm çiğnememek için ayrılmadan *yana* mı oy kullanacağız?"

Gerçekten de, bönce ve tam bir kafa karışıklığını yansıtan böyle sorular sorulduğu zaman ne yapacağız?

Ah benim aziz bay Tasfiyecim, kendi kaderini tayin *hakkı*, sorunun bir merkezî parlamento tarafından *değil*, ama *ayrılan azınlığın* parlamentosu, diyeti ya da referandumuyla çözümlenmesini içerir. Norveç (1905'te) İsveç'ten ayrıldığı zaman, kararı (İsveç'in yarı büyüklüğünde olan) Norveç *tek başına* vermişti.

Bay Semkovski'nin onmaz bir kafa karışıklığı içinde olduğunu çocuklar bile görebilir.

"Kendi kaderini tayin hakkı", içinde yalnızca genel anlamıyla demokrasinin varolduğu bir sistemi değil, özellikle, ayrılma sorununa *demokratik olmayan* bir çözümün *olanaksız olduğu* bir demokratik sistemi ifade eder. Genel olarak düşünülürse, demokrasi, savaşkan ve zalim ulusalcılıkla bağdaşabilir. Proletarya, bir devletin sınırları içindeki uluslardan herhangi birinin zorla alıkonmasına *olanak vermeyen* bir demokrasiden yanadır, böyle bir demokrasi istiyor. Bu nedenle, "kendi kaderini tayin hakkını yozlaştırmamak için", düzenbaz bay Semkovski'nin düşündüğü gibi "ayrılmadan yana" *değil*, ama ayrılan bölgenin, soruna *kendisinin* karar verme hakkından yana oy kullanmayı görev bilmemiz gerekir.

"Boşanma *hakkı*"nın, boşanma için ille de birinin *oy vermesini* gerektirmediğini bilmek, bay Semkovski'nin kafa yetenekleriyle bile zor olmasa gerek. Ne var ki, mantığın abecesini unutmak, 9. maddeyi eleştirenlerin yazgısı anlaşılan.

Norveç'in İsveç'ten ayrılışı sırasında, eğer ulusalcı küçük-burjuvaziyi izlemek istemiyor idiyse, İsveç proletaryasına düşen *görev*, İsveçli papazlar takımıyla toprak sahiplerinin Norveç'i zor kullanarak İsveç'e katma arzularına karşı propaganda yapmak ve *oy vermekti*. Bu çok açık, anlaması da pek güç değil. Kendi kaderini tayin *hakkı* ilkesinin, *ezen, egemen ulusların* proletaryasından istediği bu tür bir propagandadan İsveçli ulusal demokratlar geri durabilirlerdi.

"Eğer gericiler çoğunluktaysa ne yapacağız?" diye soruyor bay Semkovski. Bu, ilkokul üçüncü sınıf öğrencisi bir çocuğun soracağı türden bir soru. Eğer demokratik bir oylamada gericiler çoğunluğu sağlarsa, *Rus* anayasası ne olacak? Bay Semkovski, konuyla ilgili olmayan yavan, kof sorular soruyor. Bunlar yetmiş akıllının yanıtlayabileceğinden daha çoğunu, yedi aptalın sorabileceği türden, budalaca sorular.

Demokratik bir oylamada çoğunluğu gericiler sağlarsa, genellikle iki şeyden biri olur: Ya gericilerin kararı uygulanır ve o kararın zararlı sonuçları yığınları hızla ya da yavaş yavaş gericilere karşı demokrasinin yanına iter; ya da demokrasiyle gericilik arasındaki çatışma bir iç savaş veya başka bir savaş yoluyla çözümlenir, ki bu, (kuşkusuz Semkovski'lerin bile işitmiş olabilecekleri gibi) demokrasi düzeninde bile olabilir.

Bay Semkovski, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımak, "en özgün burjuva ulusalcılığının oyununa düşmektir" diye direniyor. Bu çocukça bir saçmadır. Çünkü bu *hakkın* tanınması, ayrılmaya *karşı* propaganda yapılmasını ya da burjuva ulusalcılığının gözler önüne serilmesini dıştalamıyor. Tam tersine, ayrılma *hakkının* yadsınması, tartışma götürmez bir gerçektir ki, *en özgün gerici Büyük-Rus* ulusalcılığının oyununa gelmektir.

Rosa Luxemburg'un, uzun zaman önce, (Ağustos 1903'te) Alman ve Rus sosyal-demokratlarınca alaya alınmasına neden olan gülünç yanılgısının özü de budur. Ezilen ulusun burjuva ulusalcılığının çıkarına hizmet etmekten korkan kişiler, *ezen* ulusun yalnızca burjuva ulusalcılığının değil, onun yanısıra gerici ulusalcılığının da çıkarına hizmet ederler.

Eğer bay Semkovski, partinin geçmişi ve programı konusunda bir bakire kadar saf olmasaydı, [her şeyden önce —ç.] bundan *onbir yıl önce, Zarya*'da[55] RSDİP'nin program taslağını (ki 1903'te program haline gelmiştir) savunurken ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasına *özel olarak* değinen ve bu konuda aşağıdaki satırları (s. 38) yazan Plehanov'u kanıtlarla çürütmesinin gerekli olduğunu bilir, anlardı. Plehanov şöyle yazmıştı:

"Burjuva-demokratlar için teoride bile zorunlu olmayan bu istek, biz sosyal-demokratlar için zorunludur. Eğer bunu

unutursak ya da Büyük-Rus olan yurttaşlarımızın ulusalcı önyargılarını incitiriz korkusuyla öne sürmekten çekinirsek, dünya sosyal-demokrasisinin savaş narası, 'bütün ülkelerin işçileri birleşiniz!' narası, dudaklarımızda utanç verici bir yalan olur."

Daha *Zarya* günlerinde Plehanov, konferans kararında ayrıntılarıyla geliştirilen temel kanıtı ortaya koymuştu. Semkovski'ler onbir yıl boyunca bu kanıtın üstüne yürümeyi denemediler. Rusya'da nüfusun yüzde 43'ü Büyük-Rustur, ama Büyük-Rus ulusalcılığı, nüfusun yüzde 57'sine egemendir, bütün ulusal-toplulukları ezer. Ulusalcı liberaller (Struve ve hempası, ilerlemeciler, vb.) ulusalcı gericilerle işbirliği yapar yapmaz, *ulusalcı* demokrasinin "ilk habercileri" görünmüştür (Peşehonov'un, Ağustos 1906'da, mujiğin ulusalcı önyargılarına karşı davranışımızda ihtiyatlı olmamız gerektiğine ilişkin çağrısını anımsayınız).

Rusya'da burjuva-demokratik devriminin tamamlandığını düşünenler yalnızca tasfiyecilerdir. Bütün dünyada ulusal hareketler, her zaman *böyle* bir devrimin doğal sonucu olmuştur, olmaktadır. Özellikle Rusya'da, sınır bölgelerinin çoğunda, ezilen uluslar var. Bu uluslar, komşu devletlerde daha geniş özgürlüklere sahip bulunuyorlar. Çarlık, komşu ülkelerden daha gericidir, özgür iktisadi gelişmenin önüne dikilmiş *en büyük* engeldir, Büyük-Rus ulusalcılığını besleyip geliştirmek için elinden geleni yapıyor. *Bütün öteki koşullar aynı olmak koşuluyla*, bir marksist, kuşku yok ki, büyük devleti küçük devletlere yeğ tutar. Ne var ki, çarlık monarşisindeki koşulların, herhangi bir Avrupa ülkesindeki ya da pek azı dışında Asya ülkelerindeki koşullarla aynı olduğunu düşünmek dahi gülünç ve gerici olur.

Bundan ötürü, bugünkü Rusya'da ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının yadsınması, hiç kuşkusuz oportünizmdir; bugün bile çok güçlü olan gerici Büyük-Rus ulusalcılığına karşı savaşmaya yanaşmamaktadır.

Sotsial-Demokrat, n° 32,
15 (28) Aralık 1913

Collected Works,
vol.19, s.539-545.

ULUSAL LİBERALİZM VE ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI

İŞLERİ eline yüzüne bulaştıran bay Mogilyanski'nin yardımına koşan liberal *Reç* gazetesinin yönetmenleri, bu yakınlarda (n° 340'ta), önemli bir konuda, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı konusunda imzasız, yani gazetenin görüşünü açıklayan bir başyazı yayınladılar.

Bay Mogilyanski, açık dosdoğru bir yanıt vermekten kaçınmış, kendi görüşleriyle, "ulusların kaderlerini tayin hakkının yadsınması arasında hiçbir ortak yan bulunmadığı"nı öne sürmüştü. Şimdi *Reç*, Anayasacı-Demokratik Parti programındaki 11. maddenin, "ulusların kendi *kültürel* kaderlerini tayin hakkı sorununda dolaysız, açık ve kesin bir yanıt getirdiğini" resmen ilan ediyor.

İtalik harflerle dizilen sözcük özellikle önem taşıyor.

Çünkü bay Mogilyanski'nin ilk yazısında, o yazıya bay Dontsov'un verdiği yanıtta ya da bay Mogilyanski'nin bay Dontsov'la giriştiği polemikte tartışılan şey, ulusların "kültürel" kaderlerini tayin hakkı *değildi*. Tartışılan şey, ulusların *siyasal* kaderlerini tayin hakkı, yani ulusların ayrılma hakkıydı. Oysa "kültürel kaderi tayin" ile (demokrasinin *tüm* tarihiyle çelişen anlamsız, tantanalı bir söz) gerçekte liberallerin kastettiği şey, yalnızca dillerin özgürlüğüdür.

Reç, Proletarskaya Pravda'nın, kendi kaderini tayin etmeyi, onmaz bir biçimde, "ayrılıkçılık"la, bir ulusun ayrılmasıyla karıştırdığını ilan ediyor.

Acaba onmaz (ya da bile bile) bir karışıklık içinde olan kim?

Bizim aydın "anayasacı-demokratlar"ımız, uluslararası demokrasinin başından beri, özellikle 19. yüzyılın ortalarından bu yana, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının, kesinlikle *siyasal* kaderi, yani ayrılma hakkını, bağımsız ulusal bir devlet kurma hakkını ifade ettiğini yadsıyabilirler mi?

Bizim aydın "anayasacı demokratlar"ımız, 1896'da, Londra'da yapılan Uluslararası Sosyalist Kurultayın, yerleşik demokratik ilkeleri bir kez daha doğrularken (kuşku yok ki, kurultay, salt bununla yetinmiş değildi) bir tür "kültürel" kaderi tayin hakkını değil, *siyasal* kaderi tayin hakkını kastettiğini yadsıyabilirler mi?

Bizim "anayasacı-demokratlar"ımız, daha 1902'de, kendi kaderini tayin hakkı üzerinde dururken, örneğin Plehanov'un bu kavramdan, siyasal kaderi tayin hakkını anladığını yadsıyabilirler mi?

Beyefendiler, lütfen biraz daha açık olun; "aydın" kafanızın ürünlerini "ayak takımı"ndan saklamayın!

Asıl konuda *Reç* şöyle diyor:

"*Gerçekte kadetler hiçbir zaman kendilerini, 'ulusların Rus devletinden ayrılma' hakkını savunma yüklenimi altına sokmamışlardır.*"

Çok güzel! Bu kadar içten olduğunuz, ilkelerinizi böyle açıkça belirttiğiniz için size teşekkür ederiz. Kadetlerin yarıresmî yayın organındaki bu "en vefalı" ifadeye *Rossiya, Noveye, Vremya, Zemşçina*[56] ve öteki gazetelerin dikkatini çekeriz.

Kadet partisinin beyefendileri, eğer salt bu nedenle sizlere *ulusal liberaller* diye ad takılırsa öfkenize sahip olun. Sizin şovenizminizin, Purişkeviç'lerle kurduğunuz ideolojik ve siyasal blokun (onlara ideolojik ve siyasal bağımlılığınızın) temel nedenlerinden biri burada yatıyor. Purişkeviç'ler ve bağlı oldukları sınıf, "onları pençesine alıp kıskıvrak tutma"nın[57] "hak" olduğu "kesin" inancını, bilisiz yığınların kafasına aşılıyor. Kadetler tarih okumuşlardır; "genel Yahudi kırımı türünden" girişimlerin, bu "eski hakkın" kullanılmasının —ılımlı bir dille söyleyelim— çoğu kez nelere yolaçtığını çok iyi bilirler. Bir demokrat, ulusların "kültürel" anlamda değil, siyasal anlamda "kendi kaderlerini tayin" hakkını, Büyük-Rus yığınları arasında ve Rus dilinde düzenli olarak savunmuyorsa, ona (proleter demokratlık şöyle dursun) demokrat denemez.

Ulusal-liberalizmin, her zaman ve her yerde, karakteristik özelliği, Purişkeviç sınıf tarafından belirlenen ve (çoğu kez, iktisadi gelişmenin ve "kültür"ün zararına) Purişkeviç yöntemlerle korunan ilişkiler temelinde (ve sınırlar çerçevesinde) yer almasıdır. Gerçekte bu, kişinin kendini feodal kafalı toprak sahiplerinin çıkarlarına ve sürekli olarak savaşacak yerde, egemen ulusun en kötüsünden ulusalcı önyargılarına uydurmasından başka bir şey değildir.

Proletarskaya Pravda, n° 12, 20 Aralık 1913

Collected Works, vol. 20, s. 56-58.

NOVOYE VREMYA, *REÇ* VE ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI

ULUSLARIN kendi kaderlerini tayin hakkı konusunda sosyal-demokratlar ile kadetler arasında patlak veren çatışma, beklendiği gibi *Noveye Vremya*'nın ilgisini çekti. Büyük-Rus ulusalcılığının sözcüsü olan bu gazete, n° 13.563'te şöyle yazıyor:

• "Sosyal-demokratların gözünde siyasal basiretin beliti (*axiom*) olan şey [yani ulusların kendi kaderlerini tayin etme, ayrılma hakkı], bugün kadetler arasında bile görüş ayrılığına yolaçmaya başlıyor."

Novoye Vremya, liberalleri kara-yüzlere özgü biçimde böylece iğnelediği halde ("bile" sözcüğü), gene de *Reç*'in, "kadetler, hiçbir zaman kendilerini, ulusların Rus devletinden ayrılma hakkını savunma yüklenimi altına sokmamışlardır" şeklindeki sözlerini alma zorunluğunu duyuyor.

Bu sözler o kadar açık ki, *Novoye Vremya* kaçamak yapmak zorunda kalıyor. Şunları yazmakta:

"Gerçeklere bakarak bir yargıya varacaksak, kadetlerin görüşüne göre, kültürel kaderi tayin hakkı denen muğlak kavram, ayrılıkçılığın savunulmasından yalnızca işleyiş biçiminde ayrılır."

Ne var ki, *Novoye Vremya*, saçma "kültürel" kaderi tayin hakkı ile gerçek, yani *siyasal* kaderi tayin hakkı arasındaki farklılığı pek güzel anlıyor. Çünkü biraz aşağıda şu satırları okuyoruz:

"Gerçekten de kadetler, kendi yayın organları için Rus olmayanlarla Yahudilerden sınırsız biçimde incelmiş yöntemlerle para kabul etmenin dışında ... ulusların Rus devletinden ayrılma hakkını savunma yüklenimi altına hiçbir zaman girmemişlerdir."

Bu, Yahudilerden yardım aldıkları için liberalleri, karayüzlere özgü, eski, kaba, gülünç biçimde iğnelemenin ta kendisidir! Ama bu budalaca küçük oyunların asıl noktayı gölgelemesine izin vermemeliyiz. Asıl nokta şudur: *Novoye Vremya*, kadetlerin *ayrılma hakkını* savunma yüklenimi altına hiçbir zaman girmediklerini itiraf ederek, sosyal-demokratlar ile kadetler arasındaki farklılığı açıkça idrak ettiğini ortaya koyuyor.

Anayasacı-demokratlar ile sosyal-demokratlar arasındaki fark, ulusal liberaller ile tutarlı demokratlar arasındaki farktır.

Proletarskaya Pravda, n° 16,
25 Aralık 1913

Collected Works,
vol. 20, s. 65-66.

ULUSAL SORUN ÜZERİNE BİR KONFERANS İÇİN TEZLER[58]

Ulusal Sorun

(Bellekteki Tezler)

A) Günümüzde ulusal sorunun önemi.
B) Tarihte ulusal hareketlerin yeri (sırasıyla, ulusal soruna tarihsel yaklaşım).
C) İki ulusal sorun teorisi.
D) Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı.
E) Azınlık haklarının eşitliği ve güven altına alınması. Özerklik.
F) Kültürde ulusal özerklik.
G) Parti örgütünde ulusal ilke.

A) Giriş

Bugünkü Tarihsel Dönemde
Ulusal Sorunun Önemi

1. Hükümetin ulusalcılığı. Tüm karşı-devrim, ulusalcı

renklerle boyanmıştır.

2. İdem* — burjuva liberalizmi (Struve ve hempası).
3. Rus-olmayan uluslara (Rusya nüfusunun yüzde 57'si) yapılan inanılmaz, eşi görülmemiş baskı — ezilen uluslarda ulusalcılık (pan-Avrupa savaşı).
4. RSDİP programının ihlali (kendi kaderini tayin hakkının çarpıtılması + kültürde ulusal özerklik).
5. Yahudi ayrılıkçılığında bölünme. Ulusal yönden ayrı düşme (*isolation*).

B.

6. Ulusal soruna tarihsel ve iktisadi açıdan bakılmalıdır. Ulusal sorun *dünya ölçüsünde* bir görüngüdür.
7. Ulusal hareketler çağı — ortaçağın sonu ve yeni bir dönemin başlangıcı, *burjuva demokratik* devrimler çağı. *Her yerde* ulusal hareketlerin görüldüğü zamanda.
8. Ekonomik temeller? Kapitalizm, iç pazarın sağlamlaştırılmasını ister. Pazar, ticari ilişkilerin merkezidir. İnsanın ticari ilişkilerinde ana araç *dildir*.
9. Ulusal alanların sağlamlaştırılması (dilin, ulusal uyanışın, vb. ihyası), ve *ulusal devletin* kurulması. Bunun iktisadi zorunluğu.
10. Ekonomi üzerinde siyasal üstyapı. Demokrasi, ulusun egemenliği. *Buradan giderek, "ulusal devlet"*...
11. Ulusal devlet *dünyanın her yerinde kuraldır*. (K. Kautsky, I, 18'de**, s. 23 ve 23-25, *Internationalität*). Buna karşılık *"ulusal topluluklar devleti istisnadır."*[59]

O. Bauer hakkında K. Kautsky: Bauer, ulusal devlet baskısını *yeterince değerlendirmiyor*.
("Drang'ın gücü") NB

Köşeli ayraç içinde: Bazı kişiler ulusal devletin, kültürde ulusal özerklikten *daha fazla* ulusalcılık demek olduğuna inanıyorlar. Bu bönce

* Aynı. –ç.

** Ulusal sorun konusundaki birinci not defterinin 18. sayfası kastediliyor. –*Ed.*

ve gülünç bir hayaldir! Dünya tarih kayıtlarında ulusal devlet esastır. Kültürde ulusal özerklik ise oldukça zavallı aydınların buluşudur; herhangi bir yerde gerçekleşmemiştir.

12. 19. yüzyıl ulusal (burjuva-demokratik) devrimleri çağı (İtalya, Almanya). Bu çağ, Batı Avrupa'da sona ermiştir. *Doğuda ve Asya'da ise henüz başlamış bulunuyor.*

C. Ulusal sorun konusunda marksizmin iki teorisi.

13. Ulusal devletlerde proletarya partilerinin ortaya çıkışı.
Geri Doğu. Ulusal sorun "*teorileri*". (*Teorik* temele çok az dikkat ediliyor. K. Kautsky + O. Bauer.)

14. *O. Bauer.* Ulus = Kulturgemeinschaft.* "Ulusal kültür" sloganı ((kırmızı çizgi)). Asıl olan ulusal karakterdir. (Bir yığın ihtiyat kaydı, ama bu önemli değil.)
(Kautsky'nin değerlendirmesi: Kulturgemeinschaft = O. Bauer'in temel yanılgısı).

15. "Sosyalizm, ulusalcılığa daha çok ağırlık verecek" (O. Bauer I, 5** — *kitabının 532. sayfası*).

16. Sömürüden ve kavgadan arınmış, temiz, ince bir ulusalcılık Bauer'in temel yanılgısıdır.

NB Proudhon kapitalizmi temizler, idealleştirir, süslerdi. O. Bauer aynı şeyi ulusalcılık için yapıyor.

17. Egemen sınıfların siyaseti "muhafazakâr-ulusal", bizim siyasetimiz "evrimci-ulusal"dır (O. Bauer).

18. "Eski enternasyonalizm bizi tatmin etmiyor"
(O. Bauer).
(O. Bauer I, 6).

19. ΣΣ O. Bauer'den
(α) idealist ulus teorisi
(β) ulusal kültür sloganı (= burjuva)
(γ) sosyalizme kadar arındırılmış, incelmiş, mutlak ulusalcılık

* Kültürel topluluk. –ç.

** Burada ve aşağıda, ulusal sorun konusundaki birinci not defterinin sırayla 5, 6 ve 17. sayfalarına atıfta bulunuluyor. –*Ed.*

(δ) enternasyonalizm tümden unutuluyor.

Σ = *u l u s a l o p o r t ü n i z m* (Pannekoek).

20. *K. K a u t s k y* 'nin ortaya koyduğu, kafası karma karışık O. Bauer.

(α) O. Bauer'in ulusal kültürden söz edişinde eigentümlich und hinfällig* (I, 17) (s. 15, *Internationalität*).

(β) "Nie ist eine rein nationali Kultur weniger möglisg gewesen" (*ibidem*, 15, *Internationalität*)** —

Örnek.

Yerinden çıkarılma:

	İngiliz	Fransız	Alman	
1800:	20	—30	—30	(Σ = 80)
1900:	125	—40	—70	(Σ = 235)

((İngilizce ya da belki de + Rusça dünya dili olabilir))

NB (γ) "Bizim enternasyonalizmimiz, burjuva ulusalcılığından, saldırgan olmayışı, eşitliği, vb. ile ayrılan özel bir ulusalcılık türü değil ama ekonomik ve kültürel olarak birleşmiş toplumsal bir organizmadır" (*ibidem.*, s. 17).

NB O. Bauer'de bu görüş, "Betonung der nationalen Kultur"un*** arkasında kaybolmuştur.

(δ) Ulus, Kultur-, Schicksal-, değil, ama Sprahgemeinschaft'tır.****

(ε) O. Bauer'deki şey, "*u l u s a l y a n a d a h a f a z l a k u v v e t v e r m e s i d i r*"...

NB (ξ) ΣΣ (K. Kautsky'de) — gewaltige Ueberschätzung des nationalen... Momentes (35, *Internationalität*). Völlige Vernachlässigung internationalen.*****

* Acayiplik ve zayıf nokta. –ç.

** "Saf ulusal kültür daha önce hiç bu kadar az olası değildi." –ç.

*** "Ulusal kültüre daha fazla ağırlık". –ç.

**** Kültürü ya da kaderi bir olan bir topluluk değil, dili bir olan bir topluluktur. –ç.

***** Ulusal yanın büyük ölçüde abartılması (35, Enternasyonalite). Enternasyonal yanın tümden ihmal edilmesi. –ç.

21. K. Kautsky'de Sprache und Territorium* var
tarihsel ekonomik teori
eskiden **ulusal devlet** NB
—ve burjuva-**demokratik hareket** içinde
ş *i m d i* **bugünkü enternasyonalizm**

D. § Programın 9. maddesi = siyasal kaderi tayin.

22. Ilke olarak ve 1848'den bu yana tüm uluslararası demokrasi tarafından kullanıldığı biçimiyle [siyasal kaderi tayinin –ç.] anlamı = siyasal ayrılma, ulusal devlet kurma.

23. [Siyasal kaderi tayinin –ç.] dünyanın her yanındaki ulusal hareketlerin *t a r i h i* açısından ifade ettiği şey = ulusal devletin kurulması.

24. Bu maddeyi başka türlü anlamaya dönük eğlendirici çabalar (gülünç!)!! Ulusal sorunda *d e m o k r a t i k i l k e.*

(α) (α) ulusal hareketlerin *t a r i h s e l - e k o n o m i k* koşullarıyla *a y r ı l m a z b i ç i m d e* bağlıdır.

25. Demokratik ilkeden ayrılış *tüm* tarihi unutuyor ve ona ihanet ediyor.

Burjuva devrimi tamamlanmamıştır.

(β) (β) Rusya = dipte, altta ulusal devlet.

merkez | Pskov—
Rustov-on-Don |

Sınır bölgeleri — Rus değil.

Aşırı baskı

Ulusal bir hareketin varlığı ve genel olarak *u l u s a l* devletler kurmaya istek *o l m a k s ı z ı n* gerçekleşmesi *o l a n a k s ı z* olan burjuva-demokratik devrimin tamamlanmamışlığı.

26. Rusya'nın uluslararası durumu: onun hemen ardından Avusturya.

(γ) (γ) (ulusal sorun açısından bitirilmemiş bir burjuva devriminin yanısıra) uyanmış bir Asya (cumhuriyetçi Çin).

Çarlık en gerici olan devlet sistemidir. Ulusal ha-

* Dil ve toprak. –ç.

reketin özellikle kaçınılmaz oluşu ve Büyük-Rusların, kendi kaderini tayin hakkını tanımaları isteği buradan gelir.

27. Somut örnek. Norveç (Danimarka'nın yönetiminde altı yüzyıl). 19. yüzyılın başlarında [Napolyon savaşları dönemi] (İsveç, İngiltere ve Rusya arasında yapılan bir antlaşma çerçevesinde) *İsveç'e verildi*. İsveçliler ve Norveçliler arasındaki bir *savaşla* alındı.

İsveç tarafından, kendine katıldı. *Tam* bir özerkliği sürdürdü (parlamento, ordu, vergiler, resim ve harçlar, vb.). Yıllar boyu süren bir sürtüşme ve savaş dönemi.

1905. Avrupa'nın doğusunda büyük devrimin başlayışı — hemen yakında, komşu ve çok özgür bir Batı Avrupa devletinde *tamamlanmamış bir burjuva-demokratik devrim*. Sonuç? **1905 Norveç devrimi.**

Norveç'te Ağustos devrimi. Parlamentonun kararı (17 Ağustos 1905). İsveç'te papazlarla toprak sahiplerinin kışkırtmaları.

Referandum | 5 milyon İsveçli ve 2 milyon Norveçli

Komşu devletle antlaşma. Barış ve tam olarak yerine getirilmesi.

İsveçli işçilere düşen görev? Yalnızca genel olarak özgürlükten, yalnızca özerklikten yana çıkmak değil, ama şaşmaksızın, ayrılma **hakkından** yana çıkmak.

28. 1905. Finlandiya ve Polonya.

Ulusal burjuvazi ile Rus burjuvazisi arasında ortaklık. Sınıf partilerine düşen görevler: ulusalcı ortaklıklara karşı *Rusya'daki devrimci proletaryayla ittifak* kurmak için savaşım.

29. Sonuç: (α) Ulusal hareketin tüm tarihi açısından 9. maddenin önemi.
(β) Temelinde ulusal devlet olan Rusya'da uluslara yapılan bas-

kı ve sınır bölgelerindeki baskı.
(γ) Rusya'da tamamlanmamış burjuva-demokratik devrim.
(δ) Rusya'nın uluslararası durumu.
(ε) Ayrılma sorununda bağımsızca karar verilmesi. Ama propaganda yapılması gerekli.

30. PSD'nin özel durumu.

Kapitalizmin gelişmesi, Polonya'yla Rusya'yı birbirine daha yakından bağlamıştır. Lodz fabrikaları Rus pazarı için çalışıyor. Yeni, sınıflı bir devlet kurmak bize düşmez. Hepsi bu kadar mı?

(α) Rusya'da ve *Doğuda* burjuva-demokratik devrim tamamlanmış mıdır demeyi başaramamak. *Hayır.*

(β) Asıl sorun Polonya ya da onun ayrılması değil, ama *Rus mujiğidir.*
1863.
Kasım 1905.
Rus mujiğinin ulusalcılığının kanıtlarla çürütülüp reddedilmesi, ulusların baskı altında tutulmaması isteğinin ötesindedir, özerkliğin ötesindedir, durmaksamaksızın, **ayrılma hakkıdır.**

Bunu yadsımak ya da zayıflatmak saçma ve gericidir.

Ayrılma *hakkını* yadsımak çarlığa yardım etmek demektir, Rus mujiğin ulusalcılığına saplanmasına teslim olmaktır. NB

(γ) Örnek: Marx'ın Polonya (Lopatin) ve İrlanda karşısındaki tutumu...[60]

İrlanda konusunda Marx. *Başka bir ulusun özgürlüğünü baskı altında tutan ulus özgür olamaz.* NB

PSD'nin saçmalığı nereden geliyor?
Tersyüz olmuş ulusalcılık.
Papualılar tarafından korkutulmuşluk.
Krakov — bir örnek.
Yanlış doğrultuda.
PSD'nin saçma ve gerici düşüncesini geliştirmesinin tarihi.
1895: K. Kautsky
(α) Materialismus *einseitig**
(β) Küçük-burjuva ulusalcılığına düşkünlük göstermekten mi korkuyorsunuz? *Rus gericilere yardım ediyorsunuz*!
1903. İkinci kurultay komisyonları Warski'ye karşı.[61]

E. *Ulusların eşitliği ve azınlık hakları...*
31. Herhangi bir ulusa ya da dile hiçbir ayrıcalık yok. Bu demokrasinin en basiti ve işçi sınıfı dayanışması açısından zorunludur.
32. Devlet dili. Niçin gerekli değil.

Yüzde 43	Büyük-Ruslar
Yüzde 17	Küçük-Ruslar
Yüzde 6	Beyaz Ruslar
66	
Yüzde 6	Polonyalılar
Yüzde 72	Slavlar

33. İsviçre örneği. Ayrı kağıt.
(α) Üç dil (yüzde 70-22-7).
(β) Graubünden 100.000 kişi oturuyor.
<30.000 Latin %1 **
(γ) Azınlık hakları ve *temel yasa*.
(δ) *Burjuva* toplumda ulusal sorun için örnek çözümler.
(Belçika, *Finlandiya*, vb.

Uydurma değil

* *Tek yanlı* materyalizm. –ç.
** Bkz: *Collected Works*, vol. 20, s. 20-21. –*Ed.*

34. Bölgesel özerklik ve yerel özyönetim = demokratik sistemin genel ilkesi. Sınırlar? Ulusal + ekonomik + geleneksel, vb.

35. Uygulanırlık olanağı var mı? *Fortunatov Medem'e karşı.*

Ulusal merkezler asgari toprağa göre saptanmalı, azami toprağa göre değil.

Medem'in, küçük ulusal adacıklara özgü, "hoşa gitmeyen", mutlak ulusalcılık görüşü!!!

36. "Eğer ekonomik bağlar koparılacaksa" (Medem).
37. Azınlık haklarının güvence altına alınması. Devletin temel yasası (krş: Brünn, § 4).
38. Medem'in itirazları I, 2* NB))
39. Böyle bir genel, merkez yasanın gerekirliği (krş: İsviçre).
40. Tek güvence genel olarak demkoratik ve *merkezileştirilmiş* bir demokratik sistemdir.

F. *Kültürde ulusal özerklik.*

Terimler:
ülke-dışı
kişisel
ulusal

41. Plan Nedir? (1) Kadastro
(2) Sejm
(3) Zorunlu vergileme.
42. Avusturya'nın deneyimi (Brünn).

Kültürde ulusal özerklik programı.
Başarısız. Kilisenin nüfuzunun desteklenmesi
Uygulanırlığı yok.

Program yarı-yarıya kabul edildi. *Saçmalık ilk bakışta* görünüyor.

43. Planın gerisindeki ilkeler.

* Ulusal sorun konusundaki birinci not defterinin 2. sayfasına atıfta bulunuluyor. *–Ed.*

(0) Mutlak, katışıksız ulusalcılık. Tamamlanmıştır.

(α) *Ulusal kültür sloganı.* Gerici burjuva sloganıyla işçi sınıfı hareketi ve enternasyonalizm sloganı karşı-karşıya.

Ulusal kültür, enternasyonal kültür:

Ayrılık (*isolation*) — Birlik

Burjuvaziyle, din — demokrasiyle ve öteki ulusların sosyalistleriyle birleşme

NB:
Lvov'daki ulusal müze = "ulusal kültür"!!

(β) "yeterlilikten bağışıklık." **Ütopya!** Onun küçük-burjuva temeli. Zavallı aydının uydurması.

"El koyma yok, mağdur etme yok, savaşım yok" (Medem). Karş: *K. Kautsky.*

(γ) Eğitimde ulusal bölgeler. Zarar. Amerika'da zenciler.

(δ) Nesnel mantık: Merkezileştirilmiş demokrasi "yerine değil", ama "onunla beraber". Avusturya'yla İsviçre karşıkarşıya.

(ε) Değişik ulusların aynı olmayan sınıf içerikleri. Bölünme değil, ayrılık.

Mujik uluslar ve kasabalar

(ξ) Yahudiler — başlıca ticaret erbabı.

Bundcuların sofizmi: Biz *saf* sınıf savaşımı için ayrışıyoruz (*isolate*).

44. Yahudiler için ulusal özerklik?
O. Bauer ve K. Kautsky. "Kast."
Dünya kültürüne Yahudi katkısı ve Yahudiler arasında *iki* eğilim.

45. Rusya'da bir kast olarak ayrıklaşmış Yahudiler.
Çıkış yolu? (1) Ayrıklaşmışlığı şu ya da bu biçimde dondurmak
(2) Yahudileri Diaspora ülkelerinin[62] *sosyalist* ve *demokratik* hareketlerine yakınlaştırmak.

"Yahudileri ulusların saflarından atmak" ...

46. Tüm dünyada 10,5 milyon. İki yarım

Viyana kadar Asher — 150.000

47. Rusya'da *bütün* burjuva Yahudi partileri, kültürde ulusal özerkliği benimsediler.

+ Küçük-burjuva demokrasisi 1907
+ Bund? (*kesim*)

Bauer'in (küçük-burjuva, oportünist) uydurması ne tür bir malzeme haline geldi?

G. Sosyalist partiler örgütünde ulusal ilke.
Avusturya. Yalnızca Wimberg'den beri (1907).
(Otto Bauer. I, 7. **1907**.)
Otto Bauer I, 7 karşıtları hakkında, *idem* I, 8.*

Bölünme ve *çökme*. Çek ayrılıkçılar (1910 Kopenhag kurultayı) ve **Bunda** duydukları yakınlık

Rusya

"Federasyonun en kötü türü"

1898-1903. Bundun partiden çekilişi
1903-1906.
1907-1911. Medem ayrı yaprak

Bütünleşme (Kafkasya, Riga, Vilna).
Tabandan yukarı doğru birlik

* Ulusal sorun konusundaki ilk not defterinin 7. ve 8. sayfalarına atıfta bulunuluyor. –*Ed.*

Dil*:

1) *Dillerin yayılmasıyla karşılaştır.*

Liége: 2 Şubat 1914
Rabinoviç: Ulusal sorun = "uydurma".

10-20 Ocak (23 Ocak-2 Şubat) 1914 te yazıldı
İlk kez 1937'de *Lenin Miscellany XXX'da yayınlandı.*

Collected Works, vol. 41, s. 313-323.

* Buradan itibaren, giriş, defterin arka kabında kurşun kalemle yazılıdır. Bir de şu adres yeralmakta: "Parvis St. —Grilles. Maison du peuple No. 15 10.00 ". *–Ed.*

AVUSTURYA VE RUSYA'DA ULUSAL PROGRAMIN TARİHİNE KATKI

AVUSTURYA'DA, Sosyal-Demokrat Partinin ulusal programı 1899'da Brünn kurultayında görüşülmüş, kabul edilmişti. "Kültürde ulusal özerklik" denen şeyi bu kurultayın kabul ettiğine ilişkin yaygın, ama yanlış bir inanç var. Bunun tersi doğrudur: "Kültürde ulusal özerklik" orada *oybirliğiyle reddedilmiştir.*

Güney Slav sosyal-demokratları, Brünn kurultayına kültürde ulusal özerklik konusunda aşağıdaki biçimde yazılmış bir program sundular (bkz: resmî kurultay tutanakları, Almanca metin, s. XV):

> (§ 2) "Avusturya'da yaşayan her ulus, *kendisinden olan insanların oturdukları toprak neresi olursa olsun*, ulusal (dil ve kültür) işlerini tamamen bağımsız olarak yönetmek üzere özerk bir grup olacaktır."

İtalikle dizilen sözcükler "kültürde ulusal özerkliğin" (ya da başka deyişle ülke-dışılığın) *özünü* açıkça ortaya koyuyor. Devlet, eğitim işlerinde ve benzeri işlerde ulusların sınırlarını sürekli hale getirecek ve her yurttaş, dilediği ulusa katıl-

mak hakkına sahip olacak.

Kurultayda hem Kristan, hem de gayet etkili olan Ellenbogen bu programı savundular. Ne varki, program, daha sonra geri alındı. Program için tek oy dahi verilmedi. Partinin önderi Victor Adler, "... Bugünkü durumda herhangi bir kişinin bu programı uygulanabilir bulduğundan kuşkum var" (Tutanaklar, s. 82) dedi.

Programa karşı ilke olarak yöneltilen kanıtlardan birini Preussler öne sürmüştü. Preussler şöyle demişti: "Kristan ve Ellenbogen tarafından sunulan önergeler, her ufacık topluluğa, her ufak gruba aşılanan ve sürekli hale getirilen şovenizme yolaçabilir." (*İbid.*, s. 92.)

Brünn kurultayı programının bu konuya ilişkin 3. maddesi şöyledir:

> "Belli bir ulusun kendi özyönetimine sahip *bölgeleri*, kendi ulusal işlerini tam bir özerklik içinde kararlaştıracak olan tek bir ulusal birlik olacaktır."

Bu, örneğin *Yahudilerin* kültürde ulusal özerkliğini *doğrudan doğruya dıştalayan, toprağı esas almış* bir programdır. "Kültürde ulusal özerkliğin" başlıca teorisyeni olan Otto Bauer, kitabının (1907) *özel bir bölümünü*, Yahudiler için "kültürde ulusal özerklik" istenemeyeceğini kanıtlamaya ayırmıştır.

Bu noktada belirtmek isteriz ki, marksistler, her türlü ulusal bölgenin (uyezdler, volostlar, köyler vb.) birliği dahil tam bir birleşme özgürlüğünden yanadırlar; ne var ki, sosyal-demokratlar, devlet içinde tek *ulusal birliklerin* yasa zoruyla *tanınmasını* kabul edemezler.

Rusya'da, görüldüğü gibi, *tüm* Yahudi burjuva partileri (ve onların izinden yürüyen Bund), Avusturyalı bütün teorisyenler ve Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi kurultayınca reddedilen "ülke-dışı (kültürde ulusal) özerkliği" *benimsemişlerdir.*

Apaçık nedenlerle bundcuların sık sık yadsımaya çalıştıkları bu gerçek, pek iyi bilinen *Ulusal Hareket Biçimleri* (St. Petersburg-1910) adlı kitapta kolayca bulunabilir. Ayrıca *Prosveşçeniye*'nın 1913 yılında çıkan 3. sayısına bakınız.

Bu gerçek, Rusya'da daha geri ve daha küçük-burjuva nitelikte olan toplumsal yapının, bazı marksistlerin burjuva ulusalcılığı hastalığına daha fazla tutulmaları sonucunu ver-

diğini açıkça gösteriyor.

Bundun ulusalcı yalpalamaları, çok önceleri (1903'te) *ikinci* kurultay tarafından açıkça ve resmen kınanmıştır. Kurultay, bundcu Goldblatt'ın sunduğu, "ulusal toplulukların gelişme özgürlüğünü güvence altına alacak kurumların yaratılması"na ilişkin değiştirme önergesini ("kültürde ulusal özerkliğin" takma adı) *açıkça reddetmiştir.*

Tasfiyecilerin Ağustos 1912'de yaptıkları konferansta, o zamana kadar yıllar ve yıllar boyunca bundculara karşı amansızca savaşmış olan Kafkasyalı menşevikler, karşı-devrimin genel *ulusalcı* havasına kapılarak ulusalcılığa kaydıkları zaman, onları kınayanlar *yalnızca* bolşevikler değildi. Kafkasya menşeviklerini Plehanov da sert biçimde kınamış, kararlarını "sosyalizmi ulusalcılığa uyarlama" diye nitelemişti.

"Siyasal özerklik yerine kültürel özerklikten sözetmeye başlayan Kafkasyalı yoldaşlar" diye yazmıştı Plehanov, "Bundun hegemonyasına akılsızca teslim olduklarını belgelemekten başka bir şey yapmış değiller."

Yahudi burjuva partilerinin, Bundun ve tasfiyecilerin dışında, "kültürde ulusal özerkliği" kabul edenler, yalnızca sol-narodnik küçük-burjuva ulusalcı partilerdir. Ama onlar arasında bile dört parti (Yahudi Sosyalist İşçi Partısı, Beli rusya Hromada, Daşnaktsutyun, bir de Gürcü Sosyalist-Federalistleri)[63] bu programı benimsemişler, buna karşılık en büyük iki parti, Rus sol-narodnikleriyle Polonya "Fracy" (PSP) *oylamadan geri durmuşlardır.*

Rus sol-narodnikleri, Bundun ünlü planıyla öne sürülen, ulusal toplulukların *zorunlu*, yasal devlet birliklerine özellikle karşı durmuşlardır.

Marksistlerin 1913 Şubatıyla yaz aylarında yaptıkları iki toplantının her ikisinde de ulusalcı, küçük-burjuva düşüncesi olan "kültürde ulusal özerklik" düşüncesinin neden şiddetle kınandığını bu kısa tarihsel gözlem açıkça gösteriyor.*

Put Pravdi, n° 13,
5 Şubat 1914
İmza: *M*

Collected Works
vol. 20, s. 99-101.

* Bkz: *Collected Works*, vol. 18, s. 461 ve vol. 19, s 427-29. –*Ed.*

"ULUSALCILIK" ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ DAHA

YENİ bir Beylis olayının sahneye konması için çaba harcanan "günümüzde" ulusalcılık güdenlerin yaptığı propagandanın daha yakından, daha dikkatle incelenmesi gerekiyor. "Tüm-Rusya Ulusal Derneği" temsilcilerinin, bu yakınlarda yapılan ikinci kurultayında, bu propagandanın niteliği, çarpıcı bir açıklıkla gözler önüne serilmiştir.

Mademki, bütün Rusya'dan gelmiş yalnızca 21 delege tarafından temsil edilen bu "Tüm-Rusya Ulusal Derneği" önemsemeye değmez, uydurmadır, bir gölgeden başka bir şey değildir, öyleyse bu derneğin yaptığı propagandayı da önemsemeye gerek yoktur diye düşünmek büyük bir yanılgı olur. Doğru "Tüm-Rusya Ulusal Derneği" önemsizdir, bir gölgeden başka bir şey değildir, ama onun yaptığı propagan-

da sağdaki bütün partiler ve *resmî* bütün kurumlarca desteklenmiyor; propagandası her köy okulunda, her asker barakasında, her kilisede yürütülüyor.

Aşağıdaki alıntı bir gazete haberidir; 2 Şubat günü yapılan kurultaylarında okunmuştur:

> "Duma üyesi Savenko, ulusalcıların dilinde 'mazeppizm'[64] denen Ukrayna hareketi hakkında bir yazı okudu. Savenko, Byeloruslar ile Ukraynalılar arasındaki ayrılıkçılık eğilimlerinin [yani devletten ayrılma] özellikle tehlikeli olduğu görüşünü ifade etti. Ukrayna hareketi, Rusya'nın bütünlüğüne, özellikle büyük ve gerçek bir tehdit oluşturuyor, dedi. Ukraynalıların ilk ağızdaki programlarının federalizm ve Ukrayna'nın özerkliği olduğunu söyledi.
>
> "Ukraynalılar özerklik umutlarını, Rusya'nın ileride Avusturya-Macaristan ve Almanya'yla yapacağı bir savaşta yenilmesine bağlıyorlar. Büyük Rusya'nın yıkıntıları üzerinde, Habsburg'ların egemenliği altında ve Avusturya-Macaristan'ın sınırları içinde özerk bir Polonya ve özerk bir Ukrayna kurulabilir.
>
> "Eğer Ukraynalılar, kendi 30.000.000'luk nüfuslarını Rus halkından çekip koparmayı gerçekten başarırlarsa, bu Büyük-Rus İmparatorluğunun sonu demek olur. (*Alkışlar*)"

Şu "federalizm", Amerika Birleşik Devletleri'nin ya da İsviçre'nin bütünlüğüne neden engel olmuyor? "Özerklik" nasıl oluyor da Avusturya-Macaristan'ın bütünlüğüne engel çıkarmıyor? "Özerklik" nasıl oldu da Britanya ile sömürgeleri arasındaki bağları daha önümüzdeki uzunca bir süre için beton gibi sağlamlaştırdı?

Bay Savenko, "ulusalcılığı" savunusunu öyle gülünç bir biçimde ortaya koydu ki, görüşlerinin reddedilmesini çok kolaylaştırdı. Genel oy ve çeşitli bölgelerinin özerkliği Avusturya-Macaristan'ın bütünlüğünü *perçinliyor*, ama buna karşılık Ukrayna'nın özerkliği, eğer dilerseniz, Rusya'nın bütünlüğünü "tehdit ediyor". Çok garip değil mi? Bu "ulusalcı" propagandayı okuyan ya da dinleyenler, Ukrayna'ya özerklik *verilirse*, Rusya'nın bütünlüğünü *perçinlemek* neden olanaksızdır diye sormazlar mı?

Toprak sahipleri ve burjuva ulusalcılar, "bağımlı, uyruk halkları" ezerek, işçi sınıfını daha da iyi uyuşturabilmek için bölmeye ve yozlaştırmaya çalışıyorlar. Sınıf bilinci taşıyan işçilerse, *pratikte*, tüm ulusal-topluluklar işçileri için tam bir

eşitlik ve *birlik* isteğiyle karşılık veriyorlar.

Bu ulusalcı aydın orta tabaka denen sürü, Byeloruslar ile Ukraynalıları bağımlı, uyruk halklar diye ilan ederken (Rusya'da "yabancı" olmayan tek ulus) Büyük-Rusların, nüfusun yalnızca yüzde 43'ünü oluşturduğunu eklemeyi unutuyorlar. Görülüyor ki, "bağımlı, uyruk halklar" çoğunluktadır. Bu durumda eğer azınlık çoğunluğa hiçbir *yarar* göstermezse siyasal özgürlüğün, ulusal eşitliğin, yerel ve bölgesel özerkliğin yararlarını göstermezse çoğunluğu nasıl tutabilir?

Ukraynalılara ve başkalarına "ayrılıkçılık" güdüyorlar, bölünmeye çalışıyorlar diye zulmeden ulusalcılar, Büyük-Rus toprak sahipleriyle Büyük-Rus burjuvazisinin "kendi" devletlerine sahip olma *ayrıcalığını* desteklemiş oluyorlar. İşçi sınıfı ayrıcalığın *her türlüsüne* karşıdır; ulusların kendi kaderlerini tayin etme *hakkını* desteklemesi bundan ileri geliyor.

Sınıf bilinci taşıyan işçiler *ayrılmayı* savunmazlar. Onlar, büyük devletin ve büyük işçi yığınlarının birleşmesinin üstünlüklerini bilirler. Ama büyük devletler, ulusal-topluluklar arasında tam eşitlik varsa demokratik olabilir; bu eşitlik, ayrılma *hakkını* da içerir.

Ulusal-topluluklara zulmedilmesine ve ulusal ayrıcalıklara karşı savaşım, bu hakkın savunulmasıyla da ayrılmaz bir biçimde bağlıdır.

Put Pravdi, n° 17,
20 Şubat 1914

Collected Works,
vol. 20, s. 109-110.

KIDEMLİ YOLDAŞIN "ULUSAL SORUN VE LETONYA PROLETARYASI" BAŞLIKLI YAZISI ÜZERİNE BAŞYAZI

KIDEMLİ yoldaşın,[65] genel olarak Letonyalılar arasında, özel olarak da Letonya Sosyal-Demokrat Partisi içinde ulusal sorunun geçmişini anaçizgileriyle ortaya koyan yazısını yayınlamaktan hoşnutluk duymaktayız. (1913) yaz konferansının kararları hakkında Letonyalı marksistlerin öne sürecekleri değişiklik önergeleri ya da eklenti istekleri de hoşnutlukla karşılanacaktır. Letonyalı sosyal-demokratlar uzunca bir süreden beri Bunda yakınlık beslemekteydiler; ancak her şeyden önce marksistlerin teorik eleştirileri, ikinci olarak da bundcuların pratikteki ayrılıkçılıkları, özellikle 1906'dan sonraki ayrılıkçılıkları, bu yakınlığı sarsmıştır. Letonyalı sosyal-demokratlar arasında ulusal sorun üzerindeki tartışmaların sürmesini ve bu tartışmaların kesin kararlara

götürmesini umuyoruz.

Kıdemli yoldaşın belirttiği noktalara gelince, yalnızca şu yorumla yetineceğiz. Kıdemli yoldaş, bizim, İsviçre'yi* örnek vermemizin inandırıcı olmadığı kanısında; çünkü o ülkedeki her üç ulusun tarihsel olarak varolduğunu ve ta başlangıçtan bu yana eşit bulunduğunu düşünüyor. Ne var ki, "tarihi olmayan uluslar", bir tarihi olan ülkeler dıştalanırsa (ütopyalar bir yana), kendilerine hiçbir yerde model ya da örnek bulamazlar. Ulusların eşitliğine gelince, "kültürde ulusal özerklik"ten yana olanlar bile, bunu mutlak birşey gibi kabul ediyorlar. Sonuç olarak, uygar insanlığın deneyimi, bize, ulusal-toplulukların gerçekten eşit ve A'dan Z'ye bir demokrasinin varolduğu *yerlerde*, "kültürde ulusal özerkliğin" gereksinilmediğini gösteriyor; bunların var*olmadığı* yerlerde ise "kültürde ulusal özerklik" ütopyadır, böyle bir özerklik için propaganda yapmak, incelmiş bir ulusalcılık için propaganda yapmaktan başka bir şey değildir.

Prosveşçeniye, n° 2
Şubat 1914

Collected Works,
vol. 20, s. 125.

* Bkz: *Collected Works*, vol. 20, s. 20-21. –*Ed.*

ULUSAL EŞİTLİK TASARISI[66]

YOLDAŞLAR:

Dumadaki Rus Sosyal-Demokrat İşçi grubu, Yahudilerin ve Rus-olmayan öteki ulusların iktidar yoksunluğunu ortadan kaldırmak üzere dördüncü Dumaya bir tasarı sunmaya karar verdi.

Tasarı, tüm uluslara, Yahudilere, Polonyalılara vb. karşı uygulanan bütün ulusal sınırlamaların kaldırılmasını amaçlıyor. Ancak tasarı, Yahudilere yönelik sınırlamalara özellikle değinmekte. Bunun nedeni açık: Rusya'da hiçbir ulusa, Yahudilere olduğu kadar zulmedilmemiştir. Mülk sahibi sınıf arasında Yahudi aleyhtarlığı giderek daha da kökleşiyor. Yahudi işçiler, hem işçi, hem Yahudi oldukları için iki boyunduruğun birden acısını çekiyorlar. Son birkaç yıl içinde Yahudilere yapılan zulüm inanılmaz boyutlara ulaştı. Yahudi aleyhtarı genel kırımları ve Beylis olayını anımsamak yeter de artar bile.

Bu koşullar altında örgütlü marksistler, Yahudi sorununa gereken dikkati göstermek zorundadırlar.

Söylemeye bile gerek yok, Yahudi sorununun kökünden çözümlenmesi, ancak, bugün Rusya'nın yüzyüze bulunduğu temel sorunların çözümüyle olanaklı olabilir. Yahudilere ve Rus-olmayan öteki ulusal-topluluklara karşı uygulanan sınırlamaların kaldırılması, kuşkusuz, ulusalcı-Purişkeviç dördüncü Dumadan bekliyor değiliz. Ne var ki, işçi sınıfının sesini duyurması, görevidir. Ulusal-topluluklara yapılan baskıya karşı, *Rus* işçilerinin sesi, özellikle yüksek çıkmalıdır.

Kendi tasarımızın metnini yayınlayarak, Yahudi işçilerin, Polonyalı işçilerin ve ezilen öteki ulusal-topluluklar işçilerinin tasarı hakkında görüşlerini açıklayacaklarını ve gerekli görürlerse değişiklik önerilerini ortaya atacaklarını umuyoruz.

Aynı zamanda Rus işçilerin, yayınlayacakları bildiriler, ve benzeri yollarla tasarımızı kuvvetle destekleyeceklerini umuyoruz.

4. maddede belirtildiği biçimde, tasarıya, kaldırılacak yasa ve düzenlemelerin özel bir listesini ekleyeceğiz. Bu liste yalnızca Yahudiler için çıkarılmış yüz kadar yasayı da içerecektir.

YAHUDİLERE HİÇBİR YETKİ TANINMAYIŞINI VE KÖKEN VE BİR ULUSA BAĞLILIK TEMELİNE DAYALI SINIRLAMALARI KALDIRMAYI ÖNGÖREN TASARI

1. Rusya'da oturan, her türlü ulusal-topluluğun yurttaşları, yasalar önünde eşittir.

2. Rusya'da yaşayan hiçbir yurttaş, cinsi ve dini ne olursa olsun, kökeni ya da bir ulustan oluşuna bakılarak, siyasal ya da herhangi bir hakkından yoksun edilemez.

3. Toplumsal ve siyasal yaşamın herhangi bir noktasında Yahudilere karşı sınırlamalar koymuş olan yasaların tümü, geçici düzenlemeler, yasalara eklenmiş hükümler yürürlükten kaldırılmıştır. IX. cildin, "Yahudiler, *kendilerini ilgilendiren özel yasaların çıkarılmadığı hallerde* genel hükümlere tabidir" hükmünü kapsayan 767. maddesi kaldırıl-

mıştır. Yahudilerin bir yerde oturma, dilediği yere gitme, eğitim, devlet dairelerinde kamu görevi alma, seçme, askerlik hizmetine girme, kentlerde ve köylerde taşınmaz mal satın alma ya da kiralama, serbest bir meslek seçme vb. hakkına ilişkin her türlü sınırlama kaldırılmıştır.

4. Yahudilerin haklarını sınırlayan ve yürürlükten kaldırılmaya konu olan yasaları, buyrultuları, geçici düzenlemeleri, vb. içeren bir liste bu yasaya eklenmiştir.

Put Pravdı, n° 48,
28 Mart 1914

Collected Works,
vol. 20, s. 172-173.

ULUSAL SİYASET SORUNU ÜZERİNE[67]

HÜKÜMETİMİZİN ulusal sorun konusundaki siyaseti üzerinde durmak istiyorum. İçişleri bakanlığımızın yetkileri çerçevesine giren en önemli sorunlardan biri budur. Dumanın bu bakanlık bütçesine ait son görüşmelerinden bu yana, bizim egemen sınıflarımız, Rusya'daki ulusal sorunu ön plana çıkarmaya ve daha da sivrileştirmeye koyuldular.

Beylis olayı, tüm uygar dünyanın dikkatini Rusya'ya çevirdi ve bu ülkedeki utanılası durumu gözler önüne serdi. Rusya'da yasatamrlığın y'si kalmamıştır. Yönetim ve polis, Yahudilere, diledikleri gibi utanmazcasına zulmetmekte alabildiğine başıboş bırakılmıştır; bu başıboşluk, onların suçlarını örtmeye, o suçlara gözyummaya kadar vardırılmıştır. Beylis olayının sonucu işte budur. ... Arasındaki en içsel ve

yakın bağlantıyı ortaya koyan bu olay ...*

Rusya'da genel kırım havasının estiğini söylerken abartmadığımı göstermek için, "bakan-atayıcı", en "güvenilir", en tutucu yazar prens Meşçerski'nin kanıtını buraya aktarabilirim. Prens Meşçerski'nin gazetesi *Grajdanin*'de[68] yayınlanan "Kievli bir Rus"un görüşü şöyle:

"Boğucu bir hava içinde yaşıyoruz; nereye giderseniz gidin, kulaktan kulağa fısıltı, entrika var; her yerde kana susamışlık, her yerde muhbirin o leş kokusu, her yerde nefret, her yerde homurdanma, her yerde ahvah. ...*

... Rusya'nın alıp-verdiği hava. Böyle bir hava içinde yasadan, yasatanırlıktan, anayasadan, benzeri bön liberal kavramlardan sözetmek, yalnızca gülünçtür, ya da durum bunca ciddi olmasaydı gülünç olurdu!

Zeki ve gözlemci olmayanlar bile bu havayı her gün kokluyorlar, duyuyorlar. Ne var ki bu genel kırım havasının *anlam ve önemini* ortaya dökecek cesaret herkeste yok. Ülkemizde neden böyle bir hava egemen? Böyle bir hava nasıl egemen *olabiliyor*? Çünkü ülke gerçekte, güç-bela gizlenebilmiş bir *iç savaş* durumundadır. Bazı kişiler bu durumu itiraf etmeyi tatsız buluyorlar; bu durumun üstüne bir örtü çekmişlerdir. Liberallerimiz, yani hem terakkiciler,[69] hem kadetler, böyle bir örtüyü, aşağı-yukarı "anayasal" sayılabilecek teori parçacıklarını biraraya getirerek dikip ortaya çıkarmayı özellikle severler. Ne var ki, halkı temsil eden kişilerin Duma kürsüsünden örnek olacak aldatmacalar yaymalarından daha zararlı daha caniyane bir şey olduğunu sanmıyorum.

Eğer gerçekle yüzyüze gelmek bizi korkutmazsa ve ülkenin, güçlükle gizlenmiş bir iç savaş durumunda bulunduğu gerçeğini itiraf edersek hükümetin —"hükümet" dediğim için beni bağışlayın— Yahudilere ve tüm "bağımlı halklara" yönelik tüm siyaseti bir anda apaçık ortaya çıkacak, bu siyasetin doğal ve kaçınılmaz olduğu hemen anlaşılacaktır. Hükümet yönetmiyor, savaş veriyor.

Hükümet, bu savaşta, "gerçekten Ruslara özgü" olan genel kırım yöntemlerini seçmektedir, çünkü *elinin altında başka yöntem yoktur*. Herkes, gücünün yettiğince kendini savunur. Purişkeviç'ler ve arkadaşlarıysa, kendilerini, bir "ge-

* Yazının bu noktalardan sonra gelen sayfaları bulunamamıştır. –*Ed.*

nel kırım" siyaseti izlemekten başka türlü savunamazlar, çünkü *onların* elinde başka araç yok. İç çekip ah-vah etmek hiçbir işe yaramaz. Bir anayasadan ya da yasalardan veya yönetim sisteminden sözetmekle yetinmek zırvadır. Çünkü burada sözkonusu olan, Purişkeviç ve şürekasının *sınıf* çıkarlarıdır, bu sınıfın içinde bulunduğu güç durumdur.

Ya bu sınıfla, sözde kalmayacak bir biçimde, kesin kararlılıkla hesaplaşılmalıdır ya da Rusya'nın tüm siyasetinde "genel kırım" havasının kaçınılmaz, kendisinden kurtulanamaz bir şey olduğu kabul edilmelidir. Ya bu siyasete teslim olun, ya da halkın, yığınların ve hepsinin önünde de proletaryanın bu siyasete karşı yürüttüğü hareketi destekleyin. Ortada yalnızca bu iki yol var. Orta yol yok.

Rusya'da "hükümetin planlarına" uysun diye çarpıtılmış, resmî, yani apaçık biçimde abartılmış istatistiklere göre bile, Büyük-Ruslar, tüm ülke nüfusunun yüzde 43'ünden fazlasını oluşturuyor değil. Rusya'da Büyük-Ruslar nüfusun yarıdan *azını* meydana getiriyor. Resmen, Stolipin'in "bizzat kendisi"ne göre, Küçük-Ruslarla Ukraynalılar bile "*bağımlı halk*" sayılmaktadır. Bu durumda, Rusya'da, "bağımlı halklar" nüfusun yüzde 57'sini oluştururlar, yani nüfusun çoğunluğudurlar, neredeyse nüfusun beşte-üçüdürler. Gerçekteyse beşte-üçten fazladırlar. Dumada, ben, Ekaterinoslav guberniyasını* temsil ediyorum. Ora halkının büyük çoğunluğu Ukraynalıdır. Şevçenko[70] onuruna düzenlenen anma törenlerinin yasaklanması, hükümet aleyhtarı propaganda açısından, şahane, istisnai denecek ölçüde hoşnutluk verici, müthiş bir girişim olmuştur. O kadar ki, hiçbir şey, hükümet aleyhinde bu kadar etkin bir propaganda sağlayamazdı. Sanırım, bizim en iyi propaganda yapan sosyal-demokratlarımızdan hiçbiri, bu kadar kısa bir süre içinde, hükümete muhalefet yaratmakta bu girişimin sağladığı müthiş başarıyı sağlayamazdı. Bu yasak kararından sonra milyonlarca ve milyonlarca alelade insan, kamusal bilinç taşıyan yurttaşlar haline dönüşmeye başladı ve "Rusya, bir uluslar hapisanesidir" sözündeki gerçeği görür oldu.

Şimdi sağdaki partilerimizle ulusalcılarımız, "mazeppistler"e karşı şiddetle feryat ediyorlar. Ünlü Bobrinski'miz de, Ukraynalıları *Avusturya* hükümetinin zulmüne karşı öylesi-

* II. —ç.

ne görkemli bir demokratik aşkla savunuyor ki, görenler, onun Avusturya Sosyal-Demokrat Partisine katılmak istediğini sanır. Ama "mazeppizm"le kastedilen şey, Avusturya'ya doğru yanaşmak, Avusturya'nın siyasal sistemine öncelik vermekse, Avusturya'da Ukraynalılara zulmedildiğinden yakınan, o zulme atıp tutan Bobrinski, "mazeppist"lerin hiç de en az önde gelenlerinden biri olmayacak. Düşünün, örneğin benim temsil ettiğim Ekaterinoslav guberniyasında oturan bir Rus Ukraynalı için, bunları duymak ya da okumak ne müthiş bir şeydir! Eğer Bobrinski'nin "bizzat kendisi", eğer ulusalcı Bobrinski, eğer kont Bobrinski, eğer eşraf Bobrinski, eğer fabrika sahibi Bobrinski, eğer en yüksek soylu tabakayla (hemen hemen tüm "çevre"yle) ilişkisi olan Bobrinski, çevresi çitle çevrilmiş Yahudi bölgeleri türünden, despot valilerin arzusuyla Yahudilerin utanç verici biçimde sürülmesi türünden, ya da okullarda ana dilin yasaklanması türünden şeylerin bulunmadığı Avusturya'da ulusal azınlıkların haksızlık ve zulümle yüzyüze bulundukları kanısındaysa, o zaman Rusya'daki Ukraynalılar için ne buyurulur? Rusya'daki öteki "bağımlı uluslar" için ne buyurulur?

Sağcılar kadar, Bobrinski ve öteki ulusalcılar, Rusya'daki "bağımlı halklar"a, yani Rusya nüfusunun beşte-üçüne, Avrupa ülkeleri içinde en geri olan Avusturya'yla karşılaştırıldığı zaman *bile* Rusya'nın *geri* olduğu gerçeğini göstermiş olmuyorlar mı?

Asıl nokta şu: Purişkeviç'ler tarafından yönetilen ya da Purişkeviç'lerin ayakları altında inleyen Rusya'da durum o ki, ulusalcı Bobrinski'nin sözleri, sosyal-demokrat propagandayı hayran olunası bir biçimde açıklıyor ve besliyor.

Soylu fabrika ve toprak sahibi Bobrinski, bu yolda devam et; Avusturyalı ve Rus Ukraynalıları uyandırmamıza, aydınlatmamıza, harekete geçirmemize, kuşku yok, yardım ediyorsun! Ekaterinoslav'da, Ukraynalıların Rusya'dan ayrılmalarından yana başarılı bir propaganda yaptığı için birçok Ukraynalının kont Bobrinski'ye bir teşekkür mektubu göndermek istediklerini işittim. Hiç şaşırmadım. Bir yüzünde, Şevçenko'yu anma törenlerini yasaklayan ferman, öteki yüzünde Bobrinski'nin Ukraynalılardan yana sözlerinden alıntılar olan propaganda broşürleri gördüm. Bu broşürleri, Bobrinski'ye, Purişkeviç'e ve *öteki* bakanlara göndermelerini

salık verdim.

Purişkeviç'le Bobrinski, Rusya'yı demokratik bir cumhuriyete dönüştürmekte eşsiz birer kışkırtıcı. Kadetler dahil liberallerimiz ise, ulusal siyasetin belli temel sorunları üzerinde Purişkeviç'lerle *anlaşma* içinde olduklarını halktan gizlemeye çalışıyorlar. Herkesin bildiği gibi, ulusal bir siyaset güden içişleri bakanlığının bütçesi üzerinde konuşurken, Anayasacı Demokrat Partinin, içişleri bakanlığı yetkilileriyle böyle bir *anlaşma* içinde olduğunu belirtmeseydim, görevimi tam yapmış olmazdım.

Gerçekten de —ılımlı bir dille söylersek— içişleri bakanlığına "muhalefet etmek" isteyenlerin, aynı zamanda, bu bakanlığın, Kadet kampındaki *ideolojik* dostlarını bilmesi gerekmez mi?

Reç'in bir haberine göre, Anayasacı Demokrat Parti ya da "halkın özgürlüğü partisi" bu yıl 23-25 Mart tarihleri arasında olağan kurultayını St. Petersburg'da yaptı.

"Ulusal sorunlar" diyor *Reç* (n° 83) "çok canlı ... bir biçimde tartışıldı. N. V. Nekrasov'la A. M. Kolyubakin'in desteklediği Kiev milletvekilleri, ulusal sorunun şimdiye kadar olduğundan daha azimle karşılanması gereken ve gelişmekte olan temel bir öğe olduğunu söylediler. Ancak F. F. Kokoşkin, gerek programın, gerek geçmiş siyasal deneyimin, "ulusal-topluluklar" için siyasal kaderi tayin hakkına ilişkin "esnek formüller"in dikkatle ele alınmasını gerektirdiğini söyledi.

Konu üzerinde *Reç*'in açıklaması böyle. Gerçi bu açıklama, olabildiği kadar çok sayıda okuru *karanlıkta* tutmak üzere gayet dikkatli bir dille yazılmış, ama düşünen ve gözlem yeteneği olan herkes için, işin özü apaçık ortada. Kadetlere yakınlık gösteren ve onların görüşlerini dile getiren *Kievskaya Mıysl*,[71] Kokoşkin'in konuşmasını şu yorumu ekleyerek haber veriyor: "Çünkü bu, devletin parçalanmasına yolaçabilir."

Kuşku yok ki, Kokoşkin'in konuşmasının özü buydu. Kadetler arasında, Kokoşkin'in görüşleri, Nekrasov'larla Kolyubakin'lerin aşırı ölçüde çekingen demokrasi anlayışına bile egemen olmuştu. Kokoşkin'in görüşü, (Rusya'da azınlıkta oldukları halde) *Büyük-Rusların* ayrıcalıklarını, üstelik içişleri bakanlığıyla *elele* savunan ulusalcı *Büyük-Rus* liberal bur-

juvasının görüşüdür. Kokoşkin, içişleri bakanlığının görüşünü "teorik" olarak savunmuştur — işin özü, canalıcı noktası budur.

Ulusal-toplulukların "siyasal kaderlerini tayin hakkını daha dikkatle ele almak"... "Devletin dağılmasına yol" açmamasına dikkat etmek — işte Kokoşkin'in ulusal siyasetinin *özü* budur. Bu siyaset, içişleri bakanlığının güttüğü siyasetin ana doğrultusuna *tamı tamına uyuyor*. Ancak, Kokoşkin'le öteki kadet önderler bebek değiller. "Kutsal dinlenme günü (*Sabbath*) insanlar içindir, insanlar kutsal dinlenme günü için değildir" sözünü pek iyi bilirler. Devlet halk içindir, halk devlet için değil. Kokoşkin'le öteki kadet önderler bebek değiller. Ülkemizde, devletin (aslında) Purişkeviç sınıf olduğunu bilirler. Devletin bütünlüğü, Purişkeviç sınıfın bütünlüğü demektir. İnsan onların siyasetinin *özüne*, diplomatik süslerini bir yana koyarak bakacak olursa, Kokoşkin'lerin kaygılarının *ne* olduğunu çok iyi görür.

Sorunu gözler önünde canlandırabilmek için aşağıdaki basit örneği vereceğim. Bildiğiniz gibi Norveç, 1905 yılında, Norveç'e savaş tehdidinde bulunan İsveçli toprak sahiplerinin şiddetli itirazları arasında İsveç'ten ayrıldı. İyi bir talih eseri, İsveçli feodaller, Rusya'daki kadar güçlü değiller. Bu nedenle savaş olmadı. Azınlık nüfusuyla Norveç, feodallerle militarist partinin istediği biçimde değil, ama barışçıl, demokratik, uygar bir biçimde ayrıldı. Ne oldu? Bu halkın zararına mı oldu? Uygarlık, demokrasi, ya da emekçi sınıfın çıkarları, bu ayrılıştan zarar mı gördü?

Asla! Gerek İsveç, gerek Norveç, Rusya'dan çok daha uygardırlar. Ulusal-toplulukların "siyasal kaderlerini tayin etmeleri" formülünü demokratik bir biçimde uygulamayı başardıkları *için* uygardırlar. *Zorlayıcı* bağların koparılıp atılması, hem dil açısından, hem başka bakımlardan birbirlerine çok yakın olan bu iki ulus arasında gönüllü iktisadi bağları, kültürel dostluğu ve karşılıklı saygıyı *güçlendirmiştir*. İsveç ve Norveç halklarının ortak çıkarları ve birbirlerine olan yakınlıkları, gerçekte, bu ayrılıktan *kazançlı çıkmıştır*, çünkü ayrılık *zorlayıcı* bağların koparılıp atılması demek olmuştur.

Kokoşkin'le Anayasacı Demokrat Partinin, bizi "devletin dağılması" olasılığıyla korkutmaya çalışırken ve tüm uluslа-

rarası demokrasinin hiçbir kuşku göstermeksizin kabul ettiği apaçık bu formülü, ulusların "siyasal kaderlerini tayin etmeleri" formülünü "dikkatle idare etmemiz"de ısrar ederken, kesinlikle içişleri bakanlığının yanında yeraldıklarını, umarım bu Norveç örneği açıkça gözler önüne sermiştir. Biz sosyal-demokratlar, ulusalcılığın *her türlüsüne* karşıyız, demokratik *merkeziyetçiliği* savunuruz. Partikülarizme* karşıyız. *Bütün öteki koşullar eşit olduğu takdirde*, iktisadi ilerlemenin ve proletarya ile burjuvazi arasındaki savaşımın sorunlarını, büyük devletlerin, küçük devletlerden daha etkin biçimde çözümleyebileceğine inanırız. Ama biz, ancak gönüllü bağlara değer veririz, zorlayıcı bağlara değil. Her nerede, uluslar arasında *zorlayıcı* bağlara tanık olursak, gerçi her ulus ayrılmak zorundadır diye bir görüşte direnmeyiz, ama her ulusun siyasal kaderi tayin *hakkında*, yani ayrılma hakkında *kesinlikle* ve kuvvetle direniriz.

Bu *hakkı* tanımak, savunmak ve bu hak üzerinde direnmek demek, ulusların eşitliğinde direnmek demektir, *zorlayıcı* bağları tanımayı reddetmek demektir, hangi ulus olursa olsun herhangi bir ulusun devlette ayrıcalıkları olmasına karşı durmak demektir, değişik ulusların proletaryası arasında tam bir sınıf dayanışması ruhu yaratmak demektir.

Zorlayıcı, feodal ve militarist bağların yerine gönüllü bağları koymak, değişik ulusların proletaryası arasındaki sınıf dayanışmasını güçlendirir.

Her şeyin üstünde, halka yönelik özgürlüklerde ulusların eşitliğine değer veririz ve sosyalizm için...**

Ve Büyük-Rusların ayrıcalıkları konusunda direniriz. *Hiçbir* ulusa herhangi bir ayrıcalık *yok*, uluslar tam olarak eşit olmalıdır. *Tüm ulusların* işçileri birleşmeli kaynaşmalıdır, deriz.

Bundan onsekiz yıl önce, 1896'da, Londra'da yapılan İşçi ve Sosyalist Örgütler Enternasyonal kongresi, ulusal sorun konusunda, hem "halka yönelik özgürlükler", hem sosyalizm için izlenecek tek doğru yolu gösteren bir karar kabul etmiştir. O karar şöyle der:

* Bir partiye, bir hizbe, bir ulusa özel bir bağlılık gösterme. Bir imparatorluk ya da federasyon içindeki her devletin kendi hükümetine, kendi yasalarına, kendi haklarına sahip olmakta özgür bırakılması ilkesi. –ç.

** Elyazmasının bundan sonraki iki sayfası bulunamamıştır. –*Ed.*

"Bu kongre, bütün ulusların kendi kaderlerini tayin hakkından yana olduğunu ilan eder ve askerî ve ulusalcı bir boyunduruğun ya da başka türlü bir mutlakiyet boyunduruğunun altında bulunan ülkeler işçilerine duyduğu yakınlığı (*sympathy*) dile getirir. Bu kongre, bütün bu ülkeler işçilerini, uluslararası kapitalizmin yenilgisi ve uluslararası sosyal-demokrasinin amaçlarının başarısı için birlikte savaşmak üzere, sınıf bilinci taşıyan dünya işçilerinin safına katılmaya çağırır."

Biz de Rusya ulusları işçilerini, saflarını birleştirmeye çağırıyoruz. Çünkü ulusların eşitliğini ve halka yönelik özgürlükleri ancak böyle bir birlik güvence altına alabilir ve sosyalizmin çıkarlarını ancak böyle bir birlik sağlama bağlayabilir.

1905 yılı, Rusya'da bütün ulusların işçilerini birleştirmiştir. Gericiler ulusal düşmanlığı kışkırtmaya çalışıyorlar. *Bütün* ulusal-toplulukların liberal burjuvazisi, hepsinin önünde de Büyük-Rus burjuvazisi, *kendi* ulusunun ayrıcalıkları için savaşıyor (örneğin Polonya kolosu[72] Polonya'daki Yahudilerin eşit haklara sahip olmasına karşı çıkıyor), ulusal ayrım için, kendi ulusunun tek olması için savaşıyor, böylece de bizim içişleri bakanlığımızın güttüğü siyasetin yürümesine *yardım ediyor*.

Buna karşılık, işçi sınıfının önderliğindeki gerçek demokrasi, ulusların tam eşitliği ve sınıf savaşımlarında bütün uluslar işçilerinin birliği bayrağını yüce tutar. Bu açıdan biz, "kültürde ulusal özerklik" denen şeyi, yani belli bir devlet içinde eğitim işlerinin ulusal-topluluklara göre bölünmesini ya da eğitimin devletin elinden alınması ve ayrı ayrı örgütlenmiş ulusal-topluluklara verilmesi önerisini reddederiz. Demokratik bir devlet, çeşitli bölgelerine, özellikle karma nüfuslu bölgelerine özerklik vermelidir. Bu tür bir özerklik, demokratik merkeziyetçilikle hiçbir biçimde çelişmez; tam tersine, karma bir nüfusu olan geniş bir devlette gerçek demokratik merkeziyetçilik, ancak bölgesel özerklikle *mümkün* olabilir. Demokratik bir devlet, yerli dillere *tam bir özgürlük* tanımak ve herhangi bir dilin *bütün* ayrıcalıklarını ortadan kaldırmak zorundadır. Demokratik bir devlet, bir ulusun başka bir ulusu, belli bir bölgede ya da kamu işlerinin herhangi bir dalında ezmesine ya da baskı altına alması-

na izin vermeyecektir.

Eğitimin devlet elinden alınması ve ayrı ayrı örgütlenmiş ulusal-topluluklar arasında uluslara göre bölünmesiyse demokrasi açısından zararlıdır, proletarya açısındansa bir kat daha zararlıdır. Bu uluslar arasında ayrımcılık güdülmesini beslemekten başka bir şeye yaramaz. Oysa biz, ulusları birleştirmeye çalışmalıyız. Ayrımcılık, şovenizmin artmasına yolaçar. Oysa biz bütün ulusların işçilerini olabildiği ölçüde yakın bir birliğe getirmeye çalışmalıyız; *her türlü* şovenizme karşı, kendi ulusunu ayrı tutmaya dönük *her türlü* anlayışa karşı, ulusalcılığın *her türlüsüne* karşı ortak bir savaşım vermek üzere birleştirmeye çalışmalıyız. Bütün ulusların işçileri için tek bir eğitim siyaseti vardır: Yerli dilin özgürlüğü ve demokratik ve laik eğitim.

Rusya'daki tüm siyasal sisteme karşı etkili bir propaganda yaptıkları ve Rusya'nın demokratik bir devlete dönüşmesinin kaçınılmazlığını ortaya koyan bir *ibret dersi* verdikleri için, sözümü, Purişkeviç'e, Markov II'ye ve Bobrinski'ye şükranlarımı belirterek bitiriyorum.

6 (19) Nisan 1914'ten sonra yazıldı.
İlk kez 1924'te *Proletarskaya Revolutsia*, n° 3 (26)'te yayınlandı.

Collected Works, vol. 20, s. 217-225.

PUT PRAVDI, n° 48 (28 Mart) Dumadaki Rus sosyal-demokrat işçi grubu, ulusal eşitlik yasa tasarısının ya da resmî adıyla "Yahudilere Hiçbir Yetki Tanınmayışını ve Köken ve Bir Ulusa Bağlılık Temeline Dayalı Sınırlamaları Kaldırmayı Öngören Tasarı"nın metnini yayınladı.*

Rus işçiler, salt var olma ve geçimlerini sağlama savaşımının yarattığı dehşet ve karışıklık ortamında, Rusya'da yaşayan onmilyonlarca "bağımlı halk"ı inim-inim inleten ulusal baskı boyunduruğunu unutamazlar, unutmamalıdırlar. Egemen ulus —Büyük-Ruslar— toplam imparatorluk nüfusunun yüzde 45 kadarını oluşturuyor. Her 100 kişiden 50'yi aşkını "bağımlı halk"tır.

Bu geniş nüfusun yaşam koşulları Ruslarınkinden daha kötüdür.

* Bkz: s. 140-141. -*Ed.*

Ulusal-topluluklara zulüm siyaseti, ulusları *bölme* siyasetidir. Aynı zamanda halkın kafasını düzenli olarak *yozlaştırma* siyasetidir bu. Kara-yüzlerin planı, çeşitli uluslar arasında karşıtlığı kışkırtmak, bilisiz, horlanmış yığınların kafasını zehirlemektir. Herhangi bir kara-yüzler gazetesini alın elinize, göreceksiniz ki, Rus-olmayan ulusların ezilmesi, bir yanda Rus köylüsü, Rus küçük-burjuvazisi ve Rus zanaatçısı, öte yanda Yahudi, Finli, Polonyalı, Gürcü ve Ukraynalı köylü, küçük-burjuva ve zanaatçı arasında karşılıklı güvensizlik tohumlarını ekmek, tüm kara-yüzler çetesi için ekmek ve su kadar önemlidir.

Ancak işçi sınıfının gereksindiği şey, *bölünme değil, birliktir*. İşçi sınıfının en büyük düşmanı, onun düşmanlarının bilisiz yığınlar arasında ektikleri vahşice önyargılar ve boşinanlardır. "Bağımlı halklar"a zulüm, iki ağzı da kesen bir silahtır, hem "bağımlı halklar"ı, hem Rus halkını keser.

İşte işçi sınıfı, hangi biçim altında olursa olsun ulusal-topluluklara zulmedilmesine, bu nedenle sert bir biçimde karşı çıkmalıdır.

İşçi sınıfı, dikkatini Rus-olmayanların üzerine saldırmaya çekmek isteyen kara-yüzlerden gelme kışkırtmaları, tam eşitlik gereğine, herhangi bir ulusun sahip olduğu her türlü ayrıcalığın tam ve kesin biçimde reddi gereğine duyduğu inancı dile getirerek karşılamalıdır.

Kara-yüzler, Yahudilere karşı özellikle zehirli bir nefret kampanyası yürütüyorlar. Purişkeviç'ler bütün günahlarını Yahudilerin sırtına yüklemeye çalışıyorlar.

Dumadaki RSDİ grubu, tasarısında, *Yahudilere* yetki tanınmayışı olayına ağırlık vererek, bu bakımdan çok yerinde bir iş yapmıştır.

Okullar, basın, parlamento kürsüsü — her şey, her şey, Yahudilere karşı bilisiz, vahşice, kısır bir nefret yaratmak için kullanılmaktadır.

Bu kirli ve alçakça işi, yalnızca kara-yüzler denen ayaktakımı değil, ama onların yanısıra gerici profesörler, araştırmacılar, gazeteciler ve Duma üyeleri de yapıyor. Halkın zihnini bulandırmak için milyonlarca, milyarlarca ruble harcanıyor.

Rus işçilerin, ulusal-topluluklara baskıya karşı olan bu tasarıyı, onbinlerce proleterin imzasıyla ve bildirileriyle des-

teklemeleri, onlara onur kazandırır... Hangi ulustan olduklarına bakmaksızın tüm Rusya işçilerinin *tam* birliğini ve kaynaşmasını pekiştirmenin en iyi yolu budur.

Put Pravdi, n° 62,
16 Nisan 1914

Collected Works,
vol. 20, s. 237-238.

ULUSLARIN EŞİTLİĞİ VE ULUSAL AZINLIKLARIN HAKLARININ KORUNMASI HAKKINDA TASARI[73]

1. Rusya'nın kırsal ve kentsel yönetim birimlerinin (köyler, volostlar, uyezdler, guberniyalar, kasabaların kesim ve bölümleri, dış mahalleler, vb.) sınırları, bugünkü ekonomik koşullar ve nüfusun ulusal bileşimi hakkındaki kayıtlar temel alınarak gözden geçirilecektir.

2. Bu kayıtlar, genel, doğrudan, eşit ve gizli oyla ve nispi temsil esası çerçevesinde seçilecek kurullar tarafından tutulacaktır; (nispi temsil esası çerçevesinde) bir kurul üyesi seçemeyecek kadar küçük olan ulusal azınlıklar, istişari görev yapacak olan bir kurul üyesi seçeceklerdir.

3. Yeni sınırlar, ülkenin merkez parlamentosunca onaylanacaktır.

4. Hiçbir ayrım yapmaksızın ülkenin her yöresinde, genel, doğrudan, eşit ve gizli oyla ve nispi temsil esası çerçeve-

sinde seçilmiş yerel özyönetim kurulacaktır; özel yer konumsal ya da iktisadi koşullar ve yaşam koşulları altında bulunan ya da nüfus bileşimi özellik gösteren bölgeler, özerk bölge olma ve özel bölge diyeti seçme hakkına sahip olacaktır.

5. Özerk diyetlerin ve yerel özyönetimlerin yetki sınırları, ülkenin merkez parlamentosunca kararlaştırılacaktır.

6. Devletteki bütün uluslar mutlak olarak eşittir; herhangi bir ulusa ya da sahip olduğu dile her türlü ayrıcalık anayasaya aykırı sayılır ve hiçbir biçimde kabul edilmez.

7. Belli bir bölgede ya da çevrede, devlet ve kamu işlerinin yürütülmesinde hangi dilin kullanılacağına yerel özyönetim kurumları ve özerk diyetler karar verecektir; ancak bütün ulusal azınlıklar, eşitlik ilkesi temeline dayalı olarak kendi dillerinin mutlak biçimde korunmasını isteme hakkına, örneğin devletten ve kamu kuruluşlarından, onlara hitabedilen dilde karşılık alma hakkına, vb. sahip olacaklardır. Ulusal azınlıkları da kapsayan dillerin eşitliği ilkesini ihlal eden zemstvolar, kentler, vb. tarafından parasal, yönetsel, yasal alanlarda ve öteki alanlarda alınmış kararlar ve önlemler geçerli sayılmayacak ve nerede otururlarsa otursun, devletin herhangi bir yurttaşınca yapılacak itiraz üzerine iptal edilecektir.

8. Devletin, kırsal ya da kentsel her özyönetim birimi, nüfusun kültürel ve eğitsel gereksinmeleri için yapılacak harcamaları kent ve zemstvo kurumlarının denetim ve yönetimi altında tümüyle ve özerk olarak gözetmek üzere, genel, doğrudan, eşit ve gizli oyla ve nispi temsil esası çerçevesinde eğitim kurulları seçecektir.

9. Karma nüfuslu bölgelerde eğitim kurullarının üye sayısı yirmiden az olmayacaktır. Bu sayı, özyönetim kurullarınca ve özerk diyetlerce artırılabilir. Ulusal azınlığın, nüfusun yüzde 5'ine kadar çıktığı bölgeler karma nüfuslu sayılır.

10. Bir özyönetim biriminde, nispi temsil esası çerçevesinde, eğitim kuruluna bir üye seçemeyecek kadar küçük olan her ulusal azınlık, kurula istişari yetki taşıyan bir üye seçme hakkına sahip olacaktır.

11. Belli bir bölgede, ulusal azınlıkların kültürel ve eğitsel gereksinimlerine harcanan paranın, genel harcama içindeki payı, ulusal azınlıkların o bölgede tüm nüfus içindeki oranından daha az olmayacaktır.

12. Devletin her yöresinde her on yılda bir, yurttaşların kullandığı yerel dili dikkate alan bir nüfus sayımı yapılacaktır; karma nüfuslu bölge ve çevrelerde nüfus sayımı her beş yılda bir yapılacaktır.

13. Eğitim kurullarınca alınan ve ulusların ya da bölge halkınca kullanılan dillerin tam eşitliğini ya da kültürel ve eğitsel harcamaların ulusal azınlıkların nüfus içindeki oranıyla uyuşumlu olması ilkesini ihlal eden tüm karar ve önlemler geçersiz sayılacak ve her nerede otururlarsa otursun herhangi bir yurttaşın itirazı üzerine iptal edilecektir.

6 (19) Mayıs 1914'den sonra yazıldı.
İlk kez 1937'de
Lenin Miscellany XXX'da yayınlandı.

Collected Works,
vol. 20, s. 281-283.

İKİNCİ BÖLÜM
1914 - 1917

İNCELMİŞ BİR ULUSALCILIKLA İŞÇİLERİN YOZLAŞTIRILMASI

İŞÇİ sınıfı hareketi güçlendikçe, burjuvazinin ve feodallerin, o hareketi bastırma ya da parçalama çabaları daha da çılgınlaşıyor. Her iki yöntem —kuvvete başvurarak bastırma ve burjuva etkisiyle parçalama— tüm dünyada, bütün ülkelerde sürekli olarak uygulanmaktadır; egemen sınıfların çeşitli partileri, bu yöntemlerden zaman zaman birini, zaman zaman ötekini işletiyorlar.

Rusya'da özellikle 1905'ten sonra, burjuvazinin daha akıllı mensupları, salt kaba kuvvetin etkili olmadığını anladıkları zaman, her boyadan "ilerici" burjuva partileriyle grupları, işçi sınıfının savaşımını zayıflatmak için düşünülmüş, farklı burjuva görüş ve öğretilerini savunarak, işçileri *bölme* yöntemine daha çok başvurmaya başlamışlardır.

Bu görüşlerden biri incelmiş (*refined*) ulusalcılıktır. Bu ulusalcılık en makul gibi görünen sahte mazeretlerle, örneğin "ulusal kültür"ün, "ulusal özerklik ya da bağımsızlığın" gereklerini koruma bahanesiyle proletaryayı bölüp parçalamayı savunur.

Sınıf bilinci taşıyan işçiler, hem kaba, vahşi, kara-yüzler ulusalcılığıyla, hem de işçi davasını, işçi örgütlerini ve işçi sınıfı hareketini ulusal-topluluklara *göre bölmenin yanısıra* ulusların eşit olduğu vaazını veren bu incelmiş ulusalcılıkla, ulusalcılığın *her türüyle* en sert biçimde savaşırlar. Her tür ulusalcı burjuvazinin tersine, sınıf bilinci taşıyan işçiler, marksistlerin son (yaz 1913) kararları doğrultusunda davranarak, yalnızca ulusların ve dillerin, A'dan Z'ye, tam gerçekleştirilmiş *eşitliğinden* yana olmakla kalmamışlar, onun yanısıra değişik ulusal-topluluklar işçilerinin *birleşmiş* her türlü proletarya örgütü içinde *kaynaşmasını* da savunmuşlardır.

Marksizmin ulusal programıyla, en "ileri" türden burjuva ulusal programı arasındaki temel fark buradadır.

Ulusların ve dillerin eşitliğinin kabulü, marksistler için önem taşıyor. Ama bu, yalnızca, en tutarlı demokratlar marksistler olduğu için değil. İşçilerin sınıf savaşımında, proletarya dayanışmasının ve yoldaşça birliğin istemleri de, ulusalcı güvensizliğin bütün izlerini, yabancılaşmayı, kuşku ve düşmanlığı ortadan kaldırmak üzere, ulusal-toplulukların tam eşitliğini gerektiriyor. Tam eşitlik, herhangi bir dil için her türlü ayrıcalığın reddini ve bütün ulusal-toplulukların kendi kaderlerini tayin *hakkını* da içeriyor.

Ne var ki, ulusların eşitliği istemi, burjuvazi için pratikte ulusal özgünlüğü (*exclusiveness*) ve şovenizmi savunmaya varır; genellikle de buna, ulusların bölünmesi ve birbirlerine yabancılaşmasının *savunulması* eşlik eder. Bu ise, yalnızca ulusal-topluluklar arasında *daha yakın ilişkileri* değil, ama onun yanısıra, belli bir devlet içindeki bütün ulusal-topluluklar işçilerinin *birleşmiş* proletarya örgütlerinde *biraraya gelmesini* savunan proleter *enternasyonalizmiyle kesinlikle* bağdaşmaz. "Kültürde ulusal özerklik" denen şeyi, yani eğitim işlerinin devletin elinden *alınması* ve *ayrı ayrı* ulusal-topluluklara verilmesi düşüncesini marksistler işte bu nedenle sert bir biçimde kınarlar. Bu planın anlamı şu-

dur: "Ulusal kültür" konularında, eğitim işleri, belli bir devlet federasyonu içinde kendi *ayrı* diyeti, eğitim bütçesi, okul yönetim kurulları ve eğitim kurumları bulunan ulusal-topluluklara göre, *ulusal birliklere* bölünecektir.

Bu, işçi sınıfını yozlaştıran ve bölen bir incelmiş ulusalcılık planıdır. (Bundculara, tasfiyecilere ve narodniklere, yani çeşitli küçük-burjuva gruplara ait olan) bu planın karşısına, marksistler, ulusların ve dillerin tam eşitliği ilkesini koyarlar ve resmî bir dile gerek olduğunu redde kadar giderler; ama aynı zamanda uluslar arasında olabildiği kadar yakın ilişkileri, bütün uluslar için bir örnek *devlet* kurumlarını, birörnek okul yönetimlerini, birörnek eğitim siyasetini (laik eğitim), ve *her ulusal burjuvazinin ulusalcılığına*, ahmakları kandırmak için "ulusal kültür" sloganı altında sunulan ulusalcılığa karşı savaşımda çeşitli uluslar işçilerinin birliğini savunurlar.

Bırakalım küçük-burjuva ulusalcılar —bundcular, tasfiyeciler, narodnikler ve *Dzvin*'in yazarları— incelmiş burjuva ulusalcılığı ilkelerini savunsunlar; bu onların hakkıdır. Ama bayan V. O.'nun[74] *Severnaya Raboçaya Gazeta*'nın 35. sayısında *Za Pravdu*'nun okullarda derslerin yerli dille okutulmasına *karşı çıktığına* ilişkin, okurlarına güvence üstüne güvence vererek yaptığı gibi işçileri aptal yerine koymaya kalkışmasınlar.

Bu büyük bir iftiradır. Pravdacılar yalnızca bu hakkı tanımakla kalmazlar; bu hakkı tanımakta herkesten *daha tutarlıdırlar*. Rusya'da, yerel dilin kullanılması hakkını *tam olarak ilk* tanıyanlar, kendilerini *zorunlu resmî bir dile gerek olmadığını* ilan eden marksistlerin konferansıyla özdeşleştiren pravdacılar olmuştur.

"Eğitim işlerini tek bir devletin içinde uluslara göre bölmeyi", "kültürde ulusal özerkliği", "eğitim işlerini devletin elinden almayı" derslerin yerli dilde okutulmasıyla karıştırmak dangalakça bir bilisizliktir.

Dünyanın hiçbir yerinde marksistler (hatta hatta demokratlar) derslerin yerel dilde okutulmasına karşı çıkmış değillerdir. *Dünyanın hiçbir yerinde* marksistler, "kültürde ulusal özerklik" programını benimsememişlerdir. Bu programın *önerildiği tek* ülke Avusturya'dır.

Bayan V. O.'nun Finlandiya'yı örnek vermesi, aslında

onun kanıtını çürütür. Çünkü o ülkede (bizim duraksamaksızın ve herkesten daha tutarlı biçimde kabul ettiğimiz) *ulusal-toplulukların ve dillerin eşitliği* tanınmış ve gerçekleştirilmiştir. Ama *orada, eğitim işlerini devletin elinden çekip almak,* eğitim işleriyle uğraşmak üzere ayrı ulusal kuruluşlar yaratmak, devletin okul sistemini ulusal engellerle bölmek falan *sözkonusu değildir.*

Put Pravdi, n° 82,
10 Mayıs 1914
İmza: *V. İ.*

Collected Works,
vol. 20, s. 289-291.

ÖLÜ ŞOVENİZM, YAŞAYAN SOSYALİZM

ENTERNASYONAL YENİDEN NASIL CANLANDIRILABİLİR

ALMAN sosyal-demokrasisi, çok uzun yıllar boyunca tüm dünya sosyal-demokrasisi için olduğundan daha fazla, Rus sosyal-demokrasisi için örnek olmuştur. Bu nedenle, kişi, Alman sosyal-demokrasisine karşı tutumunu çok kesin biçimde tanımlamadıkça, şimdilerde süregelen sosyal-yurtseverliğe ya da "sosyalist" şovenizme karşı akıllıca, yani eleştirici bir davranış içinde olamaz. Alman sosyal-demokrasisi geçmişte neydi? Bugün nedir? Gelecekte ne olacak?

Bu sorulardan ilkine, K. Kautsky'nin 1909'da yazdığı, birçok Avrupa diline çevrilmiş broşüründe, *Der Weg zur Macht*'da bir yanıt bulunabilir. Çağımızın hedeflerini en tam biçimde ortaya koyan bu broşür, Alman sosyal-demokratları için (umut verici oluşları nedeniyle) çok yararlıydı, üstelik İkinci Enternasyonalin en seçkin yazarının kaleminden çık-

mıştı. Broşürü, bir ölçüde ayrıntılara inerek anımsatacağız; unutulan o ülküler şimdi sık sık yüzsüzce bir yana bırakıldığı için, bu anımsatma hayli yararlı olacak.

Sosyal-demokrasi, yalnızca buharlı makinenin bir devrim olması anlamında değil, ama "bir başka anlamda da" (broşürün ilk tümcesinde belirtildiği gibi) "devrimci bir parti"dir. Sosyal-demokrasi, siyasal iktidarı proletaryanın ele geçirmesini ister, proletarya diktatörlüğünü ister. Kautsky, "devrimden kuşku duyanlara" alaylar yağdırarak şöyle der: "Herhangi bir önemli harekette ve ayaklanmada, kuşku yok ki, yenilgi olasılığını hesaba katmalıyız. Savaştan önce, ancak bir budala, yeneceğinden kesinlikle emin olabilir." Ne var ki, zafer olasılığını düşünmemek de "davamıza doğrudan doğruya ihanet" olur. Bir savaşla bağlantılı olarak devrim, der Kautsky, hem savaş sırasında, hem savaş ardından olasıdır. Keskinleşen uzlaşmaz sınıf karşıtlığının tam hangi anda devrime yolaçacağını kestirmek olanaksızdır, ama diye sürdürür yazar sözünü, "oldukça kesinlikle söyleyebilirim ki, savaşın, ardından sürükleyip getirdiği devrim, ya savaş sırasında, ya hemen ondan sonra patlayacaktır"; biraz daha ilerde, "sosyalizme barışçıl ilerleyiş" teorisinden daha bayağı hiçbir şey olmadığını okuruz. "İktisadi gereksinmelerin anlaşılması iradenin zayıflaması demektir, yollu düşünceden daha hatalı bir şey yoktur" der. "İrade, bir savaşım arzusu olarak, her şeyden önce savaşımın bedeliyle, ikincisi kudret duygusuyla ve üçüncüsü de gerçek kudretle belirlenir." *Vorwärts, Fransa'da Sınıf Savaşımları*'na Engels'in yazdığı ünlü Giriş'i oportünizmin örneği gibi göstermek istediği zaman, Engels çok öfkelenmiş ve kendisinin, "fiyatı ne olursa olsun yasallığa tapan barışçıl bir kişi olduğu" sanısını uyandıracak bu yayını utanmazca olarak nitelemişti.[75] "Devlet iktidarını ele geçirmek için bir savaşım dönemine girmekte olduğumuzu gösteren birçok neden var" diye devam ediyor Kautsky. Bu savaşım çok uzun yıllar boyu sürebilir. Ne kadar süreceğini bilemiyoruz, ama "bu savaşım, her olasılığı düşünerek söylüyorum, Batı Avrupa'da proletarya diktatörlüğünü olmasa bile, proletaryanın yakın bir gelecekte dikkate değer ölçüde güçlenmesini sağlayacaktır." Devrimci unsurlar gelişiyor, diyor Kautsky: 1895'te Almanya'daki on milyon seçmenden altı milyonu proleterdi, özel mülkiyete ilgi du-

yanların sayısı üç buçuk milyondu; 1907'de özel mülkiyete ilgi duyanların sayısı 0,03 milyon arttı, proleterlerin sayısıysa 1,6 milyon. "Devrimci mayalanma zamanı gelir gelmez ilerleme hızı birdenbire artar."

Uzlaşmaz sınıf karşıtlıkları körleşmiyor, tam tersine keskinleşiyor; fiyatlar artıyor, emperyalist rekabet ve militarizm gemi azıya almıştır. "Yeni bir devrim çağı" yaklaşıyor. "Eğer devrim seçeneği silahlı bir barış döneminin arkasında değil de, savaşın hemen arkasında bekliyor olmasaydı" vergilerin canavarca artışı "devrime karşı bir seçenek olarak, çoktan savaşa yolaçmış olurdu." Kautsky, "bir dünya savaşı kapının eşiğinde" diyor ve sürdürüyor "savaş da devrim demektir." 1891'de Engels, Almanya'da henüz olgunlaşmamış bir devrimden korkarken, bazı nedenlere dayanmaktaydı. Ne var ki, o zamandan bu yana "durum büyük ölçüde değişti". Proletarya "artık devrimin henüz *olgunlaşmadığından* sözedemez" (italikler Kautsky'nin). Küçük-burjuvazi kesinlikle güvenilir değildir ve proletaryaya karşı her zamankinden daha düşmandır; ancak bir bunalım döneminde "yığın yığın bizim tarafımıza geçebilir". Asıl nokta şudur: sosyal-demokrasi "sarsılmaz, tutarlı ve uzlaşmaz kalmalıdır". Devrimci bir döneme girdiğimize kuşku yoktur.

Kautsky, geçmişte, tam beş yıl önce işte böyle yazıyordu. Alman sosyal-demokrasisi buydu, daha doğrusu böyle olmayı vadediyordu. Saygı duyulacak, saygı duyulması gereken sosyal-demokrasi buydu.

Bir de aynı Kautsky'nin bugün yazdıklarına bakalım. İşte. "Savaş Zamanı Sosyal-Demokrasisi" başlıklı yazısında yer alan (*Die Neue Zeit*, n° 1, 2 Ekim 1914) en önemli ifadeler: "Partimiz, savaş zamanında nasıl davranılacağını, savaşın nasıl önleneceğini tartıştığından daha seyrek tartışmıştır. ... Savaşın başında, hükümet hiç bu kadar güçlü, partilerse hiç bu kadar zayıf olmamıştır. ... Sakin tartışmalara en az elverişli olan zaman, savaş günleridir. ... Bugün pratik sorun şudur: kişinin ülkesinin zaferi ya da yenilgisi." Düşman ülkelerin partileri arasında, savaşa karşı hareket konusunda bir anlayışa varılabilir mi? "Böyle bir şey pratikte hiç denenmemiştir. Bu olasılığın doğruluğundan her zaman kuşku duyduk..." Fransız ve Alman sosyalistleri arasındaki ayrılık, (her ikisi de anayurdu savunduğuna göre) "bir ilke ayrılığı

değil"dir... "Bütün ülkelerin sosyal-demokratları, kendi anayurtlarını savunmakta eşit hakka ya da eşit yüklenime sahiptirler: hiçbir ulus, böyle yapıyor diye ötekini kınamamalıdır..." "Enternasyonal iflas mı etti?" "Parti, savaş zamanında parti ilkelerini doğrudan doğruya savunmayı red mi etti?" (Aynı sayıda Mehring'in soruları.) "Bu hatalı bir anlayış. ... Böyle karamsar olmak için hiçbir neden yok. ... Farklılıklar derin değil. ... İlkelerde birlik devam ediyor. ... Savaş zamanının yasalarına uymamak, bizim basınımızın susturulmasına neden olur." Bu yasalara uymak "bizim parti basınımızın, Demokles'in kılıcı olan şu Sosyalizmle Savaş Yasası sırasında yaptığı ölçüde ve o zamanki gibi ufak miktarda, parti ilkelerini savunmaktan vazgeçmek demektir."

Bu satırları yazının aslından bile bile aktardık, çünkü böyle şeylerin yazılabileceğine inanmak güç. Bugünkü gibi bir Avrupa savaşı olasılığı var diye, genel olarak sosyalizmden ve (örneğin Stuttgart'ta ve özellikle Basle'da) oybirliğiyle kabul edilmiş Enternasyonal kararlardan çok açık bir dönüşü örtmek için başvurulan böylesine tatsız bir kaçamağı, gerçeklerden böylesine utanç verici bir uzaklaşmayı, böylesine süslü-püslü bir bayağılığı (düpedüz dönek olanlarınkiler dıştalanırsa) yazında bulmak güçtür. Kautsky'nin iddialarını ciddiye alsak ve tahlile çalışsaydık, okurlara saygısızlık etmiş olurduk. Eğer Avrupa savaşı, basit, "küçük" bir Yahudi aleyhtarı genel kırımdan birçok yönde farklılık gösteriyorsa, böyle bir Avrupa savaşına katılmaktan yana olan "sosyalist" savlar da, Yahudi aleyhtarı bir genel kırıma katılmaktan yana olan "demokratik" kanıtlarla *tam bir* benzerlik gösteriyor. Kişi, genel kırımdan yana olan kanıtları tahlil etmez; yazarlarını, sınıf bilinci taşıyan işçilerin gözünde rezil etmek için o tür kanıtları yalnızca ortaya kor.

Ama okur, İkinci Enternasyonalin önde gelen otoritesi, bir zamanlar, bu yazının başında belirtilen görüşleri savunmuş bir yazar, dönek olmaktan da beter bir çukura nasıl oldu da battı, diye soracaktır. Belki de bilinçsizce, olup bitenlerde olağan-dışı bir şey görmeyenler "bağışlayıp unutma"nın güç olmadığını düşünenler, yani konuya döneklerin gözüyle bakanlar bunu anlayamaz, diye yanıt veririz. Ancak ciddi olarak ve içtenlikle sosyalist inançlar taşıyanlar ve bu yazının başında belirtilen görüşleri taşıyanlar, "*Vorwärts*'ın

öldüğünü" (Paris *Golos*'da Martov'un sözü), "Kautsky'nin öldüğünü" duymaktan şaşırmayacaklardır. Tarihin dönüm noktalarında bireylerin siyasal iflası, pek az görülen olaylardan değildir. Yaptığı büyük hizmetlere karşın Kautsky, hiçbir zaman, büyük bunalımlarda hemen savaşkan marksist bir tutum takınan kişiler arasında olmamıştır (millerandizm[76] sorunundaki yalpalamalarını anımsayın).

Şimdi içinde bulunduğumuz zaman, böyle bir zamandır. "Önce siz ateş edin bay Burjuvalar!"[77] diye yazmıştır Engels 1891'de, biz devrimcilerin sözümona barışçıl, anayasal gelişim döneminde burjuva yasalcılığını kullanmamızı çok doğru olarak savunmuştur. Engels'in görüşü apaçıktı: Biz sınıf bilinci taşıyan işçiler, diyordu, ikinci ateş eden olacağız; burjuvazinin, kendi koyduğu yasal temeli yıktığı bir sırada kurşuna (iç savaşa) oyla karşılık vermek bizim yararımızadır. 1909'da Kautsky, Avrupa'da devrimin artık *olgunlaşmamış* sayılamayacağını ve savaşın devrim demek olduğunu söylediği zaman, bütün devrimci sosyal-demokratların tartışmasız kabul ettikleri bir görüşü dile getiriyordu.

Ancak "barışçıl" yıllar, geride iz bırakmaksızın geçip gitmedi. O yıllar zorunlu olarak bütün ülkelerde oportünizme yolaçtı ve bu oportünizmi, parlamenter, işçi birlikleri önderleri, gazeteciler ve öteki "önderler" arasında yaygınlaştırdı. Avrupa'da, oportünizme karşı şu ya da bu biçimde, uzun, inatçı bir savaşımın verilmediği, devrimci proletaryayı zayıflatmak ve yozlaştırmak için çabalayan tüm burjuvazinin oportünizmi binbir biçimde desteklemediği herhangi bir ülke yoktur. Bundan onbeş yıl önce, Bernstein tartışmasının başlangıcında, aynı Kautsky, eğer oportünizm bir duygu olmaktan çıkıp bir eğilim haline dönüşürse çabucak bölünmeye yolaçacağını söylemişti. Rusya'da işçi sınıfının sosyal-demokrat partisini yaratan eski *İskra*,[78] 1901'in başlarında "Yirminci Yüzyılın Eşiğinde" başlığı altında yayınladığı yazıda,18.yüzyılın devrimci sınıfı burjuvazi gibi, 20. yüzyılın devrimci sınıfının da kendi *jirondenleri* ile *montanyarları*[79] olduğunu belirtmişti. Avrupa savaşı, çok büyük bir tarihsel bunalımdır, yeni bir çağın başlangıcıdır. Her bunalım gibi savaş da, ikiyüzlülüğün peçesini yırtarak, bütün anlaşmaları reddederek, bütün kokuşmuş, soysuzlaşmış otoritelerin burnunu kırarak, kökü derinlerde olan karşıtlıkları ağırlaş-

tırmış, yüzeye çıkarmıştır. (Yeri gelmişken söyleyelim, bu, bütün bunalımların yararlı ve ilerici yönüdür. Bunu, ancak, "barışçıl evrim"in kalınkafalı yandaşları anlayamaz.) Yirmibeş ya da kırkbeş yıllık (hesaplamanın 1870'den ya da 1889'dan başladığına bakarak) ömrü boyunca, sosyalizmin etkisini genişletmekte ve sosyalist güçlere, ilk, başlangıç ve temel örgütü vermekte çok önemli ve yararlı bir iş gören İkinci Enternasyonal tarihsel rolünü oynamış, von Kluck'lar tarafından olduğundan çok oportünizm tarafından altedilmiş, göçüp gitmiştir. Bırakalım ölüler, ölülerini gömsün. Bırakalım boş kafalı ukalalar (eğer şovenistlerle oportünistlerin entrikacı uşakları değilse), sanki karşımızda, İvan Nikiforoviç'i "budala" diye adlandıran ve dostları tarafından düşmanıyla barışması istenen bir İvan İvanoviç varmış gibi,[80] Vandervelde'yle Sembat'ı, Kautsky ve Haase'yle biraraya getirmeye çalışsınlar. Enternasyonalizm demek, aynı masa çevresinde oturmak ve gerçek enternasyonalizmin, "anayurdu savunma" adına, Alman burjuvazisinin Fransız işçileri kurşunlama çağrısını Alman sosyalistlerin, Fransız burjuvazisinin Alman işçileri kurşunlama çağrısını da Fransız sosyalistlerin haklı göstermesinden ibaret olduğunu sanan kişilerin yazdığı, dava vekillerine özgü, ikiyüzlü kararlar almak demek değildir. Enternasyonal, bu ciddi günlerde, sosyalist enternasyonalizmi eylemde savunabilecek, yani kuvvetlerini biraraya toplayarak, *kendi* "anayurtları"nın egemen sınıflarıyla hükümetlerine "kurşun atma sırası kendisine gelecek" kişilerin (önce ideolojik, sonra da zaman içinde örgütsel olarak) biraraya gelmesidir. Bu kolay bir iş değildir; çok fazla hazırlığı ve özveriyi gerektirir; zaman zaman terslikler olacaktır. Kolay bir iş olmadığı içindir ki, bu işi görmeyi *arzu eden* ve şovenistlerle ve sosyal-şovenizmin savunucularıyla ilişkileri tam koparmaktan korkmayanlar tarafından birlikte yerine getirilmelidir.

Şovenist olmayan, sosyalist bir enternasyonalin, riyadan uzak, içten bir biçimde yeniden kurulması için Pannekoek gibi kişiler herkesten çok çaba harcıyorlar. "Enternasyonalin Çöküşü" başlıklı yazısında Pannekoek şöyle diyordu: "Eğer önderler, aralarındaki ayrılıkları kabaca onarmak için biraraya gelirlerse, bunun hiçbir önemi olmayacaktır."

İzin verirseniz, gerçekleri açık yürekle berlirtelim; savaş,

yarın değilse öbür gün bizi böyle yapmaya mutlaka *zorlayacak*. Enternasyonal sosyalizm içinde üç akım var: (1) Sürekli olarak oportünist bir siyaset güden şovenistler; (2) bütün ülkelerde kendi seslerini duyurmaya başlamış olan ve iç savaşa yönelik devrimci çalışmayı yönetebilen tutarlı oportünizm düşmanları (oportünistler bunların çoğunu yenik düşürmüştü, ama "yenilen ordular çabuk öğrenir"); (3) bugünkü durumda oportünistlerin izinden yürüyen ve hemen neredeyse bilimsel olarak ve marksist (*aynen!*) yöntemi kullanarak yaptıkları, oportünizmi haklı göstermeye dönük ikiyüzlü çabalarıyla proletaryaya en büyük zararı veren kafası karmakarışık, sağa-sola yalpalayan kişiler. Bu sonuncu akım içinde yeralanlardan bazıları kurtarılıp sosyalizme döndürülebilir. Ancak bu, birinci akımla tam ve kesin bir ayrılık siyasetiyle olabilir; savaş kredileri oylamasını, "ata topraklarının savunulması"nı, "savaş zamanı yasalarına boyuneğişi", yalnız yasal yollarla yetinme istekliliğini ve iç savaşın reddedilmesini haklı gösterenlerle tam ve kesin bir ayrılık siyasetiyle olabilir. Ancak *bunun* gibi bir siyaset güdenler gerçekten sosyalist enternasyonali kuruyorlar. Bize gelince, merkez yönetim kurulunun Rus Collegyumuyla ve St. Petersburg'daki işçi sınıfı hareketinin önde gelen unsurlarıyla bağlantı kuran, onlarla fikir alış-verişinde bulunan ve ana noktalarda görüş birliğinde olduğumuz sonucuna varan bizler, merkez yayın organının yazıkurulu olarak, partimiz adına, ancak bu yönde yürütülen çalışmanın parti çalışması ve sosyal-demokratik çalışma olduğunu ilan edebilecek bir durumda bulunuyoruz.

Alman sosyal-demokrat hareketi içinde bölünme düşüncesi, "alışılmamışlığı"yla, birçok kişiye kaygı verici bir şey gibi görünebilir. Ne var ki, nesnel durum, ya alışılmadık şeyin olacağını (her şey bir yana, Adler'le Kautsky, Temmuz 1914'te Enternasyonal Sosyalist Büronun[81] son toplantısında, mucizeye, bu nedenle de bir Avrupa savaşına inanmadıklarını açıkça söylediler) ya da bir zamanlar Alman sosyal-demokrasisi diye bilinen şeyin acılı bir biçimde eriyip çürümesine tanık olacağımızı gösteriyor. Sonuç olarak, (*eski*) Alman sosyal-demokratlara "güvenmeye" çok fazla eğilim gösterenlere anımsatmak isteriz ki, birçok konuda bizim karşımızda olan kişiler, böyle bir bölünmenin gerçek olduğu dü-

şüncesine ulaşmışlardır. *Golos*'ta Martov'un şu satırları yazması bu yüzdendir: "*Vorwärts* ölmüştür. ... Sınıf savaşımını açıktan reddeden bir sosyal-demokrasi, gerçekleri olduğu gibi kabul eder, örgütü geçici olarak dağıtır, organlarını kapatırsa daha iyi eder." Bir raporunda Plehanov'un, *Golos*'taki bir alıntıya göre şöyle demesi bundandır: "Ben bölünmelere çok fazla karşıyım, ama örgütün birliği uğruna ilkeler kurban ediliyorsa, o zaman bölünme sahte bir birlikten yeğdir." Plehanov, Alman radikalleri kastediyordu; Almanların gözündeki çöpü görüyor, kendi gözündeki merteği görmüyor. Bu onun kişisel özelliğidir. Son on yıldan bu yana, Plehanov'un, teoride radikal, pratikte oportünist olmasına artık alıştık. Ama *böylesine* "gariplikleri" olan kişiler bile, Almanlar arasındaki bir bölünmeden sözetmeye başlarlarsa, onun altında bir şeyler var demektir.

Sotsial-Demokrat, n° 35,
12 Aralık 1914

Collected Works,
vol. 21, s. 94-101.

ALMAN SOSYAL-DEMOKRASİSİ VE ULUSLARIN KADERLERİNİ TAYİN HAKKI[82]

ALMAN Sosyal-Demokrat Partisi, İkinci Enternasyonalin en güçlü, en etkin partisiydi. İşte bundan ötürüdür ki, o parti, bir yandan, İkinci Enternasyonalin çöküşünde en büyük sorumluluğu taşımaktadır, bir yandan da örnek ve deneyim olma niteliği, Enternasyonalin çöküş nedenlerinin araştırılması ve o partiyi boğazlayan oportünizmle savaşın yol ve yöntemleriyle gereklerinin tahlil edilmesi bakımından *çok büyük önem* taşımaktadır.

Alman Sosyal-Demokrat Partisini boğazlayan ve ulusal liberal-işçi partisi haline dönüştüren oportünizm, 1914-15 savaşında sosyal-şovenizm olarak kristalleşmiştir.

1915'te yazıldı
İlk kez 1937'de
Lenin Miscellany XXX'da
yayınlandı.

Collected Works,
vol. 41, s. 355-356.

PETROGRAD'DA tasfiyecilerin çıkardığı *Naşe Dyelo* (n° 1, 1915), Kautsky'nin *Enternasyonalizm ve Savaş* başlıklı broşürünün çevirisini yayınlıyor. Ama aynı zamanda bay A. Potresov, kendi görüşünce bir "savunmacı" (yani Fransız-Rus türünü tanımaya yanaşmayan, ama Alman sosyal-şovenizmi için ricacı olan bir savunmacı), bir "yargıç" (yani marksist yöntemi herhangi bir önyargıya saplanmaksızın uygulamaya çalışan bir marksist) gibi davranan Kautsky'yle aynı görüşü paylaşmadığını söylüyor.

İşin aslında hem bay A. Potresov, hem Kautsky apaçık safsata yapıp ulusal liberal-işçi siyasetini savunarak, ana sorunlarda marksizme ihanet etmişlerdir. Bay A. Potresov ayrıntılar üzerine Kautsky'le tartışmaya girişerek, okurlarının dikkatini temel noktalardan uzaklaştırıyor. Bay Potresov'a

göre, İngiliz ve Fransız "demokrasileri"nin (yazar, işçi sınıfı demokrasisini kastediyor) savaş karşısındaki tutumu sorununa getirilen "çözüm", "bir bütün olarak iyi bir çözüm"dür (s. 69); bu demokrasiler, diyor Potresov, getirdikleri çözüm her ne kadar bilinçli olmasa da, "mutlu bir raslantı sonucu ulusal çözümle uyuşum halinde bulunduğuna" göre, "doğru davranmışlardır".

Bu sözlerin anlamı açıktır. Bay A. Potresov, İngiliz-Fransız perdesi ardında Rus şovenizmini savunuyor, Üçlü Anlaşma sosyalistlerinin kullandığı yurtsever taktikleri haklı gösteriyor. Bay Potresov, Kautsky'ye karşı çıkıyor, ama bir marksistin bir şoveniste karşı çıkması gereken biçimde değil, bir Rus şovenistin bir Alman şovenistine karşı çıkması biçiminde karşı çıkıyor. Bu eski, havi dökülmüş bir yöntemdir; ama belirtmek gerekir ki, bay A. Potresov sözlerinin açık ve yalın anlamını, olabildiği ölçüde sulandırıp karışık bir biçime sokmaya çalışıyor.

Bay A. Potresov'la Kautsky'nin üzerinde *görüş birliğinde* oldukları noktalar, işin özüdür. Örneğin, "bugünkü proletarya enternasyonalizmi, ülkenin savunmasıyla bağdaşır" (K. Kautsky, broşürün Almanca baskısında s. 34) görüşünde birleşiyorlar. Bay A. Potresov, "bir saldırıyla karşılaşan" ülkenin özel durumundan sözediyor. Kautsky, "halk, bir düşman istilasından korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmaz" diyor. "Eğer bir ülkenin insanları savaşa kendi hükümetlerinin değil, ama komşu devletin karanlık tasarımlarının neden olduğunu görürlerse —ve böyle bir düşünceyi basın, vb. yoluyla halka işlemeye çalışmayacak hangi hükümet vardır!— o zaman ... sınırları düşmana karşı savunma arzusu tüm halka yayılır... Öfkeye kapılan yığınlar, orduların sınırlara gönderilmesini engellemeye çalışanları öldürebilir." (K. Kautsky'nin 1911 yazısında, s. 33).

Bu, bütün sosyal-şovenistlerin temel düşüncesinin sözde marksist savunusudur.

Kautsky, hükümetin (ve burjuvazinin), kabahati bir başka ülkenin "karanlık tasarımları"na bağlayarak "halkı, nüfusu, yığınları" *aldatabileceğini* daha 1911'de açıkça görmüştür. Öyleyse akla gelen soru, böyle bir aldatmayı desteklemenin —savaş ödeneklerinden yana oy vermenin, konuşmanın, yazı yazmanın, vb.— enternasyonalizm ve sosyalizmle

bağdaşıp bağdaşmadığı, ulusal liberal-işçi siyasetiyle bir olup olmadığı sorusudur! Kautsky, bu sorunun yerine başka bir soruyu, yani "bireyler"in, kendi hükümetlerince aldatılan halk çoğunluğunun arzusuna karşı çıkarak "orduların gönderilmesini engellemeye çalışmaları"nın makul olup olmadığı" sorusunu koyduğu zaman, "savunmacı"nın en utanmazı, safsatacının en kötüsü gibi davranıyor. Sorun bu değil. İşin özü bu değil. Aldatılan küçük-burjuva, bu görüşün tersine inandırılmalı, aldatmaca, onlara açıkça gösterilmelidir. Bazan onlarla birlikte savaş alanına gitmek ve savaş deneyimiyle ayılmalarına kadar beklemek gerekli olabilir. Ama burada tartışma konusu olan şey, bu değildir; burada tartışılan şey, burjuvazinin "halkı" aldatmasına sosyalistlerin katılmasına göz yumulabilip yumulamayacağıdır. Kautsky'yle Potresov, bütün "Büyük" Devletlerin —İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'nın— hükümetleriyle burjuvazisinin "karanlık tasarımları"nın 1914 emperyalist savaşında eşit ölçüde payı ve sorumluluğu olduğunu pek iyi bildikleri halde, böyle bir aldatmacayı haklı gösteriyorlar. Örneğin 1912 Basle kararında, bu açıkça belirtilmiştir.

Hiç kuşku yok ki, "halk", yani küçük-burjuva yığınları ve aldatılmış bir bölük işçi, düşmanın "karanlık tasarımları" yollu burjuva masalına inanır. Ama sosyal-demokratlara düşen görev, bu aldatmacayla savaşmaktır, onu desteklemek değil. Savaştan çok önce, bütün ülkelerdeki tüm sosyal-demokratlar, Büyük Devletlerin *hepsinin* gerçekte, sömürgeler üzerinde egemenlik kurup genişletmeye, küçük ulusları ezmeye çalıştığını söylemişlerdir. Bu, Basle'da yinelenmiştir. Savaş, sömürgelerin paylaşılması ve öteki toprakların yağmalanması amacıyla sürdürülüyor; hırsızlar bozuşmuştur, böyle bir zamanda bazı hırsızların kötü durumda olduğunu söylemek utanmazca bir burjuva yalanıdır; böyle yapmak hırsızların çıkarını halkın ya da ata toprağının çıkarları gibi göstermek demektir. Savaşın zararını çeken halka *doğruyu* söylemeliyiz; doğru şudur ki, savaşan ülkelerin burjuvazisi ve hükümetleri devrilmedikçe, savaşın getirdiği acılar hiçbir biçimde savunulamaz. Galiçya'yı ya da Macaristan'ı boğazlamak *suretiyle* Belçika'yı savunmak "ata topraklarının savunulması" demek değildir.

Savaşları kınayan Marx da örneğin 1854-76'da olduğu

gibi, sosyalistlerin arzusuna karşın, savaş bir gerçeklik haline geldiği zaman, savaşan taraflardan birini tutmuştur. Kautsky'nin broşüründeki başlıca kozası ve dava da budur. "Enternasyonalizm"i, belli bir ülkede değil, ama *tüm dünyada*, proletaryanın çıkarları açısından savaştaki *hangi tarafın başarısının* daha istenir ya da daha az zararlı olduğunu bulmak diye anlayan bay Portesov'un tutumu da aynıdır. Savaş, diyor Potresov, hükümetler ve burjuvazi tarafından sürdürülmektedir; *hangi* hükümetin zaferinin dünya işçileri için daha az tehlikeli olduğuna karar vermek proletaryaya kalmış bir iştir.

Bu mantığın safsatası, tarihin geçmiş bir dönemini bugünün yerine koymasındadır. Kautsky'nin sözünü ettiği eski savaşların ana özellikleri şunlardı: (1) Eski savaşlar burjuva-demokratik reformların sorunlarıyla ve mutlakiyetin devrilmesi ya da yabancı baskısından kurtulmakla ilgiliydi; (2) sosyalist bir devrimin nesnel koşulları henüz olgunlaşmamıştı, *savaş öncesinde* hiçbir sosyalist, (1907) Stuttgart ve (1912) Basle kararlarının yaptığı gibi, savaştan "kapitalizmin düşüşünü hızlandırmak" üzere yararlanmanın sözünü edemezdi; (3) birbirine karşıt toplulukların *hiçbirinin* ülkesinde, savaşımda sınavdan geçmiş, geniş yığınlara seslenebilecek, güçlü hiçbir sosyalist parti yoktu.

Sözün kısası, birbirine düşman ülkelerin hükümetleriyle burjuvazilerine karşı herhangi bir genel proletarya hareketinden sözetme olanağının bulunmadığı bir dönemde Marx'ın ve marksistlerin, *hangi* burjuvazinin üstün gelmesinin dünya proletaryası için daha az zararlı (ya da daha yararlı) olacağını saptamakla yetinmelerinde şaşılacak bir şey yoktur.

Savaştan uzun zaman önce ve dünya tarihinde ilk kez, şimdi savaşmakta olan ülkelerin sosyalistleri biraraya gelmişler ve savaştan "kapitalizmin düşüşünü hızlandırmak" için yararlanacaklarını ilan etmişlerdir (1907, Stuttgart kararı). Başka deyişle, "düşüşü hızlandıracak", yani sosyalist bir devrime yol verecek nesnel koşulların olgunlaştığını kabul etmişlerdir. Bu demektir ki, onlar, hükümetleri bir devrimle tehdit etmişlerdir. (1912) Basle kararında ise, Komüne ve Ekim-Aralık 1906'ya[53] yani iç savaşa değinerek, aynı şeyi daha açıkça belirtmişlerdir.

Hükümetleri devrimle korkutmuş ve proletaryayı devrim yapmaya çağırmış olan sosyalistler, savaş patladığı zaman yarım yüzyıl önce olup bitenleri öne sürmeye başlamışlardır; bugün de hükümetlere ve burjuvaziye gösterilen sosyalist desteği haklı çıkarmaktadırlar. Marksist Gorter, Felemenk dilinde yayınlanan *Emperyalizm, Dünya Savaşı ve Sosyal-Demokrasi* başlıklı broşüründe Kautsky türünden "radikaller"i söze gelince yiğit, işe gelince hain olan 1848 liberalleriyle karşılaştırırken (s. 84) yerden göğe haklıdır.

Onlarca yıldan beri, Avrupa sosyalizmi içinde, devrimci sosyal-demokratlar ile oportünistler arasında bir çatışma süregelmiştir. Bunalım şimdi tepe noktasındadır. Savaş, çıbanı patlatmıştır. En resmî partiler, "kendi" burjuvazilerinin ayrıcalıklarını ve *onların* sömürgelere sahip olma, küçük ulusları ezme, vb. ayrıcalıklarını savunan ulusal liberal-işçi politikacıları önünde boyun eğmişlerdir. Hem Kautsky, hem Potresov, ulusal liberal-işçi siyasetini, proletaryanın gözleri önüne serecek yerde, savunmakta ve haklı göstermektedirler. Sosyal-şovenistlerin safsatalarının özü işte budur.

Bay A. Potresov "Stuttgart formülünün ilke olarak savunulamazlığı"nı söyleyerek dikkatsizce baklayı ağzından çıkarıvermiştir (s. 79). Buna ne buyrulur? Proletarya için açık dönekler, kendini gizleyenlerden yeğdir. Devam edin bay A. Potresov; Stuttgart'la Basle'ı yadsımak, daha dürüst bir tutumdur.

Diplomat Kautsky, bay A. Potresov'dan daha düzenbazdır; Stuttgart'la Basle'ı yadsımıyor. Kautsky'nin yaptığı şey, yalnızca —"yalnızca"!— Basle bildirisini, devrimle ilgili her şeyi *atlayarak* aktarmaktır. Sansür, mavi kalemini hem Potresov, hem Kautsky için kullanıyor olabilir mi? Gerek Potresov, gerek Kautsky, devrimden, ancak sansürün izin verdiği ölçüde sözetmeğe hazır görünüyorlar.

Potresov'la Kautsky'nin ve yandaşlarının, Stuttgart ve Basle kararlarının yerine şöyle bir şey konmasını önereceklerini umalım: "Çabalarımıza karşın savaş patlarsa dünya proletaryası açısından, neyin, onun yararına olduğuna karar vermeliyiz: Hindistan'ı İngiltere yağmalarsa mı daha iyi olur, yoksa Almanya yağmalarsa mı; Afrika'nın zencilerine 'ateş suyu'nun, nasıl kullanılacağı öğretilip Fransızlar tarafından soyulurlarsa mı daha iyi olur, yoksa Almanlar tara-

fından soyulurlarsa mı; Türkiye, Avusturya ile Almanya tarafından mı ezilirse daha iyi olur, yoksa İngiliz-Fransız-Rus ittifakı tarafından ezilirse mi; Almanlar Belçika'yı boğazlarsa mı iyi olur, yoksa Ruslar Galiçya'yı boğazlarlarsa mı; Çin, Japonlar tarafından mı bölünürse iyi olur, yoksa Amerikalılar tarafından mı", vb..

Sotsial-Demokrat, n° 41,
1 Mayıs 1915

Collected Works,
vol. 21, s. 183-187.

EĞER kendi enternasyonalizminin ciddiye alınmasını istiyorsa, *Naşe Slovo*'nun, hiç değilse belli bir programla ortaya çıkması gerektiğini daha önce belirttik (*Sotsial Demokrat*, n° 41'e bakınız).* Sanki bizi yanıtlıyormuşcasına, *Naşe Slovo*, n° 85'te (Mayıs 9), Paris'teki yazıkuruluyla yazarlarının yaptığı toplantıda kabul edilen bir kararı yayınladı. İlgili açıklamada, "yazıkurulunun iki üyesi, kararın genel içeriğiyle görüş birliğinde olmakla beraber, partinin Rusya'daki iç siyasetine ilişkin örgütsel yöntemler konusunda karşı görüşte olduklarını belirten bir not sunacaklarını belirttiler." deniyor. Bu karar, siyasal şaşkınlığın ve beceriksizliğin en dik-

* Collected Works, vol 21, s. 188-191. –*Ed.*

kate değer belgelerinden biridir.

Kararda, enternasyonalizm sözcüğü birçok kez yineleniyor; "sosyalist ulusalcılığın her türlüsüyle hiçbir ideolojik bağlılık içinde bulunulmadığı" belirtiliyor; Stuttgart ve Basle kararlarından alıntılara yer veriliyor. Niyetler çok halis, hiç kuşku yok, ama — kapitalizmin düşmanı olmak için nasıl ki, kapitalist sömürünün bütün türlerinin tam bir listesine sahip olmak gereksiz ve olanaksızsa, sosyal-ulusalcılığın yaşayan "bütün" türlerinden "tam bir" ayrılık da olanaksız ve gereksiz olduğundan, bu yalnızca bir laftır. Oysa sosyal-ulusalcılığın bellibaşlı türleriyle, örneğin Plehanov'unkiyle, Potresov'unkiyle (*Naşe Dyelo*), Bundunkiyle, Akselrod'unkiyle ve Kautsky'ninkiyle açık ve hiçbir yanılgıya yer bırakmayacak bir çizgiyle ayrılmış olmak gerekli ve olanaklıdır. Karar çok fazla vaadde bulunuyor, ama hiçbir şey vermiyor; bütün türlerle tam bir ayrılık tehdidini savuruyor, ama hiç değilse bellibaşlı türleri açıkça, adlarını vererek anmaktan korkuyor.

Britanya parlamentosunda, bir üyeyi adıyla anmak kabalık sayılır. Hangi çevredense, o çevrenin "soylu lordu"ndan ya da "sayın üye"sinden sözedilir. Bu *Naşe Slovo* mensupları ne de İngiliz hayranıymış, ne de çıtkırıldım diplomatmış meğer! Okurlarına, düşüncelerini saklayan formülleri sunarken, çok nazikler ve sorunun özünden büyük bir zarafetle sıyrılıveriyorlar. "Devrimci enternasyonalizmin ilkelerini ... uygulayan" bütün örgütlerin "dostluğu"ndan (Turgenyev'in karakterlerinden birinin deyişiyle "canlı Guizot")[84] sözediyorlar, ama bu ilkeleri uygulamayanlara "dostluk" gösteriyorlar.

Naşe Slovo'cuların, ne kadar çok ciddiyetle ilan ederlerse, uygulamaya o kadar az istekli ve o kadar az muktedir oldukları "ideolojik ayrılık" sosyal-ulusalcılığın kökeninin *nerede* olduğunu, gücünün *kaynağını* ve onunla savaşın *yollarını* pek iyi gösteriyor. Sosyal-ulusalcılar, sosyal-ulusalcı olduklarını söylemezler, kendilerine bu adı vermezler. Takma bir adın ardına gizlenmek, emekçi yığınları aldatmak, oportünizmle olan bağlantılarının izlerini örtmek, ihanetlerini, yani işin aslında burjuvazinin yanında yer almış, hükümetlerle ve genel kurmaylarla ittifak kurmuş olmalarını saklamak için kırk büklüm olurlar, olmak zorundalar. Bu ittifak

temeline dayanan, önemli noktaları denetleyen sosyal-ulusalcılar, sosyal-demokratlar arası "birlik" çığlığını atmakta, oportünizme karşı duranları bölücü eğilimler taşımakla suçlamakta başı çekiyorlar. Örneğin Alman Sosyal-Demokrat Partisi yönetim kurulunun (*Vorstand*) yayınladığı ve *gerçek* bir enternasyonalizmden yana olan gazeteleri — *Lichtstrahlen*[85] ve *Die Internationale*—[86] hedef alan son resmî genelgesini düşünün. Bu gazeteler devrimciler arasında "dostluk"tan ya da "sosyal, ulusalcılığın her türüyle tam bir ayrılık"tan sözetmek zorunda değildiler; ayrılıktan hemen sonra ortaya çıktılar ve öyle bir yolda davrandılar ki, oportünistlerin "her türlüsü" çılgınca feryatlar attı, böylece de oklarının nasıl tam hedefi bulunduğunu tanıtladı.

Peki ya *Naşe Slovo*?

Bu gazete, bir yandan sosyal-ulusalcılığa başkaldırıyor, ama burjuva akımının (Kautsky gibi) en tehlikeli savunucularının maskesini düşürmeyi başaramadığı için de bir yandan sosyal-ulusalcılığın önünde iki büklüm duruyor. Bu gazete oportünizme karşı savaş ilan etmiş değil, tam tersine, bu konuda susuyor. Bu gazete, sosyalizmi, yüzkarası yurtseverlik prangalarından kurtarmak için hiçbir adım atmamış, ya da adım atma niyetinde olduğunu göstermemiştir. Ne burjuvaziye yanaşanlardan kopmanın, ne de onlarla birleşmenin zorunlu olduğunu öne sürerek *Naşe Slovo* gerçekte oportünistlere teslim olmuştur; bu arada öyle ince bir harekette bulunmuştur ki, bu hareketiyle oportünistleri o korkunç öfkesiyle tehdit ettiği düşünülebileceği gibi, onlara el ettiği de düşünülebilir. Sol sözlerle ılımlı pratiğin karmasını çok iyi değerlendirmeyi bilen gerçekten becerikli oportünistler, *Naşe Slovo*'nun kararını yanıtlamak zorunda kalsalardı, büyük bir olasılıkla, yazıkurulundaki iki üyenin söylediğine benzer şeyler söylerler, yani kararın "genel içeriği"yle görüş birliğinde olduklarını belirtirlerdi (çünkü onlar sosyal-ulusalcı değildirler, oh hayır!); "partinin iç siyasetine ilişkin örgütsel yöntemler"e gelince, vakti gelince bu konudaki "karşı görüş"lerini sunacaklardır. Tavşanla birlikte kaçıyorlar, tazıyla birlikte kovalıyorlar.

Ne var ki, *Naşe Slovo*'nun ince diplomasisi, iş Rusya'ya gelince iflas ediyor.

"Önceki dönemin koşulları altında Rusya'da partinin bir-

liğinin olanaksız olduğu görülmüştür" diyor *Naşe Slovo*'nun kararı. Bu sözler, emekçi sınıfı partisinin yasalcılıktan yana olan bir tasfiyeciler topluluğuyla birleştirilmesinin olanaksız olduğu görülmüştür, diye anlaşılmalıdır. Bu, tasfiyecileri kurtarmak amacıyla kurulan Brüksel blokunun çöktüğünün dolaylı yoldan itirafıdır. *Naşe Slovo*, bu çöküşü açıkça kabul etmekten, bu çöküşün nedenlerini işçilere açıkça söylemekten neden korkuyor? Blokun çöküşü, onun tüm üyelerince izlenen siyasetin yanlışlığını tanıtladığı için değil mi bu korku? *Naşe Slovo*, sosyal-ulusalcılığın (hiç değilse) iki "türü"yle, yani Brüksel blokunu ölümden sonra yeniden diriltme umudunu basına yaptıkları açıklamalarda dile getiren bundcularla ve hazırlık komitesiyle (Akselrod) "dostluğu"nu sürdürmek istediği için değil mi bu korku?

"Yeni koşullar ... eski grupların etkinliğini yokediyor..."

Doğru olan tam tersi değil mi? Tasfiyeciliği ortadan kaldırmak şöyle dursun, yeni koşullar, her türlü kişisel yalpalamalara ve cephe değiştirmelere karşın, tasfiyeciliğin asıl çekirdeğini (*Naşa Zarya*) sarsmadı bile. Bu çekirdek tasfiyeci oluşunun yanısıra bir de sosyal-ulusalcı haline geldiğine göre, yeni koşullar bu çekirdekle olan ayrılıkları daha da artırıp derinleştirdi. *Naşe Slovo*, çok tatsız bulduğu tasfiyecilik sorunundan kaçınıyor; yeni eskiyi baltalıyor, diye iddia ediyor, ama *eski* tasfiyeciliğin *eli altındaki yeni alandan*, sosyal-ulusalcılıktan sözetmiyor. Ne gülünç bir aldatmaca! *Naşa Zarya* için bir şey söyleyecek değiliz, çünkü artık o bir hiçtir; *Naşe Dyelo* için de bir şey söylemeyeceğiz, çünkü Potresov, Çerevanin, Maslov ve hempası, siyasal anlamda kundak çocuğundan farksızdırlar. Dinleyin bakın:

"Daha önce ortaya çıkan hizipler ve hizip gruplarının, bugünkü geçiş döneminde bile, ileri işçilerin birleştirilmesinde, mükemmel olmasa da tek merkez (!) oluşu karşısında *Naşe Slovo*, enternasyonalistleri birleştirme çabalarının, gazetenin doğrudan ya da dolaylı biçimde, eski gruplardan birine teslim olmasını ya da gazetedeki yazarların eski gruplardan birine siyasal bakımdan karşıt olan ayrı bir grupla yapay olarak birleştirilmesini kapsamadığı görüşündedir."

Bu ne demek oluyor? Nasıl anlaşılmalıdır? Yeni koşulların, eski grupları zayıflattığını *gözönüne alarak* eski grupları gerçek *tek bir* grup olarak tanıyorlar. Yeni koşulların, tas-

fiyeci ilkeler üzerinde değil, ama enternasyonalist ilkeler üzerinde yeni bir gruplaşmayı gerektirdiğini *gözönünde alarak* enternasyonalistlerin şu ya da bu yolda birleşmesini "yapay"dır diye reddediyorlar. Bu, siyasal iktidarsızlığın doruğudur!

Enternasyonalizm hakkında 200 gün boyunca yaptığı propagandadan sonra *Naşe Slovo*, tam bir siyasal iflasa sürüklendiğini kabul etmiştir. *Naşe Slovo* en eski gruplardan birine "teslim olmayı" (Neden bu korku-dolu "teslim olma" sözcüğü? Neden "katılma", "destekleme", "dayanışma" değil?), ne de yeni grup yaratılmasını istiyor. Tasfiyeci gruplarda, eskisi gibi yaşamaya devam edeceğiz, diyor; bir yandan onlara "teslim olacağız", ama bir yandan da *Naşe Slovo*'yu ayazının çıktığı kadar bağıran bir yafta olarak kullanacağız ya da onu, enternasyonalist lafebeliğinin yeşili bol bahçeleri boyunca uzanan bir gezi yeri gözüyle göreceğiz, diyor. *Naşe Slovo*'nun yazarları yazmaya, okurları da okumaya devam edecek.[87]

İkiyüz günden beri bu insanlar enternasyonalistleri birleştirmekten sözediyorlardı. Sonunda hiçkimseyi, hatta kendilerini, yani *Naşe Slovo* yazıkurulu üyelerini bile birleştiremediklerini gördüler ve birleşmenin "yapay" olduğunu ilan ettiler. Potresov, bundcular ve Akselrod için ne teşvik, ne teşvik! Ve işçileri nasıl da ustaca kandırmak! Yüzeyden bakınca, gerçekten hiçbir hizbe kapılanmamış, eski, yıpranmış grupların üstüne çıkmayı bilmiş bir *Naşe Slovo*'dan gelen ve yankı yapan enternasyonalist sözler. Gerçekteyse "tek" birlik noktası, eski gruplardır.

Naşe Slovo'nun, şimdi itiraf ettiği ideolojik ve siyasal iflası bir raslantı değildir, güçlerin tuttuğu gerçek safları boş yere umursamamaya çalışmanın kaçınılmaz sonucudur. Rusya'daki işçi sınıfı hareketi içinde bu saflaşma, kendisini, tasfiyeci ve sosyal-yurtsever bağnaz eğilimin (*Naşe Dyelo*), Ocak 1912 konferansıyla yeniden canlandırılan,[88] dördüncü Duma için yapılan seçimlerde, işçilerin bulunduğu seçim çevrelerinde güçlenen, 1912-1914 arasında yayınlanan pravdacı gazeteler aracılığıyla pekiştirilen ve Dumada Rus sosyal-demokrat grubunca temsil edilen Marksist Sosyal-Demokrat İşçi Partisine karşı girişilen savaşımda ortaya koymuştur. Bu parti, daha az burjuvaca olmayan bağnaz

sosyal-yurtseverlikle dövüşerek, burjuva tasfiyecilik eğilimiyle savaşımını *sürdürmüştür*. Bu partinin, partimizin tuttuğu yolun doğruluğu, Avrupa savaşının büyük ve tarihsel deneyimiyle ve *Naşe Slovo*'nun zayıf, çelimsiz hiziplerüstü binbirinci birleştirme deneyimi çabasıyla doğrulanmıştır. Bu çaba tam bir bozgunla sonuçlanmış ve Bern konferansının "platonik" enternasyonalistlere* ilişkin kararını (*Sotsiyal-Demokrat*, n° 40) doğrulamıştır.

Gerçek enternasyonalistler, ne (tasfiyeci olduğunu işçilerden saklayan) eski tasfiyeci gruplarda kalmayı, ne de grupların dışında olmayı isteyeceklerdir. Gerçek enternasyonalistler bizim partimize geleceklerdir.

Sotsial-Demokrat, n° 42,
21 Mayıs 1915

Collected Works,
vol. 21, s. 194-198.

* Bkz: *Collected Works*, vol. 21, s. 163-164. –*Ed.*

SOSYAL-ŞOVENİZME KARŞI SAVAŞ ÜZERİNE

BU güncel sorunla ilgili en son ve en ilgi çekici malzeme, bu yakınlarda Bern'de yapılan Sosyalist Kadınlar Enternasyonal konferansından[89] geldi. Okurlar, aşağıda, konferans çalışmalarına ait bir yazı ve biri onaylanan öteki reddedilen iki karar taslağının metnini bulacaklardır. Bu yazıdaysa, sorunun yalnızca bir yönünü tartışmak istiyoruz.

Kadın örgütlerinin, hazırlık komitesine atadıkları temsilciler, Hollanda'daki Troelstra Partisinin kadın üyeleri, aşırı sol eğilimler taşıdığı öne sürülen *Berner Tagwacht*'a karşı olan İsviçre örgütünden gelen kadınlar, sosyal-şovenist görüşe kapılandığı bilinen resmî partiyle önemli noktalarda görüş ayrılığı içinde olmak istemeyen Fransız temsilci, barışseverlikle devrimci proleter taktikleri birbirinden açık-

seçik ayırma görüşüne karşı olan İngiliz kadınlar, evet hepsi, bir karar taslağı üzerinde, "sol" Alman sosyal-demokrat kadınlarıyla birleştiler. Bizim partimizin merkez yönetim kuruluyla bağlantılı kadın örgütlerinin temsilcileri ise, şimdilik *bu* tür bir blok içinde olmaktansa, o bloktan soyutlanmayı yeğ tutarak, onlarla aynı görüşte olmadılar.

Bu görüş ayrılığının özü, aslı nedir? Bu çatışmanın genel siyasal anlamı nedir, hangi ilkelerle ilgisi vardır?

Oportünistlerle sol-kanadın bir kesimini birleştiren orta yolcu karar taslağı ilk bakışta, ilke yönünden çok doğru ve uygun gibi görünüyor. Savaşın, emperyalist bir savaş olduğu ilan ediliyor, "ata topraklarını savunma" görüşü kınanıyor, işçiler yığın gösterileri düzenlemeye çağrılıyor, vb., vb.. Bizim karar taslağımızın *yalnızca* "ihanet", "oportünizm", "burjuva hükümetlerinden çekilme", vb. gibi bazı sert *sözlerde* farklılık gösterdiği sanılabilir.

Bizim partimizin merkez yönetim kuruluyla bağlantılı kadın örgütleri temsilcilerinin çekilmesine yöneltilecek eleştirilerin bu görüşe dayanacağına kuşku yoktur.

Ne var ki, salt "resmî olarak" şu ya da bu doğruyu kabul etmekle yetinmez ve sorunun üzerine daha dikkatle eğilirsek, bu tür bir eleştirinin temelsiz olduğunu göreceğiz.

Konferansta, savaşa ve Enternasyonalin ödevlerine ilişkin iki dünya görüşü, iki değerlendirme, proletarya partilerinin güttüğü iki taktik çarpışmıştır. Görüşlerden biri, Enternasyonalin çökmesi diye bir şey olmadığı, şovenizmden sosyalizme dönülmesini önleyecek derin ve ciddi engeller bulunmadığı, oportünizm diye güçlü bir "iç düşman" olmadığı, oportünizm yoluyla sosyalizme doğrudan ve açıktan açığa ihanet edilmediği kanısındadır. Bundan çıkarılacak sonuç şöyle ifade edilebilir: Hiç kimseyi suçlamayalım, Stuttgart ve Basle kararlarını ihlal edenleri "affedelim", yalnızca izlenen yolun daha solda olması ve yığınların kitlesel gösterilere çağrılması gerektiğini salık vermekle yetinelim.

Öteki görüş, yukarıda sıralanan noktaların herbirinde tam karşıt inançtadır. Proletaryanın davası için, oportünistlere ve sosyal-şovenistlere karşı parti içi *diplomasinin* sürdürülmesinden daha zararlı, daha felaketli bir şey yoktur. Çoğunluğun benimsediği karar taslağı, oportünist delegelerle günümüzün resmî partilerine bağlı olanlarca, salt diplo-

ması ruhuyla dolu olduğu için kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Böyle bir diplomasi, *bugün için* resmî sosyal-yurtsever bağnazların önderlik ettiği emekçi yığınları aldatmak amacıyla kullanılıyor. Emekçi yığınların kafasına, kesinlikle hatalı ve zararlı bir görüş yerleştirilmeye çalışılıyor. Bu görüş, günümüzdeki sosyal-demokrat partilerin, bugünkü yöneticileriyle, hatalı bir rotadan doğru bir rotaya *geçebilecekleri* görüşüdür.

Oysa, iş hiç de böyle değil. Bu çok kötü ve zararlı bir düştür. Günümüz sosyal-demokrat partileri ve bu partilerin yöneticileri, tutumlarını doğru-dürüst değiştirme gücünde *değildirler. Pratikte* her şey, eskisi gibi kalacaktır; çoğunluğun benimsediği karar taslağında dile getirilen "sol" dilekler, masum dilekler olarak kalacaktır; Troelstra partisine bağlı olanlarla bugünkü Fransız partisi yönetimi böyle bir karar taslağına oy verirken, bunun böyle olacağını, yanılmaz bir siyasal içgüdüyle pek iyi biliyorlardı. Yığınların gösteriye girişmelerini isteyen bir çağrı, ancak günümüz sosyal-demokrat partilerince en canlı, en yürekten bir biçimde desteklenirse, ciddi ve pratik bir önem kazanabilir.

Kişi böyle bir desteği umabilir mi? Apaçık belli bir şey ki, hayır! Böyle bir çağrıyı, bugünkü parti yöneticilerinin desteklemeyeceğini, tam tersine, inatçı (ve daha çok *kapalı*) bir dirençle karşılayacağını herkes biliyor.

Eğer bu durum işçilere açıkça söylense, *gerçeği* bilecekler; bilecekler ki, "sol" dileklere *geçerlik* kazandırmak için, sosyal-demokrat partilerin tutumunda köklü bir değişiklik gereklidir; bilecekler ki, oportünistlerle onların "merkezci" dostlarına karşı çok inatçı bir savaşım vermek gereklidir. Bugün için işçiler "sol" dileklerle yatıştırılmışlardır, ama konferans, eğer bu dileklere geçerlik kazandıracaksa, kendisiyle savaşılması gereken fenalığı açıkça ve yüksek sesle ortaya koymaya *yanaşmamıştır.*

Günümüzde sosyal-demokrat partilerde şovenist bir siyaset güden diplomat önderler, çoğunlukça benimsenen kararın zayıflığını, kararsızlığını ve yeter ölçüde aydınlık olmayışını çok iyi kullanacaklardır. Kurnaz parlamenterler oldukları için, rolleri aralarında bölüşeceklerdir: Bazıları, Kautsky ve hempasının "ciddi" kanıtlarının yeterince değerlendirilmediğini ve çözümlenmediğini, bu nedenle daha

geniş bir toplulukta tartışılması gerektiğini söyleyecekler, ötekilerse şöyle diyecektir: "Troelstra ve Guesde-Sembat partilerine bağlı kadınlar sol-kanat Alman kadınlarla anlaşabildiklerine göre, biz, arada kökü derinlere dalmış herhangi bir farklılık yoktur derken haklı değil miymişiz?"

Kadınlar konferansı, Scheidemann'ın, Haase'nin, Kautsky, Vandervelde, Hyndman, Guesde, Sembat, Plehanov ve ötekilerin, işçi yığınlarının uyanıklığını körletmelerine yardım etmemeliydi. Tam tersine, konferansın işçileri ayağa kaldırmayı denemesi ve oportünizme karşı kesin bir savaş ilan etmesi gerekirdi. Ancak ve ancak bu durumda, yukarda anılan "önderler"in "reform" yapması umuduna belbağlamakla kalınmazdı; sonuç ancak o zaman, kuvvetlerin, güç ve sert bir savaşım için biraraya toplanması yolunda olabilirdi.

Oportünistlerle "merkezciler"in Stuttgart ve Basle kararlarını nasıl ihlal ettiklerini düşünün. İşin *canalıcı* noktası buradadır. Gerçekte ne olup bittiğini diplomasiye sapmaksızın, açıkça gözlerinizin önünde canlandırmaya çalışın.

Savaşı önceden kestirdiği için Enternasyonal toplanıyor ve eğer savaş patlak verirse, "*kapitalizmin çöküşünü hızlandırmak için*" çalışmaya, *komün* ruhuyla, *Ekim ve Aralık 1905* ruhuyla (Basle kararının sözleri bunlar) çalışmaya, "bir ülkenin işçilerinin öteki ülke işçilerini kurşunlaması"nı bir "*suç*" sayma ruhuyla çalışmaya oybirliğiyle karar veriyor.

Burada enternasyonalist, proleter ve devrimci bir ruhun eylem çizgisi çok açık biçimde gösterilmiştir. Bu açıklık, yasallık çerçevesinde kalarak geliştirilemez.

Sonra savaş patlıyor — Basle'da öngörülen doğrultuda bir savaş. Resmî partiler tam ters bir anlayışla davranıyorlar, enternasyonalistler gibi değil, ulusalcılar gibi, proleter bir yolda değil, burjuva yolda, devrimci doğrultuda değil, ultra oportünizm doğrultusunda davranıyorlar. Eğer işçilere, bunun sosyalist davaya tepeden tırnağa *ihanet* olduğunu söylersek, Kautsky ve Akselrod*vari* tüm kaçamak ve bahaneleri, tüm safsatayı reddetmiş oluruz. Fenalığın çapını ve gücünü açıkça gösteririz; bu fenalıkla uzlaşma değil, ama ona karşı bir savaş verme çağrısında bulunuruz.

Peki ya çoğunluk kararı? Karar, hainler için en ufak bir kınama sözü, ya da oportünizm hakkında tek söz söylemiyor, yalnızca Basle kararında belirtilmiş görüşleri *yinele-*

mekle yetiniyor. İnsan ciddi herhangi bir şey olmadığını ya da yalnızca eski kararın *yinelenmesini* gerektiren ufak ve raslantı türünden bir yanlışlık yapıldığını veya bir ilke anlaşmazlığı değil, üzeri *yeniden kağıtlanıp kapatılabilecek,* ufak, ilgisiz bir anlaşmazlık olduğunu düşünebilir!

Bu, Enternasyonalin kararlarıyla, işçilerle açıktan açığa *alaydır.* İşin doğrusu, sosyal-şovenistler, pratikte hiçbir değişiklik olmasa, yalnızca eski kararların *yinelenmesiyle* yetinilmesini çok isterler. Bu, gerçekte, bugünkü partilerin çoğunun sosyal-şovenist yandaşları için, açıkça söylenmemiş, ikiyüzlü bir tutumla örtülmüş bir *aftır.* Bu yolu izleyerek yalnızca sol sözlerle yetinmek isteyen birçok kişi bulunduğunu biliyoruz. Ne var ki, onların tuttuğu yol bize göre değildir. Biz *daha başka* bir yol tuttuk ve o yolda yürümeyi sürdüreceğiz; biz, işçi sınıfı hareketine yardım etmek ve oportünizme ve sosyal-şovenizme karşı uzlaşmaz bir anlayış içinde, işçi sınıfı partisinin *gerçek* kuruluşunu sağlamak istiyoruz.

Alman kadın temsilcilerin bir bölüğü, tek bir parti içinde, adını da koyalım, kendi partileri içinde şovenizme karşı savaşımın gelişme *temposuna* ilişkin nedenlerle, çok açık bir karardan korku duymuş görünüyor. Böyle bir gerekçe apaçık görünüyor ki, yersiz ve yanlıştır. Çünkü Enternasyonal kararı, *tek tek* ülkelerdeki sosyal-şovenizme karşı savaşımın somut koşullarıyla ya da savaşımın hızıyla meşgul olmuş değildir. Olamazdı da... Nedenine gelince, bu konuda partilerin özerkliği tartışma kabul etmez. Sosyal-demokrat çalışmanın hangi yönünde ve niteliğinde olursa olsun sosyal-şovenizmle bağların bir daha geri dönülmeyecek biçimde koparıldığına ilişkin, enternasyonal bir açıklama gerekliydi. Böyle yapmak varken, çoğunluk, kararı, eski bir hatayı, İkinci Enternasyonalin, oportünizmi ve sözle eylem arasındaki açıklığı diplomatik bir biçimde örtme hatasını bir kez daha yineledi. Yeniden belirtiyoruz: *Bu*, bizim girmeyeceğimiz yoldur.

Sotsial-Demokrat'ın *Eki*,
n° 42, 1 Haziran 1915

Collected Works,
vol. 21, s. 199-203.

YANLIŞ BİR BAYRAK ALTINDA
[PARÇA]

BURJUVA ulusal kurtuluş hareketleri döneminde iki ülkenin savaş halinde olduğunu düşünelim. Bugünkü demokrasi açısından hangi ülkenin başarı kazanmasını dilemeliyiz? Apaçık ortada olan bir gerçek ki, başarısı, burjuvazinin kurtuluş hareketine daha büyük bir hız verecek, o hareketin gelişmesini daha çabuklaştıracak, feodalizmi daha kesinlikle yıkacak olan ülkenin başarı kazanmasını dilemeliyiz. Varsayımımızı biraz daha ileri götürelim ve nesnel tarihsel durumun *belirleyici* özelliğinin değiştiğini, ulusal kurtuluş için çaba gösteren sermayenin yerini, enternasyonal, gerici ve emperyalist mali sermayenin aldığını düşünelim. Ülkelerden birincisi Afrika'nın dörtte-üçüne, buna karşılık ikincisi dörtte-birine sahiptir, diyelim. Bu iki ülke arasındaki sava-

şın nesnel nedeni, Afrika'nın yeniden bölüşülmesidir. Taraflardan hangisinin başarılı olmasını dilemeliyiz? Daha önceki değerlendirme ölçütüne artık sahip olmadığımıza göre, soruyu eskisi gibi koymak saçma olur. Ne onlarca yıla yayılmış bir burjuva kurtuluş hareketi vardır ortada, ne de feodalizmin uzunca bir çürüme süreci. Bu durumda, Afrika'nın dörtte-üçü üzerindeki "hakkını" yeniden vurgulasın diye birinci ülkeye yardım etmek, ya da bu dörtte-üçü ele geçirsin diye (birinci ülkeden daha hızlı bir iktisadi gelişme olsa bile) ikinci ülkenin yardımına koşmak, bugünkü demokrasiye düşen bir görev değildir.

Bugünkü demokrasi, ancak, ne birinci ne ikinci emperyalist burjuvaziye katılmaz, her iki tarafın da aynı ölçüde kötü olduğunu belirtir ve emperyalist burjuvazinin bütün ülkelerde yenilmesini dilerse, kendine ihanet etmemiş olur. Bunun dışındaki herhangi bir karar, gerçekte ulusal-liberal nitelikte bir karar olacak, gerçek enternasyonalizmle hiçbir ortak yanı bulunmayacaktır.

1915 Ocak ayından önce yazıldı. İlk kez 1917'de, Moskova'daki *Priliv* Yayınevi'nin İlk *Derleme* sinde yayınlandı.

İmza: *N. Konstantinov*

Collected Works, vol. 21, s. 143-144.

SOSYALİSTLER için önce (*immediate*) bir hareket programı olarak barış sorunu ve onunla ilişkili olarak barış koşulları sorunu, evrensel bir ilgi görüyor. Sorunu, alışılagelen küçük-burjuva ulusal görüş açısından değil, ama gerçekten proleterce ve enternasyonalist açıdan ortaya koyma çabalarından ötürü *Berner Tagwacht*'a şükran borçluyuz. n° 73'te ("*Friedenssehnsucht*"), barışı arzu eden Alman sosyaldemokratların, junker* hükümetinin siyasetiyle ilişkiyi kesmelerine (*sich lossagen*) ait başyazı notu mükemmeldi. Yoldaş A. P.'nin, barış sorununu küçük-burjuva görüş açısından çözümlemek için boşuboşuna uğraşan "aciz laf cambazları-

* Genç Alman soylu, Prusya aristokrasisinin genç üyesi. Buradaki anlamı gerici aristokrat. –Ç.

nın kendini beğenmiş davranışları"na (*Wichtigtuerei machtloser Schönredner*) yönelttiği saldırı da (n° 73 ve 75) mükemmeldi.

Bu sorunun sosyalistler tarafından nasıl sunulması gerektiğini görelim. Barış sloganı, ya belli barış koşullarıyla ilişkili olarak ya da herhangi bir koşulla ilişkisi olmaksızın, belli bir tür barış için değil, ama genel olarak barış için (*Frieden ohne weiters*) savaşım olarak öne sürülebilir. İkinci durumda, açıkça görüldüğü gibi, slogan yalnızca sosyalist olmamakla kalmıyor, aynı zamanda içerik ve anlamdan da tüm olarak yoksun bulunuyor. İnsanların çoğu, kesinlikle, genel olarak barıştan yanadır; Kitchener, Joffre, Hindenburg ve Kanlı Nikola da bunlar arasındadır, çünkü *herbiri* savaşın sona ermesini istiyor. Ama güçlük şurada ki, herbirinin öne sürdüğü barış koşulları, emperyalist (yani öteki halkları ezici ve yağmalayıcı) ve "kendi" ulusunun yararına olan koşullar. Birbirine karşıt olan iki sınıfı, iki siyasal çizgiyi, en farklı şeyleri "birleştirici" bir formül yardımıyla *uzlaştırma* amacını güden *değil*, ama yığınların, propaganda ve uyarma yoluyla, sosyalizmle kapitalizm (emperyalizm) arasındaki kapatılamaz farklılığı görebilmelerini sağlayacak sloganlar ortaya atılmalıdır.

Sözü sürdürelim: Başka başka ülkelerin sosyalistleri, belli barış *esasları* üzerinde birleştirilebilirler mi? Eğer bu olursa, sözkonusu esaslar, kuşkusuz, bütün ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını ve her türlü "toprak ilhakı"nın, yani kendi kaderini tayin hakkını ihlal edici girişimlerin reddini de içermelidir. Ne var ki, eğer kendi kaderini tayin hakkını yalnızca bazı *uluslar* için kabul ederseniz, o zaman belli bazı ulusların *ayrıcalıklarını* savunuyorsunuz, yani siz bir ulusalcı ve emperyalistsiniz, sosyalist değilsiniz, demektir. Yok eğer bu hak *bütün* uluslar için tanınıyorsa, o zaman örneğin yalnızca Belçika'yla yetinemezsiniz; hem Avrupa'daki (Britanya'da İrlandalılar, Nice'de İtalyanlar, Almanya'da Danimarkalılar, Rusya nüfusunun yüzde 57'si, vb.) hem *Arupa'nın dışındaki* ulusları, yani bütün sömürgeleri, *bütün* ezilen halkları dikkate almanız gerekir. Yoldaş A. P. onları bize çok iyi anımsatmıştır. Britanya, Fransa ve Almanya'nın toplam nüfusu yüzelli milyon kadardır. Oysa onların baskı altında tuttuğu sömürgelerdeki toplam nüfus

dörtyüz milyonun üzerindedir. Emperyalist savaşın, yani kapitalistlerin çıkarı için girişilen savaşın özü, savaşın salt yeni ulusları ezme, sömürgeleri kesip-biçip yeme amacıyla yürütülüyor olmasında değil, ama onun yanısıra, dünya nüfusunun *çoğunluğunu* oluşturan halkları *ezen* ileri uluslarca girişilmiş bir savaş olmasındadır.

Belçika'ya elkonmasını haklı bulan ya da bu duruma rıza gösteren Alman sosyal-demokratlar, sosyal-demokrat değildirler, gerçekte emperyalist ve ulusalcıdırlar; çünkü Alman burjuvazisinin (ve bir ölçüde Alman işçilerin) Belçikalıları, Alsaslıları, Danimarkalıları, Polonyalıları, Afrikalı zencileri, vb. ezme "hakkını" savunmaktadırlar. Bunlar sosyalist değil, ama başka ulusları soymasına yardım ettikleri Alman burjuvazisinin *hizmetkârıdırlar*. *Yalnızca* Belçika'nın özgürlüğe kavuşturulmasını ve zararının karşılanmasını isteyen Belçikalı sosyalistler de, gerçekte, 15 milyonluk Kongo nüfusunu yağmalamayı sürdürecek ve başka ülkelerde üstünlük ve ayrıcalıklar sağlayacak olan Belçika burjuvazisinin isteğini savunuyorlar. Belçika burjuvazisinin başka ülkelerdeki yatırımları üç milyar frank dolaylarındadır. Her türlü hile ve düzenbazlığa başvurarak, bu yatırımların sağladığı kârı güven altına almak, "yiğit Belçika"nın *gerçek* "ulusal çıkarı"dır. Bu, Rusya, Britanya, Fransa ve Japonya için daha da doğrudur.

Bu açıklamalardan çıkan sonuç şudur ki, eğer ulusların özgürlüğü isteği, *belli bazı* ülkelerin emperyalizmini ve ulusalcılığını perdelemek için kullanılan sahte bir istek olmayacaksa, o zaman bu istek *bütün* halkları, *bütün* sömürgeleri kapsamalıdır. Ne var ki, *bütün* ileri ülkelerde bir dizi devrimlerin eşliğinde olmadıkça, böyle bir istek anlamsızdır. Ayrıca başarılı bir *sosyalist* devrim yapılmadıkça bu istek gerçekleştirilemez.

Bu sözler, gittikçe büyüyen halk yığınlarından gelen barış isteğine sosyalistler ilgisiz kalmalı anlamına mı yorulmalıdır? Asla! İşçilerin, sınıf bilinci taşıyan öncüsünün sloganları başka bir şeydir, yığınların kendiliğinden oluşan istekleri tamamen ayrı bir şey. Barış özlemi, "özgürlük" savaşı gibi, "ata topraklarının savunulması" gibi burjuva yalanlarına ve kapitalist sınıfın, halk kalabalığının aklını çelmek için uydurduğu benzer yalanlara karşı duyulan *düş kırıklığının*

başlamakta olduğunu ortaya koyan çok önemli *belirtilerden* biridir. Sosyalistler bu belirtiye çok dikkat etmelidirler. Yığınların barış arzusundan *yararlanmak* için her çaba gösterilmelidir. Peki, bu arzudan *nasıl* yararlanılacak? Barış *sloganını* kabullenmek ve yinelemek, "aciz [ve daha kötüsü çoğu zaman *ikiyüzlü*] laf cambazlarının kendini beğenmiş davranışları"nı teşvik edebilir; şimdiki hükümetlerin, bugünkü efendi sınıfların —bir devrimler dizisiyle derslerini "almaksızın" (ya da tasfiye edilmeksizin)— demokrasi ve işçi sınıfı açısından doyurucu bir barış *yapabilecek* güçte oldukları boş hayaliyle halkı *aldatabilir*. Hiçbir şey, böyle bir aldatmadan daha tehlikeli değildir. Hiçbir şey işçileri bundan daha fazla aldatamaz; hiçbir şey, işçilere, kapitalizmle sosyalizm arasında *derin* çelişkiler *olmadığı* yollu yanlış inancı bundan daha fazla aşılayamaz; kapitalist köleliği hiçbir şey, bu aldatmadan daha iyi *süsleyip-püsleyemez*. Hayır! Biz barış arzusunu, halkın barıştan beklediği yararın bir dizi devrimlere başvurmaksızın elde edilemeyeceğini yığınlara anlatmak için kullanmalıyız.

Savaşların sona erdirilmesi, uluslar arasında barış, yağmaya ve zora son verilmesi — bütün bunlar bizim idealimiz; ama bu ideal, doğrudan ve ivedi bir devrim çağrısının eşliği olmazsa, burjuva safsatacıların yığınları ayartmasına yarar. Böyle bir propaganda için ortam hazırdır; böyle bir propaganda için insanın gereksindiği tek şey, devrimci çalışmayı hem doğrudan doğruya (hatta ilgili makamlara bilgi aktarmaya varıncaya dek), hem dolaylı olarak önlemeye çalışan oportünistlerle, burjuvazinin dostlarıyla ilişiğini kesmektir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı sloganı, kapitalizmin emperyalist aşamasıyla *ilgili olarak* da öne sürülmelidir. Biz, *statükodan* yana değiliz, büyük savaşlarda *bir kenarda durmak* gibi darkafahca bir ütopyaya da inanmıyoruz. Biz, emperyalizme, yani kapitalizme karşı devrimci bir savaşımdan yanayız. Emperyalizm, sömürgeleri yeniden bölüşmek ve uyguladıkları baskıyı artırmak için başka ulusları ezen ulusların savaşımını içerir. Bugün, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı sorununun, *ezen* ulusların sosyalistlerinin tutumuna *bağlı olması*, bundan ötürüdür. *Ezen* ulusun (İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri, vb.) sosyalisti ezilen ulusların kendi kader-

lerini tayin hakkını tanımıyor ve o hak uğruna savaşmıyorsa, gerçekte o bir sosyalist değil, bir şovenisttir.

Emperyalizme karşı içtenlikli ve tutarlı bir savaşımı, ulusal soruna (bugün) darkafalıca değil, proleterce bir yaklaşımı ancak bu görüş sağlayabilir. Ulusların, ne türden olursa olsun baskı altında tutulmasıyla savaşma ilkesinin tutarlı biçimde uygulanmasını ancak bu görüş sağlayabilir. Bu görüş, ezen ulusların proletaryasıyla ezilen ulusların proletaryası arasındaki güvensizliği ortadan kaldırır; kapitalizm altında, genel olarak bütün küçük devletler için özgürlük türünden darkafalıca bir ütopyadan farklı olarak, sosyalist devrim (yani tam ulusal eşitlik için başarılabilecek tek rejim) için birleşik enternasyonal savaşımı hazırlar.

Bizim partimizin, yani merkez yönetim kurulu çevresinde toplanan Rus sosyal-demokratların benimsediği görüş budur. Proletaryaya, "başka ulusları ezen hiçbir ulusun özgür olamayacağı"nı öğretirken, Marx'ın benimsediği görüş de buydu. Marx, İrlanda'nın Britanya'dan ayrılmasını, bu düşünceyle istemişti. Bunu, yalnızca İrlandalı işçilerin değil, özellikle *Britanyalı* işçilerin özgürlük hareketinin yararına görüyordu.

Eğer Britanya sosyalistleri, İrlanda'nın ayrılma hakkını yüce saymaz ve tanımazlarsa, Fransızlar İtalyan Nice'i için, Almanlar Alsace-Lorraine, Danimarka Schleswig'i ve Polonya için, Ruslar Polonya, Finlandiya, Ukrayna, vb. için ve Polonyalılar Ukrayna için aynı şeyi yapmazlarsa, eğer bütün "büyük" devletlerin, yani büyük soyguncu devletlerin sosyalistleri, sömürgelerin bu hakkını yüce saymazlar, desteklemezlerse, bu, gerçekte sosyalist değil, yalnızca emperyalist oldukları içindir. Kendileri, ezen uluslara mensup olan ve ezilen ulusların "kendi kaderlerini tayin hakkı" için *savaşmayan* kişilerin sosyalist bir siyaset izleyebilecekleri hayalini beslemek gülünçtür.

Sosyalistler, ikiyüzlü laf cambazlarının, demokratik bir barış olasılığı üzerine söz ve vaatlerle halkı aldatmalarına fırsat vermemeli, her ülkede *o ülke* hükümetine karşı devrimci bir savaşımlar dizisi verilmedikçe, demokratik barışa uzaktan-yakından benzer bir sonuca varma olasılığı bulunmadığını yığınlara anlatmalıdırlar. Sosyalistler, burjuva siyaset adamlarının, ulusların özgürlüğü üzerine söylevler ve-

rerek insanları aldatmalarına fırsat vermemeli, *ezen* ulusların halk yığınlarına, öteki ulusların ezilmesine yardım ettikleri ve o ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, yani ayrılma özgürlüğünü tanıyıp yüce tutmadıkları sürece, kendilerinin özgürlüğe kavuşmayı beklememeleri gerektiğini anlatmalıdırlar. Barış sorunuyla ulusal sorunda, emperyalist siyasetten farklı olarak, bütün ülkelerde güdülecek sosyalist siyaset budur. Bu tutumun, birçok durumda, devlete ihaneti cezalandıran yasalarla uyuşmaz olduğu, onlara karşı düştüğü doğrudur, ama ezen ulusların hemen hemen tüm sosyalistlerinin utanmazca ihanet ettikleri Basle kararıyla[90] da uyuşmaz olduğu, ona karşı düştüğü de doğrudur.

Seçim, sosyalizmle, Joffre'nin ve Hindenburg'un yaptığı yasalara boyuneğme arasındadır; devrimci savaşımla emperyalizmle kölelik arasındadır. Orta yol yoktur. Proletaryaya en büyük zararı, "orta yol" siyasetinin ikiyüzlü (ya da duygusuz) mimarları veriyor.

Temmuz-Ağustos 1915'te yazıldı
İlk kez 1924'te *Proletarskaya Revolutsiya* n° 5'te yayınlandı
İmza: *Lenin*

Collected Works, vol. 21, s. 290-294.

DEVRİMCİ PROLETARYA VE ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI

SOSYAL-DEMOKRAT partilerin taktik kararlarının ya da programlarının çoğu gibi, Zimmerwald bildirgesi de[91] "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"nı ilan ediyor. *Berner Tagwacht*'ın[92] n° 252 ve 253'te Parabellum[93] "var olmayan bir kendi kaderini tayin hakkı için savaşım verme"yi "aldatıcı" diye niteledi, böyle bir savaşımın *karşısına* "proletaryanın kapitalizme karşı devrimci yığınsal savaşımı"nı, *koydu*. Bu arada, "biz toprak ilhakına karşıyız" diye *güvence verdi* (bu güvence Parabellum'un yazısında *beş* kez yineleniyor) ve uluslara karşı zora başvurulmasına karşı olduklarını belirtti.

Parabellum'un, durumunu, desteklemek üzere öne sürdüğü savlar, bugün Alsace-Lorraine, Ermenistan, vb. gibi

ulusal sorunların emperyalizmin sorunları olduğu, ulusal devletler çerçevesinin sermayeye dar geldiği, tarih sahnini, modası geçmiş ulusal devletler idealine geri alma olanağı olmadığı savıyla ifade edilebilir.

Parabellum'un mantığı doğru mu, yanlış mı, onu görelim.

Herşeyden önce, "ulusal devlet ideali"nin işçi sınıfınca kabulüne karşı dururken İngiltere'yi, Fransa'yı, İtalya'yı, Almanya'yı, yani ulusal kurtuluş hareketini gerilerde bırakmış ülkeleri gözönünde tuttuğu ama ulusal hareketin, bugünün ve geleceğin sorunu olduğu Asya'yı, Afrika'yı ve sömürgeleri dikkate almadığı için ileriye değil, geriye bakan Parabellum'dur. Hindistan, Çin, İran ve Mısır'dan sözetmek yeter.

Bundan başka, emperyalizm demek, sermayenin, ulusal devletlerin genel çerçevesini aşması demektir; ulusal baskının yeni bir tarihsel temelde yükseltilip genişletilmesi demektir. Böylece bundan çıkacak sonuç, Parabellum'a karşın, sosyalizm için devrimci savaşımı, ulusal sorunda devrimci bir programla birleştirip *ilişkilendirmemiz* gerektiğidir.

Söylediklerine bakılırsa Parabellum, demokrasi cephesinde tutarlı devrimci bir programı, sosyalist devrim *adına* küçümseyerek reddetmektedir. Böyle yaparken yanılgı içindedir. Proletarya, demokrasi aracılığıyla, yani demokrasiyi tam uygulayarak ve savaşımının her adımını, en kararlı biçimde formüle edilmiş demokratik isteklerle ilişkilendirerek zafer kazanabilir, böyle yapmaksızın kazanamaz. Sosyalist devrimi ve kapitalizme karşı devrimci savaşımı, demokrasinin sorunlarından *yalnızca biriyle*, burada ulusal sorunla *karşı karşıya koymak* saçmadır. Kapitalizme karşı devrimci savaşımı, *bütün* demokratik isteklerle, yani cumhuriyet, halk ordusu (*militia*), resmi görevlilerin halk tarafından seçilmesi, kadınlara eşit hak verilmesi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, vb. gibi isteklerle ilgili devrimci bir program ve taktiklerle *birleştirmeliyiz*. Kapitalizm varoldukça bu istekler —hepsi— yalnızca bir istisna olarak elde edilebilir. Üstelik tam olarak değil, çarpıtılmış olarak... Şimdiye dek başarılmış demokrasiye dayanarak ve bu demokrasinin kapitalizmde tam olamayacağını gözler önüne sererek, yığınların içinde bulunduğu yoksulluğun ortadan kaldırılmasının ve *bütün* demokratik reformların *tam* ve *her yönüyle* gerçek-

leştirilmesinin gerekli temeli olarak kapitalizmin devrilmesini ve burjuvazinin mülküne el konmasını istiyoruz. Bu reformların bir bölümü burjuvazinin devrilmesinden önce, bir bölümü burjuvazinin devrilmesi *sırasında*, bir bölümü de devrildikten sonra yapılacaktır. Toplumsal devrim tek bir çarpışmadan ibaret değildir, ama ekonomik ve demokratik reformun bütün sorunları üzerinde, ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle tamamlanan bir dizi çarpışmayı kapsayan bir dönemdir. Demokratik isteklerimizin *herbirini*, bu sonal amaç için A'dan Z'ye kadar tutarlı devrimci bir yolda formüle etmeliyiz. Bazı ülkelerde, tek bir temel demokratik reform bile yapılmadan *önce*, işçilerin burjuvaziyi devirmelerinde akla-aykırı hiçbir yan yoktur. Ne var ki, tarihsel bir sınıf olarak proletaryanın, en tutarlı ve kararlı devrimci bir demokrasi ruhuyla eğitilerek hazırlanmadıkça burjuvaziyi yenebilmesi aklın alabileceği bir şey değildir.

Emperyalizm, bir avuç Büyük Devletin dünya uluslarına, giderek artan baskısı demektir; ulusların ezilişini yaygınlaştırmak ve sağlamlaştırmak üzere Büyük Devletler arasında patlak veren savaşlar dönemi demektir; ikiyüzlü sosyal-yurtsever bağnazların, yani "ulusların özgürlüğü" "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" ve "ata topraklarının savunulması" *bahanesiyle* dünya ulusları çoğunluğunun Büyük Devletler tarafından ezilmesini savunan bireylerin halk yığınlarını aldattığı dönem demektir.

Bu nedenledir ki, sosyal-demokrat programın odak noktasında, ulusların ezen ve ezilenler diye ayrılışı yer almalıdır. Emperyalizmin *özü* buradadır. Sosyal-şovenistler ve Kautsky bu noktayı *sahtekârca* atlamışlardır. Burjuva barışçılığı ya da kapitalizm çerçevesinde bağımsız uluslar arasında barışçıl yarış yollu bilisizin bilisizi ütopya açısından, ulusların bu tür bölünüşü önem taşımaz, ancak emperyalizme karşı devrimci savaşım açısından bu bölünme çok önemli, çok anlamlıdır. A'dan Z'ye demokratik ve devrimci olan ve sosyalizm için ilk ağızdaki savaşımın genel amacına *uygun düşen* "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" tanımının da, bu bölünmenin sonucu olması gerekir. İşte bu hak nedeniyle ve bu hakkın içtenlikle tanınması savaşımında, ezen ülkelerin sosyal-demokratları, ezilen ulusların ayrılma hakkına sahip olması gerektiğini bir istek olarak öne sürmelidirler. Böyle

yapmazlarsa, ulusların eşit haklara sahip olduklarının ve enternasyonal işçi sınıfı dayanışmasının kabulü, gerçekte boş bir laf cambazlığından ve ikiyüzlülükten başka bir şey olmayacaktır. Öte yandan, ezilen ulusların sosyal-demokratları, ezen ve ezilen uluslar işçilerinin birliğine ve kaynaşmasına büyük önem vermelidirler. Böyle yapmazlarsa, *her zaman* halkın çıkarlarına ve demokrasinin isterlerine ihanet eden ve kendi sırası geldiğinde, toprak ilhakına ve başka ulusları ezmeye, *her zaman* hazır olan kendi ulusal *burjuvazilerinin* istemeye istemeye dostu haline geleceklerdir.

Geçen yüzyılın altmışlarında ulusal sorunun ortaya konuş biçimi, ders niteliğinde bir örnek olabilir. Herhangi bir biçimde sınıf savaşımı ve sosyalist devrim düşüncesine kafaları yabancı olan küçük-burjuva demokratlar, kendilerine bir ütopya çizmişlerdi. Buna göre kapitalizm çerçevesinde özgür ve eşit olan uluslar barış içinde yarışacaklardı. Toplumsal devrimin ilk ağızdaki amaçlarını gözden geçiren prudoncular, ulusal sorunu ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tümden "reddettiler". Marx, Fransız prudonculuğunu alaya aldı ve Fransız şovenizmiyle arasındaki ilintiyi ortaya koydu. ("Fransa'daki beyefendiler 'yoksulluğu' ortadan kaldırıncaya dek tüm Avrupa sesini çıkarmadan, yanpala gelip yatmalıdır ve yatacaktır... Ulusal toplulukları yadsıyarak [bu beyefendiler –ç.] farkına varmadan, model Fransız ulusu tarafından yutulduklarını anlamış görünüyorlar.") Marx, "her ne kadar, ayrılıktan sonra federasyon olabilirse de", *İrlanda'nın* Britanya'dan *ayrılmasını* savunuyordu. Bunu küçük-burjuvazinin barışçıl kapitalizm ütopyası açısından ya da "İrlanda için adalet"[94] düşüncesiyle istiyor değildi, *ezen ulusun*, yani *Britanya* proletaryasının kapitalizme karşı devrimci savaşımının gerekleri açısından istiyordu. *Bu* ulusun özgürlüğü, başka bir ulusu ezmesiyle kısıtlanmış, kötürüm olmuştu. Eğer İrlanda'nın ayrılma hakkını savunmazsa, *Britanya* proletaryasının enternasyonalizmi, ikiyüzlü bir sözden başka bir şey olmazdı. Hiçbir zaman küçük devletler kurulmasından, ya da genel olarak devletlerin bölünmesinden veya federasyon ilkesinden yana çıkmayan Marx, ezilen bir ulusun ayrılmasını, federasyon yönünde bir adım, dolayısıyla da ayrılma doğrultusunda değil, siyasal ve

ekonomik toplaşma yolunda, ama demokrasi temelinde bir toplaşma olarak görmüştü. Parabellum'un gözünde, Marx, İrlanda için ayrılma hakkını savunurken belki de "aldatıcı bir savaş" veriyordu. Ne var ki, gerçekte *yalnızca* bu istek tutarlı devrimci bir program ortaya koymaktaydı; yalnızca bu istek enternasyonalizmle uyuşum halindeydi; yalnızca bu istek emperyalist *olmayan* bir doğrultuda toplanılmasını savunuyordu.

Günümüz emperyalizmi öyle bir durum yarattı ki, ulusların Büyük Devlet tarafından ezilmesi genelleşti. Ulusların ezilişini yoğunlaştırmak amacıyla emperyalist bir savaşa girişen dünya uluslarının çoğunu ve yeryüzü nüfusunun büyük kesimini ezen egemen ulusların sosyal-şovenizmine karşı savaşım verilmesi görüşü, bu nedenle, sosyal-demokrasinin ulusal soruna ilişkin programında kesin, bellibaşlı ve temel nokta olmalıdır.

Sosyal-demokratik düşüncenin bu konuda bugünkü eğilimlerine şöyle bir gözatalım. Kapitalizm çerçevesinde uluslar arasında eşitlik ve barış düşü gören küçük-burjuva ütopyacıların yerini sosyal-emperyalistler aldı. Küçük-burjuva ütopyacılarla savaşan Parabellum, yeldeğirmenlerine saldırıyor, böylece farkında olmaksızın sosyal-emperyalistlerin ekmeğine yağ sürüyor. Sosyal-şovenistlerin ulusal sorun konusundaki programı nedir?

Sosyal-şovenistler, ya Parabellum (Cunow, Parvus, Rus oportünistler Semkovski, Liebman ve ötekiler) tarafından öne sürülenlere benzer savları kullanarak kendi kaderini tayin hakkını tümden yadsıyorlar, ya da bu hakkı ikiyüzlülüğü apaçık ortada olan bir biçimde kabul ediyorlar; örneğin bu hakkı, kendi uluslarının ya da askerî bakımdan dost oldukları ulusların sömürdüğü uluslara uygulamıyorlar (Plehanov, Hyndman, bütün Fransız yanlısı yurtsever bağnazlar, sonra Scheidemann, vb., vb.). Sosyal-şovenist yalanın en aklayatkın görüneni, bu nedenle de proletarya için en tehlikeli olanı, Kautsky'nin bu formülü. Söze gelince Kautsky, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkından *yana*; söze gelince, *"die Selbständigkeit der Nationen allseitig [!] und rückhaltlos [?] achtet und fordert"* (Die Neue Zeit,* n° 33, II, s.

* "Ulusların eşitliğini, kapsamlı olarak ve duraksamaksızın isteyen ve buna saygı duyan". –ç.

241, 21 Mayıs 1915) bir sosyal-demokrat partiden yana. Ne var ki *iş uygulamaya gelince* Kautsky, ulusal programı günün sosyal-şovenizmine uyarlamış, çarpıtmış ve kızağa çekmiştir; ezen uluslar sosyalistlerine düşen görevlerin ne olduğuna ilişkin kesin bir tanımlama yapmamaktadır; her ulus için "devlet bağımsızlığı" istemenin (*Staatliche selbständigkeit*) "çok fazla" ("*zu viel*", *Die Neue Zeit*, n° 33, II, s. 77, 16 Nisan 1915) şey istemek olacağını söylerken de demokratik ilkenin kendisini açıkça bozmaktadır. Eğer hoşunuza giderse, "ulusal özerklik" yeter de artar bile! Kautsky, temel sorundan, emperyalist burjuvazinin tartışılmasına izin vermeyeceği temel sorundan yani, ulusların ezilmesi üzerine temellendirilmiş *devlet sınırları* sorunundan kaçınıyor; burjuvaziyi hoşnut edebilmek için en temel olan şeyi programdan atıyor. Proletarya yasallığın çerçevesi içinde kaldığı ve devlet *sınırları* sorununda burjuvaziye "sessizce" başeğdiği sürece, burjuvazi her türlü "ulusal eşitlik" ve dilerseniz "ulusal özerklik" sözü vermeye hazırdır. Kautsky sosyal-demokrasinin ulusal programını devrimci bir biçimde değil, reformcu bir anlayışla düzenlemiştir.

Parabellum'un ulusal programını, ya da daha doğrusu, onun "biz toprak ilhaklarına karşıyız" yollu *güvencelerini, Parteivorstand*,* Kautsky, Plehanov ve hempası yürekten destekliyor. Çünkü, o program, egemen durumda olan sosyal-yurtsever bağnazları gözler önüne sermemektedir. Bu programı burjuva barış yanlıları da onaylayabilir. Parabellum'un görkemli *genel* programı ("kapitalizme karşı devrimci bir yığın savaşımı"), o programla uyuşumlu olarak ve o ruh çerçevesinde, eğilip-bükülmeyen ve aynı ölçüde devrimci bir ulusal sorun programı hazırlamasına yaramıyor, ama — altmışlarda prudoncuların yaptığı gibi— meydanı sosyal-yurtsever bağnazlara bırakmasına yolaçıyor. Bugünkü emperyalist çağda dünyadaki sosyalistlerin çoğu, başka ulusları ezen ve bu durumu geliştirmek için çaba gösteren ulusların üyesidir. Bu nedenledir ki, gerek barış, gerek savaş zamanında, ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünden yana propaganda yapmayan bir sosyalistin, gerçekte sosyalist ya da enternasyonalist olmadığını, yalnızca şovenist olduğunu ilan

* Alman Sosyal-Demokrat Partisi Yönetim Kurulu. –*Ed.*

etmediğimiz sürece, "toprak ilhaklarına karşı savaşımımız" anlamsız kalacak ve sosyal-yurtsever bağnazları hiç ürkütmeyecektir. Hükümet yasaklarına karşı meydan okuyarak, yani özgür, yani yasadışı basında böyle bir propaganda yapmaya yanaşmayan ezen ülke sosyalisti, uluslar için eşit hakların ikiyüzlü savunucusundan başka bir şey değildir.

Parabellum, henüz burjuva-demokratik devrimini tamamlamamış olan Rusya hakkında *yalnızca* bir tümce söylüyor:

*"Selbst das wirtschaftlich sehr zurückgebliebene Russland hat in der Haltung der Polnischen, Lettischen, Armenischen Bourgeoisie gezeigt, dass nicht nur die militärische Bewachung es ist, die die Völker in diesem 'Zuchthaus der Völker' zusammenhalt, sondern Bedürfnisse der kapitalistischen Expansion, für die das ungeheure Territorium ein glänzender Boden der Entwicklung ist."**

Bu, "sosyal-demokratik bir görüş" değil liberal-burjuva görüşüdür; enternasyonalist değil, Büyük-Rus şovenist görüşüdür. Alman sosyal-yurtsever bağnazlarıyla böylesine savaşan Parabellum'un, Rus şovenizmi hakkında pek az bilgisi olduğu anlaşılıyor. Parabellum'un sözlerinin sosyal-demokrat bir yargıya çevrilebilmesi ve ondan sosyal-demokrat sonuçlar çıkarılabilmesi için, değiştirilip şu biçime sokulması gerekir:

Rusya, halkların hapishanesidir. Bu, yalnızca çarlığın askerî-feodal niteliğinden ötürü, yalnızca Büyük-Rus burjuvazisi çarlığı desteklediği için değil, ama Polonya burjuvazisi ve benzeri burjuvaziler, kapitalist gelişme uğruna, ulusların özgürlüğünü ve genel olarak demokrasinin gereklerini kurban ettikleri için de böyledir. Rus proletaryası, çarlığın ezdiği bütün uluslar için Rusya'dan tam ve *"ruckhaltlos"*** ayrılma özgürlüğünü derhal ileri sürmeksizin halkın önünde utkun bir demokratik devrime (ki bu onun ilk ağızdaki görevidir) doğru yürüyemez, ya da sosyalist bir devrim için

* "İktisadi bakımdan çok geri olan Rusya bile, Polonya, Letonya ve Ermenistan burjuvazisinin takındığı tutumla göstermiştir ki, halkları bu 'halk hapishanesi'nde tutan şey yalnızca askerî koruma değil, ama kapitalist genişleme gereğidir. Böyle bir gelişme için geniş toprak, şahane bir ortamdır." –ç.

** Çekinmeden, açıkça. –ç.

kardeşlerinin, Avrupa proleterlerinin yanında çarpışamaz. Bunu, sosyalizm için devrimci savaşımımızdan ayrı bir şey olarak istiyor değiliz; eğer bu savaşım, ulusal sorun dahil, demokrasinin bütün sorunlarına devrimci bir yaklaşımla ilişkilendirilmezse boş bir sözden öteye gitmeyeceği için istiyoruz. Kendi kaderini tayin etme özgürlüğü, yani bağımsızlık, yani ezen uluslardan ayrılma özgürlüğü istiyoruz. Bunu, ülkeyi ekonomik bakımdan bölmeyi, ya da küçük devletler idealini düşlediğimiz için değil, tam tersine, yalnızca gerçekten demokratik, gerçekten enternasyonalist bir temel üzerinde, geniş büyük devletten ve ulusların yakın birliği, hatta kaynaşmasından yana olduğumuz için istiyoruz. Ancak ayrılma özgürlüğü olmaksızın böyle bir temel *düşünülemez*. Nasıl ki, Marx 1869'da, İrlanda'nın ayrılmasını, İrlanda'yla Britanya arasında bir bölünme olsun diye değil, ama onun ardından gelecek özgür bir birlik için istediyse, "İrlanda için adalet"i sağlamak üzere değil, ama Britanya proletaryasının devrimci savaşı için istediyse, biz de aynı biçimde, Rus sosyalistlerinin, ulusların kendi kaderlerini tayin özgürlüğünü istemeyi reddetmelerini, yukarıda belirttiğimiz anlamda, demokrasiye, enternasyonalizme ve sosyalizme doğrudan doğruya ihanet sayıyoruz.

16 (29) Ekim 1915 tarihinden önce olmamak üzere Almanca yazıldı.
İlk kez 1927'de *Lenin Miscellany VI*'da yayınlandı.
İmza: *N. Lenin.*

Collected Works, vol. 21, s. 407-414.

ENTERNASYONALİST SÖZLERİN GERİSİNE GİZLENEN SOSYAL-ŞOVENİST SİYASET

SİYASAL durumlar siyasal yazınla, siyasal olaylar siyasal sloganlarla, siyasal gerçekler siyasal ideolojiyle ne ölçüde uyuşuyor? Enternasyonaldeki tüm bunalımı kavrayabilme yönünden bu soru büyük önem taşımaktadır. Çünkü bir gelişmedeki herhangi bir bunalım, hatta herhangi bir dönüm noktası, kaçınılmaz olarak, eski biçimle yeni içerik arasında bir karşıtlığa, bir farklılığa yolaçar. Burjuva toplumun sürekli olarak, hiçbir sınıfa ait olmadığını söylemeyi pek seven siyaset adamları ve kendilerini sosyalist diye adlandırmaya pek meraklı oportünistler ürettiği ve her ikisinin de çok süslü ve "radikal" sözlerle yığınları bile bile, sistemli olarak aldattıkları gerçeği hakkında bir şey söylemek istemiyoruz. Ne var ki, bunalım zamanlarında, hareketin iyi niyetli men-

suplarının sözleriyle yaptıkları arasında bile sık sık farklılıklar ortaya çıkabiliyor. En ciddi, en çetin ve en ıstıraplı bunalımlar dahil, bütün bunalımların büyük ve ileri yanı, iyi niyetlerle söylenmiş olsa bile kokuşmuş sözleri ve iyi niyetlerle kurulmuş olsa bile çürümüş kurumları büyük bir hızla, kuvvetle ve açıklıkla gözler önüne sermesinde ve süpürüp atmasındadır.

Rus sosyal-demokrasisinin yaşamında bugün büyük önem taşıyan olay, St. Petersburg işçilerinin savaş sanayii kurullarına seçimidir. Savaş süresince ilk kez bu seçimler, proletarya *yığınlarını* günümüz siyasetinin temel sorunlarına ve o sorunların çözümüne ilişkin bir tartışmanın içine çekmiştir; seçimler, bir yığın partisi olarak sosyal-demokrasi içindeki *durumun* gerçek resmini ortaya koymuştur. Gözler önüne serilen şey iki eğilim, evet iki akım olduğudur: Bu akımlardan biri, bizim partimiz tarafından örgütlenen ve ata topraklarının *savunulmasına karşı* olan devrimci, enternasyonalist ve gerçekten proleter akımdır. İkinci akımsa, "*savunmacı*" ya da sosyal-şovenist akımdır, *Naşe Dyelo* mensupları (yani tasfiyecilerin belkemiği), plehanovcular, narodnikler ve partisizler blokudur. Tüm burjuva basını ve Rusya'daki kara-yüzler tarafından destekleniyor olması, bu blokun güttüğü siyasetin proleterce olmayan burjuva özünü ortaya koymak için yeter de artar bile.

Doğrular, gerçekler bunlardır. Peki ya sloganlar ve ideoloji? Bunun yanıtı St. Petersburg'da yayınlanan *Raboçeye Utro*'nun[95] nº 2'de (22 Ekim) hazırlık komitesi denen yığının yayınladığı yazı derlemesinde (*Enternasyonal ve Savaş*, nº 1, 30 Ekim 1915) ve *Naşe Slovo*'nun son sayılarında bulunabilir. Siyasetle, Gogol'ün Petruşka'sının[96] okumaya gösterdiği ilgiden daha başka türlü ilgilenenler bu yazılar üzerinde ciddiyetle durup düşünmelidirler.

Bu ideolojinin içeriğini inceleyelim.

En önemli belge, St. Petersburg'da yayınlanan *Raboçeye Utro*'dur. Tasfiyecilikle sosyal-şovenizmin önderlerinin muhbir bay Gvozdev'le biraraya geldikleri yer bu gazetedir. 27 Ekim seçimlerinden önce ve seçimlerde neler olup bittiğini bu insanlar çok iyi biliyor. Bu insanlar plehanovcular, narodnikler ve partisizlerle kurdukları blokun üstüne bir örtü örtmeyi başarabilmişlerdir. Blokun önemi ve anlamı ya da

blokun çeşitli unsurlarının *sayısal gücü* hakkında tek söz etmemişlerdir. Böyle "önemsiz bir şey"i gizlemek, onların yararınaydı (bay Gvozdev'le *Raboçeye Utro*'nun dostlarının ilgili bilgiye sahip olduklarına kuşku yoktur) ve gizlediler. Ne var ki, Doksan'ların ve Seksenbir'lerin dışında bir *üçüncü* grup bile uyduramadılar. St. Petersburg'da, işçilerin gözü önünde "üçüncü" bir grup uydurarak yalan söylemek olanaksızdır. Gerçekten de bu konudaki uydurma, Alman basınıyla *Naşe Slova*'ya "Kopenhag'dan yazan adsız bir yazar"dan[97] geliyor. Bu, olanaksızdır, çünkü foyalarının derhal gözler önüne serileceğini bilirlerse akli yerinde olan insanlar hiçbir zaman yalan söylemezler. *Raboçeye Utro*'nun (eski bir dost!) K. Oranski'nin[98] üçüncü grubun tutumu hakkında tek söz söylemeksizin Doksan'lar ve Seksenbir'lerin tutumu hakkında ayrıntılı bir tahlile girişen "İki Tutum" adlı yazısını yayınlaması bundan ötürüdür. Yeri gelmişken söyleyelim, sansür, *Raboçeye Utro*'nun n° 2'sini hemen hemen baştan sona kesip kuşa çevirmiştir; neredeyse dolu sütundan çok, boş sütun vardır; ancak yazılardan ikisine dokunulmamıştır: "İki Tutum" ve 1905'in tarihini liberalizm ruhuyla çarpıtan bir başka yazı. Her iki yazıda da bolşeviklere "anarşizm" ve "boykotçuluk" suçlamalarıyla sövülüp sayılmaktadır. Böyle şeylerin yazılıp yayınlanması çarlık hükümetinin *yararınadır*. Mutlakiyetçi Rusya'dan cumhuriyetçi Fransa'ya kadar her yerde bu tür yazıların yasallık tekelini elde tutmasında raslansal bir yan yoktur.

Bu durumda, *Raboçeye Utro*'nun, "ülkenin savunulması" ya da "sosyal-şovenizm" tutumunu savunmak üzere öne sürdüğü kanıtlar nelerdir? Hepsi, hiç istisnasız kaçamak örnekleriyle enternasyonalist sözlerdir. Bizim tutumumuz, demekteler, hiçbir biçimde "ulusalcı" değildir, hiçbir biçimde "savunma"dan yana değildir; biz yalnızca "ilk grubun (Doksanlar grubu) tutumunda yer bulmamış noktalar"ı, yani "ülkenin durumuna", onun "yenilgiden ve yıkımdan kurtarılması"na karşı "kayıtsız kalmama"yı ifade ediyoruz. Bizim tutumumuz, diye iddia etmekteler, "gerçekten enternasyonalist"tir; ülkeyi "özgürlüğe kavuşturma"nın yöntemlerini ve yollarını gösterirken, "savaşın kaynağını ve toplumsal ve siyasal özünü değerlendirmede [birinci tutumla!] görüş birliğinde"ydik; "savaş zamanında, dünya çatışmasının tüm ge-

lişme dönemlerinde, demokrasinin ve proletaryanın enternasyonal çalışmalarının ve enternasyonal örgütünün genel sorunlarını [bunların hepsi çok ciddi] ortaya koymakta [birinci tutumla!] görüş birliğinde"ydik. Bütün talimatlarımızda, demekteler, "bugünkü toplumsal ve siyasal koşullar altında, ata topraklarının savunulmasında emekçi sınıfın herhangi bir sorumluluk yüklenemeyeceğini" ilan ettik; "her şeyden önce demokrasinin enternasyonal amaçlarıyla birlikte olduğumuzu kuvvetle belirttik" ve "kilometre taşları Kopenhag ve Zimmerwald olan özlemlere katkıda bulunduk". (İşte biz bu tür insanlarız!) Biz, diyorlar, "*herhangi bir toprak ilhakını kapsamayan* bir barış" sloganından yanayız (İtalikler *Raboçeye Utro*'nun); "birinci akımın soyut yapısına ve kozmopolit anarşizmine karşılık bizim tutumumuzun ve taktiklerimizin gerçekçiliğini ve enternasyonalizmi koyduk".

Bu iddiaların herbiri, en hafif deyişle, bir incidir. Ne var ki, bilisizliğinin ve Repetilov[99] türünden yalancılığının yanısıra bütün bu incilerde, burjuva görüş açısından tam anlamıyla *doğru* ve aklıbaşında bir diplomasi göze çarpıyor. İşçileri etkileyebilmek için burjuvazi sosyalistlerin, sosyaldemokratların, enternasyonalistlerin ve benzeri kişilerin görünümüne bürünmek zorunda, yoksa hiçbir etkisi olamaz. *Raboçeye Utro* topluluğu kendini başka türlü gösteriyor; yüzlerine bol bol boya ve pudra sürüyorlar, kendilerini süsleyip-püslüyorlar, göz süzüyorlar ve bütün bunları yaparken sonuna kadar gidiyorlar. Zimmerwald Bildirgesini imzalamaya yüz kez hazırlar (bildirgeyi, ürkek tutumuna karşı savaşmaksızın ya da herhangi bir itiraz kaydı koymaksızın imzalayan zimmerwaldcıların suratına indirilen bir şamar bu); savaşın emperyalist yapısını gösteren herhangi bir kararı imzalamaya yüz kez hazırlar; "enternasyonalizm"e ve "devrimciliğe" bağlılık andı içmeye yüz kez hazırlar (sansürlü basındaki "ülkenin özgürlüğü", yeraltı basınındaki "devrimciliğe" eşit tutuluyor) — evet bütün bunlara yüz kez hazırlar, ama bunun bir koşulu var, o da işçileri, savaş sanayii komitelerine katılmaya, yani *pratikte* gerici yağma savaşına ("savunma savaşı") katılmaya çağırmalarına engel olunmaması...

Tek eylem bu, geri kalan laftan başka şey değil. Yalnızca bu gerçek, geri kalanı lafıgüzaf. Polisin, çarlık monarşisinin,

Hvostov'un ve burjuvazinin *gereksindiği tek şey bu*. "Üçlü Antant" sosyalistlerinin Londra konferansı hakkında gerici Fransız basınında çıkan yorumların gösterdiği gibi, daha akıllı ülkelerin akıllı burjuvası, enternasyonalist ve sosyalist sözleri daha çok hoşgörüyle karşılıyor, yeter ki, savunmaya katılma işi güven altına alınsın. Sosyalist takımınki, diyordu bu gazetelerden biri, bir çeşit *tic douloureux*'dür*, insanları, istemedikleri halde belli bir hareketi, aynı kas hareketini, aynı sözü yinelemeye zorlayan bir tür sinir hastalığıdır. "Bizim kendi" sosyalistlerimizin, diyordu gazete, "biz enternasyonalistiz, biz toplumsal devrimden yanayız" gibi sözleri yinelemeksizin, hiçbir şey hakkında konuşmamaları bundandır. Bu tehlikeli bir şey değil, yalnızca bir "tik", sonucuna varmıştı gazete, "bizim" için önemli olan, onların ülke *savunmasına ilişkin* tutumlarıdır.

Akıllı Fransız ve İngiliz burjuvasının mantığı bu. Eğer demokrasi, sosyalizm, vb. türünden sözlerle, bir yağma savaşına katılma işi savunulmuş olacaksa, bu doymak bilmez hükümetlerin, emperyalist burjuvazinin çıkarına değil midir? Herkese, yemin billah ederek, efendisinin onları çok sevdiğini ve ömrünü, onların mutluluğuna adadığını söyleyen bir uşak tutmak, efendinin işine gelmez mi?

Raboçeye Utro mensupları Zimmerwald üzerine and içiyorlar, ve "birçok noktada aynı görüşte olmadıklarını" ilan edip, salt *söz olarak*, kendilerini plehanovculardan ayırıyorlar (n° 2); *pratikte* ise, *temel noktalarda* onlarla aynı görüşü paylaşıyorlar, onlarla ve kendi burjuvazileriyle birlikte, şovenist burjuvazinin "savunma" kurumlarına *katılıyorlar*.

Hazırlık komitesi yalnızca Zimmerwald üzerine and içmekle kalmıyor, ama resmî bildiriler "imzalıyor"; yalnızca plehanovculardan ayrı durmakla yetinmiyorlar, üstelik, takma adının gerisine sığınan A. M.[100] adında bir kişiyi, şu sözleri söylemekle görevlendiriyorlar: "Ağustos blokuna[101] bağlı olan biz [belki de A. M. bir kişi değil de iki "yandaş"tır], *Prizyv* örgütünün, anladığımız kadarıyla, partimizde hoşgörülebilecek sınırların çok ötesine geçtiğini ve *Prizyv*'i destekleyen topluluklar mensuplarına Ağustos bloku örgütlerinde yer olmadığını belirtmeyi gerekli görüyoruz." Çıplak gerçek-

* Cansıkıcı tik. -ç.

leri hiç çekinmeden konuşan bu "yandaş" A. M.'ler ne de yiğit kişiler!

Buraya alıntılar aktardığımız yazıları derleyip yayınlayan hazırlık komitesinin "Yurtdışı Sekreteryası"nı oluşturan beş kişiden hiçbiri böylesine yürekli bir açıklamayla ortaya çıkmayı arzu etmiş değildir. Anlaşılıyor ki, beş sekreter, Plehanov'la ilişkiyi kesmeye karşıdırlar (Akselrod'un, menşevik Plehanov, bana, enternasyonalist bolşeviklere oluğundan daha yakındır deyişinden bu yana çok geçmiş değil), ama işçilerden korkmaktadırlar ve "ünleri"ne halel gelmesini istememektedirler, bu nedenle konuyu karanlıkta bırakmaktadırlar; ama ucuz ve tehlikesiz bir enternasyonalizmle dikkatleri üzerlerine çekmek için bir çift "yandaş" öne sürmüşlerdir.

Bir yandan bazı sekreterler —Martinov, Martov ve Astrov— *Naşe Dyelo*'yu bir polemiğe sokmuşlardır ve hatta Martov, savaş sanayii komitelerine katılınmasına karşı kişisel görüşüyle ortaya çıkmıştır, bir yandan da bundcular kendi ulusalcılıklarını örtsün diye, kendisini —Bundun gerçek siyasetini yansıtan— Kosovski'nin "solu"nda sayan bundcu Yonov'u seve seve öne sürmektedirler. Yonov, [İkinci Enternasyonalin çöküşüne yolaçan] "eski taktiklerin daha da ileri götürülmesini, ama onun tasfiye edilmemesini" savunmaktadır. Yazıkurulu Yonov'un yazısına muğlak, yavan, kaçamaklı diplomatik kayıtlar koymuş, ama yazının *özüne*, "eski taktikler"de kokuşmuşun ve oportünistin savunulmasına, karşı çıkmamıştır. Ağustos blokuna "bağlı kalan" adı belirsiz A. M., *Naşa Zarya*'yı açıkça *savunmuştur; Naşa Zarya* enternasyonalist tutumdan "sapmışsa" bile "Rusya için *Burgfrieden* siyasetini reddetmiş [?], bir an önce enternasyonal bağların yeniden kurulması gereğini kabul etmiş ve bildiğimiz kadarıyla (yani A. M.'nin bildiği kadarıyla) Mankov'un Duma grubundan atılmasını onaylamış"mış. Mükemmel bir savunma! Küçük-burjuva narodnikler, bağların yeniden kurulmasını istiyor, Kerenski Mankov'a karşı çıkıyor; ne var ki "savaşa karşı direnmeme"kten yana olanların, sınıflararası bir mütareke (Burgfrieden) siyasetine karşı çıktıklarını söylemek, işçileri boş sözlerle aldatmak demektir.

Hazırlık komitesi gazetesinin yazıkurulu, "Tehlikeli Eğilimler" başlıklı bir yazıyla ortaya çıkmıştır. Bu, siyasal kaçamak örneğidir. Bir yandan ülke savunması çağrısında bulu-

nanlara (yani Moskova ve Petrograd'daki sosyal-şovenistlere) karşı yaygara türünden sol sözler, ediyorlar, öte yandan, "*Her iki bildirinin hangi parti çevrelerinden çıktığına karar vermek güç.*" diye yazıyorlar. Gerçekteyse, her ne kadar yasal *Naşe Dyelo*'nun yazarları, yasadışı bir bildiri hazırlamak gibi bir suç işlemiş değillerse de, sözkonusu bildirilerin *Naşe Dyelo "çevreleri"*nden çıktığına en ufak bir kuşku yoktur. Hazırlık komitesindeki güruh, bu bildirilerin ideolojik kökleriyle ve bu köklerin tasfiyeci, sosyal-şovenist ve *Naşe Dyelo* eğilimlerle özdeş oluşu üzerinde duracak yerde, gülünç ayrıntılarla meşgul oluyorlar. Oysa bu ayrıntıların, yani bildirileri şu *grup mu* bu *grup mu* yazdı gibi bir ayrıntının polisten başka hiç kimse için herhangi bir değeri yoktur. Yazıkurulu, bir yandan tehditler savuruyor: Biz Ağustos bloku enternasyonalistleri, diyorlar, "savunma eğilimlerine karşı çok canlı bir direnç" göstermek üzere (s. 129) ve "uzlaşmaz bir savaşım" için (s. 126) saflarımızı sıklaştıracağız; öte yandan, bu tür açıklamaların hemen yanıbaşında şu tür dalavereci sözler görüyoruz: "Duma grubunun, hazırlık komitesince desteklenen tutumu, [şimdiye dek] açık bir muhalefetle karşılaşmamıştır" (s.129)!

Yazıkurulunun da çok iyi bildiği gibi bu tutum, tutum yokluğundan başka bir şey değildir ve *Naşe Dyelo* ile *Raboçeye Utro*'nun üstü kapalı savunusudur.

Derlemedeki en "sol" ve en "ilke-tanır" yazıyı, Martov'un yazısını alalım. Yazarın ilkelere bağlılığının ne biçim bir şey olduğunu görmek için, onun ana düşüncesini ifade eden bir tek tümceyi aktarmak yeter de artar bile. "Pek açık bir gerçektir ki", diye yazıyor, "bugünkü bunalım, demokratik devrimin zaferine, cumhuriyete yolaçsaydı, o zaman savaşın niteliği esaslı biçimde değişirdi" (s. 116). Bu utanmazca bir yalandır. Martov pekâlâ bilir ki, demokratik bir devrim ve cumhuriyet demek, burjuva demokratik devrim ve burjuva demokratik cumhuriyet demektir. Burjuva *ve emperyalist* Büyük Devletlerden birinde askeri otokratik ve feodal emperyalizm süpürülüp atılsaydı bile, bu devletler arasındaki savaşın niteliği *bir zerre* olsun değişmezdi. Çünkü, bu koşullar altında, halis burjuva emperyalizmi ortadan kalkmaz, tersine *güç kazanırdı*. İşte bu nedenledir ki, gazetemiz, 47. sayısında 9. Tezde,* Rus proletarya partisinin, bugünkü sa-

vaşta cumhuriyetçilerin ve Plehanov, narodnikler, Kautsky, *Naşe Dyelo* mensupları, Çheydze, hazırlık komitesi, vb. gibi şovenist devrimcilerin ata toprağını savunmayacağını ilan etti.

Martov'un 118. sayfadaki dipnotunda yeralan kaçamaklı sözü de ona hiçbir yarar getirmeyecektir. 116. sayfada söyledikleriyle çelişecek biçimde, burada da burjuva demokrasisinin "enternasyonal emperyalizme karşı" savaşabileceğinden "kuşku duyuyor" (gayet doğal çarpışamaz); burjuvazinin 1793 cumhuriyetini Gambetta ve Clemenceau cumhuriyetine dönüştürmeyeceğinden "kuşku duyduğunu" söylüyor. Temel teorik yanılgı buradadır: 1793'te Fransız *burjuva* devriminde önde gelen sınıf, Avrupa'nın *devrim-öncesi* monarşilerine karşı savaşmıştı. Oysa 1915 Rusyası daha geri ülkelere karşı değil, ama *sosyalist* bir devrimin öngününde olan daha ileri ülkelere karşı savaşıyor. Bundan çıkacak sonuç şudur: 1914-15 savaşında, 1793 jakobenlerinin rolünü, ancak zafere ulaşmış bir sosyalist devrimi gerçekleştiren proletarya, oynayabilir. Durum bu olduğuna göre, *eğer* devrim Rusya'da proletarya partisini iktidara getirecek olsaydı ve yalnızca bu partinin, devrimci kalkışmanın tüm gücüne ve tüm devlet mekanizmasına Almanya'nın ve Avrupa'nın sosyalist proletaryasıyla bir ittifakı ivedi olarak ve doğrudan doğruya gerçekleştirme doğrultusunda önderlik etmesine elverseydi, o zaman Rus proletaryası bugünkü savaşta "ata topraklarını savunabilir ve "savaşın niteliğinin esaslı biçimde değiştiğini" düşünebilirdi. (*Sotsial Demokrat*, n° 47, Tezler 11.).*

Martov, cafcaflı sözlerle hokkabazlık ettiği yazısını, "Rus sosyal-demokrasisi"ne, "siyasal bunalımın başında, kesin, devrimci enternasyonalist bir tutum takınma" çağrısında bulunarak dramatik bir biçimde bitiriyor. Bu dramatik sözlerin, özünde çürümüş bir şeyler gizleyip gizlemediğini bulmak isteyen okur, kendine, siyasal tutumun genellikle hangi anlama geldiğini sormalıdır. Bunun anlamı, (1) anın ve kullanılacak taktiklerin bir formül içinde değerlendirilmesi ve bir dizi kararların alınması, bütün bunların bir örgüt adına (hiç değilse "beşli sekreterya" adına) yapılması; (2) o gün için gerekli olan savaşkan bir slogan yaratılması; (3) bu iki nok-

* Bkz: *Collected Works*, vol 21, s. 403-404. –*Ed.*

tanın, proletarya *yığınlarının* ve onların sınıf-bilincine sahip öncüsünün *eylemiyle* ilişkilendirilmesidir. "Beşli"nin ideolojik önderleri Martov'la Akselrod, bu üç şeyden hiçbirini yapmamakla kalmadılar, üstelik bu üç noktada da *sosyal-şovenistlere* pratik *destek* gösterdiler, onlara kalkan oldular. Savaşın 16 ayı boyunca yurtdışındaki beş sekreter program ve taktikler sorununda "kesin bir tutum" takınmadılar, hatta hiçbir tutum takınmadılar. Martov bir sağa yalpalıyor, bir sola. Akselrod yönü yalnızca sağa doğrudur (özellikle onun Almanca broşürüne bakınız). Burada da hiçbir şey açık değil, bir formüle bağlanmamış, örgütlenmemiş; hiçbir tutum yok ortada. "Bugün için Rus proletaryasının ana savaşkan sloganı" diye yazıyor Martov kendi imzasıyla, "çarlığı ve savaşı tasfiye etmek üzere ulusal bir kurucu meclis sloganı olmalıdır". Bu ne ana slogandır, ne savaşkan bir slogan. Bu slogan hemen tümden yararsızdır, çünkü bu ikili "tasfiye"nin temel toplumsal ve sınıfsal içeriğini ya da kesin siyasal kapsamını göstermemektedir. Bu slogan, ana, savaşkan ve proleterce olmayan, ucuz bir burjuva-demokratik sözden başka bir şey değildir.

Son olarak ana konuda, yani Rusya'daki *yığınlarla* bağlantı konusunda Martov ve hempasının sunabildiği şey, yalnızca sıfır değil, üstelik eksi bir miktardır (*negative quantity*). Arkalarında hiçbir şey, hiçkimse yok. Seçimler göstermiştir ki, yalnızca burjuvazinin *Raboçeye Utro*'yla kurduğu blokun arkasında bir miktar halk yığını vardır; buna karşılık hazırlık komitesi ve Çheydze grubundan sözedilmesi, yalnızca bu burjuva blokunu yalanla gözlerden saklamak içindir.

Sotsial-Demokrat, n° 49,
21 Aralık 1915

Collected Works,
vol. 21, s. 429-437.

"SOSYALİST DEVRİM VE ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI" TEZLERİ İÇİN NOT

İNSANLIĞIN, sınıfları ortadan kaldırmaya ulaşma yoluyla, daha sonra ulusların birbirine kaynaşmasına ulaşma yolu arasında bazı benzerlikler var. Gerçekten de sınıfların ortadan kaldırılmasını, ancak, ezilen sınıfın geçici diktatörlük aşaması sağlayabilir; ulusların birbirine kaynaşmasına da ancak ezilen ulusların kurtuluşu ve ulusal baskının gerçekten ortadan kaldırılması yolaçabilir, bunun olabilirliğinin siyasal ölçütü de ayrılma özgürlüğündedir. Budalaca bir sistem olan küçük devletler sistemine ve, insanlık için iyi bir talih olarak, kapitalist gelişme tarafından amansızca yıkılmakta olan ulusal yalnızlığa (*isolation*) karşı en iyi ve tek *siyasal* araç, ayrılma özgürlüğüdür.

Ocak- Şubat 1916'da Almanca yazıldı, İlk kez 1937'de *Lenin Miscellany XXX*da yayınlandı.

Collected Works, vol. 41, s. 366.

RSDİP MERKEZ YÖNETİM KURULUNUN İKİNCİ SOSYALİST KONFERANS İÇİN HAZIRLADIĞI ÖNERİLERİN İLK ŞEKLİ[102]

[PARÇA]

10. Bir "barış programı" hakkında sürüp giden ikiyüzlülüğün canalıcı noktası, *eski* ve *yeni toprak ilhaklarına* karşı savaşımın, iddiaya göre herkesçe kabul edildiğidir. Ne var ki, toprak ilhakları ve bu ilhaklarla savaşım hakkında konuşanlar, *toprak ilhakının anlamını* düşünme gücünde değildirler ya da düşünmeyi istemiyorlar. Genel olarak sosyalistler, uluslar arasındaki sınırların kaldırılmasından, ulusların biraraya gelip bütünleşmelerinden ve daha geniş devletler kurulmasından yana olduklarına göre, her "yabancı" toprağın bir ülkeye bağlanmasına toprak ilhakı denemeyeceği açıktır. *Statükonun* her ihlalinin toprak ilhakı sayılamayacağı ortadadır: Böyle bir tutum son derece gerici bir tutum ve tarih biliminin temel kavramlarıyla alay etmek olurdu. Eğer kuvvet kullanılması nüfus yığınlarının ve insanlığın ilerlemesinin yararına ise sosyalistler böyle bir kuvvet kullanmaya itiraz edemeyeceklerine göre, zor yoluyla, yani sa-

vaşla her toprak bağlama hareketinin toprak ilhakı savılamayacağı besbellidir. Yalnızca halkının *arzusuna karşı* olarak bir toprağın bir ülkeye bağlanmasının toprak ilhakı sayılabileceği ve sayılması gerektiği açıktır. Başka bir deyişle toprak ilhakı kavramı, *ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı* kavramıyla organik olarak bağlantılıdır.

11. Savaşan "Büyük" Devletler gruplarının *her ikisi* bakımından da savaş emperyalist niteliktedir. Bu nedenle, eğer toprak ilhakları *düşman* devlet tarafından gerçekleştirilmişse ya da gerçekleştiriliyorsa, burjuvaziyle sosyal-şovenistlerin, o "ilhaklar"a karşı, yoğun bir "*kavga vermesi*" görüngüsünün *şimdiki* savaş çerçevesinde gelişmesi kaçınılmaz bir şeydir. Gerçekten de böyle olmuştur. Südekum ve onun, Haase ile Kautsky dahil, Avusturyalı Alman arkadaşları ve savunucuları, Almanların Alsace-Lorraine'i, Danimarka'yı, Polonya'yı, vb. ilhak etmesine hiç ses çıkarmıyorlar, ama Rusların Finlandiya toprağını, Polonya, Ukrayna, Kafkasya topraklarını, vb. kendine katmasını ya da İngiltere'nin Hindistan'ı kendine "katmasına karşı" sık sık savaşıyorlar. Karşı tarafta İngiliz, Fransız, İtalyan ve Rus Südekum'lar, yani Hyndman, Guesde, Vandervelde, Renaudel, Trèves, Plehanov, Akselrod, Çheydze ve hempasıysa, İngiltere'nin Hindistan toprağını, Fransa'nın Nice ya da Fas'ı, İtalya'nın Trablus'u ya da Arnavutluk'u, Rusya'nın Polonya'yı, Ukrayna'yı, vb. kendine katmasına ses çıkarmıyorlar, ama Almanya'nın "toprak ilhakına karşı" *geniş ölçüde* savaşıyorlar.

Sosyal-şovenistlerle kautskicilerin "toprak ilhaklarına karşı" yürüttükleri bu tür "savaşım"ın başından sonuna ikiyüzlü olduğu apaçık ortadadır. Burjuvazi de şovenist propaganda için milyonlar ve milyonlar ayırarak doğrudan doğruya ve yasallık tekelini yalnızca sosyal-şovenistlerle kautskicilere tanıyarak dolaylı yoldan, bu savaşıma yardım etmektedir.

Alsace-Lorraine için savaşı haklı bulan Fransız "sosyalistler"le Alsace-Lorraine'e Almanya'dan ayrılma özgürlüğünü istemeye yanaşmayan Alman "sosyalistler"in, yemin billah etmelerine karşın, aynı ölçüde toprak ilhakçısı oldukları besbellidir. "Rusya'nın parçalanması"na karşı yazıp konuşan ya da "toprak ilhakı olmaksızın barış" sloganının gerisinde,

Polonya'yı kimin köle edeceğine karar vermek üzere yapılan bugünkü savaşı dolaylı ya da dolaysız biçimde haklı gösteren Rus "sosyalistler"in de aynı ölçüde ilhakçı oldukları açıktır. Vb., vb..

12. Sosyalistler, "ilhaklarla savaş"ı, boş bir söze ya da isyan ettirici bir ikiyüzlülüğe dönüştürmeyeceklerse, *her şeyden önce*, emperyalist çağın ve bugünkü emperyalist savaşın tüm koşullarının ortaya çıkardığı ve her yerde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını kesinlikle güven altına alabilecek olan, yani ezilen ulusları kurtaracak ve zor gücüyle değil, ama proletaryanın ve emekçi halkın eşit haklar ve karşılıklı rıza temelinde biraraya gelip bütünleşmelerini sağlayacak olan sosyalist devrim için ve proletaryanın siyasal iktidarı ele geçirmesi için, devrimci bir savaşıma gerek olduğunu yığınlara anlatmalıdırlar; *ikincisi*, özellikle "Büyük" Devletlerin resmî sosyalist partilerinin peçeli şovenizmine ve ilhakçılığına karşı derhal, çok geniş bir propaganda ve uyarma kampanyasına girişmelidirler. Sosyalistler, Irlanda'nın, Hindistan'ın, vb. ayrılma özgürlüğü için savaşım vermeyen İngiliz sosyalistinin, yalnızca sözde sosyalist ve enternasyonalist, pratikteyse şovenist ve ilhakçı olduğunu yığınlara anlatmalıdırlar. Aynı şey, Fransız sömürgelerinin özgürlüğü için savaşım vermeyen, Alsace-Lorraine'in ilhakı savaşının karşısına çıkmayan Fransız sosyalisti için; Alsace-Lorraine'in, Danimarkalıların, Polonyalıların, Belçikalıların, Sırpların ve başkalarının ayrılma özgürlüğü için savaşım vermeyen Alman sosyalisti için; Ukrayna'nın Finlandiya'nın vb. ayrılma hakkı için savaşmayan ve Polonya için verilen savaşa karşı çıkmayan Rus sosyalisti için; Trablus'un Arnavutluk'un, vb. ayrılma hakkı için savaşmayan, İtalyan sosyalisti için; Hollanda'nın Doğu Hint Adalarının ayrılma özgürlüğü ve bağımsızlığı için savaşım vermeyen Hollanda sosyalisti için; Polonyalılar tarafından ezilen Yahudilerle Ukraynalıların tam özgürlüğü ve eşitliği için savaşmayan Polonyalı sosyalist için de doğrudur. Vb., vb..

1916 Şubat sonunda ve Martta yazıldı.
İlk kez, *Pravda*, n° 225, 6-7 Kasım 1927 de yayınlandı.

Collected Works, vol.35, s.381-83.

ALMAN ŞOVENİZMİ İLE ALMAN-OLMAYAN ŞOVENİZM

BİLİNDİĞİ gibi, Alman şovenistleri, sözümona sosyal-demokrat —gerçekteyse artık ulusal-liberal olan— işçi partisi önderlerinin ve yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunu etkileri altına almayı başarmış bulunuyorlar. Şimdi bunun, Potresov, Levitski ve hempası gibi Alman olmayan şovenistler için ne ölçüde geçerli olduğunu göreceğiz. P. B. Akselrod'un Almanca yazdığı broşürde gözünü budaktan esirgemeyerek, ama yanlış biçimde Kautsky'yi savunmasına ve ona "enternasyonalist" demesine aldırmayarak, biz, adil davranmak gerekirse Kautsky'yi de aralarına kattığımız Alman şovenistleri üzerinde duracağız ilkin.

Alman şovenizminin özelliklerinden biri şudur: "Sosya-

listler" —sosyalistler sözcüğü tırnak içinde— kendi uluslarınca ezilen ulusların dışındaki ulusların bağımsızlığından sözederler. Bunu doğrudan doğruya söylemeleriyle, söyleyenleri savunmaları, haklı göstermeleri, onlara kalkan olmaları arasında pek fazla fark yoktur.

Alman şovenistleri (ki aralarında *Die Glocke* adlı küçük dergiyi yayınlayan Parvus da vardır ve o dergiye Lensch, Haenisch, Grünwald ve Alman emperyalist burjuvazisinin geri kalan tüm "sosyalist" uşakları tayfası yazı yazmaktadır) örneğin Britanya tarafından ezilen halkların bağımsızlığından uzun uzadıya ve büyük bir istekle sözederler. Britanya'nın sömürgelerini nasıl utanmazca, vahşice ve gerici bir biçimde, vb. yönettiğini borazan çalarak bütün gücüyle ilan edenler, Almanya'nın yalnızca sosyal-şovenistleri, yani sözde sosyalist, eylemdeyse şovenist olanları değil, ama aynı zamanda tüm burjuva basınıdır da. Alman gazeteleri Hindistan'daki özgürlük hareketinden büyük bir iştiyakla, habis bir coşkuyla, hazla ve vecd içinde sözederler.

Alman burjuvazisinin neden habis bir sevinçle dolup taştığını anlamak kolaydır: Alman burjuvazisi, Hindistan'daki hoşnutsuzluğu ve Britanya aleyhtarı hareketi körükleyerek kendi askerî durumunu iyileştirebileceği umudundadır. Bu umutlar, kuşkusuz budalacadır. Nedenine gelince, milyonlarca ve milyonlarca insanın yaşamının, hele hele bu insanlar haliyle çok garip kişilerse, dışardan, epey uzaklardan, yabancı bir dilde [yazılan yazılarla –ç.] —üstelik etki, sistemli değil de yalnızca savaş günleriyle sınırlıysa— etkilenebileceğini ciddi olarak düşünmek olanaksızdır. Alman emperyalist burjuvazisinin çabası, Hindistan'ı etkilemekten çok, kendi yüreğine su serpme, Alman halkını şaşırtma ve halkın dikkatini ülke içinden ayırıp dışarıya çekme arzusunun sonucudur.

Ne var ki ortaya otomatik olarak şu genel, teorik soru çıkıyor: Bu tür savların sahteliğinin temelinde yatan şey nedir; Alman emperyalistlerinin ikiyüzlülüğü nasıl yanılmaz bir kesinlikle ortaya dökülebilir? Bu savların sahteliğini gösteren doğru, teorik yanıt, çok açık nedenlerle, yalanlarını örtme, gözlerden kaçırma, süslü sözlerle, her türlü sözlerle, dünyadaki her şeye, hatta enternasyonalizme ait her türlü sözle o yalanları başka bir kılığa büründürme eğiliminde

olan ikiyüzlüleri ortaya koymaya yarayan bir araçtır her zaman. Ne yazık ki, sözümona Almanya'nın "sosyal-demokrat" partisine mensup olan Lensch'ler, Südekum'lar ve Scheidemann'lar, Alman burjuvazisinin bu casusları bile, enternasyonalist olduklarında ısrar etmekteler. İnsanlar hakkında, söylediklerine değil, yaptıklarına bakarak bir yargıya varmak gerekir. Asıl doğrusu budur. Rusya'da Potresov'un, Levitski'nin, Bulkin'le hempasının salt sözlerine bakarak onlara kim inanır? Hiç kimse.

Alman şovenistlerinin sahtekârlığı, düşmanları olan İngiltere'nin ezdiği halkların bağımsızlığı için avazları çıktığı kadar bağırırken, *bizzat kendi* ulusları tarafından ezilen halkların bağımsızlığı konusunda mütevazı, hatta bazan çok mütevazı bir biçimde sessiz kalmalarındadır.

Danimarkalıları alalım ele. Prusya Schleswig'i kendine kattığı zaman, bütün "Büyük" Devletlerin yapmayı alışkanlık haline getirdikleri gibi, Danimarkalıların oturduğu bir bölgeyi de zaptetti. Bu bölge halkının haklarının ihlali öylesine açık-seçik ortadaydı ki, 23-30 Ağustos 1866 tarihleri arasında hazırlanan Prag barışı çerçevesinde Avusturya, Schleswig üzerindeki "haklarını" Prusya'ya bıraktığı zaman, anlaşma, Schleswig'in kuzey bölgesindeki halkın, Danimarka'ya katılmak isteyip istemediklerini belirlemek üzere bir plebisit yapılması ve karar bu yolda olursa Danimarka'ya bağlanmaları konusunda bir koşulu da içermekteydi. Ne var ki, Prusya bu koşula uymadı; 1878'de bu "tatsız" maddeyi anlaşmadan çıkardı.

Büyük Devlet uluslarının şovenizmine hiçbir zaman ilgisiz kalmamış olan Friedrich Engels, küçük bir ulusun haklarının Prusya tarafından böylesine ihlal edilmesine özellikle dikkati çekmişti.[103] Ne var ki günümüzün Alman sosyal-şovenistleri, Kautsky'nin de yaptığı gibi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını sözle tanıdıkları halde, bir ulusun ezilmesi, "bizzat kendi" uluslarının yaptığı bir iş olduğu zaman o ulusun özgürlüğü doğrultusunda tutarlı olarak demokratik, kararlı olarak demokratik hiçbir uyarma ve propaganda çabası göstermiyorlar. Şovenizm sorununun ve onun gözler önüne serilmesinin tüm sırrı ve özü işte bu noktadadır.

Rusya'da bir zamanların en yaygın sözcük oyunu şuydu:

Russkoye Znamya[104] sıksık *Pruskoye Znamya* gibi* dalgalanır, derlerdi. Ama bu söz, yalnızca *Russkoye Znamya* için söylenmiş değil; Almanya'da Lensch'in, Kautsky ve hempasının mantığı nasıl işliyorsa, Rusya'da da Potresov'un, Levitski'nin ve hempasının mantığı öyle çalışıyor. Örneğin tasfiyeci *Raboçeye Utro* gazetesine bir gözatın. Benzér "Prusya" ya da daha doğrusu benzer enternasyonal-şovenist mantığın yöntem ve kanıtlarını o gazetede aynen göreceksiniz. Ulusal markası, barışçıl görünen maske sözleri ne olursa olsun, şovenizm kendisine ihanet etmemiştir.

31 Mayıs 1916'da
Voprosi Strakhovania, n° 5'te (54)
yayınlandı.

Collected Works,
vol. 22, s. 182-184.

* *Russkoye Znamya* — Rus bayrağı; *Prusskoye Znamya* — Prusya bayrağı. *-Ed.*

JUNİUS BROŞÜRÜ[105]

[PARÇA]

JUNİUS'UN yanlış önerilerinden ilki, *Enternasyonal* grubun[106] beşinci tezinde yer alıyor. "Gemi azıya almış şu emperyalizm çağında (çığırında) artık ulusal savaşlar olası değildir. Ulusal çıkarlar, işçi sınıfını, öldürücü düşmanı olan emperyalizmin emri altına sokmak için aldatıcı bir araç olarak iş görmekten başka şeye yaramamaktadır." Beşinci tezin, yukarıdaki sözlerle biten başlangıç bölümü, *bugünkü* savaşın, emperyalist bir savaş olarak yapısını tartışmaktadır. Ulusal savaşların böyle yadsınması, *bugünkü* savaşın, ulusal bir savaş değil, emperyalist bir savaş olduğu konusundaki gerçekten doğru görüşün vurgulanması sırasında ya bir dikkatsizlik ya da bir abartma yapılması sonucudur. Bu, incelenmesi gereken bir yanlışlıktır. Çünkü birçok sosyal-

demokrat, *şimdiki* savaşın ulusal bir savaş olduğu yollu yanlış savlar karşısında, aynı biçimde hatalı bir davranışa düşmüş ve *herhangi* bir ulusal savaş olasılığını yadsımıştır.

Junius, *şimdiki* savaşın "emperyalist havası"nın kesin etkisini vurgularken çok haklıdır; Sırbistan'ın ardında Rusya'nın, "Sırp ulusalcılığının gerisinde Rus emperyalizminin durduğu"nu söylerken çok haklıdır; savaşta, diyelim Hollanda'nın paylaşılmasının da *aynı biçimde* emperyalistçe olacağını, çünkü her şeyden önce Hollanda'nın sömürgelerini savunacağını, ikincisi de *emperyalist* koalisyonlardan biriyle ittifak kuracağını söylerken çok haklıdır. *Şimdiki* savaş dikkate alınırsa, bu yadsınamaz. Ayrıca Junius, kendisi için en önemli şeyi, yani "bugün için sosyal-demokrat siyaset üzerinde etkisini sürdüren" (s. 81) "ulusal savaş hayali" ile savaşmayı vurgularken, itiraf etmek gerek, görüşleri doğru ve yerindedir.

Ne var ki, bu gerçeği abartmak, marksist somutluk gereğinden uzaklaşmak, bu savaşa ilişkin değerlendirmeyi, emperyalizm altındaki bütün savaşlara uygulamak, emperyalizme *karşıt* ulusal hareketleri bilmezlikten gelmek hatadır. "Ulusal savaşlar artık olası değildir" tezi savunulurken öne sürülen tek iddia, dünyanın, küçük bir "büyük" emperyalist devletler grubu arasında bölüşüldüğü ve bu nedenle herhangi bir savaşın, ilkin ulusal bir savaş olarak başlasa bile, sonunda emperyalist devletlerden ya da koalisyonlardan birinin çıkarını ilgilendirdiği için emperyalist bir savaşa *dönüştürüldüğü* iddiasıdır (Junius, s. 81).

Bu iddianın yanlışlığı ortadadır. Doğada ve toplumda bütün sınıflayıcı sınırların geleneksel ve dinamik olduğu ve belli koşullar altında, *her* görüngünün (*phenomenon*) kendi karşıtına dönüşebileceği, kuşkusuz, marksist diyalektiğin temel önermelerinden biridir. Ulusal bir savaş emperyalist bir savaşa *dönüşebileceği* gibi, *tersi* de doğrudur. İşte bir örnek: Büyük Fransız devriminin savaşları ulusal savaşlar olarak başlamıştır; gerçekten ulusal savaşlardı bunlar. Bu savaşlar devrimci savaşlardı; karşı-devrimci monarşiler koalisyonuna karşı büyük devrimin savunulması için verilen savaşlardı. Ne var ki, Napoléon, Fransız İmparatorluğunu kurduğu ve büyük, yaşayabilir ve kurulalı çok olmuş bazı ulusal Avrupa devletlerini kendisine boyuneğdirdiği zaman, Fransızların

bu ulusal savaşları emperyalist savaşlar haline dönüştü ve *onlar da* Napoléon emperyalizmine *karşı* ulusal savaşlara yolaçtı.

Emperyalist bir savaşla ulusal savaş arasındaki farkı, biri ötekine *dönüşebilir* diye, önemsememek, ancak bir safsatacıya yaraşır. Diyalektiğin safsataya köprülük etmesi seyrek görülen bir şey değildir. Yunan felsefesinin tarihi buna örnektir. Ama böyle olduğu halde, bizler, diyalektikçi olarak kalmakta ve genel olarak tüm dönüşüm olasılığını yadsıyarak değil, ama *belli* bir görüngüyü somut ortamı ve gelişimi içinde tahlil ederek safsatayla savaşmaktayız.

İlerici gelişmeyi temsil eden proletarya, bu gelişmeyi nesnel olarak burjuvaziye karşı bir iç savaşa dönüştürmeye çabaladığı için, şimdiki 1914 16 emperyalist savaşının ulusal bir savaşa dönüşmesi pek olası değildir. Ayrıca şu da var: İki koalisyonun güçleri arasında dikkate değer büyük bir farklılık yoktur ve uluslararası finans-kapital her yerde gerici bir burjuvazi yaratmıştır. Ama gene de emperyalist savaşın ulusal savaşa dönüşmesi *olanaksızdır* diye *ilan* edilmemelidir. *Eğer Avrupa* proletaryası örneğin yirmi yıl daha güçsüz kalırsa, *eğer bugünkü* savaş Napoléon'unki gibi zaferlerle ve yaşayabilir ulusal devletlerden bazısının boyuneğdirilmesiyle *sona ererse, eğer* Avrupa dışındaki emperyalizmin (hepsinden önce de Japon ve Amerikan emperyalizminin) sosyalizme dönüşmesi, örneğin bu iki ülke arasındaki bir savaş nedeniyle yirmi yıl daha önlenirse, o zaman Avrupa'da büyük bir ulusal savaş olanak içindedir. Böyle bir savaş Avrupa'yı onlarca yıl *geri* götürür. Böyle bir savaş olası değildir, ama olanaksız da değildir. Çünkü dünya tarihinin arasıra büyük gerilemeler göstermeksizin her zaman ileriye doğru ve pürüzsüz olarak ilerlediğini düşünmek, bilimsel ve diyalektik değildir, teorik bakımdan yanlıştır.

Dahası var. Emperyalist çağda sömürgelerle yarı-sömürgelerin yürüttüğü ulusal savaşlar yalnızca olası değil, üstelik *kaçınılmaz* bir şey. Bir milyara yakın insan ya da başka deyişle dünya nüfusunun *yarıdan çoğu* sömürgelerle yarısömürgelerde yaşıyor (Çin, Türkiye, İran). Buralardaki ulusal kurtuluş hareketleri, ya şimdiden çok güçlü, ya da büyüyor ve olgunlaşıyor. Her savaş, politikanın başka araçlarla sürdürülmesidir. Sömürgelerdeki ulusal özgürlük siyaseti-

nin sürdürülmesi, *kaçınılmaz* olarak emperyalizme *karşı* ulusal savaşlar biçimine bürünecektir. Bu tür savaşlar, şimdiki "büyük" emperyalist devletlerin emperyalist savaşına *yolaçabilir* de, açmayabilir de. Bu, birçok öğeye bağlı olacaktır.

Örnek: Britanya'yla Fransa, sömürgelere sahip olabilmek için Yedi Yıl savaşını vermişlerdir. Bir başka deyişle emperyalist bir savaş yapmışlardır (ki böyle bir savaş, modern ve hayli gelişmiş kapitalizm temelinde olduğu kadar kölelik ve ilkel kapitalizm temelinde de olasıdır). Fransa yenilmiş, sömürgelerinden bazılarını yitirmiştir. Yıllar sonra, Kuzey Amerika devletlerinin yalnızca Britanya'ya karşı giriştikleri ulusal kurtuluş savaşı başlamıştır. O zamanlar, bugünkü Birleşik Devletler'in bazı bölgelerine sahip olan Fransa'yla İspanya, Britanya'ya karşı başkaldıran devletlerle bir dostluk antlaşması yapmışlardır. Bunu, Britanya'ya karşı duydukları düşmanlıktan ötürü, yani kendi emperyalist çıkarları uğruna yapmışlardır. Fransız askerleri, Amerikan kuvvetlerinin yanında Britanya'ya karşı çarpışmıştır. Burada gördüğümüz şey, ulusal bir kurtuluş savaşıdır. Bu savaşta emperyalist rekabet ikincil bir öğedir, ciddi bir önemi yoktur. Bu, 1914-16 savaşında gördüğümüzün tam tersidir (Avusturya-Sırbistan savaşındaki ulusallık öğesi, emperyalist rekabetin durumu belirleyici öğeleriyle karşılaştırıldığı zaman ciddi herhangi bir önem taşımamaktadır). Bu nedenle, emperyalizm kavramını ayrım yapmaksızın uygulamak ve ulusal savaşlar "olanaksızdır" sonucuna varmak saçma olur. Örneğin İran, Hindistan ve Çin'in kuracağı bir ittifakın yürüteceği bir ulusal kurtuluş savaşı, böyle bir savaş, bu ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerinin sonucu olacağı için, hem olanak içindedir, hem olasıdır. Böyle bir savaşın, bugünkü emperyalist devletler arasında emperyalist bir savaşa dönüşmesi birçok somut öğenin varlığına dayalıdır, bu öğelerin kesenkes ortaya çıkacağını söylemek gülünç olur.

Üçüncüsü, emperyalist çağda Avrupa'da bile ulusal savaşlar çıkmasına olanaksız gözüyle bakılamaz. "Emperyalizm çağı", şimdiki savaşı emperyalist bir savaş haline getirmiştir ve bu çağ, (sosyalizmin üstün gelişine kadar) yeni emperyalist savaşlar doğuracaktır. Bu "çağ" şimdiki büyük dev-

letlerin siyasetini sırılsıklam emperyalist bir siyaset haline getirmiştir. Ama bu çağ, nasıl Doğu Avrupa'daki geniş çaplı ulusal hareketleri dıştalamıyorsa, örneğin (ilhak edilmiş ya da ulus olarak ezilmiş) küçük ülkelerin emperyalist devletlere *karşı* ulusal savaşlar vermelerini de hiçbir biçimde dıştalamaz. Junius, salt "iktisadi" öğelerle yetinmeyip, özellik taşıyan siyasal öğeleri de dikkate alarak, Avusturya'yı gayet uyanık bir değerlendirmeden geçiriyor; "Avusturya'nın içsel bir birlikten yoksun olduğunu" belirtiyor; "Hapsburg monarşisinin, burjuva bir devletin siyasal örgütü değil, ama birçok toplumsal asalaklar kliğinin gevşek bir birliği olduğunu". "Avusturya-Macaristan [İmparatorluğunun –ç.] tasfiyesinin tarihsel açıdan, Türkiye'nin çözülmesinin devamı ve aynı zamanda tarihsel gelişme sürecinin bir gereği olduğunu" kabul ediyor. Bunların çoğu bazı Balkan ülkeleriyle Rusya için de doğrudur. Eğer şimdiki savaşta "büyük" devletlerin tümü gücünü tüketirse ya da Rusya'da devrim kazanırsa, ulusal savaşlar, hatta başarı kazanan ulusal savaşlar, büyük ölçüde olanaklıdır. Emperyalist devletlerin pratikte müdahalesi her zaman elverişli *değildir*. Bu işin bir yanı. Bir başka yanı da şu: Küçük bir devletin bir deve karşı savaşı umutsuz bir çırpınıştır yollu yapay görüşe, umutsuz bir savaş gene de bir savaştır görüşüyle karşılık verilmelidir. Üstelik, "dev" ülkelerin içinde işleyen belli bazı öğeler —örneğin devrimin patlak vermesi— "umutsuz" bir savaşı "umut dolu" bir savaşa dönüştürebilir.

"Ulusal savaşlar artık olanaklı değildir" yollu görüş yalnızca teorik yönden açıkça hatalı olduğu için değil, ama üçüncü Enternasyonalin, bayağılaştırılmamış bir marksizm temelinde kurulmasının olanak çerçevesinde olduğu bir sırada, "sol"un marksist teoriye karşı hafifmeşrep bir davranış göstermesi ağlanası bir şey olduğu için, bu hatalı görüş üzerinde ayrıntılarıyla durduk. Ne var ki bu hata, pratik siyaset yönünden de çok zararlıdır. Çünkü gerici savaşlar dışında artık hiçbir savaş olamaz iddiasında bulunulduğu için, bu görüş, saçma bir "silahsızlanma" propagandasına yolaçmaktadır. Bu görüş, ayrıca, ulusal hareketlere karşı, daha da gülünç ve tepeden tırnağa gerici bir vurdumduymazlığa da yolaçmaktadır. "Büyük" Avrupa uluslarının, yani küçük sömürge halklarını ezen ulusların üyeleri yarı-bilimsel bir ha-

vayla "ulusal savaşlar artık olanaklı değildir" diye ilan ettikleri zaman, bu vurdumduymaz tutum şovenizme dönüşmektedir. Emperyalist devletlere *karşı* ulusal savaşlar, yalnızca olası ve olanaklı değildir, ama aynı zamanda *kaçınılmaz* bir şeydir, *ilericidir*; ve *başarılı* olması için *her ne kadar* ya ezilen ülkelerde çok sayıda insanın ortak, uyuşumlu çabasını (Hindistan ve Çin örneklerinde yüz milyonlarca insanı), ya uluslararası koşulların *özellikle* lehte olduğu bir durumu (yani emperyalist devletlerin savaşla, kendi aralarındaki karşıtlıkla, vb. güçlerini tüketip müdahale edemeyecek bir duruma gelmeleri) ya da büyük devletlerden birinde proletaryanın burjuvaziye karşı *zamandaş olarak* başkaldırmasını (bu son durum en çok arzu edilen ve proletaryanın zafer kazanması için en lehte durum olduğu için ilk sırayı tutar) gerektiriyorsa da, ulusal savaşlar *devrimcidir*.

Ne var ki, Junius'u, ulusal hareketlere karşı vurdumduymazlıkla suçlamak haksızlık olur. Kamerunlu yerli bir önder hakkında, "ihanet" suçlamasıyla verilen ölüm cezasına karşı (anlaşılıyor ki bu yerli önder, savaşa karşı bir başkaldırı örgütlemiştir) sosyal-demokrat parlamento grubunun susmasını, hiç değilse, grubun günahlarından biri olarak belirtmiştir. Başka yerlerde de Junius (Legien'ler, Lensch'ler ve hâlâ "sosyal-demokrat" sayılan öteki alçaklar için) sömürge halklarının da ötekilerle birlikte ulus sayılması gerektiğini vurgulamıştır. Junius açıkça ve kesinlikle şöyle demiştir: "Sosyalizm, her ulusun bağımsızlık ve özgürlük hakkını, kendi kaderinin bağımsız efendisi olması hakkını tanımıştır"; "enternasyonal sosyalizm özgür, bağımsız ve eşit ulus olma hakkını tanır, ancak böyle ulusları yaratabilecek olan tek şey sosyalizmdir, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ancak sosyalizm gerçekleştirebilir. Ve bu sosyalist slogan" diyor Junius haklı olarak, "bütün öteki sosyalist sloganlar gibi, var olan düzeni haklı göstermek için değil, ileriye doğru giden yolu göstermek ve proletaryayı faal devrimci dönüşüm siyasetinde harekete geçirmek içindir." (s. 77 ve 78.) Gerçekten bütün Alman sol sosyal-demokratların, şimdi sosyalizmde bile ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına sahip olma haklarını yadsıyan bazı Hollanda ve Polonya sosyal-demokratlarınca benimsenen darkafalılığa ve marksizmin karikatürüne yenik düştüklerini düşünmek büyük bir

hata olur. Hollandalılarla Polonyalıların *bu kendine özgü* hatasını başka bir yazıda tartışacağız.

Temmuz 1916'da yazıldı.
Sbornik Sotsial-Demokrata, n° 1'de
Ekim 1916'da yayınlandı.
İmza: *N. Lenin*

Collected Works,
vol. 22, s. 308-313.

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ VE EMPERYALİST EKONOMİZM[107]

1. SAVAŞA VE "ATA TOPRAKLARININ SAVUNULMASI"NA KARŞI MARKSİST TUTUM

Kievski, bizim parti programımızın, *yalnızca* ulusal kaderi tayin hakkına ilişkin 9. maddesiyle "görüş birliğinde olmadığı"na hem kendisi inanmıştır, hem okurlarını inandırmak istemektedir. Kievski çok öfkelenmiş; demokrasi sorununda *genel olarak* marksizmin temel ilkelerinden uzaklaştığı, temel noktalarda marksizme "ihanet ettiği" (öfkeli tırnak işaretleri Kievski'nin) suçlamalarını reddetmeye çalışıyor. Ama sorun şudur ki, yazarımız, sözde kısmi ve sınırlı görüş ayrılığını tartışmaya başladığı, kendi kanıtlarını, düşüncelerini, vb. ortaya koyduğu anda, marksizmden bütün bütün sapmakta olduğunu hemen gösterivermektedir. Yazısının (2. bölümündeki) b paragrafını alalım. Ata topraklarının savunulması şeklindeki "haince" sloganın, "oldukça [!] mantıklı [!] bir biçimde, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"ndan çıktığını söyleyerek yazarımız, "bu istek [yani ulusal kaderi tayin isteği] doğrudan doğruya [!!] sosyal-yurtseverliğe yolaçar" diye ilan ediyor. Onun görüşünce, kendi kaderini tayin "elde silah bu bağımsızlığı [Fransa'yla

Belçika'nın ulusal bağımsızlığını] savunan Fransız ve Belçikalı sosyal-yurtseverlerin ihanetini onaylamaktır! Onlar 'kendi kaderini tayin' yandaşlarının yalnızca savunduğu şeyi *yapıyorlar*" ... "Ata topraklarının savunulması, bizim en kötü düşmanımızın silahlığına aittir"... "Bir insanın *aynı zamanda* nasıl hem ata topraklarının savunulmasına karşı, hem kendi kaderini tayin hakkından yana olabileceğini, hem ata topraklarından yana, hem ona karşı olabileceğini anlamayı kesinlikle reddederiz."

Kievski'nin sözleri bunlar. Anlaşılan, şimdiki savaşta ata topraklarının savunulması sloganına karşıt önerilerimizi kavrayamamış. Bu nedenle, önerilerimizde ortaya konan şeyin ne olduğunu bir kez daha anlatmak gerekiyor.

Partimizin 1915 Martında Bern konferansında,[108] "ata topraklarının savunulması sloganı hakkında" kabul ettiği karar* şu sözlerle başlar: "*Şimdiki savaş özünde* (*in substance*)..."

Kararın *şimdiki* savaşla ilgili olduğu bundan daha açık söylenemezdi. "Özünde" sözcüğü de, görünenle gerçeği, görünüşle özü, sözle eylemi birbirinden ayırma gereğini belirler. Bu savaşta ata topraklarının savunulmasına ilişkin bütün sözlerin amacı, sömürgelerin bölüşülmesi, yabancı toprakların yağmalanması, vb. için girişilen 1914-1916 emperyalist savaşını, yalancılık ederek, ulusal savaş gibi göstermektir. Görüşlerimizin en küçük şekilde bile olsa çarpıtılması olasılığını önlemek için, karara, *özellikle* (özellikle sözcüğü, yalnızca anlamına değil!) "1789'la 1871 arasında görülen", "*gerçekten* ulusal savaşlar" hakkında özel bir bölüm ekledik.

Karar, bu "gerçekten" ulusal olan savaşların "temeli"ni, "uzun bir ulusal kitle hareketinin, mutlakiyete ve feodalizme karşı bir savaşımın, ulusal baskının ortadan yok edilmesinin" oluşturduğunu belirtiyor.

Görünüşe göre açık. Şimdiki emperyalist savaş, emperyalist çağın genel koşullarından doğuyor; bir raslantı sonucu, bir istisna, genel ve tipik olandan bir sapma değildir. Bu nedenle, ata topraklarının savunulmasından sözetmek, halkı aldatmaktır, çünkü bu savaş ulusal bir savaş *değildir*. *Gerçekten* ulusal olan bir savaşta "ata topraklarının savunulması" sözü aldatmaca *değildir*; *biz de böyle bir savaşa*

* Bkz: *Collected Works*, vol. 21, s. 158-64. –*Ed.*

karşı değiliz. Böyle (gerçekten ulusal) savaşlar, "özellikle" 1789-1871 arasında olmuştur, ve bizim kararımız, bu savaşların şimdi de olası olduğunu tek sözle bile yadsımaksızın, gerçekten ulusal olan bir savaşı, aldatıcı ulusal sloganlarla sarılıp sarmalanmış emperyalist bir savaştan nasıl ayırmamız gerektiğini anlatmaktadır. Bu ikisini birbirinden ayırmak için, özellikle, savaşın "temeli"ni, "uzun bir ulusal kitle hareketi süreci"nin, "ulusal baskının ortadan yok edilmesi"nin oluşturup oluşturmadığına bakmamız gerekir.

"Pasifizme" ilişkin karar açıkça şöyle demektedir: "Sosyal-demokratlar, devrimci savaşların, yani emperyalist olmayan, ama örneğin ["örneğin" sözcüğüne dikkat edin] 1789-1871 arasında olduğu gibi ulusal baskıyı ortadan kaldırmak amacıyla verilen savaşların olumlu yanını önemsemezlik edemezler..." Bizim 1915 parti programımız 1789-1871 yılları arasında verilen ulusal savaşlar türünden savaşları bugün için de olası görmeseydi, bu tür savaşlardan sözeder ve bu savaşların olumlu yanını yadsımadığımızı söyler miydi? Elbette hayır.

Lenin'le Zinovyev'in *Sosyalizm ve Savaş* adlı broşüründe parti kararları yorumlanmış yani herkesin anlayacağı bir dille açıklanmıştır. Broşürün 5. sayfasında, "sosyalistlerin, 'ata topraklarının savunulması' için verilen savaşları ya da 'savunma' savaşlarını", *yalnız* "yabancı baskısını yok etme" anlamında, "haklı, ilerici ve adil gördükleri" açıkça belirtilir. Broşür, Rusya'ya karşı İran "*vb.*" örneğini anar ve şöyle der: "Bu savaşlar, ilk saldıran kim olursa olsun, haklı, savunma savaşlarıdır; her sosyalist, ezen, köleci ve yağınacı 'Büyük' Güçler karşısında ezilen, eşit görülmeyen ve bağımlı devletlere zafer dileyecektir."*

Broşür, Ağustos 1915'te yayınlanmıştır; Almanca ve Fransızca çevirileri vardır. Kievski, broşürün içindekileri tamı tamına biliyor. Ne o, ne başkası hiçbir zaman, hiçbir vesileyle, ata topraklarının savunulması sloganına ya da pasifizme ilişkin kararlara ya da bunların broşürdeki yorum-larına karşı durmuş değildir. Hiçbir zaman, bir kez bile! Bu nedenle şunu sormaya hakkımız var: Mart 1915'ten başlayarak, savaş konusunda partimizin görüşüne karşı koymadığı halde, şimdi Ağustos 1916'da kendi kaderini tayin hakkında,

* Bkz: *Collected Works,* vol. 21, s. 300-301. - *Ed.*

yani kısmi olduğu varsayılan bir noktaya ilişkin bir yazıda, *gencl* konuyu anlamadığını hayret verici biçimde ortaya koyarsa, Kievski marksizmi anlayamamıştır dediğimiz zaman, kendisine iftira mı etmiş oluruz?

Kievski, ata topraklarının savunulması sloganının "hainice" olduğunu söylüyor. Kendisine güvence veririz ki, anlamını kavramaksızın, üzerinde düşünmeksizin bir sloganı papağan gibi yineleyen *kişiler için*, anlamını tahlil etmeksizin ezberleyen *kişiler için her* slogan "hainice"dir ve her zaman öyle olacaktır.

Genel olarak, "ata topraklarının savunulması" ne demektir? İktisada, siyasete, vb. ilişkin bilimsel bir kavram mıdır? Hayır. *Savaşı haklı göstermeyi* amaçlayan, daha çok çarpıtılmış genel-geçer bir deyiş, bazan basitçe, darkafalıca bir sözdür. Başka bir şey değil. Kesinlikle başka bir şey değil. "Hainice" sözcüğü, darkafalının "ata topraklarını savunuyoruz" diye yalvarıp yakararak *herhangi* bir savaşı haklı gösterebilmesinde sözkonusu olabilir; oysa darkafalının düzeyine inerek kendini alçaltmayan marksizm, *belli bir* savaşın ilerici sayılıp sayılmayacağını, demokrasinin gerekleriyle proletaryanın çıkarlarına hizmet edip etmediğini ve *bu anlamda* haklı, meşru, vb. olup olmadığını belirlemek amacıyla, her savaşın tarihsel bir tahlilden geçirilmesini gerektirir.

Ata topraklarının savunulması sloganı çoğu zaman, ne yaptığını kavramaksızın, savaşın darkafalıca haklı gösterilmesinden başka bir şey değildir; belli bir savaşın anlamını ve ne ifade ettiğini tahlil etme ve onu tarihsel perspektif içinde görme yeteneğine sahip olunmadığını ortaya koyar.

Marksizm bu tahlili yapar ve şöyle der: *Eğer* bir savaşın "özü", *örneğin* yabancı zulmüne son vermekse (ki *özellikle* 1789-1871 Avrupa'sının tipik özelliğiydi) o zaman, ezilen devlet ya da ulus açısından böyle bir savaş ilericidir. Buna karşılık, *eğer* bir savaşın "özü" sömürgelerin yeniden bölüşülmesi, yağmanın paylaşılması, yabancı toprakların yağmalanmasıysa (1914-1916 savaşı böyledir), o zaman ata topraklarının savunulmasına ilişkin bütün sözler, "halkın aldatılmasından başka bir şey değildir".

Peki, bir savaşın "özü"nü nasıl tanımlayabilir, nasıl ortaya koyabiliriz? Savaş siyasetin devamıdır. Öyleyse savaş öncesinde güdülen siyaseti, savaşa yolaçan, savaşı ortaya çıka-

ran siyaseti incelememiz gerekir. Bu siyaset emperyalist bir siyasete, yani mali-sermayenin çıkarlarını güven altına almak, sömürgelerle yabancı ülkeleri soymak, ezmek amacını güdüyorsa, o zaman bu siyasetten doğan savaş emperyalisttir. Eğer güdülen siyaset ulusal kurtuluş siyasetiyse, yani ulusa zulmedilmesine karşı olan yığın hareketinin ifadesiyse, o zaman bu siyasetten doğan savaş, ulusal kurtuluş savaşıdır.

Darkafalı, savaşın, "siyasetin devamı" olduğunu kavramaz; savaşta *nelerin* tehlikede olduğunu, savaşı *hangi* sınıfın verdiğini, *hangi* siyasal amaçlarla verdiğini düşünmeksizin, "düşman bize saldırdı", "düşman ülkemi istila etti" gibi kalıplarla yetinir. Kievski, Belçika Almanlar tarafından işgal edilmiştir, öyleyse kendi kaderini tayin hakkı yönünden "Belçikalı sosyal-yurtseverler haklıdır" ya da Almanlar Fransa'nın bir parçasını işgal ettiler, öyleyse "Guesde hoşnut olabilir", çünkü "sözkonusu olan kendi ulusunun (yabancı bir ulusun değil) yaşadığı bir toprak parçasıdır." diye ilan ettiği zaman, işte tam bir darkafalının düzeyine inmektedir.

Darkafalı için önemli olan şey orduların *nerede* olduğu, *o sırada* kimin kazandığıdır. Marksist içinse önemli olan, *o* savaşta *sözkonusu şeylerin* ne olduğudur; o savaş sırasında ilkin ordulardan biri, sonra öteki kazanıyor olabilir.

Şimdiki savaş ne için yapılıyor? Bunun yanıtı (savaşan devletlerin savaştan *onlarca yıl* önce izledikleri *siyasete* dayandırılan) kararımızda verilmiştir. İngiltere, Fransa ve Rusya, ele geçirmiş oldukları sömürgeleri bırakmamak, Türkiye'yi soyabilmek, vb. için savaşıyorlar. Almanya o sömürgeleri devralmak, Türkiye'yi kendisi soyabilmek, vb. için savaşıyor. Almanların Paris'i ya da St. Petersburg'u aldığını varsayalım. Böyle bir şey bugünkü savaşın yapısını değiştirir mi? Hiçbir şekilde değiştirmez. Almanların amacı —ve daha önemlisi, kazandıkları takdirde o amacı gerçekleştirecek olan siyaset— sömürgelere el koymak, Türkiye üzerinde egemenlik kurmak, başka ulusların, örneğin Polonyalıların vb. oturdukları toprakları kendine katmaktır. Amaçları, Fransızları ya da Rusları, yabancı egemenliği altına sokmak değildir. Şimdiki savaşın gerçek özü, ulusal değil emperyalisttir. Başka deyişle, savaş taraflardan birinin, ötekinin sürdürmeye çalıştığı zulmü ortadan kaldırmak amacıyla ve-

rilen bir savaş değildir. Savaş, zulmeden iki grup arasında çapulun nasıl bölüşüleceği, Türkiye'yi ve öteki sömürgeleri kimin soyacağı konusunda, iki haydut arasında verilen bir savaştır.

Kısacası, emperyalist Büyük Güçler (yani bütün öteki devletleri ezen, onları mali-sermayenin ağına düşüren, vb. güçler) *arasında* ya da Büyük Güçlerle *ittifak halinde* verilen savaş, emperyalist savaştır. 1914-1916 savaşı böyledir. *Bu* savaşta "ata topraklarının savunulması" bir aldatmacadır; savaşı haklı gösterme çabasıdır.

Emperyalist, yani zulmeden devletlere *karşı* ezilen (örneğin sömürge) ulusların savaşı, gerçekten ulusal bir savaştır. Böyle bir savaş bugün de olasıdır. Zulüm gören bir ulusun yabancı bir zalime karşı verdiği savaşta "ata topraklarının savunulması" bir aldatmaca değildir. Sosyalistler *böyle* bir savaşta "ata topraklarının savunulması"na karşı *değildirler*.

Ulusal kaderi tayin hakkı, ulusal kurtuluş için, tam bağımsızlık için, ilhaka karşı savaşımla aynı şeydir; sosyalistler —sosyalist olmaktan vazgeçmedikçe— hangi biçimde olursa olsun, ayaklanma olsun, savaş olsun, *böyle* bir savaşımı *reddedemezler*.

6. P. KİEVSKİ'NİN ORTAYA ATTIĞI VE ÇARPITTIĞI ÖTEKİ SİYASAL KONULAR

Tezlerimizde, sömürgelerin kurtuluşu, ulusların kendi kaderlerini tayin etmelerinden başka bir şey değildir, demiştik. Avrupa'lılar sömürge halkların *da* ulus olduğunu çoğu zaman unuturlar. Bu "unutkanlığı" hoşgörmek, şovenizmi hoşgörmektir.

P. Kievski "itiraz ediyor":

Saf sömürge tipinde "sözcüğün asıl anlamında proletarya *yoktur*" (Bölüm II, madde r'nin sonu). "Öyleyse kendi kaderini tayin sloganı kimin için? Sömürge burjuvazisi için mi? Fellahlar için mi? Köylüler için mi? Elbette değil. *Sosyalistlerin* [italikler Kievski'nin] sömürgeler için kendi kaderini tayin hakkı istemeleri saçmadır. Çünkü işçisi olmayan ülkeler için bir işçi partisinin sloganlarını ortaya atmak, genel olarak saçmadır."

P. Kievski'nin öfkesine ve görüşümüzü "saçma" diye yermesine aldırmaksızın, onun savlarının hatalı olduğunu söy-

leme cesaretini göstereceğiz. Bir "işçi partisine ait sloganlar"ın *yalnızca* işçiler için öne sürüldüğüne, yalnızca, ardından kimsenin gözyaşı dökmediği müteveffa "ekonomistler" inanmıştır.* Hayır, bu sloganlar tüm emekçiler için, tüm halk için ortaya atılmıştır. Programımızın demokrasiye ilişkin bölümü —Kievski o bölümün anlamı üzerinde "genel olarak" hiç durmamıştır— özellikle tüm halka seslenmektedir; o bölümde "halk"tan sözetmemizin nedeni budur.**

Sömürge ve yarı-sömürge ulusları, bir milyarlık bir halktır, dedik. P. Kievski, bu somut ifadeyi çürütmek zahmetine girmedi. Bu bir milyardan 700 milyonu (Çin, Hindistan, İran, Mısır), işçilerin *varolduğu* ülkelerde yaşamaktadır. Ama işçisi bulunmayan, yalnızca köle sahipleriyle kölelerin, vb. bulunduğu sömürge ülkeler için bile "kendi kaderini tayin" isteğiyle ortaya çıkmak, *saçma* olmak şöyle dursun, her marksist için *zorunludur*. Eğer konuyu biraz düşünseydi, Kievski, ola ki bunu kavrardı; 'kendi kaderini tayin"in her zaman *iki* ulus "için", *ezenle* ezilen için ortaya atıldığını anlardı.

Kievski'nin "itirazları"ndan bir başkası:

"Bu nedenle, sömürgeler için negatif bir sloganla, sosyalistlerin kendi hükümetlerinden, 'sömürgelerden çıkın!' isteğinde bulunmalarıyla yetiniyoruz. Kapitalizmin genel çerçevesi içinde gerçekleştirilmesi olanaksız bu istek, emperyalizme karşı savaşımı koyulaştırmaya hizmet edecek, ama sosyalist bir toplum sömürgelere sahip olmayacağı için gelişme eğilimiyle çelişmeyecektir."

Yazarın, siyasal sloganların teorik içeriği üzerinde bir parça olsun düşünme gücü ya da isteği göstermemesi, yalnızca hayret vericidir. Teorik bakımdan tam ve doğru olan siyasal bir terim yerine propagandada sözü kullanılmasının, işi değiştireceğine mi inanacağız? "Sömürgelerden çıkın" demek, teorik bir tahlilden kaçınmak ve propaganda sözlerinin ardına saklanmak demektir. Ukrayna'ya, Polonya'ya,

* P. Kievski, Martinov'la şürekasının 1899-1901 arasında neler yazdığını yeniden okusa iyi eder. "Kendi" kanıtlarının çoğunu orada bulacaktır.

** "Ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi"ne karşı çıkan bazı garip kişiler, bizim görüşümüzü, "uluslar" sınıflara bölünmüştür savıyla reddetmeye çalışıyorlar. Bu karikatür marksistlere bizim alışılagelmiş yanıtımız şudur: programımızın demokrasiye ilişkin bölümü "halk tarafından yönetim"den sözeder.

Finlandiya'ya, vb. değindikleri zaman, bizim parti propagandacılarımızdan herbirinin, çarlık hükümetinden ("kendi hükümeti"nden), "Finlandiya'dan, vb. çıkın" isteğinde bulunmaya hakkı vardır. Ne var ki, akıllı bir propagandacı, salt savaşımı "koyulaştırmak" gibi bir amaçla pozitif ya da negatif sloganlar ortaya atmamız gerektiğini kabul edecektir. Belli bir musibete karşı savaşımı "koyulaştırma" arzusunun, "kara-yüz dumasından çıkın" yollu "negatif" bir sloganı haklı kılacağı görüşünde, ancak Aleksinski türünden kişiler direnir.

Savaşımın koyulaştırılması, bir sloganın, *ekonomik* gerçeklerle, *siyasal* durumla ve o sloganın *siyasal* anlam ve öneminin tam ve kesin bir tahliliyle doğrulanması şeklindeki marksist gerçeği unutan öznelcilerin (*subjectivists*) boş bir sözünden başka bir şey değildir. Bunu önemle belirtmek zorunda kalmak doğrusu utanç verici, ama yapacak başka bir şey yok.

Biz, teorik bir soruna ait teorik bir tartışmayı propaganda çığlıklarıyla kısa kesme şeklindeki Aleksinski alışkanlığını gayet iyi biliriz. Bu kötü bir alışkanlıktır. "Sömürgelerden çıkın" sloganının bir tek, evet yalnızca bir tek siyasal ve ekonomik içeriği vardır. O da sömürge ulusları için ayrılma özgürlüğü, ayrı bir devlet kurma özgürlüğüdür! P. Kievski'nin inandığı gibi, eğer emperyalizmin *genel* yasaları, ulusların kendi kaderlerini tayin etmelerini önlüyor, bunu bir ütopya, bir hayal, vb., vb. haline getiriyorsa, o zaman kişi, nasıl olur da, durup bir an bile düşünmeksizin, dünya uluslarının *çoğunu* bu genel yasadan istisna edebilir? Apaçık ki, Kievski'nin "teorisi" bir teori karikatürüdür.

Sömürge ülkelerin büyük çoğunluğunda meta üretimi ve kapitalizm, ve mali-sermaye bağlantısı vardır. Bu durumda, "sömürgelerden çıkın" sloganı meta üretimi, kapitalizm ve emperyalizm *bakımından* "bilim-dışı" ve "ütopik" bir istekse, Lensch, Cunow ve tüm geri kalanlar tarafından *bile* "çürütülmüşse", nasıl olur da emperyalist ülkelerin, onların hükümetlerinin "sömürgelerden çıkması" için ısrar edebiliriz?

Yazarın savlarında *düşüncenin* zerresi bile yoktur.

Yazar, sömürgelerin kurtuluşunun, *yalnızca* "birbirini izleyen bir dizi devrim olmaksızın sağlanamayacağı" anlamında "sağlanamayacağı" gerçeğini hiç düşünmemiştir. Avru-

pa'daki sosyalist devrimle *bağlantılı olarak* "gerçekleşebilir" olduğu gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir.

"Sosyalist toplumun" *yalnızca* sömürgelere değil, ama *genel olarak* ezilen uluslara sahip olmayacağı gerçeği üzerinde hiç düşünmemiştir. Tartışılan konuda, Rusya'nın Polonya'ya "sahip olmasıyla" Türkistan'a sahip olması arasında, *hiçbir* ekonomik ya da siyasal farklılık *olmadığı* gerçeğini aklından bile geçirmemiştir. Bir "sosyalist toplum"un, "sömürgelerden çıkma"yı, kesinlikle, *ayrılmayı salık verme* anlamında *değil,* ama *yalnızca* onlara özgür ayrılma *hakkını* verme anlamında arzu edeceği gerçeğini hiç düşünmemiştir.

Ayrılma hakkıyla ayrılmayı salık verme arasındaki bu farklılık nedeniyle P. Kievski bizleri "hokkabazlar" diye suçluyor ve bu yargısını işçilerin gözünde "bilimsel olarak kanıtlamak üzere" şöyle yazıyor:

"Bir işçi, proletaryanın, *samostiinost*'u [Ukrayna'nın siyasal bağımsızlığı] hangi gözle görmesi gerektiğini bir propagandıcıya sorduğu ve sosyalistler ayrılma hakkı için çalışıyorlar, ama propagandaları ayrılmaya karşıdır, yanıtını aldığı zaman ne düşünecektir?"

Bu soruya, sanırım, oldukça doğru bir karşılık verebilirim: Diyebilirim ki, aklıbaşında her işçi, Kievski'nin *düşünme gücünde olmadığını düşünecektir.*

Aklıbaşında her işçi şöyle düşünecektir": İşte P. Kievski biz işçilere, "sömürgelerden çıkın" diye bağırmamızı söylüyor. Başka deyişle, biz Büyük-Rus işçiler kendi hükümetimizin, Moğolistan'dan, Türkistan'dan, İran'dan çıkmasını istemeliyiz; İngiliz işçiler, İngiltere hükümetinin Mısır'dan, Hindistan'dan, Iran'dan, vb. çıkmasını istemelidirler. Ama bu, *biz* proleterlerin, kendimizi, Mısırlı işçilerden ve Fellahlardan, Moğolistanlı, Türkistanlı ve Hintli işçilerden ve köylülerden ayırmayı *arzu ettiğimiz* anlamına mı gelecektir? Bu, *bizim* sömürgelerdeki emekçi yığınlara, sınıf bilincine sahip Avrupa proletaryasından "ayrılmayı" salık verdiğimiz anlamına mı gelecektir? Asla. Her zaman olduğu gibi şimdi de, ileri ülkelerin sınıf bilincine sahip işçileriyle ezilen *tüm* ülkeler işçilerinin, köylülerinin ve kölelerinin yakın işbirliğinden ve kaynaşmasından yanayız ve hep bu görüşten yana olmaya devam edeceğiz. Her zaman, sömürgeler dahil, bütün ezilen ülkelerin tüm ezilen sınıflarına, bizden ayrılmala-

rını *değil*, bizimle olabildiği ölçüde yakından ilişki kurmalarını ve kaynaşmalarını salık vermişizdir. Bundan sonra da aynı şeyi salık vermeye devam edeceğiz.

Kendi hükümetlerimizden, sömürgelerden çıkmalarını istiyoruz ya da kışkırtıcı feryatlardan çok, tam, kesin siyasal terimlerle belirtmek gerekirse, sömürgelere tam ayrılma *özgürlüğü vermelerini*, gerçek bir *kendi kaderini tayin hakkı* tanımalarını istiyoruz; biz kendimiz iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı gerçekleştirecek, bu özgürlüğü vereceğiz. Bunu bugünkü hükümetlerden istiyoruz; kendimiz hükümet olduğumuz zaman da aynı şeyi yapacağız; ama bunu ayrılmayı "salık vermek" üzere *değil*, tam tersine, ulusların *demokratik* birliğini ve kaynaşmasını kolaylaştırmak ve çabuklaştırmak için yapacağız. Moğollarla, İranlılarla, Hintlilerle, Mısırlılarla birleşmeyi ve kaynaşmayı desteklemek için elden gelen her çabayı göstereceğiz. Böyle yapmanın hem görevimiz, hem de *yararımıza* olduğu kanısındayız. Çünkü böyle olmazsa, Avrupa'da sosyalizm *güven içinde olmayacak*. Bizden daha geri ve daha çok ezilmiş olan bu uluslara, Polonyalı sosyal-demokratların deyişiyle, "kendi çıkarını gözetmeyen bir kültürel yardım" yapmak için çalışacağız. Başka deyişle, makine kullanımına, emeğin yükünü azaltmaya, demokrasiye ve sosyalizme geçmelerinde onlara yardım edeceğiz.

Moğollar, İranlılar, Mısırlılar ve *bütün* öteki ezilmiş, eşit olmayan uluslar için, ayrım yapmaksızın, ayrılma özgürlüğü istiyorsak, bunu, *ayrılmadan yana olduğumuz* için değil, ama zoraki birlikten farklı olarak, *yalnızca özgür, gönüllü* birlikten ve kaynaşmadan yana olduğumuz için istiyoruz. *Tek* neden budur.

Ve bu bakımdan, Moğol ve Mısırlı köylü ve işçilerle Polonyalı ve Finlandiyalı köylü ve işçiler arasındaki *tek* fark, bizim görüşümüze göre, ikincilerin daha fazla ilerlemiş olduğu, siyasal yönden Büyük-Ruslardan daha fazla deneyim kazandığı, ekonomik açıdan daha fazla hazırlandığı, vb.'dir. Bu nedenledir ki, Polonyalı ve Finlandiyalı köylü ve işçiler, bugün cellat rolünü oynayan Büyük-Ruslara duydukları haklı nefreti *sosyalist* işçilere ve sosyalist bir Rusya'ya karşı da sürdürmenin akıllıca bir iş olmayacağına, büyük bir olasılıkla *pek yakında*, kendi halklarını inandıracaklardır. İkti-

sadi bakımdan isabetli davranmanın, enternasyonalist ve demokratik içgüdü ve bilincin, bütün ulusların en kısa sürede birliğini ve sosyalist bir toplum içinde kaynaşmasını gerektirdiğine, kendi halklarını inandıracaklardır. Polonyalılarla Finlandiyalılar hayli kültürlü halklar olduklarına göre, büyük bir olasılıkla, çok yakında bu davranışın doğruluğunu görecekler ve sosyalizmin zaferinden sonra, Polonya'yla Finlandiya'nın olası ayrılığı, kısa sürecektir. Onlara bakışla karşılaştırılamayacak ölçüde daha az kültürlü olan Fellahlar, Moğollar ve İranlılar daha uzun bir süre için ayrılabilirler, ama yukarıda belirttiğimiz gibi, kendi çıkarını gözetmeyen kültürel yardımla, bu süreyi kısaltmaya çalışacağız.

Bizim Polonyalılara ve Moğollara karşı davranışımızda bundan *başka* bir farklılık *yoktur*, olamaz da. Bizim, ayrılma özgürlüğü hakkındaki propagandamız ve hükümet olduğumuz zaman bu özgürlüğü gerçekleştirme kararımızla, ulusların birliği ve kaynaşması hakkındaki propagandamız arasında *herhangi* bir "çelişki" yoktur, olamaz da. Kesinlikle inanıyoruz ki, bizim P. Kievski'yle anlaşmazlığımız hakkında. aklıbaşında her işçinin, gerçek her sosyalistin ve enternasyonalistin "düşüneceği" şey budur.*

Yazısının başından sonuna Kievski'ye egemen olan temel kuşku şu: Gelişme eğilimi ulusların *kaynaşması* doğrultusunda olduğuna göre, ulusların *ayrılma* özgürlüğünü neden savunmalı ve iktidara gelince neden uygulamalı? Buna biz, tüm gelişme eğilimi, toplumun bir kesiminin öteki kesim üzerinde zora dayalı bir egemenlik kurmasının ortadan kal-

* Anlaşıldığına göre Kievski, bazı Alman ve Hollandalı marksistlerin ortaya attığı "sömürgelerden çıkın" sloganını, teorik içeriğini ve nereye varacağını düşünmeksizin, Rusya'nın özelliklerini dikkate almaksızın *yineleyivermiştir*. Bir Alman ya da Hollandalı marksistin "sömürgelerden çıkın" sloganıyla yetinmesi – bir noktaya kadar– mazur görülebilir Çünkü birincisi, *Batı* Avrupa ülkeleri sözkonusu olduğunda, ulusal baskının tipik biçimi sömürgelerdeki baskıdır; ikincisi "sömürge" sözcüğünün kendisi *Batı* Avrupa ülkeleri için özellikle açık, canlı ve hayati bir anlam ifade etmektedir.

Peki ya Rusya'nın durumu? Rusya'nın garipliği şurada ki, "*bizim*" sömürgelerimizle, "bizim" baskı altında bulunan uluslarımız arasındaki farklılık, açık, somut değildir ve hayati olarak hissedilmemiştir.

Diyelim Almanca yazan bir marksistin, Rusya'daki bu garipliği gözden kaçırması mazur görülebilir. Ama Kievski mazur görülemez. Rusya sözkonusu olduğu zaman özellikle uluslarla sömürgeler arasında bazı ciddi farklılıklar bulmaya çalışmanın apaçık saçmalığını, salt *yinelemek* değil *düşünmek* isteyen bir Rus marksisti özellikle bilmelidir.

dırılması doğrultusunda olduğu halde, proletarya diktatörlüğünü hangi nedenle savunuyorsak ve iktidara geldiğimiz zaman hangi nedenle uygulayacaksak, işte o nedenle diye karşılık veriyoruz. Diktatörlük, toplumun bir kesiminin, toplumun geri kalan kesimi üzerinde, doğrudan doğruya zora dayalı egemenliğidir. Tutarlı tek devrimci sınıf olan proletaryanın diktatörlüğü, burjuvaziyi devirmek ve karşı-devrim çabalarını defetmek için gereklidir. Proletarya diktatörlüğü öylesine büyük bir önem taşımaktadır ki, böyle bir diktatörlük gereğini yadsıyan ya da yalnızca sözde kabul eden kişi, Sosyal-Demokrat Partinin üyesi olamaz. Bununla birlikte, bazı durumlarda, istisnai olarak, örneğin bazı küçük ülkelerde, komşu büyük bir ülkede toplumsal devrimin gerçekleştirilmesinden sonra, küçük ülke burjuvazisinin, eğer direnmenin boşunalığına ve postunu kurtarmayı yeğ tutmasının daha doğru olacağına inandırılırsa, iktidarı barışçıl yoldan teslim etmesi *olasılığı* da yadsınamaz. Kuşkusuz, küçük ülkelerde bile sosyalizmin, iç savaş olmaksızın *başarılamaması* daha olasıdır; bu nedenle, her ne kadar şiddet bizim ülkülerimize yabancıysa da uluslararası sosyal-demokrasinin *tek* programı, iç savaşın tanınması şeklinde olmalıdır. Aynı şey *mutatis mutandis* (*gerekli* değişikliklerle) uluslar için de doğrudur. Biz ulusların birleşip kaynaşmasından yanayız; ne var ki, ayrılma özgürlüğü olmaksızın, zora dayalı birlikten ve ilhaktan gönüllü birliğe geçilemez. Ekonomik öğenin her şeyin önünde geldiğini —haklı olarak— kabul ediyoruz, ama bu öğeyi Kievski *gibi* yorumlamak marksizmin karikatürünü yapmak demektir. Modern emperyalizmin tröstleri ve bankaları, her ne kadar gelişkin kapitalizmin parçası olarak her yerde kaçınılmaz biçimde dal budak salmışlarsa da, somut görünümleri, ülkeden ülkeye değişiyor. İleri emperyalist ülkelerin Amerika'nın, İngiltere'nin, Fransa ve Almanya'nın siyasal yapıları arasında, her ne kadar temel öğelerde türdeş iseler de, yine de hâlâ büyük farklılıklar vardır. Aynı çeşitlilik, insanlığın, bugünkü emperyalizmden yarının sosyalist devrimine gidişte izleyeceği yolda da kendini gösterecektir. Bütün uluslar sosyalizme varacaktır. Bu kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi, bunu aynı yoldan yapacak değildir. Herbiri, demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu tü-

rüne, toplumsal yaşamın başka başka yönlerinde sosyalist dönüşümün birbirinden farklı derecelerine kendisinden bir şeyler katacaktır. Teorik bakımdan hiçbir şey, geleceğin *bu* yönünü, "tarihsel materyalizm adına" tekdüze (*monotonous*) griye boyamaktan daha ilkel değildir; pratik bakımdan da hiçbir şey bu kadar gülünç olamaz. Sonuç Suzdal ressamlığından[109] farklı olmaz. Gerçekler, sosyalist proletaryanın ilk zaferinden *önce*, şimdi baskı altında bulunan uluslardan ancak 500'de 1'inin özgürlüğüne kavuşup ayrılacağını, sosyalist proletaryanın tüm dünyada sonal (*final*) zaferi kazanmasından *önce* de (yani sosyalist devrim olayları boyunca), baskı altındaki uluslardan ancak 500'de 1'inin, o da çok kısa bir süre için ayrılacağını ortaya koysaydı da, bu durumda *bile*, işçilere, şimdi yaptığımız gibi, ezilen *tüm* ulusların ayrılma özgürlüğünü savunmayan ve tanımayan zulmedici ülkeler sosyalistlerini kendi sosyal-demokrat partilerine kabul etmemelerini salık verirken, biz, hem teorik, hem siyasal pratik bakımdan gene haklı olurduk. Çünkü gerçek şu ki, demokrasinin farklı *biçimlerine*, sosyalizme farklı geçiş *biçimlerine* kendisinden bir şeyler katmak üzere, şimdi zulüm gören uluslardan kaçının ayrılma gereğini duyacağını bilmiyoruz, bilemeyiz. Bizim bildiğimiz, her gün görüp hissettiğimiz şey şudur: Ayrılma özgürlüğünün yadsınması, teorik bakımdan başından sonuna yanlıştır, pratik bakımdan da ezen ulusların şovenistlerine köle olmaya varır.

Yukarıya aldığımız bölümün dipnotunda P. Kievski "Biz, 'zora dayalı ilhaklar'a karşı çıkılmasını bütün gücümüzle desteklediğimizi önemle belirtiriz" diyor.

Ne var ki, P. Kievski, bu "isteğin" kendi kaderini tayin hakkını tanımakla aynı şey olduğunu ve kendi kaderini tayin çerçevesi içinde düşünülmediği sürece "ilhak" kavramının doğru bir tanımının yapılamayacağı şeklindeki açık ifademizi, tek sözcükle olsun yanıtlamıyor. Belki de Kievski, bir tartışmada kişinin, herhangi bir destekleyici tanıt göstermeksizin kendi savlarını ve istemlerini ortaya koymasının yeteceğini sanıyordur.

P. Kievski sözünü şöyle sürdürüyor: "... Biz, proletaryanın emperyalizme karşı bilincini keskinleştirecek olan bir dizi isteği, *negatif* olarak formüle edildiklerinde tamamen kabul ediyoruz; ne var ki, bugünkü sistemde, buna uyan *pozitif*

formüller bulunması olasılığı kesinlikle yoktur. Savaşa karşı, ama demokratik bir barıştan yana değil ..."

Yanlış! İlk sözünden son sözüne kadar yanlış! Kievski, "Pasifizm ve Barış Sloganı" (*Sosyalizm ve Savaş* broşüründe, s. 44-45*) hakkındaki kararımızı okumuş ve hatta, sanırım, onaylamıştır. Ama anlaşılıyor ki, o kararı kavrayamamıştır. Biz demokratik bir barıştan *yanayız;* yalnızca, kararın da ortaya koyduğu gibi, "bir dizi devrim olmaksızın" bugünkü burjuva hükümetlerin yönetimi altında böyle bir barışın olası olduğu aldatmacasına karşı işçileri uyarıyoruz. Soyut barış savunusunu, yani savaşan ülkelerde *şimdiki* yönetimlerin gerçek sınıf yapısını ya da özellikle emperyalist yapısını dikkate *almayan* savunuyu, işçileri aldatmak olarak görüyor ve kınıyoruz. *Sotsial-Demokrat*'daki (n° 47) tezlerde, eğer devrim, şimdiki savaş sırasında partimizi iktidara getirirse, savaşan taraflara partinin derhal demokratik bir barış önereceğini kesinlikle belirtmiş bulunuyoruz.**

Ama genel olarak demokrasiye değil, "yalnızca" kendi kaderini tayine karşı durduğuna hem kendini, hem başkalarını inandırmaya çalışan Kievski, bizim "demokratik bir barıştan yana olmadığımız" iddiasına varıp dayanıyor. Garip bir mantık!

Kievski'nin sözünü ettiği bütün öteki örnekler üzerinde tek tek durmanın ve onları çürütmek için yer israf etmenin hiçbir anlamı yok. Çünkü onlar da aynı bön ve yanlış mantık düzeyinde kalmış şeyler; okurları yalnızca güldürecek türden şeyler. İktidarı aldığı zaman, sosyal-demokrasinin, sorunu *nasıl* çözümleyeceğine ilişkin olumlu bir yanıtı beraberinde getirmeksizin, yalnızca "emperyalizme karşı proletaryanın bilincini keskinleştirmeye" hizmet edecek "negatif" bir sosyal-demokrat slogan diye bir şey yoktur, olamaz. Belirli, olumlu bir çözümle ilintili olmayan "negatif" bir slogan, bilinci "keskinleştirmez", köreltir. Çünkü öyle bir slogan boş bir sözdür, salt kuru-gürültüdür, anlamsız cafcaflı bir sözdür.

P. Kievski, *siyasal* musibetlerle, *iktisadi* musibetleri damgalayıp teşhir eden 'negatif' sloganlar arasındaki farkı

* Bkz: *Collected Works*, vol. 21, s. 162-163. [V. I. Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*, Sol Yayınları, Ankara 1992, s. 28. –*Ed.*]

** Bkz: *Collected Works*, vol. 21, s. 403-404. –*Ed.*

anlamıyor. Fark şuradadır: Belli iktisadi musibetler, kapitalizmin öylesine ayrılmaz bir parçasıdır ki, siyasal üstyapı ne olursa olsun, kapitalizmi ortadan kaldırmadıkça o musibetleri, ekonomik olarak yoketmek *olanaksızdır*. Bunun tersini kanıtlayacak tek olay gösterilemez. Öte yandan, siyasal musibetler, "varolan sistemde", yani kapitalizmde iktisadi açıdan tamamen olanak çerçevesinde bulunan ve —bazı yönleri bir ülkede, belli bazı yönleri bir başka ülkede olmak üzere— kapitalizmde istisnai olarak gerçekleştirilen demokrasiden uzaklaşmayı ifade eder. Bir kez daha, yazarın anlayamadığı şey, genel olarak demokrasinin uygulanması için gerekli olan temel koşullardır.

Aynı şey boşanma sorununda da sözkonusudur. Bu konunun, *ulusal* sorun üzerine yapılan tartışmalarda, ilk kez Rosa Luxemburg tarafından ortaya atıldığını okurlar anımsayacaktır. Rosa Luxemburg, gayet doğru olan şu görüşü dile getirmiştir: demiştir ki, eğer bir devlet içinde (belli bir bölge, bir yer, vb. için) özerkliği destekleyeceksek, merkeziyetçi sosyal-demokratlar olarak, bellibaşlı bütün ulusal sorunların —*boşanmaya* ilişkin yasa da onlardan biridir— merkez hükümetle merkez parlamentonun yetki alanı içinde olduğunda ısrar etmemiz gerekir. Bu örnek açıkça gösteriyor ki, tam boşanma özgürlüğünü istemeksizin, kişi, demokrat ve sosyalist olamaz; çünkü böyle bir özgürlüğün yokluğu, zaten ezilen cinsin daha da ezilmesinden başka bir şey değildir. Kaldı ki, bir kadının kocasından ayrılma *özgürlüğüne* sahip olmasını tanımanın, bütün kadınları aynı şeyi yapmaya *davet* etmek demek olmadığını kavramak da güç olmasa gerektir.

P. Kievski "itiraz ediyor":

"*Böyle* durumlarda [yani kadının kocayı bırakmak *istediği* durumlarda] kadın hakkını kullanamazsa, ya da bu hakkın kullanılması *üçüncü* kişilerin isteğine, hatta daha kötüsü kadının sevgisi üzerinde hak iddia edenlerin isteğine bağlıysa, bu hak [boşanma hakkı] neye yarar? *Böyle* bir hakkın ilan edilmesini savunmalı mıyız? Kuşkusuz hayır?!"

Bu itiraz, *genel* olarak demokrasiyle kapitalizm arasındaki ilişkinin hiçbir şekilde anlaşılmamış olduğunu ortaya koyuyor. Kapitalizmde, ezilen sınıfların kendi demokratik haklarını "kullanmalarını" olanaksız hale getiren koşullar

istisna değildir, sistemin tipik özelliğidir. Kapitalist düzende, birçok durumda, boşanma hakkı gerçekleştirilememiş olarak kalacaktır; çünkü ezilen cinse, iktisadi yönden başeğdirilmiştir. Kapitalist sistemde ne kadar demokrasi olursa olsun. kadın "evcil bir köle" olarak yatak odasına, bebek odasına, mutfağa kapatılmış bir köle olarak kalmaya devam etmektedir. Kapitalizmde halkın "kendi" yargıçlarını, resmi görevlilerini, okul öğretmenlerini, jüri üyelerini, vb. seçmesi de aynı biçimde, işçilerle köylülerin iktisadi yönden boyuneğdirilmiş olmaları nedeniyle, birçok durumda gerçekleştirilememektedir. Aynı şey demokratik cumhuriyet için de sözkonusudur: Bizim programımız demokratik cumhuriyeti "halk tarafından yönetim" diye tanımlar. Ama bütün sosyaldemokratlar pek iyi bilirler ki, kapitalizmde en demokratik cumhuriyette bile, burjuvazinin, görevlileri rüşvetle ayartmasından, hisse senetleri borsasıyla hükümet arasındaki ittifaktan kurtulmanın yolu yoktur.

Buna bakarak, ancak, doğru-dürüst düşünemeyenler ya da marksizm hakkında hiçbir bilgisi olmayanlar, öyleyse cumhuriyet olmanın hiçbir anlamı yok, boşanma özgürlüğünün hiçbir anlamı yok, demokrasinin hiçbir anlamı yok, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkının hiçbir anlamı yok sonucuna varırlar. Marksistlerse demokrasinin sınıfsal baskıyı ortadan *kaldırmadığını* bilirler. Demokrasi yalnızca sınıf savaşımını daha doğrudan, daha geniş, daha açık, daha belirgin hale getirir. Gerek duyduğumuz şey de budur. Boşanma özgürlüğü daha tam hale geldikçe, kadınlar "evcil kölelikleri"nin kaynağının hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha iyi göreceklerdir. Yönetim sistemi daha demokratik hale geldikçe işçiler, musibet kaynağının, hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha iyi anlayacaklardır. Ulusal eşitlik daha tam hale geldikçe (ayrılma özgürlüğü olmaksızın bu eşitlik tam *olamaz*) ezilen uluslar işçileri, eziliş nedenlerinin hak eksikliği değil, kapitalizm olduğunu daha açıkça göreceklerdir, vb..

Bir kez daha belirtelim: Marksizmin abecesinden sözetmek zorunda kalmak insana utanç veriyor. Ama Kievski bunları bilmediğine göre, elden ne gelir ki?

Kievski boşanma sorununu, yurtdışındaki hazırlık komitesi sekreterlerinden Semkovski'nin, eğer doğru anımsıyor-

sam, Paris'te yayınlanan *Golos*'da[110] ele aldığı biçimde tartışıyor. Semkovski'nin mantık çizgisi şuydu: Doğrudur, boşanma özgürlüğü, bütün öteki kadınlara kocalarından ayrılmaları için çağrı yayınlamak demek değildir, ama sayın bayan, bütün öteki kocaların, sizin kocanızdan iyi olduğu ortaya konursa, o zaman iş aynı kapıya varır!!

Bu sava sarılan Semkovski'nin unuttuğu şey şudur: Kaçak düşünce, sosyalist ya da demokratik ilkeleri ihlal eden bir şey değildir. Semkovski bir kadına, bütün öteki kocaların onun kocasından daha iyi olduğunu söyleseydi, hiç kimse bunu, demokratik ilkelerin ihlali saymazdı. Olsa olsa, büyük partide büyük kaçıklar olmasından sakınılamaz der, geçerlerdi. Ama Semkovski, boşanma özgürlüğüne karşı duran ve karısının kendisinden ayrılmasını önlemek üzere mahkemeye, polise ya da kiliseye başvuran kişiyi bir demokrat olarak savunmayı kafasına koyarsa kesinlikle inanıyoruz ki, Semkovski'nin yurtdışı sekretaryasındaki arkadaşları, her ne kadar pişmanlık getirmiş sosyalistlerse de onu desteklemeyi yine de reddederlerdi.

Gerek Semkovski, gerek Kievski, boşanma "tartışmalarında", konuyu anlayamadıklarını ve konunun özünden kaçındıklarını ortaya koymuşlardır. Bu öz şudur: Kapitalizmde, istisnasız *bütün* öteki demokratik haklar gibi, boşanma hakkı da bazı koşullara bağlanmıştır, sınırlıdır, biçimseldir, dardır ve gerçekleştirilmesi aşırı ölçüde güç bir haktır. Ama gene de kendine karşı saygısı olan hiçbir sosyal-demokrat, boşanma hakkına karşı duran bir kişiyi, sosyalist olmak şöyle dursun, demokrat bile saymayacaktır. Konunun özü budur. *Bütün* "demokrasi", kapitalizmde ancak çok ufak ölçüde ve yalnızca göreli olarak elde edilebilen "haklar"ın ilanını ve gerçekleştirilmesini içerir. Ama bu hakları ilan etmeksizin, bu hakları hemen şimdi getirmek için savaşım vermeksizin, yığınları bu savaşım ruhuyla eğitmeksizin, sosyalizm *olanaksızdır*.

Bunu anlayamayan Kievski, kendi özel konusuna ilişkin temel soruyu, yani biz sosyal-demokratların ulusal baskıyı *nasıl* yokedeceğimiz sorusunu atlamaktadır. Dünyanın "kana boğulduğu" yollu sözlerle (ki bu sözlerin tartışılan konuyla hiçbir ilgisi yok) soruyu başından atmaktadır. Bu durumda geriye tek sav kalıyor: Sosyalist devrim her şeyi

çözecektir! Ya da bazan, onun görüşlerini paylaşan kişilerin ortaya attığı sav kalıyor: Kendi kaderini tayin hakkı kapitalizmde olanaksız, sosyalizmde gereksizdir!

Bu görüş teorik bakımdan saçma, pratik siyasal bakımdan şovenisttir. Bu görüş demokrasinin önemini takdir etmez. Oysa demokrasi olmaksızın sosyalizm olanaksızdır. Çünkü: (1) proletarya demokrasi savaşımı içinde, sosyalist devrime hazırlanmadıkça o devrimi yapamaz; (2) utkun sosyalizm, tam demokrasiyi uygulamaksızın, zaferini pekiştiremez ve insanlığa, devletin çözülüp dağılmasını getiremez. Kendi kaderini tayin hakkının sosyalizmde gereksiz olduğunu iddia etmek, bu nedenle, sosyalizmde demokrasinin gereksiz olduğunu öne sürmek kadar anlamsız ve deva bulmaz bir şaşkınlıktır.

Kapitalizmde genel olarak demokrasi ne ölçüde olanaksızsa, kendi kaderini tayin hakkı da *o kadar* olanaksız; sosyalizmde genel olarak demokrasi ne kadar gereksizse, kendi kaderini tayin hakkı da *ancak o kadar* gereksizdir.

Ekonomik devrim, *her* türlü siyasal baskıyı ortadan kaldıracak önkoşulları yaratacaktır. Bu nedenledir ki, her şeyi ekonomik devrime götürüp bağlamak mantıksız ve yanlıştır. Çünkü soru, ulusal baskı *nasıl* yokedilecek sorusudur. Ulusal baskı, ekonomik devrim olmaksızın yokedilemez. Bu, sugötürmez bir gerçektir. Ama bununla *yetinmek*, saçmaya ve rezil emperyalist ekonomizme saplanmaktır.

Ulusal *eşitliği* gerçekleştirmeliyiz; bütün uluslar için eşit "haklar" ilan etmeli, formüller halinde biçimlemeli ve uygulamalıyız. Belki de P. Kievski dışında *herkes* bunu kabul eder. Ama bu, Kievski'nin sakındığı bir soruya yolaçar. Soru şudur: Ulusal bir devlet kurma *hakkının* yadsınması, eşitliğin yadsınması demek değil midir?

Elbette öyledir. Ve tutarlı yanı sosyalist demokratlar bu hakkı ilan edecek, formül haline koyacak ve uygulayacaktır. Bu hak olmaksızın, ulusların tam ve gönüllü uzlaşımı ve kaynaşması sağlanamaz.

Ağustos-Ekim 1916'da yazıldı.
İlk kez 1924'te *Zvezda* n°1 ve n°2'de yayınlandı.
İmza: *V. Lenin*

Collected Works, vol. 23, s.29-34; 63-75.

BORİS SOUVARİNE'E AÇIK MEKTUP

[PARÇA]

SOUVARİNE, "gerçekleri marksist bir görüş açısından incelemek" istediğini söylüyor.

Ne var ki marksist görüş açısından, "yurtsever olmayan" gibi genel ve soyut tanımlar, kesinlikle hiçbir değer taşımaz. Ata toprakları, ulus, tarihsel kategorilerdir. Ben, demokrasiyi savunmak ya da ulusal baskıya karşı durmak amacıyla verilen savaşlara hiçbir biçimde karşı değilim; bu savaşlar ya da başkaldırılar sözkonusu olduğu zaman da "ata topraklarının savunulması" sözünden korkmam. Sosyalistler her zaman zulüm görenin yanında yer alır; bunun sonucu olarak da amacı baskıya karşı demokratik ya da sosyalist olan savaşlara karşı durmaz. Bu nedenledir ki, 1793 savaşlarının,

Fransa'nın gerici Avrupa monarşilerine karşı savaşlarının, ya da Garibaldi'nin verdiği savaşların, vb. haklılığını yadsımak saçma olurdu... Aynı biçimde, zulüm gören ulusların, zulmeden uluslara karşı verdiği savaşların, bugün de patlak verebilecek savaşların, örneğin bu arada, İrlandalıların İngiltere'ye karşı, Fas'ın Fransa'ya, Ukrayna'nın Rusya'ya karşı, vb. başkaldırısının haklılığını kabul etmemek de saçma olur...

Marksist görüş, her olayda, savaşın siyasal içeriğini tanımlamamızı gerektirir.

Savaşın siyasal içeriğini kararlaştıran şey nedir?

Her savaş, siyasetin devamıdır. Şimdiki savaşta ne tür bir siyaset sürdürülüyor? 1871'den 1914'e kadar Fransa, İngiltere ve Almanya'da sosyalizm ve demokrasinin biricik ifadesi olan proletarya siyaseti mi? Yoksa emperyalist siyaset mi, sömürge yağmacılığı ve zayıf ulusları gerici, çökmüş, cançekişen burjuvazinin ezmesi siyaseti mi?

Ancak, sorunun doğruca ortaya konması gerekiyor. Böyle yaptığımız zaman alacağımız yanıt şudur: Şimdiki savaş, emperyalist bir savaştır. Bu savaş, köleleri üzerine kavga eden, köleliği pekiştirip sürdürmekte istekli olan köle sahiplerinin savaşıdır. Bu, Jules Guesde'nin 1899'da sözünü ettiği ve kendi ihanetini ta o zamandan mahkûm ettiği "kapitalist eşkiyalığı"dır. Guesde o zamanlar şöyle demişti:

"Başka savaşlar da vardır. ... Her gün ortaya çıkarlar, pazarların ele geçirilmesi savaşlarıdır bunlar. Bu tür savaş bitmez, ama tam tersine sürekli olma olasılığını gösterir. Bu savaş, esas itibariyle kâr ve dünya pazarının ele geçirilmesi amacıyla bütün ülkelerin kapitalistleri arasında ve bizim kanımız pahasına verilen bir savaştır. Şimdi, Avrupa'nın kapitalist ülkelerinden herbirinde, yağma uğruna girişilen bu karşılıklı adam boğazlamanın, bir sosyalist tarafından yönetildiğini düşünün! Düşünün ki, bir Fransız Millerand'a ek olarak bir İngiliz Millerand, bir İtalyan Millerand, bir Alman Millerand, bu kapitalist eşkiyalığa proleterleri karıştırmak ve birbirleriyle savaştırmak için çalışıyorlar. Sorarım size yoldaşlar, enternasyonal dayanışmadan ne kalır geriye o zaman? Millerand'ların yaygınlaştığı gün, tüm enternasyonalizme "veda" edip ulusalcılaşırız. Bu ne sizin, ne benim kabul edebileceğim bir şeydir." (Jules Guesde, *En Garde!*, Paris

1911, s. 175-76.)

Fransa'nın şu 1914-17 savaşını özgürlük, ulusal bağımsızlık, demokrasi, falan için verdiği doğru değildir... Fransa kendi sömürgelerini tutabilmek için, İngiltere'nin kendi sömürgelerini tutabilmesi için, kuşkusuz burjuva yasası açısından Almanya'nın daha büyük hakka sahip olabileceği sömürgeler için savaşıyor. Fransa, İstanbul'u Rusya'ya vermek için savaşıyor, vb... Öyleyse bu savaşı veren demokratik ve devrimci Fransa değildir, 1792'nin Fransa'sı, 1848'in Fransa'sı, Komün Fransası değildir. Savaşı veren, burjuva Fransa'dır, gerici Fransa'dır, aldığı ganimeti, sömürgelere sahip olma şeklindeki "kutsal hakkını", zayıf ve yoksul uluslara ödünç verilen milyonların yardımıyla tüm dünyayı sömürme "özgürlüğünü" savunan "dünya murabahacısı"yla (bu deyim benim değil, *l'Humanite*'ye yazan Lysis'in), çarlıkla dost olan, ittifak kuran Fransa'dır.

Bana, devrimci ve gerici savaşlar arasında ayrım yapmanın zor olduğunu söylemeye kalkışmayın. Yukarıda belirtilen bilimsel ölçüye ek olarak, herkesin anlayacağı pratik bir ölçü vermemi ister misiniz?

İşte ölçü: Her orta-boy savaş, önceden hazırlanır. Devrimci bir savaş hazırlanırken, demokratlar ve sosyalistler, o savaşta "ata topraklarının savunulması"ndan yana olduklarını *önceden söylemekten korkmazlar*. Buna karşılık, gerici bir savaş hazırlanırken, savaş ilan edilmeden önce hiçbir sosyalist, "ata topraklarının savunulması"ndan yana olacağını *önceden söyleme serüvenine* girmeyecektir.

Marx'la Engels, 1848'de ve 1859'da Alman halkının Rusya'ya karşı savaşmasında ısrar etmekten herhangi bir korku duymamışlardı.

Buna karşılık 1912'de Basle kongresinde sosyalistler, olgunlaşmakta olduğunu gördükleri ve 1914'te patlak veren savaşta "ata toprakları"nı savunmaktan sözetmeye kalkışmadılar.

Partimiz, İrlanda'nın İngiltere'ye, Fas, Cezayir ve Tunus'un Fransa'ya, Trablus'un İtalya'ya, Ukrayna, İran ve Çin'in Rusya'ya karşı, vb. girişecekleri bir savaş ya da ayaklanmayı açıkça destekleyeceğini ilan etmekten korku duymamaktadır.

Peki ya sosyal-şovenistler? Ve "merkezciler"?[111] Diyelim,

Japonya'yla Birleşik Devletler arasında patlak verecek, açıkça emperyalist olan, uzun yıllar boyunca hazırlanmış, yüz milyonlarca insanın yaşamını tehlikeye atabilecek bir savaşta "ata topraklarının savunulması"nı resmen ve açıkça desteklediklerini ya da destekleyeceklerini söyleme cesaretini gösterebilecekler mi? Onlara meydan okuyorum. Bahse girerim böyle yapmayacaklardır. Çünkü, böyle bir açıklamaya kalkışırlarsa, işçilerin maskarası olacaklarını, kendileriyle alay edileceğini ve sosyalist partilerden sürülüp çıkarılacaklarını çok iyi biliyorlar. Bu nedenledir ki, sosyal şovenistlerle "merkezde" olanlar, açık bir bildiriden kaçınacaklar, 1915'teki son Fransız partisinin kongresinde kabul ettikleri kararda "saldırıya uğrayan ülkenin savunma hakkı vardır" deyişleri gibi, safsatanın her türlüsüne sığınarak, kıvır kıvır kıvranmaya, yalan söylemeye, işi karışıklığa getirmeye çalışacaklardır.

Sanki soru: *Savaşın nedenleri nedir? Savaşın amaçları nedir? Savaşı hangi sınıf veriyor?* değilmiş de, *İlk saldıracak olan kimdir?* sorusuymuş gibi... Aklıbaşında bir sosyalistin, örneğin 1796'da devrimci Fransız askerlerinin İrlandalılarla kardeşlik kurmaya başlaması karşısında, İngilizlerin "ata topraklarını savunmaya" hakkı olduğunu kabul etmesi düşünülebilir mi? Ve yarın Almanya'dan dersini aldıktan sonra, Rusya'yla İngiltere, kendi 1789'larını ve 1793'lerini gerçekleştiren Hindistan, Çin ve Asya'nın öteki devrimci uluslarıyla İran arasında kurulan bir ittifak sonucu bu ulusların saldırısına uğrarsa, Rusya'yla İngiltere'nin "ata topraklarını savunmaya" hakları olduğunu kabul edebilir miyiz?

Tolstoy'un görüşlerini paylaştığımız yollu gerçekten gülünç suçlamaya benim yanıtım budur. Bizim partimiz, sosyalistlerin şimdiki savaşı sosyalizm için burjuvaziye karşı proletaryanın bir iç savaşı haline dönüştürme yollarını aramalarını ilan ederek, hem Tolstoy'un öğretisini, hem pasifizmi reddetmiştir.

Bunun ütopya olduğunu söyleyerek itiraz ederseniz, Fransa'nın, İngiltere'nin, vb. burjuvazisi, görünüşe göre bu fikri benimsemiyor, karşılığını veririm. Devrimin kaçınılmaz ve istikrarlı doğuşunu ve kısa süre içinde gelecek oluşunu öngörmeseler, hissetmeseler, "pasifistler"i hapsetmek ya da

askere almak gibi, çok alçakça ve gülünç bir oyuna girmezlerdi.

1916 Aralık ayının ikinci yarısında Fransızca yazıldı. İlk kez, 27 Ocak 1918'de *La Vérité*, n° 48'de (kısaltılmış olarak) yayınlandı. Tam metni 1929'da *Proletarskaya Revolutsiya*, n° 7'de Rusça yayınlandı.

Collected Works, vol. 23, s. 196-199.

1905 DEVRİMİ ÜZERİNE KONFERANS

[PARÇA]

YER konumu, iktisat ve tarih açısından Rusya, yalnızca Avrupa'ya değil, ama aynı zamanda Asya'ya da aittir. Rus devriminin, yalnızca, Avrupa'nın en büyük ve en geri ülkesini uyandırmayı ve devrimci proletaryanın önderlik ettiği devrimci bir halk yaratmayı başarmakla kalmaması bundan ötürüdür. Rus devrimi bundan daha fazlasını başarmıştır; Asya'da bir baştan öteki uca bir hareket yaratmıştır. Türkiye, İran ve Çin'deki devrimler, 1905'in o güçlü başkaldırısının derin izler bıraktığını, *yüzlerce ve yüzlerce* milyonun ileri doğru hareketinde ifadesini bulan etkisinin yokedilemeyeceğini tanıtlamaktadır.

9 (22) Ocak 1917'den önce Almanca yazıldı. İlk kez, 22 Ocak 1925'de *Pravda*, n° 18'de yayınlandı.
İmza: *N. Lenin*

Collected Works, vol 23, s. 251-252

İSTATİSTİK VE SOSYOLOJİ[112]

ÖNSÖZ

BURADA okurun dikkatine sunulan yazılardan bir kısmı ilk kez yayınlanıyor, bir kısmıysa savaştan önce çeşitli dergilerde yayınlandı. Bu yazılar, şimdi doğal olarak özel bir ilgi uyandıran bir soruna, ulusal hareketlerin önem ve rolüne ulusal ile enternasyonal arasındaki ilişkiye dairdir. Bu soruna ilişkin savlarda en sık karşılaşılan geriletici öğelerden biri somutluk ve tarihsel perspektif eksikliğidir. Kaçak mal türünden şeyleri, genel sözlere bürüyerek bu alana sokmak alışkanlık haline getirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, birçok istatistik, gereksiz olmanın ötesinde, bir şey ifade etmiyor. Savaştan önce söylediklerimizle savaştan aldığımız derslerin karşılaştırılması, görüşümüzce yararsız değildir. Bu yazılar, sürekliliklerini, teoriyle perspektifin birliğinden almaktadırlar.

Ocak 1917

Yazar

Bir İngiliz atasözü, gerçekler inatçıdır, der. Yazarın biri çıkıp da büyük bir şevkle, "ulusalcılık ilkesi"nin çeşitli anlam ve bağlantıları çerçevesinde büyüklüğünden sözettiği zaman, aklıma hemen bu atasözü gelir. Dahası var. Münasebetsiz Mehmet efendinin cenazede "Tanrı tekrarına erdirsin" demesi ne kadar uygun düşerse, bu "ilke" de birçok durumda, ancak o kadar uygun ve yerinde olmuştur.

Kesin gerçekler, tartışılamaz, yadsınamaz gerçekler, bu tür yazarlar için tiksinti uyandırıcı şeylerdir, ama çoğu zaman bile bile çorbaya döndürülen bu güç ve karışık sorun hakkında doğru bir anlayışa varacaksak, bu gerçekler özellikle gereklidir. Peki ama bu gerçekleri nasıl toparlamalı? Bağlantı ve ilişkileri nasıl kurmalı?

Toplumsal görüngüler konusunda en yaygın ve en yanıltıcı yöntem, tek tek ufak-tefek gerçekleri parça parça edip ayırmak ve örneklerle hokkabazlık etmektir. Şöyle rasgele örnekler seçmek hiç de güç değil, ama böyle yapmanın herhangi bir değeri yok. Çünkü herbir örnekte her şey, tarihsel yönden somut olan duruma dayanıyor. Eğer *bütünlükleri* ve *iç bağlantıları* çerçevesinde düşünürsek, gerçekler, yalnızca inatçı değil, ama aynı zamanda, kuşkusuz, kanıt-taşıyıcı şeylerdir. Ufak-tefek gerçekler, üstelik bir de bütünlüklerinden soyutlanmışlarsa, iç bağlantılarından ayrılmışlarsa, keyfî olarak seçilmişlerse, koşullarından soyulup ayrılmışsa, o zaman yapılan iş hokkabazlıktır, hatta ondan da kötüdür. Örneğin, bir zamanlar ciddi bir yazar olan ve şimdi de böyle görülmek isteyen bir kişi, Moğolların altında bulundurulduğu boyunduruğu ele alır ve bunu, 20. yüzyıl Avrupa'sındaki belli bazı olayları açıklayan bir örnek olarak gösterirse, böyle bir şeyi yalnızca hokkabazlık saymakla mı yetinmeli, yoksa daha doğru bir tutumla siyasal bir aldatma mı saymalı? Moğolların boyunduruk altında kalmış olması, tarihin bir gerçeğidir; 20. yüzyıl Avrupası'nda gözlemlediğimiz ve ulusal sorunla ilişkili olduğundan kuşku duymadığımız bazı gerçekler gibi, bu Moğol boyunduruğu da, kuşkusuz, ulusal sorunla ilişkilidir. Ne var ki, bir yandan ciddi olduğunu iddia ederken, bir yandan da Moğol boyunduruğu gerçeğini 20. yüzyıl Avrupa'sındaki bazı olayları açıklayıcı bir örnek ola-

rak kullanan —Fransızların "ulusal soytarı" dediği türden— kişiler pek azdır.

Çıkarılacak sonuç ortadadır: Şimdi belli bazı ülkelerde yaygın biçimde kötüye kullanılan "genelleme"lerin, ya da "örneklere dayandırılmış" savların karşısına çıkarabileceğimiz, kesin ve yadsınamaz gerçeklerden oluşan bir temel yaratmalıyız. Eğer bu ciddi bir temel olacaksa, tek tek gerçekleri değil, ama *bir tek* istisna yapmaksızın, tartışma konusuyla ilgili bütün gerçeklerin *toplamını* ele almalıyız. Aksi halde, gerçeklerin keyfi olarak seçilip derlendiğinden, haklı olarak ve ister istemez kuşku duyulacaktır; tarihsel görüngüleri bir bütün olarak ele alıp nesnel iç bağlantıları ve karşılıklı ilintileri çerçevesinde sunmak yerine, aşağılık bir işi haklı göstermek için "öznel" bir karışım düzenlediğimiz kuşkusu uyanacaktır. Ama böyle şeyler oluyor... Üstelik düşünebileceğimizden daha sık oluyor.

İşte bu düşüncelerden hareket ederek, her ne kadar, 'oksayıcı aldatmalar"ı, "adi gerçekler"e yeğ tutan bazı okurlara ve enternasyonalizme, kozmopolitizme, ulusalcılığa ve yurtseverliğe vb. değgin "genel" inceleme örtüsü altında piyasaya siyasal kaçak mal sürmeye dünden hazır olan bazı yazarlara istatistiklerin sevimli görünmeyeceğini biliyorsak da biz, gene istatistiklerle başlamaya karar verdik.

BİRİNCİ BÖLÜM
BİRKAÇ İSTATİSTİK

I

Ulusal hareketlere değgin örgün (*complex*) bilgilerin tümünü doğruca inceleyebilmek için, dünya nüfusunu bir *bütün* olarak ele almalıyız. Böyle yaparken, iki ölçü büyük bir doğrulukla saptanmalı ve tam olarak gözden geçirilip incelenmelidir. Bu ölçülerden birincisi çeşitli devletlerin nüfusunun ulusal türdeşliği (*homogeneity*) ya da tür çeşitliliği (*heterogeneity*), ikincisi de devletlerin (ya da bir devlet olayının varlığından kuşku duyulmayacak devlet benzeri kuruluşların) siyasal yönden bağımsız ve bağımlı devletler olarak bölünüşüdür.

1916'da yayınlanan en son bilgileri alalım ve iki kaynağa

birden dayanalım. Bu kaynaklardan biri Otto Hübner'in derlediği Almanca kaynak *Coğrafya İstatistikleri Tabloları*, öteki de İngilizce kaynak *Devletadamının Yıllığı*'dır. Birinci kaynak, bizi ilgilendiren konuda daha kapsamlı bilgileri içerdiği için, temel olacaktır; ikinci kaynağı ise, birincinin doğruluğunu denetlemek ve çoğu küçük olan bazı hataları düzeltmek için kullanacağız.

İncelememize, siyasal yönden bağımsız, ulusal yönden en türdeş devletlerle başlayacağız. Bunlar arasında her şeyden önce Rusya'nın ve Avusturya'nın batısında kalan bir grup *Batı* Avrupa devleti vardır.

Bu grupta 17 devlet var. Ancak bunlardan beşi, her ne kadar ulusal yapı bakımından hayli türdeşse de, nüfus ve büyüklük bakımından Liliputlar ülkesi gibidir. Bu ülkeler, Lüksemburg, Monako, San Marino, Lihtenştayn ve Andorra'dır. Hepsinin toplam nüfusu 310.000'dir. İnceleme konusu ülkeler arasına bunları katmamak kuşkusuz daha doğru olur. Geri kalan 12 devletten yedisi, ulusal yapı bakımından kesinlikle türdeştir. İtalya, Hollanda, Portekiz, İsveç ve Norveç'te nüfusun yüzde 99'u aynı ulustandır; İspanya ve Danimarka'daysa bu oran yüzde 96'dır. Onların ardından hemen hemen türdeş sayılabilecek öteki üç devlet Fransa, İngiltere ve Almanya geliyor. Fransa'da, Napoléon III'ün halkın arzusunu yanılgıya sürükleyerek ve o arzuya karşı durarak kendine kattığı bölgelerde yaşayan İtalyanlar, nüfusun ancak yüzde 1,3'ünü oluşturmaktadır. İngiltere'nin kendine kattığı İrlanda'daki nüfus 4,4 milyondur, toplam nüfusun (46,8 milyon) onda-birinden azdır. Almanya'da, toplam 64,9 milyon nüfus içinde, her bakımdan İngiltere'deki İrlandalılar kadar ezilen, Alman olmayan unsurlar, Polonyalılar (yüzde 5,47), Danimarkalılar (yüzde 0,25) ve Alsace-Lorrain halkıdır (1,87 milyon). Ne var ki, bu sonuncuların bir bölüğü (kesin yüzde bilinmiyor) yalnızca dil nedeniyle değil, ama aynı zamanda iktisadi çıkarlar ve duyulan yakınlık nedeniyle, kuşkusuz Almanlara eğilim göstermektedir. Toplam olarak, Alman nüfusunun 5 milyonu eşit sayılmayan ve hatta ezilen yabancı uluslara mensuptur.

Batı Avrupa'da yalnızca iki ülkenin uluşal yapısı karmadır: İsviçre'de dört milyondan az olan nüfus, Almanlardan (yüzde 69), Fransızlardan (yüzde 21) ve İtalyanlardan (yüz-

de 8) oluşur. İkinci ülke Belçika'dır (nüfusu 8 milyondan az — muhtemelen nüfusun yüzde 53'ü Flaman, yüzde 47'si Fransız). Ama gözden kaçırılmaması gereken nokta şu ki, bu ülkelerde ulusal tür çeşitliliği çok fazla olmasına karşın, bir ulusun ezilmesi diye bir şey sözkonusu değildir. Her iki ülkede de ulusal topluluklar, anayasaya göre eşittir; İsviçre'de bu eşitlik pratikte tam olarak gerçekleştirilmiştir. Belçika'daysa, Flamanlar çoğunlukta oldukları halde, onlar yönünden bazı eşitsizlikler vardır. Ne var ki, Almanya'da Polonyalıların, İngiltere'de İrlandalıların dayanmak zorunda oldukları şeylerle karşılaştırılırsa (bu grubun dışındaki ülkelerde alışkanlık haline gelen şeyi hiç anmayalım) Flamanların karşılaştığı eşitsizlik önemsizdir. Bu arada yeri gelmişken belirtelim, ulusal sorunda oportünist olduklarını ortaya koyan Avusturyalı yazarlar Karl Renner'le Otto Bauer'in bol bol kullandığı "uluslar devleti" terimi yalnızca, çok sınırlı bir anlamda, yalnızca bu yönden doğrudur; eğer bir yandan, bu tür ülkeler çoğunluğunun özel tarihsel yerini (ki ilerde tartışacağız) anımsarsak ve öte yandan da, bu terimin gerçek ulusal eşitlikle ulusal baskı arasındaki temel farkı gölgelemesine izin vermezsek, bu "uluslar devleti" terimi doğrudur.

İncelediğimiz 12 Batı Avrupa ülkesini toptan ele alırsak, bunların toplam nüfusu 242 milyonu bulur. Bu 242 milyon arasından yalnızca 9,5 milyonu, yani yüzde 4'ü ezilen ulusları oluşturur (İngiltere ve Almanya'da). Bütün bu ülkelerde ana nüfustan olmayanları toplarsak, bulacağımız rakam 15 milyon, yani nüfusun yüzde 6'sıdır.

Sonuçta, bir bütün olarak bu devletler grubunun karakteristik özellikleri şunlardır: Bu ülkeler en ileri kapitalist ülkelerdir, hem iktisadi, hem siyasal yönden çok gelişmişlerdir. Kültürel düzeyleri de çok yüksektir. Ulusal yapı bakımından, bu ülkelerin çoğu türdeştir, ya da türdeşe çok yakındır. Bu ülkelerde ulusal eşitsizliğin, özel siyasal bir görüngü olarak oynadığı rol çok önemsizdir. Bu tür devletler, insanlığın genel kapitalist gelişmesinde, bu türün, tarihsel bakımdan bazı koşullara bağlı ve kalımsız (*transitory*) niteliğinden habersiz kişilerin "ulusal devlet" dediği devlettir. Ancak bu nokta yeri geldiğinde ele alınacaktır.

Şu soru sorulabilir: Bu tür devlet, Batı Avrupa'ya mı özgüdür? Apaçık ortada olduğu gibi, hayır. Bu devletin tüm te-

mel nitelikleri, yani ekonomik (yüksek ve özellikle hızlı kapitalist gelişme), siyasal (temsili hükümet), kültürel ve ulusal nitelikleri Amerika'yla Asya'nın ileri ülkelerinde, yani Birleşik Devletler'le Japonya'da da görülür. Japonya'nın ulusal yapısı uzun süre önce biçimlenmiştir, kesinlikle türdeştir. Toplam nüfusun yüzde 99'undan fazlası Japon'dur. Birleşik Devletler'de Afrikalı zenciler (ve onların yanısıra beyaz-zenci melezleri ve kızılderililer) nüfusun ancak yüzde 11,1'ini oluşturur. Bunlar, ezilen ulus olarak sınıflandırılmalıdır. Çünkü iç savaş sırasında kazanılan ve cumhuriyetin anayasasınca güven altına alınan eşitlik, 1860-70'in tekelöncesi, ilerici kapitalizminden yeni çağın tekelci kapitalizmine (emperyalizme) geçişle bağlantılı olarak, bellibaşlı zenci bölgelerinde (güneyde) birçok yönden gittikçe artan biçimde kösteklenmiştir. 1898 İspanyol-Amerikan emperyalist savaşı da (yani iki soyguncu arasındaki yağma paylaşma savaşı), sözkonusu geçişi özellikle keskin çizgilerle belirtici bir savaş olmuştur.

Birleşik Devletler'de toplam nüfusun yüzde 88,7'si beyazdır. Bu miktarın yüzde 74,3'ü Amerikalıdır, yalnızca yüzde 14,4'ü yabancı doğumludur, yani göçmendir. Bilindiği gibi Amerika'da kapitalizmin gelişmesini sağlayan özellikle lehte koşullar ve bu gelişmenin hızlılığı öyle bir ortam yaratmıştır ki, büyük ulusal farklılıklar, tek bir "Amerikan" ulusu oluşturmak üzere, o ortamda, dünyanın hiçbir yerinde görülmedik biçimde, çabucak ve temelli olarak giderilmiştir.

Birleşik Devletler ile Japonya'yı yukarda sayılan Batı Avrupa ülkelerine eklersek, toplam nüfusu 394 milyona ulaşan 14 devlet elde ederiz. Bu nüfusun 26 milyonu, yani yüzde 7'si, eşit olmayan ulusal-topluluklara mensuptur. Gerçi daha sonra üzerinde duracağız ama, burada hemen belirtelim ki, yüzyılın bitiminde, kapitalizmin emperyalizme dönüştürüldüğü dönemde, bu 14 ileri devletin çoğunluğu, sömürge siyasetinde büyük ilerlemeler sağlamıştır. Bunun sonucu olarak şimdi bu devletlerin "emrinde" bağımlı ve sömürge ülkelerinde 500 milyonu aşkın bir nüfus bulunmaktadır.

II

Doğu-Avrupa devletleri grubu —Rusya, Avusturya, Türkiye (ki bu ülkeler, yer konumu açısından Asya devletleri arasında sayılmalı ve iktisadi yönden "yarı-sömürge" kabul edilmelidir) ve altı küçük Balkan devleti, yani Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Arnavutluk— pek açık bir biçimde çok daha farklı bir görünüm taşıyor. *Bir teki* bile, ulusal yönden tam türdeş devlet değil. Yalnızca küçük Balkan ülkeleri, ulusal devlet tanımlaması içine girebilir. Ama unutmamak gerekir ki, bu ülkelerde gene de öteki ulusal topluluklar, nüfusun yüzde 5'iyle 10'u arasında bir oranı oluşturmaktadırlar; Romanyalılarla Sırpların (belli bir ulusa mensup insanların toplamıyla karşılaştırıldığı zaman) büyük bir kısmı, "kendi" devletlerinin dışında yaşamaktadırlar; genel olarak, Balkan devletlerinin burjuva-ulusal gelişmesi; "dünün" 1911-12 savaşlarında dahi tamamlanmış değildir. Küçük Balkan ülkeleri arasında İspanya gibi, İsveç gibi vb., *tek bir* ulusal devlet yoktur. Büyük Doğu-Avrupa devletlerinin her üçünde de, "kendi" ana nüfuslarının oranı yalnızca yüzde 43'tür. Bu üç büyük devletin herbirinde nüfusun yarıdan çoğu, yüzde 57'si, öteki ulusal-topluluklardan (ya da resmî Rus terimini kullanırsak "yabancı"lardan) oluşmaktadır. Batı-Avrupa ve Doğu-Avrupa devletler grubu arasındaki farklılıklar istatistik olarak şöyle belirtilebilir:

Birinci grupta toplam nüfusu 231 milyonu bulan, nüfusu türdeş ya da hemen hemen türdeş 10 ulusal devlet bulunmaktadır. Bu grupta nüfusu türdeş olmayan, değişik türleri kapsayan iki devlet vardır. Ancak bu iki devlette anayasal ve gerçek eşitlik vardır, ulusal ezilme sözkonusu değildir. Bu iki ülkenin nüfusu 11,5 milyondur.

İkinci grupta, toplam nüfusu 23 milyon olan 6 devlet, ulusal yönden, hemen hemen türdeştir; toplam nüfusu 249 milyon olan *üç* devlet ise türdeş değildir ya da "karma"dır; ulusal eşitlik yoktur.

Tüm olarak, Batı Avrupa'da yabancı ulusal topluluklar nüfusunun (yani ana ulusa* mensup olmayan nüfusun) ora-

* Rusya'da Büyük-Ruslar, Avusturya'da Almanlarla Macarlar, Türkiye'de Türkler.

nı yüzde 6'dır; Birleşik Devletler'le Japonya'yı katarsak bu oran yüzde 7'ye çıkar. Buna karşılık Doğu Avrupa'da bu oran yüzde 53'tür.*

İlk kez *Bolşevik*, n° 2'de 1935'te yayınlandı.

Collected Works, vol. 23, s. 271-277.

* Yazı burada kesiliyor. –*Ed.*

CUMHURİYETÇİ ŞOVENİSTLERİN HİLELERİ[113]

30 MART 1917

NEUE Zürcher Zeitung'un 30 Mart tarihli 557. sayısında, bugün ilk sabah baskısında şu satırları okudum:

"Milano, 29 Mart. St. Petersburg muhabirimiz, devrim sırasında yayınlanmaya başlayan sosyalist gazete *Pravda*'nın *Çernomazov* adlı yazışleri müdürünün tutuklandığını bildiriyor. Eski rejimde *Çernomazov* gizli polis ajanıydı, aylığı ikiyüz rubleydi. Onun yazışleri müdürlüğünü yaptığı gazete, gericiliğe hizmet amacıyla, sosyalist bir cumhuriyet diye feryat ediyor ve geçici hükümete sertçe saldırıyordu. Genel olarak, sorumsuz grupların hükümet aleyhtarı kışkırtmaları, insanın, eski rejimle ve düşmanla işbirliği yapıldığından kuşkulanmasına yolaçıyor. Geçici hükümetle karşılaştırıldığı zaman çok daha radikal olan İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti bile bu gruplardan yüzçevirdi."

Bu haber, Milano'da yayınlanan şovenist İtalyan gazetesi *Corriere della Sera*'nın[114] 29 Mart sayısında çıkan, St. Petersburg'dan 26 Mart tarihinde gece saat 22.30'da gönderilmiş bir telgrafın yorumu şeklindedir. Şovenistler arasında oldukça yaygın olan sahtekârlığı okurlara açıklayabilmek için bir parça geriye gitmem gerekiyor.

"Eski rejim" sırasında, yani Nisan 1912'den Temmuz 1914'e kadar gündelik sosyal-demokrat gazete *Pravda*, St. Petersburg'da basılmaktaydı. Bu gazete gerçekte bizim partimizin, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi *merkez yönetim kurulunun* organıydı. Bu gazeteye, o sıralarda siyasal göçmen olarak oturduğum Krakov'dan hemen hemen her gün yazı gönderirdim. Partimize mensup olan ve emperyalist savaşa karşı halkı kışkırtıyorlar diye çarın sonradan Sibirya'ya sürdüğü sosyal-demokrat Duma üyeleri Badayev, Muranov, Petrovski, Şagov, Samoylov (grupta 1914 yazına kadar Malonovski de vardı) düzenli olarak Krakov'a gelirlerdi ve gazetenin siyasetini tartışırdık.

Çarlık hükümeti, baskı sayısı 60.000'i bulan *Pravda*'yı, doğal olarak, yalnızca casuslarla çembere almaya çalışmakla yetinmedi, gazetenin mensupları arasına provokatörler yerleştirmeye de çalıştı. Bu provokatörler arasında, partide, Miron diye bilinen Çernomazov da vardı. Çernomazov, partinin güvenini kazanmayı başardı ve 1913'te *Pravda*'nın sekreteri oldu.

Duma üyeleriyle birlikte Çernomazov'un çalışmalarını gözlemledik ve birinci olarak, yazdığı yazıların, bizim siyasal çizgimizden ödün verdiği, ikinci olarak da siyasal dürüstlüğünün kuşkulu olduğu sonucuna vardık.

Ne var ki, Duma grubuyla Krakov arasındaki haberleşme, yasadışı yollardan ya da Duma üyelerinin pek sık yapamadıkları Krakov ziyaretleri aracılığıyla sürdürüldüğü için, Çernomazov'un yerine bir başkasını bulmak kolay değildi. Sonunda 1914 ilkyazında Rosenfeld'i (Kamenev) St. Petersburg'a getirtmeyi başardık, ancak 1914'ün sonlarına doğru o, Duma grubumuzla birlikte Sibirya'ya sürüldü.

Rosenfeld'e (Kamenev), *Çernomazov*'u *uzaklaştırması* talimatı verilmişti. Gerçekten de Rosenfeld, Çernomazov'u gazetenin bütün işlerinden *uzaklaştırdı*. Çernomazov atıldı. Merkez yönetim kurulumuz bir *soruşturma* yapılmasını em-

retti, ancak Çernomazov'a karşı duyulan kuşkuları doğrulayıcı tam kanıtlar bulmak olanaksız olduğu için, St. Petersburglu yoldaşlar, onu *açıkça* provokatör diye damgalama yolunu tutmadılar. Onu *Pravda*'dan çıkarmakla yetinmek zorundaydık.

Çarın, bizim Dumadaki üyelerimizi Sibirya'ya sürmesine bu Çernomazov ve doğal ki öteki provokatörler yardım ettiler. Buna kuşku yok.

Partimizin St. Petersburg "merkez yönetim kurulu bürosu"ndan gelen 13 Kasım 1916 tarihli bir yazıda, Çernomazov'un yeniden yasadışı örgüte girmeye çalıştığı, "Büro"nun onu ve onunla ilişkisi olan bir başkasını örgütten uzaklaştırdığı ve "onunla alış-verişini sürdüren herkes hakkında benzer biçimde davranacağı" belirtiliyordu.

Bizim verdiğimiz karşılık, doğal ki, Çernomazov'un partiye girmesine izin verilmemesi, çünkü onun, merkez yönetim kuruluyla Duma grubunun aldığı bir kararla uzaklaştırıldığı yolundaydı.

Eski rejim zamanında yayınlanan ve savaştan önce 1914 Temmuzunda çar tarafından kapatılan *eski Pravda*'nın öyküsü budur.

Akla şu soru geliyor: Çernomazov, devrimden *sonra* St. Petersburg'da yeniden yayınlanmaya başlayan *yeni Pravda*'yla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilmiş olabilir mi, olamaz mı? Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum. Çünkü devrimin ilk gününden beri Guçkov-Milyukov hükümeti, benim telgraflarımın *Pravda*'ya, kuşkusuz *Pravda*'nınkilerin de bana ulaşmasına izin vermiyor. Merkez yönetim kurulu bürosunun ayakta olup olmadığını ya da Kamenev'le Duma üyelerinin St. Petersburg'a dönüp dönmediklerini bile bilmiyorum. Onlar Miron'u bilirler, eğer görev başında yeni kişilerin bulunuşundan yararlanarak örgüte sızmış olsaydı, onu hemen uzaklaştırırlardı.[115]

Fransız sosyal-şovenist gazetesi *l'Humanité* 28 Mart sayısında, *Petit Parisien*'in[116] St. Petersburg'dan aldığı öne sürülen bir telgrafa yer veriliyor. Bu telgrafta Çernomazov'dan, "aşırıcı sosyal-demokrat gazete *Pravda*'nın *eski* yazıişleri müdürü" diye sözediliyor.

Guçkov-Milyukov hükümetinin ve dostlarının, partimizin eski rejimle ve düşmanla birlik olduğunu iddia ederek

partimize gölge düşürmeye çalışırken kullandıkları iğrenç yöntemleri ve hainliği, umarım, okurlar anlayacaktır. Hükümetle dostları, partimizden nefret ediyorlar, partimize iftira ediyorlar. Çünkü daha ta 13 Ekim 1915'te, (Cenevre'deki) gazetemiz *Sotsial-Demokrat*'ın 47. sayısında, çarlık hükümeti tarafından değil, *şovenist-devrimci, şovenist-cumhuriyetçi* bir Rus hükümeti tarafından yönetilse bile, emperyalist savaşa *koşulsuz olarak* karşı durduğumuzu ilan etmiştik.*

Guçkov-Milyukov hükümeti *öyle* bir hükümet ki, çarlığın İngiliz-Fransız emperyalizmiyle yaptığı *yağmacılık* antlaşmalarını teyid etmiştir ve bu savaşta *yağmacı* amaçlar (Ermenistan'ın, Galiçya'nın, İstanbul'un, vb., ele geçirilmesi) gütmektedir.

(Yarın bu yazıyı *Volksrecht*'e ve *Avanti*'ye vereceğim.)

5 Nisan 1917'de
Volksrecht, n° 81'de
yayınlandı. İmza. *N. Lenin*.
Rusça ilk kez 1924'te
Lenin Miscellany II'de
yayınlandı.

Collected Works,
vol. 23, s. 362-364.

* Bkz. *Collected Works*, vol 21, s. 401-404. –*Ed.*

RSDİP(B)'NİN TÜM-RUSYA YEDİNCİ (NİSAN) KONFERANSI[117]

18

ULUSAL SORUN ÜZERİNE SÖYLEV

29 NİSAN (12 MAYIS)

Partimizin, programını kabul ettiği 1903'ten bu yana Polonyalı yoldaşların çok sert muhalefetiyle karşı karşıyaydık. Eğer ikinci kongrenin tutanaklarını incelerseniz, şimdi kullandıkları savlara o zaman da başvurduklarını, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını kabul edemeyecekleri için Polonyalı sosyal-demokratların kongreyi bırakıp gittiklerini göreceksiniz. O zamandan beri aynı soruyla karşılaşıyoruz. 1903'te gerçi emperyalizm gelip çöreklenmişti ama, Polonyalı sosyal-demokratlar kendi savlarında, emperyalizmin adını anmadılar. O zaman yaptıkları aynı garip ve müthiş hatayı şimdi gene işliyorlar. Bu insanlar bizim partimizi, şovenistlerinkiyle aynı kefeye koymak istiyorlar.

Uzun süre Rusya'nın baskısı altında kaldığı için Polon-

ya'nın siyaseti başından sonuna ulusalcı bir siyasettir; tüm Polonya ulusu bir düşünceyle, Moskoftan intikam alma düşüncesiyle dolup taşmaktadır. Polonyalıları hiç kimse, çarın elinde Polonya'nın özgürlüğünün celladı olarak hizmet gören Rus halkından daha çok ezmiş değildir. Rus nefreti, hiçbir ulusta, Polonyalılarda olduğu kadar derin değildir; hiçbir ulus Ruslardan, Polonyalıların nefret ettiği kadar nefret etmez. Bunun sonucu ortaya garip bir şey çıkmıştır. Polonya burjuvazisi nedeniyle Polonya, sosyalist hareketin önüne dikilen bir engel haline gelmiştir. Polonya özgür olsun da tüm dünyanın cehenneme kadar yolu var. Kuşkusuz, sorunun ortaya böyle konması, enternasyonalizmle alay etmektir. Evet doğru, Polonya zorun kurbanı olmuştur, ama Polonyalı ulusalcıların Polonya'yı Rusya'nın kurtarmasına güvenmeleri, evet bu, enternasyonale ihanet olur. Polonyalı ulusalcılar Polonya halkına kendi görüşlerini öylesine benimsetmişlerdir ki, Polonya'da şimdi soruna bu gözle bakılmaktadır.

Polonyalı sosyal-demokrat yoldaşlar, enternasyonalizm sloganını ortaya atarak, bütün ülkeler proletaryasının kardeşçe birliğinin kendileri için çok büyük önem taşıdığını ve Polonya'yı özgürleştirmek için hiçbir zaman savaşmayacaklarını belirterek, büyük tarihsel bir görev yapmışlardır. Bu onlara onur kazandıran bir şeydir. Yalnızca bu Polonyalı sosyal-demokratları, sosyalist kabul etmemizin nedeni de budur. Ötekiler bağnaz yurtseverlerdir, Polonyalı Plehanov'lardır. Ne var ki, sosyalizmi güvence altına almak üzere insanlar, kudurgan, marazi ulusalcılıkla savaşmak zorunda kaldıkları zaman, Polonyalı sosyal-demokratların kendilerine özgü tutumları garip durumlar yaratmıştır: yoldaşlar bize gelip, Polonya'nın özgürlüğü fikrinden, ayrılma hakkından vazgeçmemizi istemişlerdir.

Başka herhangi bir ulusun ezmediği kadar çok ulusu ezen biz Büyük-Ruslar, Polonya'nın, Ukrayna'nın, Finlandiya'nın ayrılma hakkını neden yadsıyalım? Bizden şovenist olmamız isteniyor. Çünkü böyle yaparak Polonya'daki sosyal-demokratların durumunu daha az güç hale getirebiliriz. Polonya halkı, birbiriyle savaşma gücünde olan iki devletin arasında bulunuyor diye, biz, Polonya'yı kurtarmak istiyormuşuz gibi davranmayı düşünmüyoruz. Sosyalist bir partide şovenistlere yer olmadığına göre, Polonyalı işçilere, ancak

Polonya halkının özgür olması gerektiğine inanan sosyal-demokratların gerçek demokrat olduğunu söyleyecek yerde, Polonyalı sosyal-demokratlar, Rus işçilerle birliği yararlı buldukları için, Polonya'nın ayrılmasına karşı durduklarını öne sürüyorlar. Bu haklarıdır. Ama insanlar, enternasyonalizmi güçlendirmek için hep aynı sözleri yinelemeye gerek olmadığını anlamak istemiyorlar. Yapılması gereken şey, Rusya'da, ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü, Polonya'da ise, o insanların birleşme özgürlüğünü vurgulamaktır. Birleşme özgürlüğü, ayrılma özgürlüğünü de içerir. Polonyalılar birleşme özgürlüğüne ağırlık verirken, biz Ruslar, ayrılma özgürlüğünü vurgulamalıyız.

Burada, marksizmin bütün bütün yadsınmasına varan bazı safsata örnekleri görüyoruz. Yoldaş Piyatakov'un tutumu, Rosa Luxemburg'un tutumunu yineliyor. ...* (Hollanda bir örnektir.) Yoldaş Piyatakov işte böyle düşünüyor ve kendini böyle çürütüyor. Çünkü teoride ayrılma özgürlüğünü reddediyor, ama halka dönüp ayrılma özgürlüğüne karşı duranın sosyalist olmadığını söylüyor. Yoldaş Piyatakov, burada, içinden çıkılmaz ölçüde birbirine dolaştırılmış şeyler söyledi. Batı Avrupa'da birçok ülke, kendi ulusal sorununu uzun süre önce çözümlemiştir. Ulusal sorunun çözümlenmiş olduğundan sözedildiği zaman sözkonusu olan Batı Avrupa'dır. Oysa yoldaş Piyatakov, bunu, yanlış yere, ait olmadığı yere Doğu Avrupa'ya atfetmiştir ve gülünç bir duruma düşmüştür.

Ortaya çıkan korkunç rezaleti düşünün. Finlandiya hemen yanıbaşımızda. Yoldaş Piyatakov'un Finlandiya için kesin bir yanıtı yok, her şeyi birbirine dolaştırıyor. Dünkü *Raboçaya Gazeta*'ya bakarsanız, Finlandiya'da ayrılıkçılık hareketinin büyüdüğünü okursunuz. Buraya gelen Finler, bize, orada ayrılıkçılık hareketinin, kadetler ülkeye tam özerklik vermeye yanaşmadığı için büyümekte olduğunu söylüyorlar. Orada bir bunalım yaklaşıyor, genel vali Rodiçev'den kimse hoşnut değil, ama *Raboçaya Gazeta*, Finlerin kurucu meclisi beklemelerini, çünkü orada Finlandiya ile Rusya arasında bir anlaşmaya ulaşılacağını yazıyor. Anlaşmayla neyi kastediyorlar? Finlandiyalılar kendi kaderlerini kendi bildikleri

* Tutanakların bu noktası eksiktir. -*Ed.*

yolda belirlemeye hakları olduğunu, bu hakkı yadsıyacak herhangi bir Büyük-Rus'un şovenist olduğunu ilan etmelidirler. Eğer Finlandiyalı işçiye, kendin için neyi en iyi görüyorsan ona karar ver, deseydik, daha başka türlü olurdu. ...*

Yoldaş Piyatakov, sosyalist devrim için hiçbir şey demediği gerekçesiyle bizim sloganımızı reddediyor, ama kendisi uygun bir slogan getirmiyor. "Sınırlar kahrolsun" sloganında sosyalist devrimin yöntemi ele-yüze bulaştırılıyor. Bu görüşü "emperyalist ekonomizm"** diye nitelediğim yazımı bastıramadık. "Sınırlar kahrolsun" sloganı çerçevesinde sosyalist devrim "yöntemi" ne demektir? Biz devletin gerekli olduğu görüşündeyiz. Devletse sınırların varlığını gerektirir. Kuşkusuz, devlet bir burjuva hükümetini de barındırabilir, ama bizim gereksindiğimiz şey sovyetlerdir. Ne var ki, sovyetlerin karşısında da sınır sorunu vardır. "Sınırlar kahrolsun" demek ne demek? Bu, anarşinin başlangıcıdır... "Sınırlar kahrolsun" sloganıyla sosyalist devrim "yöntemi" ortalığı berbat etmekten başka bir şey değildir. Sosyalist devrimin zamanı gelince, sosyalist devrim olunca, öteki ülkelere de yayılacaktır. Biz, o devrime her aşamasında yardım edeceğiz, ama nasıl, bilmeyiz. "Sosyalist devrimin yöntemi" anlamsız bir sözdür. Biz, burjuva devrimin çözümsüz bıraktığı sorunların çözümünü amaçlıyoruz. Ayrılıkçılık hareketine karşı bizim tutumumuz kaygıdan uzaktır, nötrdür. Finlandiya, Polonya ya da Ukrayna, Rusya'dan ayrılırsa, bunda kötü bir yan yoktur. Ayrılmanın nesi yanlış? Yanlış diyen şovenisttir. Çar Nikola'nın siyasetini sürdürmek için kişinin deli olması gerekir. Norveç İsveç'ten ayrılmadı mı? Bir zamanlar Alexander I ile Napoléon, ulusları takas ederlerdi, çarlar Polonya'yı değiş-tokuş etmişlerdi. Biz, çarların bu siyasetini sürdürecek miyiz? Bu, enternasyonalizmin taktiklerini yadsımak demektir, bu, kötünün kötüsü bir şovenliktir. Finlandiya'nın ayrılmasında ne kötülük var? Norveç İsveç'ten ayrıldıktan sonra, iki ulus arasında, iki ülkenin proletaryası arasında karşılıklı güven artmıştır. [Ayrılık nedeniyle –ç.] İsveçli toprak sahipleri savaş açmak istemişlerdir, ama İsveçli işçiler böyle bir savaşın içine sürüklenmeye yanaşma-

* Tutanakların bu noktası eksiktir. *–Ed.*

** Bkz: *Collected Works*, vol 23, s. 28-76. *–Ed.*

mışlar...

Şimdi Finlerin istediği tek şey özerkliktir. Biz, Finlandiya'nın tam özgürlüğünü elde etmesinden yanayız. O zaman Rus demokrasisine karşı daha büyük bir güven doğacak ve Finler ayrılmayacaklardır. Bay Rodiçev özerklik konusunda çekişe çekişe pazarlık etmek üzere Finlandiya'ya giderken, bizim Fin yoldaşlarımız buraya gelip "biz özerklik istiyoruz" diyorlar. Kendilerine gayet kötü davranılıyor. Aldıkları yanıt şu oluyor: "kurucu meclisi bekleyin!" Oysa, biz, "Finlandiya'ya özgürlük verilmesini yadsıyan Rus sosyalisti, şovendir." diyoruz.

Biz, sınırlar nüfusun arzusuyla kararlaştırılır, diyoruz. Rusya, Kurland için savaşa kalkışma! Almanya, ordularını Kurland'dan çek! Biz ayrılma sorununu böyle çözümleriz. Proletarya zora başvuramaz. Çünkü proletarya halkın özgürlüğünü elde etmesini engellememelidir. Yöntem değil de sosyalist devrim gerçekleştiği zaman "sınırlar kahrolsun" sloganı doğru bir slogan haline gelecektir. O zaman biz, "yoldaşlar bize gelin", diyeceğiz...

Savaş bütün bütün başka bir şeydir. Gerekirse devrimci savaşa sınır koymayacağız. Biz pasifistlerden değiliz... Milyukov burada oturup, Rodiçev'i Fin halkıyla utanmaz bir pazarlık için Finlandiya'ya gönderdiği zaman biz Rus halkına şöyle diyoruz: Finlandiya'yı zorlamaya kalkışmayın. Başka ulusları ezen ulus özgür olamaz.[118] Borgbjerg'le ilgili kararda şöyle diyoruz: Askerlerinizi çekin, ulusu, kendi sorununu kendi başına çözümlemeye bırakın. Ama yarın sovyetler iktidarı alırsa, bu "bir sosyalist devrim yöntemi" olmayacaktır. O zaman şöyle diyeceğiz: Almanya, askerlerini Polonya'dan çek, Rusya, askerlerini Ermenistan'dan çek. Başka türlü yaparsak halkı aldatmış oluruz.

Yoldaş Jerzinski, ezilen Polonya'sında herkesin şoven olduğunu söylüyor. Ama tek bir Polonyalı, Finlandiya ya da Ukrayna hakkında tek söz söylemiş değil. Biz bu konuyu 1903'ten beri tartışıyoruz. O kadar ki söylenecek söz kalmadı. Gönlünüz nasıl istiyorsa öyle yapın... Bu görüşü kabul etmeyen kişi ilhakçıdır, şovendir. Biz tüm ulusların kardeşçe birliğinden yanayız. Eğer bir yanda Ukrayna Cumhuriyeti, bir yanda Rus Cumhuriyeti olursa, bu ikisi arasında daha yakın temas, daha büyük güven olacaktır. Eğer Ukraynalı-

lar, bizim bir Sovyet Cumhuriyeti kurduğumuzu görürlerse, ayrılmayacaklardır; ama bir Milyukov Cumhuriyetine sahip olursak, bizden ayrılacaklardır. Yoldaş Piyatakov, kendisiyle çelişkiye düşerek, ulusların belli bir sınır içinde zora başvurarak tutulmasına karşı olduğunu söylediği zaman, aslında ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını kabul etmiş oldu. Hiva köylüsünün Hiva Hanının yönetimi altında yaşamasını elbette istemiyoruz. Devrimimizi geliştirerek, ezilen halkları etkileyeceğiz. Ezilen yığınlar arasında yürütülen propaganda yalnızca bu çizgiyi izlemelidir.

Finlandiya'nın ya da Ukrayna'nın özgür olma hakkını tanımayan Rus sosyalisti bozularak bir şoveniste dönüşecektir. Hiçbir safsata ya da "yöntem" lafı, onun kendini haklı göstermesine yardım etmeyecektir.

15 (2 Mayıs) 1917'de *Pravda*, n° 46'da kısa bir haber olarak verildi *
Tam metin ilk kez 1921'de N. Lenin (V. Ulyanov) *Yapıtları* cilt XIV, Bölüm 2'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 24, s. 297-301.

19

ULUSAL SORUN HAKKINDA KARAR

Toprak sahipleri, kapitalistler ve küçük-burjuvazi, otokrasiden ve monarşiden miras aldıkları ulusal baskı siyasetini, kendi sınıf ayrıcalıklarını korumak ve çeşitli ulusların işçileri arasında ayrılık yaratmak amacıyla devam ettirmişlerdir. Zayıf uluslara boyun eğdirme eğilimi gittikçe artan modern emperyalizm, ulusal baskıyı yoğunlaştıran yeni bir öğedir.

Eğer kapitalist toplumda elde edilmesi olanağı varsa, ulusal baskının ortadan kaldırılması olayı, ancak bütün ulusların ve dillerin tam eşitliğini güvence altına alan bir devlet yönetiminde ve tutarlı bir demokratik cumhuriyet sistemi çerçevesinde olasıdır.

Rusya'yı oluşturan bütün ulusların özgür iradeleriyle ayrılmaları ve bağımsız devlet kurma hakları tanınmalıdır. Onlara bu hakkı tanımayı yadsımak ya da bu hakkı pratikte

* Bu kitabın 272-273'inci sayfalarına bakınız. –*Ed.*

gerçekleştirici önlemleri almamak, elkoyma ya da ilhak siyasetini desteklemekle birdir. Çeşitli ulusların işçileri arasında tam bir dayanışma sağlanmasını ve ulusların gerçekten demokratik bir çizgide birbirine yaklaştırılmasını, ancak ve ancak proletaryanın, ulusların ayrılma hakkını tanıması güven altına alabilir.

Günümüzde Finlandiya'yla Geçici Rus hükümeti arasındaki anlaşmazlık, özgür ayrılma hakkının yadsınmasının, doğrudan doğruya çarlık siyasetinin sürdürülmesine yol açtığını, çarpıcı bir biçimde gözler önüne sermiştir.

Ulusların özgürce ayrılma hakları, belli bir ulusa belli bir zamanda ayrılmasının öğütlenir olup olmayışıyla karıştırılmamalıdır. Proletaryanın partisi bu ikinci sorunu, her olayda ayrı ayrı düşünüp kararlaştırmalı, bunu yaparken, toplumsal gelişmenin bir bütün olarak gereklerini ve proletaryanın sosyalizm için verdiği sınıf savaşımının çıkarlarını dikkate almalıdır.

Parti, geniş bölgesel özerkliğin kabulünü, yukardan denetimin ve resmî zorunlu dilin kaldırılmasını, özyönetime sahip özerk bölgeler sınırlarının, iktisadi ve toplumsal koşullarla, nüfusun ulusal oluşumuyla, vb. uyuşumlu olarak, yerel nüfus tarafından belirlendiği biçimde saptanmasını ister.

Eğitimin vb. devletin denetiminden çıkarılarak, bir tür ulusal meclislerin denetimi altına konmasını öngören ve "kültürde özerklik" diye bilinen şeyi proletaryanın partisi şiddetle reddeder. Kültürde ulusal özerklik denen şey, belli bir bölgede oturan, hatta aynı sınai kuruluşta çalışan işçileri, çeşitli "ulusal kültürleri"ne göre yapay olarak böler; başka deyişle, işçilerle, onların bağlı olduğu ulusun burjuva kültürü arasındaki bağları güçlendirir. Oysa sosyal-demokratların amacı dünya proletaryasının enternasyonal kültürünü geliştirmektir.

Parti, herhangi bir ulusun yararlandığı bütün ayrıcalıkları kaldıran ve ulusal azınlıkların haklarına her türlü saldırıyı önleyen temel bir maddenin anayasaya konmasını ister.

İşçi sınıfının çıkarları, Rusya'daki bütün ulusal-topluluklar işçilerinin aynı ortak proletarya örgütlerine, ortak siyasal örgüte, ortak işçi birliklerine, kooperatif eğitim kurumlarına, vb. sahip olmasını gerektirir. Proletaryanın uluslararası sermayeye ve burjuva ulusalcılığına karşı başarılı bir sa-

vaşım verebilmesi, ancak çeşitli uluslar işçilerinin böyle ortak örgütler içinde kaynaştırılmasıyla olabilir.

Soldatskaya Pravda, n° 13'e ek
16 (3) Mayıs 1917

Collected Works,
vol. 24, s. 302-303.

10
ULUSAL SORUN KONUSUNDA SÖYLEV

29 NİSAN (12 MAYIS)
GAZETE HABERİ

Yoldaş Lenin, sorunun sosyalist bir devrim çerçevesinde ortaya atılmadığı 1903 yılında bile Polonya sosyal-demokratlarının ulusal kaderi tayin hakkına karşı olduklarını anımsattı. Onların tutumunun kendine özgü niteliği, Polonya'daki özel durumlarından ileri geliyor; çarın zulmü Polonya'da burjuva ve küçük-burjuva kesimlerin ulusalcı tutkularını beslemiştir. Polonya sosyal-demokratları, Polonya'nın kurtuluşu uğruna bir Avrupa savaşını bile göze alan "sosyalistler"e karşı, çok güç bir savaşım vermek zorunda kaldılar ve Polonya işçileri arasında enternasyonal dayanışma duygularını yayarak, işçileri Rus işçileriyle daha yakınlaştıran yalnızca onlar, Polonya sosyal-demokratları oldu. Ne var ki, *ezen* ulusların sosyalistlerine, ulusal kaderi tayin hakkını reddettirmeye çalışmaları büyük ölçüde hatalıdır; bu çabalar başarılı olsaydı, Rus sosyal-demokratlarının şovence bir tutum takınmalarından başka bir sonuç vermezdi. Ezen ulusların sosyalistleri, ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddederlerse, kendi burjuvazilerini destekleyen şovenistler haline gelirler. Ezilen uluslar sosyalistleri bütünleşme özgürlüğünü savunurken, Rus sosyalistler ezilen ulusların *ayrılma özgürlüğünü* güven altına almaya çalışmalı, her iki taraf resmen farklı (temelde aynı) yol tutarak, aynı amaca, proletaryanın enternasyonal örgütü amacına yönelmelidirler. Ulusal sorunun burjuva sistemi içinde çözümlendiğini söyleyenler, sorunun yalnızca ulusal arılığın bazı durumlarda yüzde 90'a ulaştığı Batı Avrupa'da (o da her yerinde değil) çözümlendiğini, nüfus arılığının yüzde 43'le sınırlandığı doğuda çözümlenmediğini unutmuş görünüyorlar. Finlandiya örneği, pratikte, sorunun gündemde olduğunu ve, ya emperyalist burjuvaziyi destekleme, ya da ezilen ulus-

ların isteklerinin ihlal edilmesine elvermeyen enternasyonal dayanışmayı sağlama seçeneğiyle karşı karşıya bulunduğunu gösteriyor. Finlandiyalı sosyal-demokratları, kurucu meclisi "beklemeye" ve özerklik sorununu kurucu meclisle *birlikte* çözümlemeye çağıran menşevikler, aslında Rus emperyalistlerinin anlayışını dile getiriyorlar.

Pravda, n° 46,
15 (2) Mayıs 1917

Collected Works,
vol. 41, s. 426-427.

FABRİKALARLA ALAYLARDAN SEÇİLEN SOVYET MİLLETVEKİLLERİNE BUYRULTU

(1) Bizim milletvekilimiz, şimdiki yağmacı emperyalist savaşa kesinlikle karşı olmalıdır. Bu savaş, bütün ülkelerin —Rusya, Almanya, Britanya, vb.— kapitalistleri tarafından kazanç için ve zayıf uluslara boyun eğdirmek amacıyla yapılmaktadır.

(2) Rus ulusunun başında kapitalist bir hükümet bulunduğu sürece, yağmacı bir savaşı sürdüren böyle bir hükümete —bir kopek bile olsa— hiçbir yardım gösterilmemelidir.

(3) Bizim milletvekilimiz, Britanya'nın, Fransa'nın, vb. kapitalistleriyle eski çar Nikola'nın yaptığı gizli yağmacılık anlaşmalarının (İran'ın zaptedilmesine, Türkiye'nin, Avusturya'nın, vb. paylaşılmasına, ilişkin) derhal yayınlanmasından yana olmalıdır.

(4) Bizim milletvekilimiz, bütün bu anlaşmaların derhal iptalinden yana olmalıdır. Rus halkı, işçiler ve köylüler, herhangi bir ulusu ezmeyi istemiyorlar, istemeyeceklerdir; Rus olmayan (Büyük-Rus) olmayan herhangi bir ulusu kuvvet zoruyla Rusya'nın sınırları içinde tutmayı istemiyorlar, istemeyeceklerdir. Bütün halklara özgürlük, bütün ulusların işçileriyle köylülerinin kardeşçe birliği!

(5) Bizim milletvekilimiz, Rus hükümetinin, açıkça, derhal ve hiçbir koşul öne sürmeksizin, hiçbir kaçamağa sapmaksızın ve gecikmeksizin, savaşan bütün ülkelerin *tümüne*, ezilen, olanakları kıt ulusal-toplulukların *istisnasız tümünün* özgürlüğü temeline dayalı barış esaslarını bildirmesinden yana olmalıdır.

Bunun anlamı şudur: Büyük-Ruslar Polonya'yı ya da Kurland'ı, Ukrayna'yı, Finlandiya'yı, Ermenistan'ı ya da herhangi bir ulusu zora başvurarak kendilerine bağlı tutmayacaklardır. Büyük-Ruslar bütün uluslara kardeşçe bir birlik sunarlar ve her halk topluluğunun gönüllü rızasına dayanan, hiçbir biçimde, dolaylı ya da dolaysız zora dayalı koşulların ürünü olmayan ortak bir devlet kurulmasını önerirler. Büyük-Ruslar, böyle bir barışın esasları çerçevesinde Galiçya'daki, Ermenistan'daki ve İran'daki kuvvetlerini derhal geri çekme ve gerek bu ulusların, gerek hiçbir ayrım yapmaksızın *bütün* öteki ulusların, ayrı bir devlet olarak yaşamaya ya da diledikleriyle birleşmeye özgürce karar vermeleri olanağını sağlama yüklenimi altına girerler.

Almanya, böyle bir barışın esasları çerçevesinde, yalnızca savaşın başından bu yana ele geçirdiği *bütün* toprakları bırakmakla kalmamalı, kuvvet zoruyla Almanya'nın sınırları içinde tuttuğu halkları, yani Danimarkalıları (Schleswig), Fransızları (Alsace ve Lorraine'in parçası), Polonyalıları (Poznan), vb. bırakmalıdır. Almanya, derhal ve Rusya'yla aynı zamanda, ele geçirmiş olduğu bütün bölgelerdeki askerlerinin yanısıra yukarda sayılan bölgelerdeki askerlerini de geri çekme ve her ulusun, oylama yaparak, ayrı bir devlet olup olmamaya ya da *dilediğiyle* birlik kurmaya karar vermesi olanağını sağlama yüklenimi altına girmelidir. Sömürge halkları ezilen halklardan olduğuna göre, Almanya, herhangi bir koşul öne sürmeksizin ve kaçamağa başvurmaksızın bütün sömürgelerini bırakmalıdır.

İngiltere, böyle bir barışın esasları çerçevesinde, yalnızca başkalarından aldığı toprakları (Afrika'daki Alman sömürgeleri, vb., Türk toprakları, Mezopotamya, vb.) değil, ama *bütün sömürgelerini* derhal ve koşulsuz olarak bırakmalıdır. Rusya ve Almanya gibi İngiltere de, ele geçirdiği bütün topraklardaki, sömürgelerindeki ve İrlanda'daki kuvvetlerini derhal geri çekmeli ve her ulusun serbest oyla, ayrı bir devlet olarak kalmak mı, yoksa dilediğiyle birleşmek mi istediğine karar vermesi olanağını sağlamalıdır.

Ve aynı biçimde, istisnasız bütün savaşan ülkeler, açıkça tanımlanan bu esaslar çerçevesinde derhal bir barış antlaşması yapmaya çağrılmalıdır. *Bütün* ülkelerin kapitalistleri, bir yandan *kendi* ilhak ettikleri toprakları elde tutarken ve düşmanın "kendi" ilhak ettiği toprağı onun elinden almak üzere savaşı sürdürürken, bir yandan da "ilhaksız barış" vaadinde bulunarak halkı daha fazla aldatmamalıdırlar.

(6) Bizim milletvekilimiz, bütün uluslara derhal bu barış esaslarını önerme ve herkesin bilgisi için bu esasları *iki gün* içinde ilan etme yüklenimi altına girmeyen *hiçbir* hükümete destek olmamalı, herhangi bir borçlanmaya oy vermemeli, ya da halkın parasından bir kopek bile vermemelidir.

(7) .....*

7 (20) Mayıs 1917'den önce yazıldı.
İlk kez 1925'te *Lenin Miscellany IV*'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 24, s. 354-356.

* Yazı burada kesiliyor. –*Ed.*

SOSYAL-ŞOVENİSTLERLE BİRLİKTE ENTERNASYONAL, SÖZÜMONA SOSYALİST BİR KONFERANS TOPLANMASI HAKKINDA

PETROGRAD Sovyetinin *İzvestiya*'sı, bugün, enternasyonal bir konferans düzenlenmesi için bir komisyon kurulmasında "uygulanacak esaslar" hakkında yönetim kurulunun kararını yayınladı. Başkalarının yanısıra, bizim partimizden de komisyona bir temsilci göndermemiz isteniyor. Söylemeye gerek bile yok, bizim partimiz, ne komisyona, ne de kendi burjuvazilerinin yanında yeralmış olan sözümona sosyalist bakanlarla ortak herhangi bir konferansa katılacak değildir. Partimizle ilgilenen ya da Enternasyonaldeki duruma ilişkin kararımızı okumuş olan herkesin bunu çok iyi bilmesi gerekir.

Partimizin, merkez yönetim kurulu, birkaç gün önce yaklaşan Zimmerwald konferansına bir temsilci gönderilme

sini ve o temsilciye, eğer konferans sosyal-şovenistlerle herhangi bir birlik ya da ortak tartışma yolunda karar verirse toplantıyı derhal terketmesi talimatı verilmesini oybirliğiyle kararlaştırmıştır.

10 (23) Mayıs 1917'yazıldı.
25 (12) Mayıs 1917'de
Pravda, n° 55'te yayınlandı

Collected Works,
vol. 24, s. 388.

SOSYAL-ŞOVENİSTLER VE ENTERNASYONALİSTLER

SOSYALİZME ihanet edip "kendi" kapitalistlerinin yanında yeralan sosyal-şovenistler, doğal olarak, savaştaki kapitalist gruplaşmalar doğrultusunda bölündüler. Bölünmenin kendisi, doğal olduğu kadar geçicidir de. Plehanov Scheidemann'la biraraya gelmeyi reddediyor, ama bu, onun, sosyalizme ihanet eden sosyal-şovenistlerin "Enternasyonal"ini savunmasına da engel olmuyor. Bir başka deyişle Plehanov, kapitalistlerin kendi aralarında bölündükleri *süre boyunca* Scheidemann'larla —ki her ikisi de kapitalistlerin ajanıdır— ayrılıktan yanadır. Plehanov, "efendiler"i (yani her iki ülkenin kapitalistleri) uzlaştığı zaman Scheidemann'larla birlikten yana olur. Plehanov'un tutumundaki tutarlılığı — sosyalizme *ihanet* ve kapitalistlere sadık, gönüllü bir hiz-

mette bulunma tutarlılığını— yadsımamak gerekir.

Genel olarak sosyal-şovenistlerin "birliği"nden y. .ı oldukları için, enternasyonal sosyalist "Merkez" temsilcilerinin (Kautsky ve ötekiler), Scheidemann'ın ajanı Borgbjerg tarafından düzenlenen konferansı onaylamalarında ya da (Petrograd Sovyeti merkez yönetim kurulu gibi), Scheidemann'lar ve Plehanov'larla *birlikte* enternasyonal bir "sosyalist" konferans düzenlemelerinde şaşılacak bir yan yoktur. Bunun gibi, "Merkez"in Rus temsilcilerinin, partimizin, Borgbjerg'in konferansına katılmayı reddetmesine, ne kadar öfkelendiklerini, sözcüleri olan *Raboçeya Gazeta*'da ortaya koymalarında da şaşılacak bir yan yoktur.

Dün akşam Stockholm muhabirimizden şu telgrafı aldık:

"Haase, Longuet konferansa katılıyor. 'Spartaküs' reddetti."

"Spartaküs" ya da "Enternasyonal" adları, Almanya'da, Karl Liebknecht'in bağlı olduğu grup için kullanılır. Pişmiş aşa soğuk su katmaya özellikle ilgi duyan bazı kişiler, Liebknecht grubunun yeni bir Almanya Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisi[119] içinde kautskicilerle birleştiği varsayımı hakkında, son zamanlarda epey yaygara koparmışlardı. İşin aslında Liebknecht grubu, bağımsız bir örgüt olarak kautkskicilerle yalnızca yakın bir ilişki düzeni kurmuş ve sosyal-şovenistlere karşı geçici ve sınırlı bir blok oluşturmuştur.

Yukarıya aldığımız telgraf, bunu birkez daha doğrulamaktadır. Ne var ki iş, Scheidemann'la ve onun ajanlarıyla işbirliği gibi pratik bir konuda açık ve kesin bir yanıt vermeye gelip dayanınca, Liebknecht'in grubuyla Kautsky grubu arasındaki ittifak *derhal unufak olup dağılmıştır.*

Bazı yoldaşlar, Borgbjerg hakkındaki kararımızın, bizi, "tecrit edeceği"nden korkuyorlardı.

Hayır yoldaşlar! O karar, bizi, *yalpalayanlardan* tecrit eder. Yalpalayanlara yardım etmenin tek yolu vardır, o da, sizin kendinizin yalpalamaktan vazgeçmenizdir.

Borgbjerg'e karşı aldığımız kararın doğruluğunu olaylar çarpıcı bir biçimde, tamamen ve çabucak ortaya koyuverdi. Almanya'nın (Haase) ve Fransa'nın (Longuet) kautskicileri hâlâ yalpalıyorlar. Bunlar sosyal-şovenistlerle toplanmayı kabul etmişlerdir; kendilerini onlardan ayırmaya bir türlü

karar veremiyorlar.

Bizim partimiz böyle bir ayrılığı ortaya dökmekte girişimi ele alarak, Üçüncü Enternasyonalin öğelerini biraraya toplama işine *başlamış bulunuyor*. Bizim taktiklerimizin Liebknecht grubunun taktikleriyle uyuşması bir raslantı sonucu değildir. Bu, henüz tamamlanmamış Üçüncü Enternasyonale doğru atılmış bir adımdır.

Pravda, n° 44,
12 Mayıs (29 Nisan) 1917

Collected Works,
vol. 24, s. 324-325.

ENTERNASYONALİSTLERİ BİRLEŞTİRME SORUNU

PARTİMİZİN tüm-Rusya konferansı, sosyalizme küçükburjuva türünden ihanet siyasetiyle ilişkiyi kesinlikle kesme temelinde, gerçekten enternasyonalist bir tutum benimsemiş gruplar ve eğilimlerle daha yakın ilişki ve birlik kurma gereğini kabul eden bir karar aldı.*

Birlik sorunu, Petrograd Birleşik Sosyal-Demokratlarının Bölgelerarası Örgütünün bu yakınlarda yaptığı bir toplantıda da tartışıldı.

Tüm-Rusya konferansının kararı gereğince, partimizin merkez yönetim kurulu, bölgelerarası örgütle birliğin çok istenir bir şey olduğunu düşünerek aşağıdaki önerileri ortaya attı (bu öneriler bölgelerarası örgüte ilkin yoldaş Lenin ve

* Bkz: *Collected Works*, vol. 24, s. 294. –*Ed.*

merkez yönetim kurulunun birkaç üyesi adına sunuldu, ancak sonradan merkez yönetim kurulu çoğunluğunca onaylandı):

"Birliğin derhal gerçekleştirilmesi arzu edilir.

"Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi merkez yönetim kurulundan, her iki gazetenin (tüm Rusya'ya hitabedecek şekilde *popüler* bir gazete haline getirilecek olan şimdiki *Pravda*'yla yakın gelecekte kurulacak olan merkez yayın organı) yazıkurulunda bölgelerarası örgütün birer temsilcisinin bulunması istenecektir.

"Merkez yönetim kurulundan (altı hafta içinde) parti kurultayını toplamak üzere özel bir hazırlık kurulu kurması istenecektir. Bölgelerarası konferansın bu kurula iki üye gönderme hakkı olacaktır. Eğer Martov yanlısı menşevikler, "savunmacılar"dan ayrılırlarsa, sözkonusu kurulda onların da temsil edilmeleri arzu edilir ve gereklidir.

"Tartışma broşürlerinin Priboy Yayınevince yayınlanması ve yeniden çıkarılmasına başlanan *Prosveşçeniye* (*Kommunist*)'de[120] açık tartışma yoluyla çekişmeli konuların serbestçe konuşulması güven altına alınacaktır."

(Taslak 10 Mayıs 1917'de Lenin tarafından kendi adına ve merkez yönetim kurulunun bazı üyeleri adına okundu.)

Bölgelerarası örgüt de, aşağıdaki farklı kararı kabul etti:

"Birlik konusunda. Proletaryanın ancak tüm devrimci güçlerini yakından birbirine kaynaştırarak,

"1) sosyalizme giden yolu açmakta önde gelen savaşçı olabileceğine,

"2) yarı-feodal rejimin ve çarlık mirasının artıklarına karşı savaşımında Rus demokrasisinin önderi haline gelebileceğine,

"3) devrim savaşını sonuna götürebileceğine, savaş ve barış, toprağa elkonması, sekiz saatlik işgünü, vb. gibi sorunları kesin sonuca ulaştırabileceğine,

"inanan konferans:

"a) proletarya için vazgeçilmez bir şey olan kuvvetlerin birleştirilmesinin, ancak Zimmerwald ve Kienthal bayrağı altında ve partinin 1908 ve 1910, 1912 ve 1913 kararları ve programı çerçevesinde olabileceği.

"b) ister işçi birliği, ister eğitim kulübü ya da tüketim kooperatifi olsun hiçbir işçi örgütünün ve hiçbir işçi gazetesi ya

da dergisinin bu bayrak altında toplanmaktan geri durmaması gerektiği, kanısındadır.

"c) konferans aynı zamanda, bu kararlar çerçevesinde ateşli bir birlik yanlısı olduğunu ilan eder."

Birliği, bu kararlardan hangisinin daha çabuk sağlayacağı, enternasyonalist işçilerin tartışıp kararlaştıracağı bir sorundur.

Bölgelerarası örgütün siyasal kararları genel olarak, "savunmacılar"la ayrılma yolunu benimsemiştir.

Bu koşullar altında, kuvvetlerin herhangi bir biçimde ayrı kalması, bizim düşüncemize göre, hiçbir biçimde haklı görülemez.

Pravda, n° 60.
31 (18) Mayıs 1917

Collected Works,
vol. 24, s. 431-432.

HALK yığınlarının, diplomasi tarihi hakkındaki kitapları ya da kapitalist gazetelerin başyazılarını okuyamamaları ne acı! Sosyalist-devrimcilerin, menşevik bakanların ve onların iş arkadaşlarının, diplomatik tarihin belli bazı gerçekleri konusunda ve "büyük diplomatik kafalar"ın sözleri hakkında, onları çok iyi bildikleri halde, ihtiyatlı bir sessizliği sürdürmeleri —gerçi burada acı sözü pek zayıf kalıyor ama— daha da acıdır!

Reç, Birzhevka'nın[121] güvenilir olduğunu ileri sürdüğü bir haberini aktarıyor. Bu habere göre İngiltere, "Türkiye'nin parçalanmasını ve Avusturya-Macaristan'ın bölünmesini" reddetmeye hazırdır. Başka deyişle İngiltere, kendisine daha önceki anlaşmalarla (İstanbul, Ermenistan, Galiçya) vaadedilen ilhaklara *girişmeyeceğine* dair Rusya'ya rızasını

gösteriyor. Bu anlamda —ve yalnızca bu anlamda— İngiltere anlaşmaları gözden geçirmeye hazırdır.

Ve *Reç* öfkeleniyor:

"Böylece yeni sloganın [ilhaksız ve tazminatsız barış sloganının] zaferinin ilk sonucu budur. Büyük bir olasılıkla anlaşmalar gözden geçirilecektir. Bizim ittifak içinde olduğumuz devletler —biz değil— bu sonuca doğru ilk adımları atıyorlar. Ne var ki, bu yeniden gözden geçirme işleminin sonucu, ittifak içindeki bütün devletlerin temel amaçlarından bidüziye (*uniform*) [buna dikkat edin] vazgeçmeleri şeklinde olmayacak, ama Güney-Doğu Avrupa'daki amaçlardan [bunu Avusturya'da ve Türkiye'de diye okuyun, yani Ermenistan'ın, İstanbul'un, Galiçya'nın yağmalanması] bizim tarafımızdan değil, ittifak içinde bulunduğumuz öteki devletler tarafından saptanan başka bölgelerdeki ve sömürgelerdeki amaçlar uğruna, tek yanlı olarak [bir cevher değil mi?] vazgeçilmesi şeklinde olacaktır.

"Özellikle, bizim ittifak içinde olduğumuz devletlerin Küçük Asya'daki amaçlarından vazgeçebileceklerini öne süren gazete haberleri görülmektedir. İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetinde Albert Thomas'ın bu doğrultuda yaptığı söylenen ve Moskova basınında yayınlanan açıklamaların şimdiye dek resmen teyid edilmediği doğrudur. Ne var ki, Britanya'dan böyle bir davranış beklemek güçtür. Çünkü Britanya, doğru bir görüş olan zilyedlik mülkiyet hakkının en büyük kanıtıdır [buna dikkat edin!] görüşündedir ve birlikleri, Britanya için [kapitalistleri için diye okunmalıdır] hayati önem taşıyan Filistin'i ve Mezopotamya'nın bir parçasını işgal etmektedir. Bu koşullar altında, ittifak içinde olduğu *öteki* [italikler *Reç*'in] devletlerin hayati çıkarları için savaşmayı reddetmek kuşkusuz, yalnızca kendisine yarar sağlayan tek yanlı bir harekettir."

Gerçekten de Milyukov ya da bu satırları yazan kimse, gösterdiği özdenlikten ötürü, daha yaşarken heykelinin dikilmesini haketmiştir. İçtenlikli *Reç* diplomatları aferin! (Neden bu kadar içtenler? Çünkü Milyukov'un bakanlıktan atılması onları çok öfkelendirmiştir de ondan.)

Yukarıya alınan satırlar doğrultusunda söylenen her şey gerçektir, diplomasinin yakın tarihi *ve yabancı yatırımların tarihi* tarafından doğrulanmış bir gerçektir. Britanya (Rus-

Alman sınırındaki "fiili silah bırakışması"ndan ötürü) Galiçya'yı, İstanbul'u, Ermenistan'ı, vb. Ruslardan esirgeyerek onları cezalandırmaya hazırdır, ama Filistin ile Mezopotamya'ya elkoymaktan (ilhaktan) hiçbir biçimde vazgeçecek de değildir. Açık, diplomatik olmayan dilde, *Reç*'teki açıklamaların anlamı budur.

Ve *Reç*'in sözcülüğünü ettiği Rus kapitalistler öfkelerini gizleyemez olmuşlardır. Ağızlarından köpükler saçarak dış siyaset sırlarını ortaya döküyorlar ve Britanyalı kapitalistlerin hatalarını yapmacık bir nezaketle yüzlerine vuruyorlar: Sizin yaptığınız şey [diyorlar –ç.], "tek yanlı"dır, sizin "yararınıza", *başkalarının* zararınadır.

Yoldaşlar, işçiler, askerler! *Reç*'in, *epey* bilgiye sahip diplomatlardan ve eski bakanlardan gelen bu özden ve çarpıcı biçimde doğru olan açıklamalarını düşünün, savaşta yalnızca Rus kapitalistlerin değil, ama Britanyalı kapitalistlerin de izlediği *gerçek amaçların* böylesine şahane bir biçimde ortaya dökülüşünü düşünün.

Rus askerler! Britanyalı kapitalistlerin Mezopotamya'yla Filistin'i elegeçirmelerine yardım etmek üzere savaşmak istiyor musunuz? Lvov'un, Çernov'un, Tereşçenko'nun, Çeretelinin Rus hükümetini, kapitalistlerin çıkarlarıyla bağlı olan ve *Reç*'in ağzından kaçırdığı gerçekleri açıkça ifade etmekten *korkan* bir hükümeti desteklemek istiyor musunuz?

Pravda, n° 53,
23 (10) Mayıs 1917

Collected Works,
vol. 24, s. 378-379.

RUS DEVRİMİNİN DIŞ SİYASETİ

HİÇBİR fikir, dış siyaseti iç siyasetten ayırma fikri kadar hatalı ve zarar verici olamaz. Bu ayrımın devcesine yanlışlığı, savaş zamanında daha da büyür. Ama burjuva gene de bu fikri öne sürmek ve kafalara yerleştirmek için elden gelen ve gelmeyen her çabayı gösteriyor. Halkın dış siyaset konusundaki bilisizliği, iç siyaset konusundaki bilisizliğiyle karşılaştırılamayacak ölçüde büyüktür. Kapitalist ülkelerin en özgüründe, en demokratik cumhuriyetlerde bile, diplomatik ilişkilerin "gizliliği"ne kutsal bir biçimde bağlı kalınır.

Dış "işler"de halkın aldatılması gerçek bir sanat haline getirilmiştir. Devrimimiz bu aldatmacanın acısını çekiyor. Aldatmacılığın zehiri, milyonlarca basılan burjuva gazeteleriyle alabildiğine yayılıyor.

Engin bir zenginliğe ve güce sahip iki emperyalist yağ-

macı gruptan birinin yanında yer almalısınız — kapitalist gerçek, bugünün dış siyasetinin temel sorununu ortaya böyle koyuyor. Kapitalist sınıf, sorunu ortaya böyle koyuyor. Ve, söylemeye gerek yok, eski, kapitalist görüşlerini ve önyargılarını koruyan geniş küçük-burjuva yığınları da sorunu ortaya böyle koyuyor.

Düşüncesi kapitalist ilişkilerin ötesine geçemeyenler, işçilerin, eğer siyasal bilince sahipseler, neden emperyalist gruplardan *hiçbirinin* yanında yer alamayacak olduğunu asla anlayamazlar. Bunun tersine, işçiler, dünya kapitalistlerinin karşısında dünya işçilerinin kardeşçe ittifakı düşüncesine bağlı kalan sosyalistlerin, Almanlarla ayrı bir barış anlaşması yapma eğiliminde olmak ya da böyle bir anlaşmayı önermekle neden suçlandıklarını da anlayamazlar. Bu sosyalistler (ve bolşevikler), koşul ne olursa olsun, kapitalistler arasında ayrı bir barış anlaşmasını kabul edemezler. Sınıf bilinci taşıyan proletaryanın dış siyasetinin temeli, Alman kapitalistleriyle ayrı bir barış anlaşması yapmamak, İngiliz-Fransız kapitalistleriyle herhangi bir ittifaka girmemektir.

"Britanya ve Fransa" ile ilişkilerin kopmasından korktukları için bu programa karşı ayaklanan menşeviklerimiz ve sosyalist-devrimcilerimiz, işin aslında, "anlaşmaların yeniden gözden geçirilmesi"ne ilişkin süslü ve masum sözlerle, "ilhaksız barış"ı destekleyici açıklamalarıyla, vb., allayıp pulladıkları, kapitalist bir dış siyaset izlemekteler. Ne var ki, *kapitalist* gerçek, sorunu, ya iki emperyalist gruptan birine yanaş ya da bütün emperyalistlere karşı-devrimci bir savaş ver şeklinde katı biçimde ortaya koyduğu için, bütün bu dindarca arzular, boş sözler olarak kalmaya mahkûmdur.

Bu savaşımda herhangi bir dostumuz var mı? Evet var. Avrupa'nın ezilen sınıfları, hepsinin önünde de proletarya. Emperyalizmin ezdiği halklar, hepsinin başında da Asya'daki komşularımız.

Kendilerine "devrimci demokratlar" adını takan menşeviklerle sosyalist-devrimciler, aslında karşı-devrimci ve demokrasi düşmanı bir dış siyaset güdüyorlar. Devrimci olsalardı Rus işçileriyle köylülerine, emperyalizmin ezdiği bütün halkların ve ezilen bütün sınıfların önünde yürümelerini salık verirlerdi.

Ne var ki, korkak darkafalı, "ama o zaman da bütün öte-

ki ülkelerin kapitalistleri Rusya'ya karşı biraraya toplanırdı", diye itiraz ediyor. Bu olanak-dışı değildir. Hiçbir *"devrimci"* demokratın, önceden devrimci savaştan vazgeçmeye hakkı yoktur. Ama pratikte böyle bir savaş olasılığı pek fazla değildir. Devrimci Rusya'ya karşı, Britanyalı ve Alman emperyalistler "anlaşmaya varamayacaklardır".

Daha 1905'te Türkiye, İran ve Çin'de devrimlere yol açan Rus devrimi, Almanların Türkiye'den, Britanyalıların Türkiye'den, İran'dan, Hindistan'dan, Mısır'dan, vb. atılması için despotlara ve hanlara karşı, sömürgelerdeki ve yarı-sömürgelerdeki işçiler ve köylülerle gerçekten devrimci bir ittifak kurmaya başlamış olsaydı, Alman ve Britanyalı emperyalistleri çok güç bir durumda bırakırdı.

Fransız ve Rus sosyal-şovenistler 1793'ten sözetmeye bayılıyorlar. Bununla devrime ihanetlerini örtmeye çalışıyorlar. Ama buradaki insanlar, Rusya'daki *gerçekten* "devrimci" demokratların, ezilen, geri uluslara karşı 1793 *ruhuyla* davranabileceğini ya da davranması gerektiğini düşünmek istemiyorlar.

Kapitalistlerin ve küçük-burjuvazinin dış siyaseti emperyalistlerle "ittifak içinde olmak"tır. Yani onlara onur kırıcı bir bağımlılıktır. Proletaryanın dış siyaseti, ileri ülkelerin devrimcileriyle ve bütün ezilen uluslarla, tüm emperyalistlere karşı ittifaktır.

Pravda, n° 81,
27 (14) Haziran 1917

Collected Works,
vol. 25, s. 85-87.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
1917 - 1923

RUSYA'DAKİ ULUSAL-TOPLULUKLARIN HAKLAR BİLDİRİSİ

İŞÇİLERLE köylülerin Ekim devrimi, özgürlük genel sloganıyla başlamıştır.

Büyük toprak sahipliği artık mevcut olmadığı için, toprak serbest hale geldiği için köylüler toprak sahiplerinin hükmü altında olmaktan kurtarılmıştır. Generaller seçimle geldiği ve görevlerinden alınabilecekleri için askerler ve denizciler, egemen generallerin iktidarından kurtarılmıştır. Kuruluşların ve fabrikaların bundan böyle işçilerin denetiminde olması esası konduğu için, işçiler kapitalistlerin zulüm ve kaprislerinden kurtarılmıştır. Yaşayan ve hayati olan her şey, nefret edilesi kölelikten kurtarılmıştır.

Şimdi geriye yalnızca, Rusya'nın, baskıdan ve zulümden çok çeken ve hâlâ da çekmekte olan ulusal-toplulukları kalmıştır. Onların da özgürlüğü derhal gerçekleştirilmeli, bozu-

lamaz bir biçimde ve kesinlikle sağlanmalıdır.

Çarlık zamanında Rusya'daki uluslar sistemli olarak birbirine karşı kışkırtılmıştır. Bu siyasetin sonuçları, bilindiği gibi, bir yandan genel kıyımlar, genel Yahudi kıyımı, öte yandan da ulusların köleleştirilmesidir.

Nefret uyandırmayı amaçlayan bu iğrenç siyaset hiçbir zaman geri gelmemelidir, gelmeyecektir. Bu siyasetin yerini, artık, ulusların gönüllü ve onurlu birliği siyaseti alacaktır.

Emperyalizm döneminde, Şubat devriminden sonra, siyasal iktidarın Anayasacı-Demokrat Parti tarafından temsil edilen burjuvazinin eline geçtiği dönemde, açık kışkırtma siyasetinin yerini, Rusya'daki uluslara ödlek bir güvensizlik gösterme siyaseti, taciz etme ve kışkırtma siyaseti almış, bu siyaset, ulusların "özgürlüğü" ve "eşitliği" hakkında gereksiz sözlerle dolu demeçlerle örtülmüştür. Bu siyasetin sonuçları, bilindiği gibi, ulusal düşmanlığın keskinleşmesi, karşılıklı güvenin kundaklanması olmuştur.

Bu değersiz yalan ve güvensizlik siyaseti, taciz etme ve kışkırtma siyaseti sona erdirilmelidir. Şimdiden sonra bu siyasetin yerini, Rusya'daki uluslar arasında karşılıklı, tam bir güvene götürecek içten ve dürüst bir siyaset almalıdır.

Rusya uluslarının dürüst ve sağlam birliği, ancak böyle bir güven temeli üzerine kurulabilir.

Rusya'daki ulusların işçileriyle köylüleri, emperyalist ve ilhakçı burjuvazinin tüm saldırılarına karşı koyabilecek tek bir devrimci örgüt içinde, ancak böyle bir birlik temelinde kaynaşabilir.

Bu yılın temmuz ayında Sovyetler kongresi, Rusya uluslarının kendi kaderlerini serbestçe tayin etmeye hakları olduğunu ilan etmiştir.

Sovyetlerin, ekim ayında yapılan ikinci kongresi, Rusya uluslarının, bu devrolunamaz hakkını daha kesinlikle ve kararlılıkla ortaya koymuştur.

Bu kongrenin kararları doğrultusunda davranan halk komiserleri kurulu, Rusya'daki ulusal-topluluklara ilişkin girişimlerini aşağıdaki ilkelere dayandırmayı düşünmektedir:

1. Rusya'daki ulusal-toplulukların eşitliği ve egemenliği.

2. Rusya'daki ulusal-toplulukların, ayrılma ve bağımsız devletler kurma hakkı dahil, kendi kaderlerini serbestçe ta-

yin etme hakkına sahip olmaları.

3. Ulusal ve ulusal-dinsel her türlü ayrıcalık ve sınırlamanın kaldırılması.

4. Rusya'nın sınırları içinde yaşayan ulusal azınlıkların ve etnografik grupların özgür gelişmesi.

Ulusal-Topluluklar Kurulu kurulur kurulmaz, [bu ilkelere –ç.] uygun somut kararlar alınacaktır.

Rus Cumhuriyeti adına *Halk Komiserleri Kurulu Başkanı*:
V. ULYANOV (LENİN).
Ulusal Topluluklar Halk Komiseri
JOZEF ÇUGAŞVİLİ (STALİN).

15 Kasım 1917.

HALK KOMİSERLERİ KURULUNUN, YAHUDİ DÜŞMANLIĞI HAREKETİNİN KÖKÜNÜN KURUTULMASINA İLİŞKİN KARARI

HALK Komiserleri kuruluna ulaşan haberlere göre, karşı-devrimciler, birçok kentte, özellikle sınır bölgesinde genel Yahudi kırımına girişilmesi için halkı kışkırtıyorlar. Bu kışkırtılar sonucu, emekçi Yahudi nüfusa karşı yer yer saldırılara tanık olunmuştur. Burjuva karşı-devrim, çarın elinden kayıveren silaha sarılmış bulunuyor.

Mutlakiyetçi hükümet, gerek gördükçe, bilisiz yığınlara, bütün yoksunluklarının Yahudilerden ötürü olduğunu söyleyerek, halkın, hükümete yönelmiş olan öfkesini Yahudilere çevirmiştir. Zengin Yahudiler her zaman kendilerini korumanın yolunu bulmuşlar, kışkırtmadan ve şiddetten hep yoksul Yahudi zarar görmüştür, hep o kıyılmıştır.

Şimdi karşı-devrimciler, en geri bırakılmış halk yığınlarının açlığını, bitkinliğini ve geriliğini olduğu kadar, halk

arasında mutlakiyetin ektiği Yahudi nefretinin kalıntılarını da kullanarak, Yahudilere karşı nefreti yeniden canlandırıyorlar.

Bütün emekçi halk yığınlarının kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin ilan edildiği Rus Sosyalist Federe Sovyet Cumhuriyetinde, herhangi bir ulusal-topluluğa baskı yapılmasına yer yoktur. Yahudi burjuva, Yahudi olduğu için değil, burjuva olduğu için düşmanımızdır. Yahudi işçi, bizim kardeşimizdir.

Herhangi bir ulusa karşı herhangi bir tür nefret utanç vericidir, hoşgörülemez.

Halk Komiserleri kurulu, Yahudi aleyhtarı hareketin ve Yahudilere dönük genel kırımın, işçi ve köylü devriminin çıkarları açısından öldürücü olduğunu ilan eder ve sosyalist Rusya'nın emekçi halkını, elindeki bütün olanaklarla bu musibete karşı savaşa çağırır.

Ulusal düşmanlık, bizim devrimcilerimizin saflarını zayıflatır, emekçilerin, herhangi bir ulusal ayrım gözetmeyen birleşik cephesini parçalar ve yalnızca düşmanlarımıza yardım eder.

Halk Komiserleri kurulu, bütün Sovyet milletvekillerinin Yahudi aleyhtarı hareketi kökünden kazıyıp atmak üzere hiçbir ödün vermeyen önlemler almalarını emreder. Genel Yahudi kırımına girişenler ve kırım kışkırtıcıları suçlu tutulacaklardır.

Halk Komiserleri Kurulu Başkanı ULYANOV (LENİN);
Halk Komiserleri Kurulu İdare Amiri BONÇE BUREVİÇ;
Kurul Sekreteri N. GORBUNOV.

27 Temmuz 1918

RKP (B)'NİN PROGRAM TASLAĞI[122]

[PARÇA]

5

PROGRAMIN ULUSAL İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

Siyasal iktidarı ele geçiren proletaryanın ulusal soruna ilişkin siyaseti —burjuva demokratik siyasetin, emperyalizm altında olanak-dışı olan ulusların eşitliğini yalnızca biçimsel olarak ilan etmesinin tersine— burjuvaziyi devirmek için verdikleri devrimci savaşta, bütün ulusların işçileriyle köylülerinin birbirine kaynaşması ve gerçekten yaklaşmasını durup dinlenmeden sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için, ezilen ya da hakları sınırlanmış sömürge uluslar ve öteki uluslar tam olarak özgürlüğe kavuşturulmalıdır; kapitalizmden miras alınan duyguların, çeşitli ulusların emekçi halkının duyduğu güvensizliğin, ezilen uluslar işçilerinin ezen uluslar işçilerine karşı besledikleri öfkenin tam olarak giderilmesinin ve yerini bilinçli ve gönüllü bir ittifakın almasının güvencesi olarak bu uluslara ayrılma hakkı verilmelidir.

Kapitalizm altındayken ezen uluslardan olan ulusların işçileri ezilmiş ulusların ulusal duygularını incitmemek için özel bir özen göstermelidirler (örneğin Büyük-Rusların, Ukraynalıların ve Polonyalıların,Yahudilere, Tatar Başkırlara falan karşı tutumu); yalnızca gerçek eşitliği geliştirmekle yetinmemeli, ama kapitalizm çağından miras kalan güvensizliğin ve yabancılaşmanın bütün izlerini silmek üzere, eskiden ezilmiş olan ulusların emekçi halkının dil ve yazınını da geliştirmelidirler.

6

PROGRAMIN ULUSAL İLİŞKİLER BÖLÜMÜ SON TASLAĞINA EK

Bir ulusun ayrılması konusunda, o ulusun arzusunu kimin dile getireceği sorununda, RKP tarihsel sınıf görüşünü üst tutar ve ilgili ulusun, ortaçağdan burjuva demokrasisine, ya da burjuva demokrasisinden Sovyet veya proletarya demokrasisine, vb. tarihsel gelişmesinin vardığı düzeyi dikkate alır. Her durum ve zamanda ... tarafından ...[123]

İlk kez 1930'da yayınlandı
Programın ulusal soruna ilişkin bölümü ilk kez 1925'te yayınlandı. RKP program taslağının ilk müsveddeleri,
Collected Works'ün dördüncü (Rusça) baskısında tam metin olarak yayınlandı.

Collected Works, vol. 29, s. 127-128.

RKP (B)'NİN SEKİZİNCİ KONGRESİNE SUNULAN PARTİ PROGRAMI HAKKINDA RAPOR

[PARÇA]

19 MART 1919

ULUSAL sorun hakkında da aynı şeyi söylemek zorundayım. Bu konuda da Buharin yoldaşın düşünceleri arzudan kaynaklanıyor. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımamamız gerektiğini söylüyor. Bir ulus demek, burjuvazi ve proletarya birarada demektir. Öyleyse biz proleterciler, nefret ettiğimiz burjuvazinin kendi kaderlerini tayin hakkını mı tanıyacağız? Bu kesinlikle tutarsızlık olur! Afedersiniz ama, tutarsızlık, esasen varolan şeylerdir. Eğer onu ortadan kaldırırsanız, sonuç bir fanteziden öteye bir şey olmaz. Siz ulusların içinde oluşagelen ayrışma sürecinden, proletaryanın burjuvaziden ayrılmasından sözediyorsunuz. Görelim bakalım, bu ayrışma süreci nasıl olacak.

Almanya'yı, kapitalizmi, mali sermayeyi örgütleyişi Amerika'nınkinden üstün olan bu gelişmiş ülke modelini ör-

nek olarak alalım. Almanya, birçok yönden, teknik gelişme ve üretim bakımından ve siyasal alanda Amerika'dan aşağıdaydı, ama mali sermayeyi örgütleme bakımından, tekelci kapitalizmi devlet tekelci kapitalizmine dönüştürme bakımından Amerika'dan üstündü. Görünüşe göre, Almanya bir modeldi. Peki, orada ne olup bitiyor? Alman proletaryası burjuvaziden ayrıştı mı? Hayır! Haber verildiğine göre, büyük kentlerden yalnızca birkaçında Alman işçilerin çoğunluğu Scheidemann'a[124] karşı durdu. Peki bu nasıl oldu? Bu durum, her şeyi ellerine yüzlerine bulaştıran ve işçi meclisleri sistemiyle kurucu meclisi uzlaştırmaya çalışan spartaküscülerle üç kez lanetlenmiş Alman menşevik bağımsızlarının eseridir. İşte o Almanya'da olan budur! Ve Almanya, dikkat edilsin, ileri bir ülkedir.

Yoldaş Buharin, "ulusların kaderlerini tayin hakkına biz neden gerek duyuyoruz?" diyor. 1917'de yaz aylarında, asgari programdan vazgeçilmesini, yalnızca azami programın[125] bırakılmasını önerdiği zaman kendisine karşı çıkıp söylediklerimi yinelemeliyim. O zaman, "Ormandan çıkıncaya kadar hu huuu diye bağırma.." demiştim. İktidarı ele geçirdiğimiz zaman, ve o zaman dahi bir süre bekledikten sonra yapacağız bunu. İktidarı ele geçirdik, bir süre bekledik, şimdi bunu yapmak istiyorum. Bizler, doğrudan doğruya sosyalist yapıyı kurmaya giriştik, bizi tehdit eden ilk saldırıyı püskürttük — şimdi sosyalist yapı yerine oturacak. Aynı şey, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için de sözkonusudur. "Ben yalnızca çalışan sınıfların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımak istiyorum" diyor yoldaş Buharin. Bunun anlamı şudur: siz, Rusya dışında tek bir ülkede bile başarılamamış bir şeyi tanımak istiyorsunuz. Gülünç!

Finlandiya'ya bakın; demokratik bir ülkedir, bizden daha gelişmiştir, daha kültürlüdür. Finlandiya'da proletaryanın ayrılması, farklılaşması, bizde olduğundan daha acılı özel bir yol izliyor. Finlandiyalılar, Almanya'nın diktatörlüğünü tatmışlardır; şimdi müttefik devletlerin diktatörlüğünden geçiyorlar. Ama biz, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanıdığımız için, proletaryanın ayrılması, farklılaşması orada biraz daha kolaylaştırılmıştır. Smolni'de, yasayı, bir cellat gibi davranmış olan, Fin burjuvazisinin temsilcisi Svinhufvud'a[126] —ki "domuz kafalı" demektir— verdiğim sı-

radaki sahneyi çok iyi anımsıyorum. Dostça elimi sıktı, karşılıklı iltifat ettik birbirimize. Ne kadar tatsız bir şeydi! Ama yapılması gerekiyordu, çünkü o günlerde burjuvazi, Moskofların, şovenistlerin, Büyük-Rusların, Finleri ezmek istediğini öne sürerek emekçi sınıfı, halkı aldatıyordu. Yapılması gerekti.

Dün aynı şeyi Başkır Cumhuriyeti için yapmak gerekmedi mi? Yoldaş Buharin, "bu hakkı bazı durumlarda tanıyabiliriz" dediği zaman, ben, onun, listesine Hotanto'ları, Buşman'ları ve Kızılderilileri de aldığını not ettim. Bu sıralamayı dinlerken, yoldaş Buharin, fındık-fıstık türünden ufak bir şeyi, Başkırları unuttu, diye düşündüm. Rusya'da Buşmanlar yok, Hotantoluların özerk bir cumhuriyet olma isteğiyle ortaya çıktıklarını da duymadım, ama bizde Başkırlar var, Kırgızlar var, daha bir sürü başka halk var. Bu halkları tanımayı yadsıyamayız. Eski Rus İmparatorluğunun sınırları içinde yaşayan bu halklardan hiçbirini tanımamazlık edemeyiz. Başkırların sömürgecileri devirdiklerini, bizim de bu alanda onlara yardım ettiğimizi düşünelim. Bu, ancak, bir devrim tam ergenliğine ulaştığı zaman olabilir; ve, proletaryanın, çabuklaştırmak zorunda olduğumuz farklılaşma sürecini müdahalemizle geciktirmeyecek biçimde, ihtiyatlıca yapılmalıdır. Durum bu olduğuna göre, bugüne dek mollaların etkisi altında kalmış olan Kırgızlar, Özbekler, Tacikler, Türkmenlerle ilgili olarak ne yapabiliriz? Burada Rusya'da, papazlar hakkında uzun bir deneyime sahip olan halk, onları devirmemize yardım etti. Ama gene de medeni nikah kararnamesinin uygulanışının ne kadar zayıf olduğunu biliyorsunuz. Biz, sözünü ettiğim halklara yaklaşıp, onları sömürenleri devireceğimizi söyleyebilir miyiz? Bunu yapamayız, çünkü bu insanlar tamamen mollalarına bağımlıdırlar. Bu durumda, sözkonusu ulus gelişinceye, proletaryanın burjuva öğelerden kaçınılmaz farklılaşması gerçekleşinceye dek beklemek zorundayız.

Yoldaş Buharin beklemek istemiyor. Sabırsızdır: "Neden bekleyelim? Bizzat kendimiz burjuvaziyi devirmiş, Sovyet iktidarını ve proletaryanın diktatörlüğünü ilan etmişken, niye bekleyelim, niye böyle davranalım?" diyor. Bu tür konuşma heyecan vericidir, yolumuzu işaretler, ne var ki, programımızda yalnızca bunu ilan etseydik, o bir program değil,

bir bildirge olurdu. Sovyet iktidarını, proletarya diktatörlüğünü ilan edebiliriz, burjuvaziye, bin kez hak ettiği hakaretleri yağdırabiliriz, ama iş programa gelince, yalnızca gerçekten varolanı büyük bir özenle yazmamız gerekir. Programımız ancak o zaman yadsınamaz.

Sorunlara kesinlikle sınıf açısından bakıyoruz. Programa aldığımız şey, genel olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını yazmamızdan bu yana gerçekten olup bitenlerin tanınmasından ibarettir. O zamanlar henüz bir proleter cumhuriyet yoktu. Burada yazılan şeyi yazabilmemiz proletarya cumhuriyetlerinin ortaya çıkışıyla ve onlar ortaya çıktıkça mümkün oldu. Yazdığımız şey şu: "*Sovyet türünde* örgütlenen devletler federasyonu." Sovyet türü, henüz, Rusya'da varolan Sovyetler değildir, sovyet türü, enternasyonal hale gelmektedir. Söyleyebileceğimizin hepsi bundan ibarettir. Bundan ileriye geçmek, bir adım ileri gitmek, bir kıl kadar ileri gitmek yanlış olabilir. Bu nedenle de program için uygun düşmez.

Biz, bir ulusun ortaçağdan burjuva demokrasisine, burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine yürüyüşünde eriştiği aşama hesaba katılmalıdır, diyoruz. Bu, kesinlikle doğrudur. Bütün uluslar, kendi kaderlerini tayin hakkına sahiptirler — özel olarak Hotanto'lar ve Buşman'lardan söz etmenin gereği yoktur. Bütün ülkeler ortaçağ düzeninden burjuva demkorasisine ya da burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine doğru ilerlemekte olduklarına göre, geniş çoğunluk, dünya nüfusunun onda-dokuzu, belki de yüzde 95'i bu tanımın çerçevesi içine girer. Bu yol, kesinlikle kaçınılması olanaksız bir yoldur. Ama daha fazlası söylenemez, çünkü yanlış olabilir, çünkü gerçekten varolan şey olmayabilir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetmek ve emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkını koymak, kesinlikle yanlış olur, çünkü sorunun böylece çözümlenmesi, uluslar içinde proletaryanın farklılaşmasının tuttuğu zikzaklı yolu ve güçlükleri hesaba katmamaktadır. Proletaryanın farklılaşması, bizim ülkemizde izlediği yolu izlemiyor — bazı bakımlardan çok daha hızlı, bazı bakımlardan ise çok daha yavaş ve daha kanlı gelişiyor. Bizim ülkemizde tek bir parti dahi, işçi meclisleriyle kurucu meclisin karmasını içeren anormal bir düşünceyi kabul etmedi. Ama gene de bu ulus-

larla yanyana yaşamak zorundayız. Scheidemann'ın partisi, daha şimdiden, Almanya'yı ele geçirmek istediğimizi söylüyor. Kuşkusuz, bu gülünçtür, anlamsızdır. Ama burjuvazinin de kendi çıkarları, kendi gazeteleri var. Her gün milyonlarca basıp, tüm dünyaya bunu haykırıyorlar. Wilson da kendi çıkarları açısından bunu destekliyor. Bolşeviklerin büyük bir ordusu var, istila yoluyla kendi bolşevizmlerini Almanya'ya aşılamak istiyorlar, diyorlar. Almanya'nın en iyi insanları —spartaküscüler— bize, Alman işçilerin komünistlere karşı kışkırtıldığını söylediler; işçilere, bakın bolşeviklerde işler ne kötü durumda, deniyor. Bizler de işlerin çok iyi olduğunu söyleyemeyiz. Böylece, Almanya'daki düşmanlarımız, Almanya'da proleter devriminin Rusya'daki gibi aynı kargaşayla sonuçlanabileceği savıyla halkı etkiliyorlar. Bizim karşılaştığımız kargaşa, uzayıp giden bir hastalıktır. Biz ülkemizde proletarya diktatörlüğünü kurarken, müthiş güçlüklerle boğuşuyoruz. Burjuvazi ya da küçük-burjuvazi, hatta Alman işçilerin bir kesimi, bu umacının, —"bolşevikler kendi sistemlerini zor yoluyla kurmak istiyorlar" umacısının— etkisi altında kaldıkça, "emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkı" formülü işe yaramayacaktır. İşleri öyle ayarlamalıyız ki, Alman hain sosyalistler, bolşevikler, Berlin'e Kızılordunun süngüsüyle getirebilecekleri kendi evrensel sistemlerini zorla kabul ettirmeye çalışıyor, diyemesinler. Eğer ulusların kendi kaderlerini tayin ilkesi reddedilirse, olabilecek olan budur.

Bizim programımız, emekçi halkın kendi kaderini tayininden sözetmemelidir, çünkü bu yanlış olur. Program, gerçekten varolan şeyden sözetmelidir. Uluslar ortaçağ düzeninden burjuva demokrasisine, burjuva demokrasisinden proleter demokrasisine giden yolda başka başka aşamalarda bulunduklarına göre, bizim programımızın tezi kesinlikle doğrudur. Bizim bu yolda yürüyüşümüzde birçok zikzaklar olmuştur. Her ulus, kendi kaderini tayin hakkını elde etmelidir, bu, emekçi halkın kendi kaderini tayin etmesini kolaylaştıracaktır. Finlandiya'da proletaryanın burjuvaziden farklılaşması süreci dikkati çekici biçimde açıktır, güçlüdür, derindir. Her halde, işler orada, bizim ülkemizde olduğu gibi gelişmeyecektir. Eğer biz, herhangi bir Fin ulusu kabul etmiyoruz, yalnızca emekçi halk diye bir şey kabul ediyo . z

deseydik, bu düpedüz anlamsız olurdu. Biz, gerçekten varolanı kabul etmeyi reddedemeyiz; varolan şey, kendini bize zorla kabul ettirecektir. Proletaryayla burjuvazinin birbirinden ayrılması, her ülkede, kendine özgü bir yol izliyor. Bu noktada büyük bir özenle hareket etmeliyiz. Değişik uluslara karşı özellikle dikkatli davranmalıyız, çünkü bir ulusun güvensizlik duymasından daha kötü bir şey yoktur. Proletaryanın kendi kaderini tayin işlemi, Polonyalılar arasında yürüyüp gidiyor. İşçi Temsilcileri Varşova Sovyetinin kuruluşuna ilişkin son rakamlar şöyle: Polonyalı hain sosyalistler 333, komünistler 297. Bu da gösteriyor ki, bizim devrim takvimimize göre, bu ülkede Ekim, pek de uzak değil. Ağustos ya da Eylül 1917 dolaylarında bir yerde. Ama birincisi, bütün ülkelerin bolşevik devrimci takvime göre yaşaması gerektiğini söyleyen bir ferman yayınlanmış değil; böyle bir ferman çıkarılmış olsaydı bile, dikkate alınmazdı. İkincisi, bugünkü durum öyle ki, bizim işçilerimizden daha ileri, daha kültürlü olan Polonyalı işçilerin çoğunluğu, sosyal-korunmacılık, bağnaz sosyal-yurtseverlik görüşünü paylaşıyor. Beklemeliyiz. Burada emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkından sözedemeyiz. Proletaryanın farklılaşması doğrultusunda propagandayı sürdürmeliyiz. Yapmakta olduğumuz şey bu. Ama Polonya ulusunun kendi kaderini tayin hakkını tanımamız gerektiğinde en ufak bir kuşku gölgesi bile yok. Bu açık. Polonya proletarya hareketi, bizim proletarya hareketimizin doğrultusunu, yani proletarya diktatörlüğünü izliyor, ama Rusya'daki yolda değil. Orada, Polonyalıları her zaman ezmiş olan Moskofların, Büyük-Rusların, kendi Büyük-Rus şovenizmlerini komünizm maskesi altında Polonya'ya taşımak istediklerine ilişkin sözlerle işçilerin gözü yıldırılıyor. Komünizm zor yoluyla kabul ettirilemez. Polonya komünistleri arasındaki en yiğit yoldaşlardan birine, "Siz daha başka bir biçimde yapacaksınız" dediğim zaman, "Hayır, aynı şeyi yapacağız, ama sizinkinden daha iyi yapacağız" diye karşılık verdi. Böyle bir sava karşı hiçbir itirazım yok. Onlara, alçakgönüllü bir arzuyu —bizimkinden daha iyi bir Sovyet iktidarı yaratma arzusunu— gerçekleştirmeleri için fırsat verilmelidir. İşlerin orada daha başka bir yolda geliştiğini dikkate almadan edemiyoruz ve "Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı yerin dibine batsın! Biz yalnızca

emekçi halka kendi kaderini tayin hakkı tanırız" diyemiyoruz. Bu [emekçi halkın —ç.] kendi kaderini tayin, çok karmaşık (*complex*) ve güç bir yolda ilerliyor. Bu [emekçi halkın kendi kaderini tayini —ç.], başka hiçbir yerde değil, ama yalnızca Rusya'da görülüyor. Başka ülkelerdeki gelişme aşamalarını önceden görmekle birlikte, Moskova'dan herhangi bir karar yayınlamamalıyız. Bu önerinin ilke olarak kabul edilmezliğinin nedeni budur.

21-22 Mart 1919'da *Izvestiya*, n° 61 ve *Pravda*, n° 62'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 29, s. 170-175.

AFGANİSTAN EMİRİ EMANULLAH HANA MEKTUP[127]

AFGANİSTAN'IN özgür ve bağımsız bir ülke olarak yayınladığı, Rus halkına mutluluk dileyen ve Haşmetmeaplarının tahta çıkışını haber veren ilk mesaja karşılık yabancı baskısına karşı özgürlüklerini kahramanca koruyan bağımsız Afgan halkına, İşçi ve Köylü hükümetinin ve tüm Rus halkının mutluluk dileklerini iletmekte sabırsızız. Haşmetmeaplarını 21 Şubat 1919'da tahta çıkışları nedeniyle kutlamak isterim.

İşçi ve Köylü hükümeti, gerçekte Rus Cumhuriyetini oluşturan bütün uluslara gerçek bir özgürlük ve eşitlik sağlamıştır ve sömürgecilere karşı bütün emekçi halkın birliğini ortaya atarak sizin de söylediğiniz gibi, enternasyonal bir ilkeyi benimsemiştir.

Afgan halkının Rus örneğini izleme arzusunun, Afgan devletinin gücünün ve bağımsızlığının en iyi güvencesi olma-

sını dilerim.

Haşmetmeaplarının Rus halkıyla yakın ilişkiler kurma niyetini memnunlukla karşılıyor ve Moskova'ya resmî bir temsilci atamanızı diliyoruz. Biz de İşçi ve Köylü hükümetinin bir temsilcisini Kabil'e göndermeye hazırız, Haşmetmeaplarının, temsilcinin yolculuğunu kolaylaştırmak üzere, ilgili makamlara gereken emri vermelerini rica ediyoruz. İki büyük ulus arasında sürekli diplomatik ilişkiler kurulması, her iki ulusun özgürlüğüne ve varlığına yönelen yabancı yağmacı kuvvetlerin saldırısına karşı karşılıklı yardım için geniş fırsatlar getirecektir.

Afgan halkına bu ilk kutlama mesajını göndermekten büyük bir mutluluk duyuyor ve Haşmetmeaplarından halkınızın dostlarının arkadaşça selamlarını kabul etmenizi diliyorum.

Moskova, 27 Mayıs 1919

Lenin
RSSFC Halk Komiserleri
Kurulu Başkanı

27 Mayıs 1919'da yazıldı.
İzvestiya TsİK,
Rossiiskoy Sovetskoy Federatsii,
Taşkentskogo Suveta,
Raboçik Soldaskik i,
Dehkanskik Deputatov,
n° 121'de yayınlandı.

Tüm Yapıtlar
5. Rusça Baskı
cilt 50, s. 386.

AMERİKALI BİR GAZETECİNİN SORULARINA YANIT

[PARÇA]

2. Bizim Sovyet Cumhuriyetimizin, Afganistan'daki Hindistan'daki ve Rusya dışında bulunan öteki müslüman ülkelerdeki faaliyetleri, Rusya içinde bulunan birçok müslüman ve Rus-olmayan halklar arasındaki faaliyetimizin aynıdır. Örneğin Başkır halkının, Rusya içinde özerk bir cumhuriyet kurması olanağını sağladık; her ulusal-topluluğun kendi başına, özgür gelişmesine, her birinin kendi dilindeki yayınların artırılıp dağıtılmasına yardım etmek üzere elden gelen her şeyi yapıyoruz; Sovyet Anayasasını başka dillere çeviriyor ve propagandasını yapıyoruz. Bu Anayasanın bir talihsizliği var. O da şu: Yeryüzünde sömürge, bağımlı, ezilen, yoksun bırakılmış ulusların bir milyarı aşkın insanı için bu Anayasa, Batı Avrupa ve Amerika'nın —toprakta ve sermayede özel mülkü sürdüren, yani kendi ülkelerinde emekçi

halkın, Asya'daki, Afrika'daki, vb. sömürgelerde de yüz milyonlarca insanın bir avuç "uygar" kapitalist tarafından sömürülmesini pekiştiren— burjuva "demokratik" devletlerinin anayasalarından çok daha memnun edici.

Pravda, n° 162,
25 Temmuz 1919

Collected Works,
vol. 29, s. 516.

DOĞU HALKLARI KOMÜNİST ÖRGÜTLERİNİN İKİNCİ TÜM-RUSYA KONGRESİNDE SÖYLEV

22 KASIM 1919

YOLDAŞLAR, Doğunun müslüman örgütlerini temsil eden komünist yoldaşların bu kongresini selamlamak ve Rusya'da ve tüm dünyada görülen durum hakkında birkaç söz söylemek fırsatını bulduğum için çok memnunum. Konuşmamın konusu günümüzün olaylarıdır. Bana öyle geliyor ki, günümüz olaylarının en önemli yanı, Doğu halklarının emperyalizme karşı tutumu ve o halklar içinde görülen devrimci harekettir. Apaçık olan gerçek şudur: Doğu halklarının bu devrimci hareketi, enternasyonal emperyalizme karşı ancak ve ancak bizim Sovyet Cumhuriyetimizin devrimci savaşımıyla yakın bir birlik içinde olduğu takdirde etkin bir biçimde gelişebilir, başarıya ulaşabilir. Geri kalmışlığı, topraklarının genişliği, Asya ile Avrupa, Doğu ile Batı arasında bir sınır bölgesi oluşunun yanısıra daha başka birçok nedenden ötürü, Rusya, emperyalizme karşı dünyanın verdiği sa-

vaşımın öncüsü olmanın bütün ağırlığını taşımak zorunda kalmıştır — biz, bunu büyük bir onur sayıyoruz. Yakın geleceğe ait gelişmelerin tüm doğrultusu enternasyonal emperyalizme karşı verilecek savaşımın daha geniş, daha zorlu olacağını ve Sovyet Cumhuriyetinin, Almanya, Fransa, Britanya ve A.B.D.'nin birleşik emperyalizminin kuvvetlerine karşı vereceği savaşımla kaçınılmaz olarak ilişkili olacağını gösteriyor.

Sorunun askeri yanına gelince, bütün cephelerde durumun ne kadar bizden yana olduğunu biliyorsunuz. Bu sorun üzerinde ayrıntılarıyla duracak değilim; yalnıza, emperyalizmin bizi mecbur ettiği iç savaşın, Rus Sosyalist Sovyet Federal Cumhuriyetine iki yıl içinde verdiği sıkıntının hesapsız olduğunu, köylülerle işçilere, çoğu zaman kaldıramayacaklarmış gibi görünen yükler yüklediğini söyleyeceğim. Ne var ki, savaşın kaba vahşeti nedeniyle ve bizi daha sosyalist devrimden önce soyan, vahşi hayvandan farksız, sözümona dostlarımızın giriştiği insafsızcasına haşin saldırılar nedeniyle bu savaş, bir mucize yarattı, savaştan usanmış ve yeni bir savaşı daha yüklenemeyecek gibi görünen halkı, yaman savaşçılar haline getirdi. Bu yaman savaşçılar, yalnızca savaşa iki yıl boyunca dayanmakla kalmadılar, üstelik o savaşı utkun bir sonuca doğru götürüyorlar. Kolçak, Yudeniç ve Denikin karşısında elde ettiğimiz zaferler, kendi kurtuluşları için savaşmak üzere ayağa kalkan ülkelerle uluslara karşı dünya emperyalizminin verdiği savaşımın tarihinde yeni bir aşamayı haber veriyor. Bu bakımdan bizim iç savaşımızın iki yılı, tarihin çok iyi bildiği bir şeyi, yani bir savaşın karakterinin ve başarısının esas olarak, savaşan ülkenin iç rejimine bağlı olduğu ve savaşın, ilgili ülkenin savaştan önce izlediği iç siyasetin yansıması olduğu gerçeğini tam anlamıyla doğrulamıştır. Bütün bunlar, savaşın yürütülüşü sırasında ister-istemez yansımaktadır.

Savaşı hangi sınıfın verdiği ve vermeye devam ettiği, çok önemli bir sorudur. Bizim iç savaşımız, kendilerini kurtarmış işçilerle köylüler tarafından verilmektedir. Bu savaş, emekçi halkın, kendi ülkesinin ve tüm dünyanın kapitalistlerinden kurtarılması için girişilen siyasal savaşımın bir devamıdır. İşte bunlardan ötürü, dört yıllık emperyalist bir savaşta tükenen Rusya gibi geri bir ülkede, iki yıllık inanılmaz ve

eşi görülmemiş sıkıntı ve güçlüklere karşın savaşı sürdürmeye yetecek kadar iradeli davranan bir halk bulunabilmiştir.

Bu durum, Kolçak olayında, iç savaşın geçmişinde çok iyi görülmektedir. Kolçak, dünyanın en güçlü devletlerinin yardımına sahip olan bir düşmandı; Kolçak'ın demiryolu vardı. Bu demiryolu, yüzbin kadar yabancı asker tarafından korunmaktaydı. Bu askerler arasında dünya emperyalistlerinin en gözde birlikleri de vardı. Örneğin, emperyalist bir savaş için yetiştirilen, ama o savaş içinde pratik bakımdan pek yer almadığı için çok az yitikle karşılaşan Japon birlikleri de o askerler arasındaydı. Kolçak'ı Sibirya köylüleri de destekliyordu. Bu köylüler çok zengindiler, kölelik nedir bilmiyorlardı. Bu nedenle de komünizme herkesten daha uzaktılar. Kolçak yenilmez bir güç gibi görünüyordu. Çünkü onun askerleri, enternasyonal emperyalizmin öncü koluydu. Şimdiye dek Japon ve Çekoslovak birlikleri ve bazı emperyalist ülkelerin birlikleri, Sibirya'daki harekatta yeralmıştır. Ne var ki, Sibirya ve Sibirya'nın geniş kaynakları üzerinde bir yılı aşkın bir zamandan beri süregelen Kolçak iktidarı deneyimi —ki bu iktidar, ilkin, İkinci Enternasyonaldeki sosyalist partilerle, kurucu meclis komitesi[128] cephesini kuran menşevikler ve sosyalist-devrimciler tarafından desteklenmiş, bu nedenle de, o koşullar altında, sokaktaki adamın gözünde ve tarihin alelade gelişimi açısından sağlam ve yenilmez görünmüştür— evet bu iktidar deneyimi, gerçekte şunu ortaya koymuştur: Kolçak, Rusya içlerine doğru daha çok ilerledikçe, daha fazla yıpranmış ve sonunda Sovyet Rusya'nın Kolçak üzerinde tam bir zafer kazanışına tanık olmuşuzdur. Burada hiç kuşkuya yer bırakmayan pratik bir kanıtımız var. O da şu: Kapitalist boyunduruktan kurtarılmış olan işçilerle köylülerin birleşik kuvvetleri, gerçek mucizeler yaratabilir; devrimci bir savaş, emekçi ve ezilen halkı gerçekten çektiği ve ilgilendirdiği zaman, böyle bir savaş, onlarda, sömürgecilerle savaştıkları bilincini uyandırdığı zaman, mucize gösterecek gücü ve yeteneği yaratır.

Kızılordunun başarısı, savaşımı ve kazandığı zaferin tarihi, sanırım, Doğunun bütün halkları için devcesine ve çağsal bir anlam taşıyacaktır. Doğunun halkları zayıf olabilirler. Savaşımda teknolojinin ve askerlik sanatının bütün harikalarını kullanan Avrupalı zalimler yenilmez görünebilir.

Ama gene de, yalnızca enternasyonal devrim olasılığı açısından değil, Asya'da, Sibirya'da kazanılan askerî deneyim açısından ve bütün güçlü emperyalist ülkelerin silahlı istilasının acısını tatmış bir ülke olan Sovyet Cumhuriyetinin deneyimi açısından, çalışan ve sömürülen milyonlarca insanı ayağa kaldırmayı başarabilecek devrimci bir savaşın, Doğudaki halkların kurtuluşunu pratikte gerçekleştirebilecek potansiyeli ve mucizeleri içerdiği görülecektir.

Bundan başka, Rusya'daki iç savaş deneyimi, bize ve öteki bütün ülkelerin komünistlerine göstermiştir ki, iç savaş potasında, devrimci coşkunun gelişmesine güçlü bir iç bağlılık eşlik etmektedir. Savaş, bir ulusun bütün ekonomik ve örgütsel güçlerini sınavdan geçirir. Açlık ve soğukla yüzyüze bulunan işçilerle köylüler yönünden savaş müthiş ölçüde güç olmuştur. Ama son tahlilde, bu iki yıllık deneyime dayanarak, yeniyoruz ve yenmeye devam edeceğiz denebilir. Denebilir, çünkü biz, bir hinterlanda, hem de güçlü bir hinterlanda sahibiz. Çünkü açlığa ve soğuğa karşın, köylülerle işçiler birbirlerine tutunmuşlardır, daha güçlenmişlerdir, her şiddetli darbeye, daha büyük bir bağlılıkla ve gelişen ekonomik güçle yanıt vermektedirler. Kolçak, Yudenîç ve onlarla ittifak içinde olanlara, dünyanın en büyük güçlerine karşı zafer elde edilmesi olanağını sağlayan da yalnızca bu olmuştur. Son iki yıl, bir yandan, devrimci bir savaşın geliştirilebileceğini, öte yandan da, amacı, devrimci merkezi ve enternasyonal emperyalizme karşı savaş ilan etme cüretini gösteren işçilerle köylülerin cumhuriyetini bir an önce yıkmak olan yabancı istilasının indirdiği ağır darbeler altında, sovyet sisteminin güçlendiğini göstermiştir. Bu ağır darbeler, Rusya'nın işçileriyle köylülerini yıkacak yerde onları sertleştirmeye yaramıştır.

Bugünkü dönemin ana dersi, ana içeriği budur. Topraklarımızda kalan son düşman Denikin'e karşı da kesin bir zafer kazanmanın öngünündeyiz. Ülke içi bakımından cumhuriyetin pekiştirildiğini ve Denikin'e karşı savaştan çok daha güçlü ve sosyalist yapıyı kurmaya çok daha iyi hazırlanmış olarak çıkacağımızı söylerken yanılmadığımıza kuvvetle inanıyoruz ve bunu bin kez belirtebiliriz. İç savaş sırasında, sosyalist yapıyı kurmaya çok az zaman ve enerji ayırabildik. Ama şimdi önümüz açık olduğuna göre, kuşkusuz kendimizi tamamen bu yapıyı kurmaya adayacağız.

Batı Avrupa'da emperyalizmin çürüdüğünü görüyoruz. Bildiğiniz gibi, bir yıl önce, Alman sosyalistlere ve —işlerin gidişini anlayamayan— büyük sosyalist çoğunluğa egemen olan düşünce, olup biten şeyin iki dünya emperyalist grubu arasındaki savaşım olduğuydu. Tarihin tümünü bu savaşımın yaptığına, başka bir şey ortaya koyabilecek herhangi bir güç bulunmadığına inanıyorlardı. Onlara göre, sosyalistlerin bile, bu güçlü dünya yağmacılarından birinin yanında yer almaktan başka yapabilecekleri bir şey yoktu. 1918 Ekiminin sonunda görünüm böyleydi. Ama görüyoruz ki, şimdi geride kalan o yılda, dünya tarihi eşi görülmemiş olaylara, derin ve etkileri uzun-erimli olaylara tanık oldu. Bu olaylar, emperyalist savaş sırasında birer bağnaz yurtsever olan ve tutumlarını karşımızda düşman var düşüncesiyle haklı gösteren birçok sosyalistin gözünü açtı. Bu sosyalistler, İngiliz ve Fransız emperyalistlerle kurdukları ittifakı, o emperyalistlerin, Alman emperyalizminden kurtuluşu sağlayacakları gerekçesiyle haklı gösteriyorlardı. Görüyorsunuz bu savaş ne çok düşü yok etti. Alman emperyalizminin çürüyüşüne tanık oluyoruz. Bu çürüyüş, yalnızca cumhuriyetçi bir devrime değil, ama aynı zamanda sosyalist bir devrime yolaçtı. Bildiğiniz gibi, bugün Almanya'da sınıf savaşımı çok keskinleşmiş bulunuyor. İç savaş, yani Alman proletaryasının, cumhuriyetçi bir renge bürünen, ama emperyalist olarak kalmaya devam eden Alman emperyalistlerine karşı savaşı her geçen gün daha yakınlaşıyor.

Herkes biliyor ki, toplumsal devrim, Batı Avrupa'da büyük bir hızla olgunlaşıyor ve görünüşte kültürü ve uygarlığı temsil eden, Hunlar, Alman emperyalistleri üzerinde zafer kazanan Amerika ile Britanya'da da aynı şey oluyor. Nitekim iş Versailles antlaşmasına[129] gelince, herkes bu antlaşmanın, Alman soyguncuların bize zorla kabul ettirdiği Brest antlaşmasından[130] yüz kat daha ağır olduğunu ve bu talihsiz utkun ülkeler kapitalistleriyle emperyalistlerinin kendi kendilerine indirebilecekleri en ağır darbe olduğunu gördü. Versailles antlaşması utkun ulusların gözünü açtı ve her ne kadar her ikisi de demokratik birer devletse de, Britanya ile Fransa'yı ele aldığımız zaman, kültürün ve uygarlığın temsilcileriyle değil, emperyalist yağmacılar tarafından yönetilen ülkelerle karşı karşıya bulunduğumuzu gözler önüne

serdi. Bu yağmacılar arasındaki iç çekişme o kadar hızlı gelişiyor ki, zafer sarhoşluğu içinde olan emperyalistler için Versailles antlaşmasının yalnızca görünüşte bir zafer belirtisi olduğu gerçekteyse bu antlaşmanın tüm emperyalist dünyanın iflasını ve savaş sırasında çürümekte olan emperyalizmin temsilcileriyle bir ittifak içine girerek savaşan yağmacı gruplardan birini savunan sosyalistlerin emekçi halk tarafından kesinlikle bir kenara atılmasını işaret ettiği düşüncesiyle sevinç duyabiliriz. Emekçi halkın gözü açıldı, çünkü Versailles antlaşması açgözlü bir barış antlaşmasıydı ve Fransa ile Britanya'nın gerçekte sömürgeler üzerinde kendi yönetimlerini güçlendirmek ve kendi emperyalist güçlerini sağlamlamak için Almanya'yla savaştıklarını ortaya koydu. Bu iç çekişme zaman geçtikçe daha genişliyor. Bugün, Londra'dan gelen 21 Kasım tarihli bir telgraf mesajı gördüm. Bu mesajda Amerikalı gazeteciler —devrimcilere yakınlık duyduklarından kuşkulanılmayacak kişiler—, Amerikalılar Versailles antlaşmasını onaylamayı reddettikleri için, Fransa'da Amerikalılara karşı eşi görülmedik bir kin dalgasına tanık olunduğunu söylüyorlar.

Britanya ile Fransa savaşı kazanan iki devlettir, ama her ikisi de Amerika'ya karşı kulaklarına kadar borca gömülmüşlerdir. Amerika, Fransa'nın ve Britanya'nın kendilerini dilediklerince savaşı kazanmış ülke saymalarına, ama kaymağı bizzat toplamaya ve savaş sırasındaki yardımı için tefeci faizi sızdırmaya karar vermiştir. Bunun güvencesi Amerikan donanmasıdır. Bu donanma şimdi gelişmektedir ve büyüklük olarak Britanya donanmasını geçmektedir. Amerikalıların açgözlü emperyalizminin haşinliği, Amerikalı ajanların kadın ve kız beyaz köleler satın aldıkları ve orospuluğu geliştirmek üzere Amerika'ya yolladıkları gerçeğinde görülebilir. Düşünün! Özgür, kültürlü Amerika genelevlere beyaz köle sağlıyor! Polonya ve Belçika'da Amerikan ajanlarıyla çatışmalar oluyor. Bu, antantın* yardımını görmüş her ülkede, daha geniş çapta olup bitenin ufak örneğidir. Polonya'yı ele alalım: Artık bağımsız bir ülke olduğunu böbürlene böbürlene öne süren Polonya'da oraya giden ve ülkenin bütün zenginliğini satın alan Amerikalı ajanlarla vurguncular

* Britanya, Fransa, Çarlık Rusya'sı ve İtalya arasında yapılan emperyalist ittifak. —ç.

görürsünüz. Polonya, Amerikan ajanları tarafından satın alınıyor. Amerikalıların cebinde olmayan bir fabrika ya da bir sanayi kolu göremezsiniz. Amerikalılar yüzsüzlüğü o kadar ele almışlardır ki, eskiden bir tefeciler ülkesi olan, ama şimdi ekonomik gücünü yitirdiği, yeterince tahılı ya da kömürü olmadığı, kendi maddi kaynaklarını büyük ölçüde harekete getiremediği için gırtlağına kadar Amerika'ya borçlanan Fransa'yı, bu "büyük ve özgür utkun devleti" köleleştirmeye başlıyorlar; Amerika hiçbir koşul öne sürmeksizin ve tam olarak haraç ödenmesinde ısrar ediyor. Böylece gittikçe daha iyi anlaşılıyor ki, Fransa, Britanya ve öteki güçlü devletler, iktisadi yönden iflas halindedirler. Fransız seçimlerinde, kiliseciler (*Clerical*) üstünlüğü elde ettiler. Aldatılan ve bütün gücünü, Almanya'ya karşı sözde özgürlük ve demokrasiyi savunmaya ayıran Fransa halkı, şimdi sonu gelmez bir borçla, açgözlü Amerikan emperyalistlerinin küçümsemeleriyle ve hepsinin üstünde, en canavarca gericiliğin temsilcilerinden oluşan bir kiliseci çoğunlukla ödüllendiriliyor.

Tüm dünyada durum, ölçülemeyecek ölçüde karışmıştır. Uluslararası sermayenin uşakları Kolçak ve Yudeniç'e karşı kazandığımız zafer büyüktür; ama ondan da büyük olanı, her ne kadar açıkça görünmüyorsa da uluslararası çapta kazanmakta olduğumuz zaferdir. Bu zafer, üzerimize artık askerlerini gönderme gücünde olmayan emperyalizmin içeriden çürüyüşünü de içermektedir. Antant, üzerimize askerlerini yollamayı denedi, ama hiçbir sonuca ulaşamadı. Çünkü askerleri bizim askerlerimizle temas ettikleri, kendi dillerine çevrilmiş olan Rus Sovyet anayasasını tanıyıp öğrendikleri zaman, maneviyat kırıklığına uğradılar. Çürük sosyalizmin önderlerinin etkilerine karşın, bizim anayasamız her zaman emekçi halktan yakınlık görecektir. "Sovyet" sözcüğünü şimdi herkes anlamış bulunuyor. Sovyet Anayasası, bütün dillere çevrilmiştir, her işçi tarafından biliniyor. İşçi o anayasanın, emekçi sınıfın anayasası olduğunu, uluslararası sermaye üzerinde zafer kazanılmasını, yani bizim enternasyonal emperyalistlere karşı başardığımız zaferi isteyen emekçi halkın siyasal sistemi olduğunu biliyor. Biz, emperyalistleri kendi askerlerinden yoksun bıraktığımız, o askerleri kendi tarafımıza kazanmayı başardığımız, birliklerini Sovyet Rusya'ya karşı kullanma olasılığından onları yoksun

ettiğimiz için, kazandığımız zafer, bütün emperyalist ülkelerde büyük yankılar yapmıştır.

Emperyalistler, savaşı, başka ülkelerin —Finlandiya, Polonya, Letonya— askerleriyle vermeyi denemişlerdir. Ama bundan bir sonuç çıkmamıştır. Haftalarca önce Avam kamarasında konuşan İngiliz bakan Churchill, Sovyet Rusya'ya karşı ondört ulusun girişeceği bir kampanya düzenlendiğini, bu kampanyanın yeni yıla kadar Rusya'ya karşı zafer elde edilmesiyle sonuçlanacağını böbürlene böbürlene söylüyordu ve bu konuşma telgrafla dünyanın her yanına duyuruldu. Doğru, kampanyaya birçok ulus, Finlandiya, Ukrayna, Polonya, Gürcistan ve onların yanısıra Çekoslovaklar, Japonlar, Fransızlar, Britanyalılar ve Almanlar katıldı. Ama sonucu biliyoruz! Estonyalılar en güç bir zamanda Yudeniç'in birliklerini kendi başına bırakıverdiler; Estonyalılar ona yardım etmek istemedikleri için şimdi basında ateşli bir tartışma sürüp gidiyor. Bu arada Finlandiya, burjuvazisinin isteğine karşın Yudeniç'e yardımcı olmadı. Böylece bize ikinci saldırı girişimi de başarısızlığa uğradı. İlk aşama, Antantın, askerî tekniğin kurallarına uygun biçimde donatılmış kendi birliklerini üzerimize yollamasıydı. Böylece görünüşe göre, Sovyet Cumhuriyetini yenebileceklerdi. Ne var ki, Kafkasya'dan Arkangel'den ve Kırım'dan çekilmiş bulunuyorlar; Çekoslovakların Sibirya'da yaptığı gibi, Antant birlikleri de Murmansk'da kalmaya devam ediyor. Ama bunlar tecrit edilmiş gruplardır. Antantın kendi kuvvetleriyle bizi ilk yenme girişimi, bizim zaferimizle sonuçlandı. İkinci çaba, bizim komşumuz olan ve parasal yönden tamamen Antanta bağımlı bulunan ulusları bize saldırtmayı ve onları, sosyalizmin yuvası olan bizi ezmeye zorlamayı kapsıyordu. Ama bu çaba da başarısızlıkla sonuçlandı: Bu küçük ülkelerden hiçbirinin böyle bir savaşı yapabilecek güçte olmadıkları ortaya çıktı. Dahası var, Antanta karşı nefret duygusu bütün küçük ülkelerde sağlam kökler saldı. Yudeniç, Krasnoye Selo'yu ele geçirdiği zaman Finlandiya Petrograd'a saldırıya girişmediyse, bu, çekindiği içindi. Çünkü Finlandiya, Sovyet Rusya'yla yanyana bağımsız olarak yaşayabileceğini, ama Antantla barış içinde yaşayamayacağını anlamıştı. Bütün küçük uluslar aynı şeyi duydu. Şovenizmin gemi azıya aldığı, ama Antanta karşı nefret beslenen her ülke —ki Antant, sömürüsünü,

oralara doğru genişletiyor— Finlandiya, Litvanya, Estonya ve Polonya aynı duyguları taşıyordu. Şimdi, gelişmelerin doğrultusunu doğru bir biçimde değerlendirerek ve hiç abartmaksızın, Sovyet Cumhuriyetine karşı girişilen uluslararası savaşın yalnızca birinci aşamasının değil, ikinci aşamasının da başarısızlıkla sonuçlandığını söyleyebiliriz. Bizim şimdi yapmamız gereken tek şey, Denikin kuvvetlerini yenilgiye uğratmaktır. Zaten yarı-yarıya yenik düşmüş durumdalar.

Rusya'da ve uluslararası alanda durum, konuşmamda kısaca özetlediğim gibi böyledir. Sözlerimi bağlamak üzere, Doğudaki ulusal-topluluklarla ilgili gelişmelere ilişkin birkaç söz söylememe izin vermenizi dilerim. Sizler, çeşitli Doğu halklarının komünist örgütlerinin ve Komünist Partilerinin temsilcilerisiniz. Söylemem gerekiyor ki, Rus bolşevikleri, devrimin yeni yollarını ateşlemek gibi aşırı ölçüde güç, ama bir o kadar da soylu bir görevi yüklenerek, eski emperyalizmde bir yarık açmayı başardılar, buna karşılık, Doğunun emekçi halkının temsilcileri, sizleri daha da büyük, daha da yeni bir görev bekliyor. Gittikçe daha iyi anlaşılıyor ki, bütün dünya için gerçekleşmesi yakın olan sosyalist devrim, herbir ülke proletaryasının kendi burjuvazisi karşısında zafer elde etmesinden ibaret bir şey değildir. Devrimler kolayca ve çabucak gelebilseydi, bu olası olurdu. Biliyoruz ki, emperyalistler buna izin vermeyeceklerdir, bütün ülkeler, kendi yerli bolşevizmlerine karşı silahlanmışlardır; tek düşünceleri bolşevizmi ülke içinde nasıl alt edeceklerdir. Her ülkede bir iç savaş kaynaşması —ki eski sosyalist uzlaşmacılar kendi burjuvazilerinin yanında veralmaktalar— olması bundandır. Bu durumda, sosyalist devrim, yalnızca ya da esas olarak, herbir ülkede devrimci proletaryanın kendi burjuvazisine karşı savaşımı şeklinde olmayacaktır — hayır, sosyalist devrim, emperyalistlerin ezdiği tüm sömürgeler ve ülkelerin, bütün bağımlı ülkelerin, enternasyonal emperyalizme karşı savaşımı olacaktır. Geçen mart ayında kabul ettiğimiz parti programında, dünya toplumsal devriminin yakına gelişini tanımlarken, emekçi halkın bütün ileri ülkelerde emperyalistlere ve sömürgecilere karşı iç savaşının, enternasyonal empeyalizme karşı ulusal savaşlarla biraraya gelmeye başladığını belirttik. Devrimin tuttuğu yol bunu

doğruladı, zaman geçtikçe daha da doğrulanacak. Doğuda da aynı şey olacak.

Doğuda halk yığınlarının, yeni yaşamın kurucuları, bağımsız üyeleri olarak ayağa kalkacaklarını biliyoruz. Çünkü şimdiye dek emperyalist siyasetin konusu olan ve yalnızca kapitalist kültürle uygarlığın verimini arttırıcı bir şey olarak varolagelen bağımlı ülkelerde yaşayan yüzmilyonlarca insan var. Sömürgelerin yönetimini şuna buna dağıtmaktan sözettikleri zaman, bunun yağma ve çapul için yönetimi vermek olduğunu, dünya nüfusunun önemsiz bir parçasına, yeryüzü nüfusunun çoğunluğunu sömürme hakkını vermek demek olduğunu çok iyi biliyoruz. 20. yüzyılın başına kadar bağımsız devrimci bir güç haline gelemediği için tarihsel gelişme yörüngesinin tamamen dışında kalan bu çoğunluk, bildiğimiz gibi, o zamandan beri böyle pasif bir rolde kalmaktan sıyrılmış bulunuyor. Biliyoruz ki, 1905'i, Türkiye'de, İran'da ve Çin'de devrimler izledi; Hindistan'da devrimci bir hareket gelişti. Emperyalist savaş da devrimci hareketin büyümesine katkıda bulundu. Çünkü Avrupalı emperyalistler, sömürge birliklerini kendi savaşlarında kullanmak zorunda kalmışlardı. Emperyalist savaş, Doğuyu da ayağa kaldırdı ve Doğu halkını uluslararası siyasetin içine çekti. Britanya ile Fransa sömürge halklarını silahlandırdılar ve böylece o insanların askerî teknik ve günün en yeni makineleri hakkında bilgi sahibi olmasına yardım ettiler. Bu bilgiyi, o insanlar, emperyalist takıma karşı kullanacak. Çağdaş devrimde Doğuyu uyandırma döneminin yerini şimdi başka bir dönem almaya başlıyor. Bu dönemde tüm dünyanın yazgısını çizme işine bütün Doğu halkları katılacaktır. Böylelikle, yalnızca başkalarını zengin etme aracı olmaktan çıkacaklardır. Doğu halkları, giderek, pratik hareketin, bütün insanlığın yazgısını çizme işine bütün ulusların katılması gereğinin bilincine eriyorlar.

Dünya devriminin —ki başlangıcına bakılırsa, daha birçok yıl sürecek ve çok çabayı gerektirecek— gelişme tarihinde, devrimci savaşımda, devrimci harekette size büyük bir rol düşeceğini ve enternasyonal emperyalizme karşı verdiğimiz savaşta bizimle kaynaşmanızın isteneceğini düşünmemin nedeni işte budur. Enternasyonal devrime katılmanız, sizi karmaşık ve güç bir görevle yüzyüze getirecektir. Bu gö-

revin yapılması, ortak başarımız için temel olacaktır. Çünkü halkın çoğunluğu ilk kez bağımsız olarak davranmaktadır ve enternasyonal emperyalizmi devirme savaşında aktif bir öğe olacaktır.

Doğu halklarının çoğunluğu, Avrupa'daki en geri ülkeden, Rusya'dan daha kötü durumdadır. Ama feodal kalıntılarla kapitalizme karşı savaşımımızda, biz, Rus köylüleriyle işçilerini birleştirmeyi başardık; zaferimizin bu kadar kolay olması, kapitalizme ve feodalizme karşı işçilerle köylülerin birleşmesinden ötürüydü. Burada Doğu halklarıyla konuşmak özellikle önem taşıyor. Çünkü Doğu halklarının çoğunluğu, emekçi halkın —kapitalist fabrika okulundan geçmiş işçilerin değil— ortaçağ zulmünün mağdurları olan emekçi ve sömürülen köylü yığınlarının tipik temsilcileridirler. Proleterlerin kapitalizmi yenilgiye uğrattıktan ve emekçi geniş köylü yığınlarıyla birleştikten sonra, ortaçağ zulmüne karşı nasıl zafer kazandıklarını, Rus devrimi göstermiştir. Bizim Sovyet Cumhuriyetimiz şimdi, Doğunun uyanan bütün halklarını biraraya toplamalı ve onlarla birlikte enternasyonal emperyalizme karşı bir savaş vermelidir.

Bu açıdan bakıldığında, sizleri, daha önce dünya komünistlerinin karşılaşmadığı bir görev bekliyor: Komünizmin genel teori ve pratiğine dayanarak, kendinizi, Avrupa ülkelerinde var olmayan özel koşullara uyarlamalısınız; bu teori ve pratiği, nüfusun çoğunlunun köylü olduğu ve görevin kapitalizme karşı değil, ama ortaçağın kalıntılarına karşı savaşım verme şeklinde belirdiği koşullara uygulayabilmelisiniz. Bu güç ve özel bir görevdir, ama yerine getirilmeye değer bir görevdir. Çünkü, savaşımda şimdiye dek yeralmamış olan halk yığınları, artık o savaşımın içine çekilmeye başlanıyor. Ayrıca Doğudaki komünist hücreleri örgütü, size Üçüncü Enternasyonalle yakın ilişki içinde olma fırsatını vermektedir. Sizler, dünyanın en ileri proleterleri ile Doğunun sömürülen emekçi yığınları —ki koşulları çoğu zaman ortaçağ koşuludur— arasında böyle bir ittifak için özel biçimler bulabilirsiniz. Sizin büyük ülkelerde büyük çapta yapacağınız işi, biz ülkemizde daha ufak çapta gerçekleştirdik. Bu görevi, umarım başarıyla yerine getireceksiniz. Burada temsilcisi olduğunuz Doğudaki komünist örgütler aracılığıyla ileri devrimci proletaryayla temas halindesiniz, göreviniz komünist

propagandanın her ülkede halkın anladığı dilde sürdürülmesini sağlamaktır.

Çok açık bir gerçek ki, kesin zafer, ancak dünyanın tüm ileri ülkelerindeki proletarya tarafından kazanılabilir. Biz Ruslar, İngiliz, Fransız ya da Alman proletaryasının sağlamlaştıracağı bir işe başlıyoruz. Ama, ezilen tüm sömürge uluslarının, hepsinin önünde de Doğu uluslarının emekçi halklarının yardımı olmaksızın zafer elde edemeyeceklerini de biliyoruz. Komünizme geçişin, yalnızca öncü tarafından gerçekleştirilemeyeceğini bilmeliyiz. Hedef, emekçi yığınları, ulaştıkları düzey ne olursa olsun, devrimci eyleme, bağımsız eyleme sokmak ve örgütlemektir; daha ileri ülkelerin komünistleri için düşünülmüş olan gerçek komünist öğretiyi, her halkın diline aktarmaktır; derhal yerine getirilmesi gereken bu görevleri yapmak ve ortak savaşımda öteki ülkelerin proleterleriyle birleşmektir.

İşte sorunlar bunlar. Bu sorunların çözümünü herhangi bir kitapta bulamayacaksınız, ancak, Rusya tarafından başlatılmış olan ortak savaşımda bulacaksınız. Sorunu, ancak kendi bağımsız deneyiminizle göğüsleyecek ve çözeceksiniz. Bu çabanızda, size, bir yandan öteki ülkelerin emekçi halkının öncüsüyle kuracağınız yakın ittifak yoluyla, bir yandan da burada temsil ettiğiniz Doğu halklarına doğru bir yaklaşımın bulunabilmesiyle yardım edilecektir. Doğu halkları arasında, uyanan, uyanması gereken ve tarihsel yönden haklı olan burjuva ulusalcılığı temeline dayanmanız gerekecek. Ama aynı zamanda, her ülkenin sömürülen emekçi yığınlarına ulaşmalı ve onlara, anladıkları dilde, tek kurtuluş umutlarının, enternasyonal devrimin zaferine bağlı olduğunu, Doğunun sömürülen yüzmilyonlarca halkının tek dostunun enternasyonal proletarya olduğunu söylemelisiniz.

Karşınızda duran engin görev işte bu. Devrim çağı ve — hiç kuşkusuz— devrimci hareketin büyümesi sayesinde bu görev, Doğunun komünist örgütlerinin ortak çabası sonucu, başarıyla yerine getirilecek ve enternasyonal emperyalizme karşı kazanılacak tam bir zaferle taçlandırılacaktır.

RKP(B) Merkez Yönetim Kurulu Bülteni n° 9, 20 Aralık 1919

Collected Works, vol. 30, s. 151-162.

"UNIVERSAL SERVICE"İN BERLİN MUHABİRİ KARL WEİGAND'IN SORULARINA YANIT

[PARÇA]

2. Asya için tasarımlarımız ne?

Avrupa için olanın aynı: Bütün halklarla, bütün ulusların yeni bir yaşama —sömürgecilerden arınmış, toprak sahiplerinden arınmış, kapitalistlerden arınmış, tüccarlardan arınmış bir yaşama— uyanan işçi ve köylüleriyle barış içinde bir arada yaşamak. 1914-18 emperyalist savaşı, İngiliz-Fransız (ve Rus) grubu kapitalistlerinin, dünyayı paylaşmak amacıyla Alman-Avusturya kapitalist grubuna karşı verdiği savaş Asya'yı uyandırdı ve her yerde olduğu gibi orada da, özgürlüğe, barışçı çalışmaya dönük, gelecekte olası savaşlara karşıt dürtüyü güçlendirdi.

New York Evening Journal, n° 12671'de 21 Şubat 1920'de İngilizce basıldı. Rusçada ilk kez *Pravda*, n° 112'de 22 Nisan 1950'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 30, s. 365.

EMEKÇİ KAZAKLARIN BİRİNCİ TÜM-RUSYA KONGRESİNDE YAPILAN KONUŞMA

[PARÇA]

1 MART 1920

BÜYÜK devletler, Rusya'ya karşı giriştikleri kampanya başarıya ulaşmayınca, başka bir silahı denediler. Bu ülkelerin burjuvazisi yüzlerce yıllık bir deneyime sahip; kendi güvenilmez silahlarının yerine başka silahlar koymayı başardılar. Rusya'yı ezip bastırmak için, ilkin kendi askerlerini kullanmayı denediler; şimdi aynı şeyi sınır devletlerinin yardımıyla deniyorlar.

Çarlık, toprak sahipleri ve kapitalistler birçok sınır ulusunu — Letonya'yı, Finlandiya'yı, vb. ezmekteydiler. Yüzyıllarca süren zulümleri nedeniyle oralarda kin uyandırmışlardı. Kana boğulan bütün bu uluslarda "Büyük Rus" sözü en nefret edilesi söz haline gelmişti. Ve, bolşeviklere karşı kendi askerlerinin yardımıyla savaşmakta başarısızlığa uğrayan Antant da şimdi bahsi küçük devletler üzerine koyuyor,

onların yardımıyla Rusya'yı boğmayı umuyor.

Nikola Romanov'un izlediği türden bir siyaset izleyen Churchill, parlamentoya hiç kulak asmaksızın savaşmak istiyor ve savaşıyor. Ondört devleti Rusya'ya karşı yönelteceğini övüne övüne söylüyordu. Bu 1919'daydı. Petrograd eylülde, Moskova aralıkta ele geçirilecekti. Övüngenlikte bir parça ileri gitmişti. Bu küçük devletlerde Rusya'ya karşı duyulan nefrete güvendi; ne var ki, Yudeniç'in, Kolçak'ın ve Denikin'in kim olduğunu bu ülkelerin çok iyi bildiklerini unutuyordu. Bir ara, bunların kesin zaferi kazanmalarına yalnızca birkaç hafta kalmıştı. Kampanyası sırasında, Yudeniç'in Petrograd'a oldukça yaklaştığı bir sırada, İngiliz gazetelerinin en zengini olan *The Times*'da bir yazı çıktı. Bu yazıyı ben okudum. Gazete, Finlandiya'nın Yudeniç'e yardım etmesini rica ediyor, emrediyor, istiyordu; tüm dünyanın gözleri üzerinizde [diyordu –ç.]; tüm dünyada özgürlüğü, uygarlığı ve kültürü kurtaracaksınız. Bolşeviklere karşı savaş alanına atılın! Britanya'nın Finlandiya'ya söylediği buydu; ve Finlandiya, Britanya'nın tamamen cebindeydi; kulaklarına kadar borca batan ve Britanya olmasa kendine yetecek bir haftalık tahılı bulunmadığı için gık çıkaramayan Finlandiya'ya bolşeviklere karşı savaş alanına atılması söylendi.

Bolşevizme karşı savaşmaları için bütün bu küçük devletlere böylesine baskı yapıldı. Bu baskı iki kez başarısızlığa uğradı. Başarısızlığa uğradı, çünkü bolşeviklerin barış siyasetinin daha ciddi olduğu ortaya çıktı; düşmanları, bu siyasetin, başka herhangi bir ülkenin barış siyasetinden daha dürüst olduğunu gördüler; ayrıca bazı ülkeler, "Bizi ezen Büyük Rusya'dan gerçi nefret ediyoruz ama, biliyoruz ki bizi ezenler bolşevikler değil, Yudeniç, Kolçak ve Denikin'di" diye düşünmekteydiler. Finlandiya'da beyaz muhafızlar hükümetinin eski başkanı, 1917 Kasım ayında, elimle kendisine verdiğim bir belgede, en ufak bir duraksamaya bile yer bırakmaksızın, Finlandiya'nın bağımsızlığını koşulsuz kabul ettiğimizi söylediğimizi unutmuş değil.

O sıralarda bu yalnızca bir jest gibi görünmüştü. Finlandiyalı işçilerin ayaklanmasının, bunu unutturacağı düşünülmüştü. Ama hayır! Böyle şeyler, belli bir partinin tüm siyasetiyle doğrulandığı zaman unutulmaz. Finlandiya'nın bur-

juva hükümeti bile şöyle diyordu: "Bu işi bir kez daha düşünelim. Her şey bir yana, Rus çarlarının 150 yıllık zulüm yönetimi sırasında bir şeyler öğrendik. Eğer bolşeviklere karşı savaş alanına atılırsak, Yudeniç, Kolçak ve Denikin'in işbaşına gelmesine yardım etmiş olacağız. Peki bunlar kim? Bilmiyor muyuz? Bunlar, Finlandiya'yı, Letonya'yı, Polonya'yı ve daha başka birçok ulusu boğazlayan çarlık generalleriyle aynı türden değiller mi? Bolşeviklerle savaşlarında bu düşmanlarımıza yardım mı etmeliyiz? Hayır! Bekleyelim!"

Bu küçük ülkeler açıkça reddetme cesaretini gösteremediler; çünkü Antanta bağımlıydılar. Bize doğrudan doğruya yardım etmediler; beklediler, işi savsakladılar, notalar yazdılar, temsilciler gönderdiler, komisyonlar kurdular, konferans topladılar ve Yudeniç, Kolçak ve Denikin ezilip Antant ikinci kampanyada da yenik düşünceye kadar böyle yapmaya devam ettiler. Yenenler bizlerdik.

Eğer bütün bu küçük devletler bize karşı savaşa atılsalardı —ki kendilerine yüzmilyonlarca dolar verilmiş, en iyi silahlar sağlanmıştı, savaş deneyiminden geçmiş İngiliz danışmanları vardı— hiç kuşkusuz, biz, yenik düşerdik. Bunu herkes çok iyi biliyor. Ama bu küçük ülkeler, bize karşı savaşa girişmediler; çünkü bolşeviklerin daha dürüst olduğunu anlamışlardı. Bolşevikler, her ulusun bağımsızlığını tanıdıklarını, Çarlık Rusyasının, öteki ulusların ezilmesi esasına dayandırıldığını, bolşeviklerin bu siyaseti hiçbir zaman desteklememiş olduklarını, desteklemediklerini ve desteklemeyeceklerini, başka ulusları ezmek için hiçbir zaman savaşa girmeyeceklerini söyledikleri zaman, dediklerine inanılıyor. Bunun böyle olduğunu Letonya ya da Polonya bolşeviklerinden değil, Polonya'nın, Letonya'nın, Ukrayna'nın vb. burjuvazisinden işittik.

Bolşevik siyasetinin uluslararası anlam ve önemi, etkisini burada göstermiştir. Bu, Rus topraklarında değil, uluslararası alanda bir sınavdı. Sözle değil, kılıç ve ateşle verilen bir sınavdı. Son kesin savaşta verilen bir sınavdı. Emperyalistler, kendi askerleri olmadığını, bolşevizmi ancak uluslararası güçlerini biraraya getirerek boğazlayabileceklerini düşündüler; ne var ki, bütün uluslararası güçleri yenik düştü.

Emperyalizm ne demektir? Emperyalizm, bir avuç zen-

gin devletin, dünyanın birbuçuk milyar insanını avucunun içinde tuttuğunu ve onlar üzerinde boğucu bir egemenliği bulunduğunu bildiği ve bu birbuçuk milyar insanın da İngiliz kültürünün, Fransız kültürünün ve Amerikan uygarlığının ne demek olduğunu kavradığı bir dönemde, bu bir avuç zengin devletin tüm dünyayı boyunduruğu altına alması demektir. Emperyalizm, sınır tanımaksızın soyma özgürlüğü demektir. Finlandiya'nın dörtte-üçü, Amerikalı mültimilyonerler tarafından daha şimdiden satın alınmıştır. Kendi birliklerini yönetmek üzere Britanya ve Fransa'dan bizim sınır devletlerimize gelen subaylar, yenik düşmüş bir ülkedeki Rus soylularının şımarık çocukları gibi davranmışlardır. Hepsi vurgunculuk etmiştir. Finlandiyalı, Polonyalı ve Letonyalı işçiler açlık çektikçe, bir avuç İngiliz, Amerikalı ve Fransız mültimilyoner ve onların uşakları tarafından daha da çok sıkılıp suları çıkarılmıştır. Bu, bütün dünyada böyle sürüp gitmektedir.

Yalnızca Rus Sosyalist Cumhuriyeti gerçek kurtuluş savaşının bayrağını kaldırmıştır; bütün dünyada bu cumhuriyete yakınlık duyulmaya başlanmıştır. Küçük ülkeler aracılığıyla, dünyanın tüm uluslarının sempatisini kazandık; bu uluslar yüzmilyonlarca insanı barındırıyor. Bu insanlar bugün için ezilmiş ve horlanmıştır; nüfusun en geri kesimini oluşturmaktadırlar. Ne var ki, savaş, onların gözünü açmıştır. Büyük halk yığınları emperyalist savaşın içine çekilmiştir. Britanya, Almanlara karşı savaştırmak üzere Hindistan'dan birlikler getirmiştir. Fransa, milyonlarca Afrikalıyı, Almanlarla savaşmak üzere askere almıştır. Bu insanlar vurucu birlikler halinde örgütlenmiş ve makineli tüfek ateşi altında çim gibi biçildikleri, en tehlikeli kesimlere sürülmüşlerdir. Ama bir şeyler öğrenmişlerdir. Çarlık yönetimi sırasında Rus askeri, "Eğer öleceksek, hiç değilse toprak sahiplerine karşı dövüşerek ölelim!" demişti; şimdi Afrikalı, "eğer öleceksek, Fransız yağmacıların Alman kapitalist yağmacıları soyması uğruna değil, ama kendimizi, Alman ya da Fransız, hangisi olursa olsun kapitalistlerden kurtarma uğruna ölelim!" diyor. Dünyanın her ülkesinde, 300 milyon insanın Britanyalılar tarafından ezildiği ve emekçi muamelesi gördüğü Hindistan'da bile, düşünceler uyanıyor ve devrimci hareket her gün büyüyor. Hepsi bir tek yıldıza, Sovyet Cumi-

huriyeti yıldızına bakıyorlar. Çünkü Sovyet Cumhuriyetinin emperyalistlere karşı savaşmak için büyük özverilere katlandığını ve en sert sınavları göğüslediğini biliyorlar.

İşte Antantın ikinci kartının da üstesinden gelinmesinin anlam ve önemi budur — uluslararası çapta zafer. Bu, bizim barış siyasetimizin, tüm dünyada büyük bir çoğunluk tarafından onaylanması demektir. Bu, bütün ülkelerde dostlarımızın sayısının —bizim arzu ettiğimizden yavaş olmakla birlikte gene de— artması demektir.

Özeti 2 Mart 1920'de *Izvestiya*, n° 47'de yayınlandı. Tam metni, 2, 3, 4 Mart 1920'de, *Pravda*, n° 47, 48 ve 49'da yayınlandı.

Collected Works, vol. 30, s. 387-390.

G.K. ORJONİKİDZE'YE TELGRAF

2 NİSAN 1920

Orjonikidze
Devrimci Askerî Konsey
Kafkasya Cephesi

Bir kez daha, müslümanlara karşı, özellikle Dağıstan'a doğru ilerlerken ihtiyatlı davranmanızda ve azami iyi niyeti göstermenizde ısrar ediyorum. Müslümanlara, özerkliklerine, bağımsızlıklarına, vb. gösterdiğimiz sempatiyi, en kuvvetli biçimde göstermek için gereken her şeyi yapın. Bana işlerin nasıl gittiğine ilişkin daha kesin, daha sık bilgi verin.

Lenin

İlk kez (özet olarak) 1942'de *Lenin Miscellany XXXIV*'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 30, s. 494.

HİNT DEVRİMCİ DERNEĞİNE[131]

EZİLEN ulusların, yabancı ve yerli kapitalistlerin sömürüsünden kurtuluşları ve kendi kaderlerini tayin etmelerine ilişkin olan, İşçi ve Köylü Cumhuriyeti tarafından ilan edilen ilkelerin, özgürlük savaşı veren ilerici Hintliler arasında bu kadar olumlu karşılanmasını duymaktan memnunum. Rusya'nın emekçi yığınları, Hint işçilerle köylülerin uyanışını hiç eksilmeyen bir dikkatle izliyorlar. Emekçi halkın örgütü ve disiplini ve dünya emekçi sınıfıyla dayanışma içinde olması ve sebat göstermesi, kesin başarının güvencesidir. Biz, müslüman olan ve olmayan öğelerle yakın bir ittifakı memnunlukla karşılıyoruz. Bu ittifakın, Doğudaki bütün emekçileri kapsayacak biçimde genişlemesini yürekten diliyoruz. Ancak Hintli, Çinli, Koreli, Japon, İranlı ve Türk işçiler ve köylüler elele vererek ortak kurtuluş davası yolunda yürüdükleri zaman, ancak o zaman, sömürgeciler üzerinde kesin zafer güven altına alınacaktır. Özgür Asya çok yaşa!

Pravda, n° 108,
İzvestiya, n° 108
20 Mayıs 1920

Collected Works,
vol. 31, s. 138.

ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNU ÜZERİNE TEZLERİN ÖN TASLAĞI

KOMÜNİST ENTERNASYONALİN İKİNCİ KONGRESİ İÇİN

ULUSAL sorunla sömürgeler sorununa ilişkin tezler taslağını, tartışılmak üzere, Komünist Enternasyonalin ikinci kongresine sunarken, bütün yoldaşlardan, özellikle bu karmaşık sorunların herhangi biri hakkında somut bilgisi olan yoldaşların, hele hele aşağıdaki noktalarda görüşlerini, değiştiri ya da eklemelerini ve somut noktaları *çok kısa biçimde* (*iki ya da üç sayfadan fazla olmamak üzere*) bildirmelerini diliyorum:

Avusturya deneyimi;
Polonya Yahudisi ve Ukrayna deneyimi;
Alsace-Lorraine ve Belçika;
İrlanda;
Danimarka-Almanya, İtalya-Fransa ve İtalya-Slav ilişkileri;
Balkan deneyimi;

Doğu halkları;
Panislamizme karşı savaşım;
Kafkasya'da ilişkiler;
Başkır ve Tatar Cumhuriyetleri;
Kırgızistan;
Türkistan ve deneyimi;
Amerika'daki zenciler;
Sömürgeler;
Çin, Kore, Japonya.

5 Haziran 1920

1) Genel olarak eşitlik sorununu ve özellikle ulusal eşitliği soyut ve biçimsel olarak sunmak, burjuva demokrasisinin yapısının gereğidir. Bireylerin genel olarak eşitliği perdesi arkasında, burjuva demokrasisi, mülk sahibiyle proleterin, sömürenle sömürülenin resmî bakımdan ya da yasalar önünde eşit olduğunu ilan eder ve böylece, ezilen sınıfları büyük ölçüde aldatır. Bütün insanlar arasında mutlak bir eşitlik olduğunu öne sürerek burjuvazi, gerçekte meta üretimi ilişkilerini yansıtan eşitlik fikrini, sınıfların kaldırılmasına karşı verdiği savaşta, bir silah haline dönüştürmektedir. Eşitlik isteğinin gerçek anlamı, sınıfların kaldırılması isteği olmasındadır.

2) Burjuva boyunduruğunu söküp atmaya dönük proleter savaşımın şampiyonu olan komünist partisi, burjuva demokrasisiyle savaşma, onun yanlışlığını ve ikiyüzlülüğünü ortaya koyma şeklindeki temel görevine uygun olarak, siyasetini, ulusal sorunda da, soyut ve biçimsel ilkelere değil, ama birincisi, tarihsel özel durumun ve hepsinin üstünde ekonomik koşulların doğru bir değerlendirmesine dayandırmalıdır; ikincisi, siyasetini, ezilen sınıfların, sömürülen emekçi halkın çıkarlarıyla genel ulusal çıkar kavramı, yani egemen sınıfın çıkarları, arasında yapılacak açık bir ayrım üzerine oturtmalıdır; üçüncüsü, küçücük bir zengin ve ileri kapitalist ülkeler azınlığının, dünya nüfusunun geniş çoğunluğunu sömürgesi haline getirmesi ve mali yönden köleleştirmesini, yani finans-kapital ve emperyalizm çağının karakteristik bir özelliğini önemsememeye çalışan burjuva-demokratik yalanları göğüslemek üzere komünist partisi, siyasetini, ezilen, bağımlı ve uyruk uluslar ile ezen, sömüren,

egemen uluslar arasında aynı biçimde yapılacak açık bir ayrıma dayandırmalıdır.

3) 1914-18 emperyalist savaşı, ünlü "Batı demokrasileri"nin yaptığı Versailles antlaşmasının, zayıf uluslara karşı, Alman junkerleriyle Kayzer'in yaptığı Brest-Litovsk antlaşmasından daha vahşi ve iğrenç olduğunu pratikte ortaya koyarak burjuva-demokratik sözlerin sahteliğini dünyanın bütün uluslarına ve ezilen sınıflarına açıkça göstermiştir. Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) ve Antantın tüm savaşsonrası siyaseti, bu gerçeği daha açıkça ortaya koyuyor. Bu gerçekler, her yerde, hem ileri ülkelerde porletaryanın, hem sömürge ve bağımlı ülkelerde emekçi yığınların devrimci savaşımını yoğunlaştırıyor; ulusların kapitalizmde de barış ve eşitlik içinde birarada yaşayabileceği şeklindeki küçükburjuva ulusalcı düşlerin çöküşünü hızlandırıyor.

4) Bu temel önermelerden çıkarılacak sonuç şu: Komünist Enternasyonalin ulusal soruna ve sömürge sorununa ilişkin tüm siyaseti, her şeyden önce bütün ulusların proleterleri ile emekçi yığınların, toprak sahipleri ile burjuvaziyi devirmeyi amaçlayan ortak devrimci bir savaşım için daha yakından birlik kurmaları esasına dayanmalıdır. Kapitalizme karşı zaferi sağlayacak tek şey bu birliktir. O olmaksızın, ulusal boyunduruğa son verilmesi, eşitsizliğin ortadan kaldırılması olanaksızdır.

5) Dünyanın siyasal durumu, proletarya diktatörlüğünü gündeme getirmiştir. Dünyanın siyasal gelişmeleri, zorunlu olarak tek bir noktada, dünya burjuvazisinin Sovyet Rus Cumhuriyetine karşı savaşımında yoğunlaşmaktadır. Çünkü bir yandan bütün ülkelerdeki ileri işçilerin sovyetik hareketi, bir yandan da, kurtuluşun, dünya emperyalizmi karşısında sovyet sisteminin zafer kazanmasına bağlı olduğunu acı deneyimlerle öğrenen boyunduruk altındaki uluslar arasında ve sömürgelerde görülen ulusal kurtuluş hareketleri, kaçınılmaz olarak Sovyet Rus Cumhuriyetinin çevresinde toplanıyor.

6) Bu durumda, bugün için artık, salt çeşitli ulusların emekçi halkları arasında daha yakın bir birlik gereğini kabul etmek ve öne sürmekle yetinilemez. Bütün ulusların ve sömürgelerdeki kurtuluş hareketlerinin Sovyet Rusya'yla çok yakın bir ittifaka girmesi olanağını sağlayacak bir siya-

set izlenmelidir. Bu ittifakın biçimini, her ülke proletaryasının komünist hareketinin gelişme düzeyi, ya da geri ülkeler veya geri ulusal-topluluklardaki işçilerle köylülerin burjuva-demokratik kurtuluş hareketinin gelişme düzeyi kararlaştırmalıdır.

7) Federasyon, çeşitli uluslara mensup emekçi halkın tam birliğinde, bir ara (*transitional*) biçimdir. Gerek Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetiyle öteki Sovyet Cumhuriyetleri (geçmişte Macar, Fin ve Letonya, şimdi Azerbaycan ve Ukrayna), gerek daha önce ne devlet, ne de özerk olan ulusal-topluluklar (yani RSSFC içinde 1919'da kurulan özerk Başkır Cumhuriyetiyle 1920'de kurulan özerk Tatar Cumhuriyeti) açısından Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyeti içindeki ilişkiler, federasyonun işlerliğini (*feasibility*) göstermiştir.

8) Bu bakımdan, Komünist Enternasyonale düşen ödev, sovyet sistemi ve sovyet hareketi temeli üzerinde yükselen bu yeni federasyonları daha geliştirmek, incelemek ve deneyimin sınavından geçirmektir. Her şeyden önce, tüm dünyanın emperyalist devletleriyle —ki askerî açıdan, ölçülemeyecek kadar güçlüdürler— çevrilmiş bulunan Sovyet Cumhuriyetlerinin, yakın bir ittifak içinde olmadıkça yaşayamayacakları; ikincisi Sovyet Cumhuriyetleri arasında yakın bir iktisadi ittifak gerektiği, bu yapılmazsa, emperyalizmin harabettiği üretici güçlerin ihya edilemeyeceği ve emekçi halkın gönencinin güven altına alınamayacağı; üçüncüsü, bütün ulusların proletaryası tarafından ortak bir plana göre düzenlenen, parçalardan oluşmuş bir bütün olarak tek bir dünya ekonomisi yaratma eğilimi olduğu düşünülürse, federasyonun tam birliğe giden yolda bir ara biçim olduğu kabul edilerek, gittikçe daha yakın federal bağlar kurmaya çaba harcanması gereği ortaya çıkar. Bu eğilim [tek dünya ekonomisi eğilimi –ç.] kapitalizmde, kendisini oldukça açıklıkla ortaya koymuştur; sosyalizmde daha da gelişmesi, olgunlaşması beklenir.

9) Komünist Enternayonalin devlet içi ilişkiler alanındaki ulusal siyaseti, ulusal eşitliği, burjuva demokratların — hem böyle olduğunu içtenlikle kabul edenlerin hem de İkinci Enternasyonal sosyalistleri gibi kendilerine sosyalist adı takanların— yaptığı gibi, yalınkat, biçimsel, salt bildirisel ni-

telikte ve herhangi bir bağlantı altına girmeksizin tanımakla yetinemez.

Bütün propaganda ve uyarmalarında —hem parlamento içinde, hem parlamento dışında— komünist partileri, bütün kapitalist ülkelerde, "demokratik" anayasalarına karşın, ulusların eşitliğine ve ulusal azınlıkların güven altına alınmış haklarına yönelik ihlalleri sürekli olarak gözler önüne sermelidirler.

Bunun yanısıra, önce proleterleri sonra da tüm emekçi nüfusu, burjuvaziye karşı savaşımda birleştirerek, ulusların gerçek eşitliğini güven altına alabilecek tek sistemin sovyet sistemi olduğu sürekli olarak açıklanmalıdır; ikinci olarak da komünist partiler bağımlı ve yoksun uluslardaki (örneğin İrlanda, Amerikalı zenciler, vb.) ve sömürgelerdeki devrimci hareketlere doğrudan doğruya yardım etmelidirler.

Özellikle önem taşıyan bu ikinci koşula uyulmaksızın, hem bağımlı ülkelerle sömürgelerin boyunduruğa karşı savaşımları, hem onların ayrılma haklarının kabulü, İkinci Enternasyonaldeki partilerin ortaya koyduğu üzere, sahte birer işaret levhası olmaktan öteye geçemez.

10) Söze gelince enternasyonalizmin kabul edilmesi, ama eylemde, propaganda, uyandırma girişimlerinde ve pratik çalışmada küçük-burjuva ulusalcılığına ve pasifizme sapılması, yalnızca İkinci Enternasyonal partileri arasında değil, ama bu Enternasyonalden çekilen partiler arasında ve hatta şimdi kendilerine komünist adını veren partilerde bile çok yaygındır. Bu musibete, yani kökleri çok derinlere dalmış olan küçük-burjuva ulusalcı önyargılara karşı savaşımın ivediliği, proletarya diktatörlüğünü ulusal bir diktatörlükten (yani bir ülkede varolan ve dünya siyasetini kararlaştırabilme gücünden yoksun bulunan bir diktatörlükten) enternasyonal bir diktatörlüğe (yani hiç değilse birkaç ileri ülkeyi içine alan ve bir bütün olarak dünya siyaseti üzerinde belirleyici bir etkisi olan diktatörlüğe) dönüştürme zorunluluğunun artışıyla birlikte daha da önem kazanmaktadır. Küçük-burjuva ulusalcılığı, ulusların eşitliğini tanımayı enternasyonalizm için yeterli saymaktadır, bundan ötesine gerek görmemektedir. Bu tanımanın salt sözde tanıma oluşu bir yana, küçük-burjuva ulusalcılığı ulusal öz-çıkarı olduğu gibi korur. Buna karşılık proleter enternasyonalizmi, her şeyden önce,

herhangi bir ülkedeki proleter savaşımın çıkarlarının, dünya ölçüsündeki savaşımın çıkarlarına bağımlı olmasını, ikinci olarak da burjuvazi üzerinde zafer sağlayan bir ulusun, uluslararası sermayeyi devirmek için daha büyük ulusal özveriler yapabilmesini ve yapmaya istekli olmasını gerektirir.

Bu nedenle, zaten tam anlamıyla kapitalist olan ve gerçekten proletaryanın öncüsü olarak çalışan işçi partilerine sahip bulunan ülkelerde, enternasyonalizm siyasetinin ve kavramının oportünistçe ve küçük-burjuva pasifizmi amacıyla çarpıtılmasına karşı savaşım, önde gelen büyük bir ödevdir.

11) Feodal ya da ataerkil ve ataerkil-köylü ilişkilerinin egemen olduğu daha geri devletlerle uluslara gelince, şu noktaların gözönünde tutulması özellikle önemlidir:

Birincisi, bütün komünist partiler, bu ülkelerdeki burjuva-demokrat kurtuluş hareketlerine yardım etmelidirler; en etkin biçimde yardım etme görevi, herkesten önce, geri ulusun, sömürge olarak ya da mali açıdan bağımlı bulunduğu ülkenin işçilerine düşer.

İkincisi, geri ülkelerde din adamları, etkin öteki gerici unsurlar ve ortaçağ unsurlarıyla savaşım gereğidir.

Üçüncüsü, Avrupa ve Amerika emperyalizmine karşı kurtuluş hareketini, hanların, toprak sahiplerinin, mollaların, vb. gücünü artırma çabasıyla birleştirmeye çalışan panislamcılıkla savaş gereğidir.*

Dördüncüsü, geri ülkelerde toprak sahiplerine, büyük toprak mülkiyetine ve feodalizmin bütün kalıntı ve belirtilerine karşı köylü hareketine özel bir destek gösterme ve Doğudaki, sömürgelerdeki ve genellikle geri ülkelerdeki devrimci köylü hareketiyle Batı-Avrupa komünist proletarya hareketi arasında olabildiği ölçüde yakın ilişki kurarak, köylü hareketine devrimci bir nitelik kazandırma gereğidir. Kapitalist-öncesi ilişkilerin egemen olduğu ülkelerde, "emekçi halkın sovyetini" vb. kurarak, sovyet sisteminin temel ilkelerini uygulamak için her çabayı göstermek özellikle önemlidir.

Beşincisi, geri ülkelerde burjuva-demokratik kurtuluş eğilimlerine komünist bir görünüş verme çabalarına karşı

* Lenin bu yazının provasında 2 ve 3. maddeleri bir bağlama çizgisiyle birleştirmiş, yanına "2 ve 3 birleştirilecek" diye yazmıştır. *–Ed.*

kesinlikle savaş gereğidir. Komünist Enternasyonal, sömürgelerle geri ülkelerdeki ulusal burjuva-demokratik hareketleri bir koşulla desteklemelidir. O koşul şudur: bu ülkelerde komünistliği yalnızca sözde kalmayacak olan gelecekteki proleter partilerin öğeleri birlikte ortaya çıkarılacak ve kendi özel amaçlarını, yani kendi ulusları içindeki burjuva-demokratik hareketlerle savaşım amaçlarını anlayacak biçimde yetiştirilmiş olacaktır. Komünist Enternasyonal, sömürge ve geri ülkelerdeki burjuva demokrasisiyle geçici bir ittifaka girmeli, ancak onlarla kaynaşmamalı, henüz ilk adımlarını atıyor olsa bile proleter hareketin bağımsızlığını kesinlikle yeğ tutmalıdır.

Altıncısı, siyasal yönden bağımsız devletler görünümü altında, iktisadi, mali ve askerî yönden tamamen kendilerine bağlı devletler kuran emperyalist devletlerin sistematik olarak kullandıkları bu aldatmaca, bütün ülkelerin, özellikle geri ülkelerin geniş emekçi yığınları arasında sürekli olarak anlatılmalı, bu aldatmacanın ipliği pazara dökülmelidir. Bugünkü uluslararası koşullar altında, bağımlı ve zayıf ülkeler için, sovyet cumhuriyetleriyle birlikten başka kurtuluş yoktur.

12) Zayıf ve sömürge ulusların emperyalist devletler tarafından yüzyıllardır boyunduruk altında tutulması, ezilen ülkelerdeki emekçi yığınların, ezen uluslara karşı yalnızca düşmanlıkla dolup taşmasına yolaçmakla kalmamış, üstelik genel olarak ezen uluslara ve hatta onların proletaryasına karşı bile güvensizlik duymalarına yolaçmıştır. Batı proletaryası önderlerinin çoğunun 1914-19 yılları arasında sosyalizme alçakça ihanet etmesi, hiç kuşkusuz, yerden göğe haklı olan bu güvensizliği artırmıştır. O yıllarda "ülkenin savunulması" gerekçesi, [bu sosyalist önderlerce –ç.] "kendi" burjuvazilerinin, sömürgeleri boyunduruk altına alma ve bağımlı ülkeleri soyup soğana çevirme "hakkı"nın savunulmasını gözlerden gizlemek için, sosyal-şovenist bir perde olarak kullanılmıştı. Öte yandan bir ülke ne kadar geri olursa, küçük-ölçekli tarımsal üretimin, ataerkilliğin ve dışa kapalılığın (*isolation*) etkisi o kadar güçlüdür. Bu da ister-istemez, küçük-burjuva önyargılarını, yani ulusal bencilliği ve ulusal dargörüşlülüğü özellikle güçlendirir. Bu önyargılar, ancak ileri ülkelerde kapitalizm ve emperyalizm ortadan kalktık-

tan ve geri ülkelerin iktisadi yaşamının tüm temeli, esaslı biçimde değiştikten sonra yok olabileceğine göre, bu önyargıların giderilmesi, ister-istemez çok yavaş olacaktır. Bu nedenledir ki, uzun süre boyunduruk altında kalmış ülkelerde ve halklar arasında yaşayıp giden ulusal duygulara özel bir dikkat göstermek ve ihtiyatlı davranmak, bütün ülkelerin sınıf bilincine sahip komünist proletaryasının görevidir. Ayrıca bu güvensizliğin ve önyargıların üstesinden çabucak gelebilmek için, bazı ödünler verilmesi de aynı biçimde gereklidir. Tüm dünyada bütün ülkeler ve ulusların proletaryası ve onun ardından da emekçi halk yığınları, gönüllü olarak birlik ve ittifak için çalışmadıkça, kapitalizme karşı tam zafer elde edilemez.

Haziran-Temmuz 1920'de yazıldı. *Kommunistiçeski İnternatsional* n° 11'de, 14 Temmuz 1920 de yayınlandı.

Collected Works, vol. 31, s. 144-151.

ULUSLARARASI DURUM VE KOMÜNİST ENTERNASYONALİN TEMEL ÖDEVLERİ KONUSUNDA KOMÜNİST ENTERNASYONALİN İKİNCİ KONGRESİNE SUNULAN RAPOR

[PARÇA]

19 TEMMUZ 1920

YOLDAŞLAR, Komünist Enternasyonalin temel ödevlerine ilişkin sorunlar hakkındaki tezler bütün dillerde basıldı. Bu tezler (özellikle Rus yoldaşlar için) maddi bakımdan yeni hiçbir şeyi kapsamıyor. Bunun nedeni şu: Tezler, daha çok, bizim devrim deneyimimizin özelliklerinden bazılarını ve bizim devrimci hareketimizin öğrettiği dersleri birçok Batılı ülkeye, Batı Avrupa'ya doğru genişletip uzatıyor. Bu nedenle, raporumda, kısa anaçizgileriyle belirtmek şeklinde bile olsa, daha çok, konumun birinci bölümü, yani uluslararası durum üzerinde duracağım.

Tüm uluslararası durumun özünü, bugünkü haliyle emperyalizmin iktisadi ilişkileri oluşturuyor. Kapitalizmin bu yeni, en yüksek ve en son aşaması, 20. yüzyıl içinde tam şek-

lini almıştır. Kuşkusuz hepinizin bildiği gibi, sermayenin ulaştığı müthiş boyutlar, emperyalizmin en karakteristik ve esaslı özelliğidir. Serbest rekabetin yerini, dev tekeller almıştır. Bazı durumlarda, çok az sayıda kapitalist, sanayinin bütün dallarını kendi avuçları içinde toplamayı başarmıştır. Bu sanayi kolları, çoğu kez uluslararası nitelikte olan grupların (*combines*), kartellerin, sendikaların ve tröstlerin eline geçmiştir. Böylece, yalnızca tek tek ülkelerde değil, ama tüm dünyada finans mülkiyet hakları ve bir ölçüde üretim alanında, tüm sanayi kollarını tekeller ele geçirmiştir. Bu, sayıları çok az olan büyük bankaların, finans alanındaki parababalarının ve kodamanların, bugüne dek eşi görülmedik türden bir egemenlik elde etmelerini sağlamıştır. Bunlar, gerçekte, en özgür cumhuriyetleri bile mali monarşilere dönüştürmüşlerdir. Bu durum savaştan önce, örneğin Fransa'daki Lysis gibi, devrimcilikte çok uzak olan yazarlar tarafından bile açıkça kabul edilmiştir

Tüm dünya, yalnızca çeşitli hammadde kaynaklarıyla üretim araçlarının en büyük kapitalistler tarafından ele geçirilmesi anlamında değil, ama onun yanısıra, sömürgelerin ilk paylaşılmasının tamamlanışı anlamında bölüşüldüğü zaman, bu bir avuç kapitalistin egemenliği tam boyutlarına ulaşmıştır. Kırk yıl kadar önce sömürgelerin nüfusu 250.000.000 dolaylarındaydı. Bu insanlar altı kapitalist devlete bağlıydı. 1914 savaşından önce sömürgelerin nüfusu 600.000.000 dolaylarında tahmin ediliyordu. Buna yarısömürge olan İran, Türkiye ve Çin'i de eklersek, çok zengin, çok uygar ve özgür ülkeler tarafından sömürge boyunduruğu altında tutulan insan sayısının, yuvarlak bir rakamla, bir milyarı bulduğunu görürüz. Bildiğiniz gibi, doğrudan siyasal ve hukuksal bağımlılığın yanısıra, sömürge bağımlılığı bazı mali ve iktisadi ilişkileri ve bazı savaşları da içerir. Gerçekte bunlara savaş denemez. Çünkü en yeni yıkıcı silahlarla donatılmış Avrupalı ve Amerikalı emperyalist birliklerin, sömürge ülkelerindeki silahsız ve savunmasız insanları boğazlaması, çoğu zaman, yalnızca bir genel kırım niteliğindedir.

1914-18 ilk emperyalist savaşı, tüm dünyanın böylece paylaşımının, kapitalist tekellerin bu sözkonusu egemenliğinin, çok az sayıda büyük banka —her ülkede iki, üç, dört ya da beş banka— tarafından kullanılan bu büyük gücün kaçı-

nılmaz sonucuydu. Bu savaş, dünyanın yeniden bölüşülmesi amacıyla yapıldı. Bu savaş, tüm dünyayı soyma, boğazlama ve sömürme hak ve fırsatını büyük devletler grubundan hangisinin —Britanya mı, Almanya mı— ele geçireceğini karşılaştırmak üzere yapıldı. Bildiğiniz gibi savaş, bu sorunu Britanya grubu lehine çözümledi. Ve bu savaşın sonucu olarak, bütün kapitalist çelişkiler ölçülemeyecek ölçüde keskinleşti. Tek bir darbede savaş 250.000.000 kadar insanı (nüfusu 130.000.000 sayılabilecek olan Rusya ve toplam nüfusu 120.000.000'dan az olmayan Avusturya-Macaristan, Almanya ve Bulgaristan'ı) sömürge statüsüne eşit bir statüye indirdi. Bazısı Almanya gibi, en ileri, en aydınlanmış, en kültürlü ülkelerde yaşayan modern teknik gelişme düzeyine sahip 250.000.000 insan. Versailles antlaşması yoluyla, savaş bu ülkelere öyle koşullar zorladı ki, bu ileri halklar, sömürge bağımlılığına, yoksulluğa, açlığa düştüler, yıkıldılar, haklarını yitirdiler. Bu antlaşma o insanları kuşaklar boyu bağlıyor, hiçbir uygar ulusun görmediği koşullar altına koyuyor. Dünyanın savaş-sonrası görünümü şu: En azından *1.250.000.000* insan bir anda sömürge boyunduruğu altına girmiştir; bir zamanlar barışa olan aşkından övünerek sözeden ve elli yıl kadar önce, henüz dünyanın paylaşılmadığı, tekellerin hüküm sürmediği, kapitalizmin göreceli olarak barışçıl bir yolda gelişebildiği ve büyük askerî çatışmaların olmadığı günlerde barış sevgisiyle böbürlenirken bir ölçüde haklı olan insafsız bir kapitalizm tarafından sömürülmektedir.

Bugün, bu "barışçıl" dönemden sonra, boyunduruğun canavarcasına arttırıldığını, eskisinden çok daha kötü biçimde sömürge boyunduruğuna ve askerî boyunduruğa geri dönüldüğünü görüyoruz. Versailles antlaşması Almanya'yla yenik düşen öteki ülkeleri öyle bir duruma soktu ki, ekonomik varlıkları fizik yönden olanaksızlaştı, bütün hakları ellerinden alındı ve aşağılandılar.

Kaç ulus kazançlı? Bu soruyu yanıtlarken, Birleşik Devletler —savaşın tek kazançlısı olan ve ağır borçlardan sıyrılıp genel olarak borç veren haline dönüşen bu ülke— nüfusunun 100.000.000'dan fazla olmadığını anımsamamız gerekir. Japonya'nın —Avrupa-Amerika çatışmasının dışında kalarak ve büyük Asya kıtasını ele geçirerek epey kazançlı çıkan

bu ülkenin— nüfusu, 50.000.000 kadardır. Yukarda sözü edilen iki ülkeden sonra, savaştan en kazançlı çıkan Britanya'nın nüfusu 50.000.000 kadardır. Eğer, savaşın zenginleştirdiği küçük nüfuslu nötr ülkeleri de katarsak, yaklaşık olarak 250.000.000 kişi buluruz.

Böylece, emperyalist savaştan sonra dünyanın genel görünümünü ana çizgileriyle elde etmiş oluyoruz. Boyunduruk altındaki sömürgelerde —Iran, Türkiye ve Çin gibi parçalanan ülkelerle yenilen ve sömürge durumuna indirgenen ülkelerde— 1.250.000.000 insan yaşıyor. Eski durumlarını koruyan, ancak iktisadi bakımdan Amerika'ya bağımlı hale gelen ve savaş tüm dünyayı sardığı ve tek bir devletin bile gerçekten nötr kalmasına izin vermediği için, savaş sırasında askerî yönden zaten bağımlı hale gelen ülkelerde yaşayanların sayısı 250.000.000. Son olarak, dünyanın paylaşılmasından en yüksek tabakaları, yalnızca kapitalistleri kazançlı çıkan ülkelerde yaşayanların sayısı 250.000.000'dan fazla değil. Böylece dünyanın toplam nüfusu olan 1.750.000.000'a ulaşmış bulunuyoruz. Size, dünyanın bu görünümünü anımsatıyorum, çünkü kapitalizmin, emperyalizmin devrime yolaçan bütün temel çelişkileri, İkinci Enternasyonale karşı amansız bir savaşıma yolaçan işçi sınıfı hareketi içindeki bütün temel çelişkiler, başkanımızın değindiği gerçekler, hepsi hepsi dünya nüfusunun böylece paylaşılmasıyla ilintilidir.

Kuşku yok ki, bu rakamlar, dünyanın iktisadi görünümünü, yalnızca genel çizgileriyle, yaklaşık olarak verebilir. Yoldaşlar, çok doğal ki, dünya nüfusunun böylece bölünmesi sonucu, mali sermayenin, kapitalist tekellerin sömürüsü kat kat artmıştır...

Yoldaşlar, sözümü bağlarken, konunun başka yönü üzerinde daha duracağım. Başkan yoldaş, kongremizin Dünya Kongresi adını almayı hakettiğini söyledi. Burada, sömürgelerle geri ülkelerdeki devrimci hareketleri temsil eden oldukça çok temsilci bulunduğuna göre, sanırım başkan haklıdır. Bu henüz ufak bir başlangıç. Ama önemli olan başlamaktır. Bu kongrede, kapitalist, ileri ülkelerin devrimci proleterleriyle proletaryanın hiç bulunmadığı ya da pek az bulunduğu ülkelerin, yani boyunduruk altındaki sömürgelerin, Doğu ülkelerinin devrimci yığınları arasında bir birliğin oluşmakta olduğunu görüyoruz. Birliğin pekiştirilmesi bize kalmış bir

iştir. Başaracağımıza inanıyorum. Her bir ülkede sömürülen ve boyunduruk altında tutulan işçilerin devrimci saldırısı, küçük-burjuva unsurların direncini ve işçi aristokrasisinin küçük üst tabakasının etkisini kırarak, şimdiye dek tarihsel gelişmenin dışında kalmış ve yalnızca tarihin konusu olarak görülmüş yüzmilyonlarca insanın devrimci saldırısıyla birleştiği zaman dünya emperyalizmi düşecektir.

Emperyalist savaş devrime yardım etti: Burjuvazi bu emperyalist savaş için sömürgelerden, geri ülkelerden, kendi kabukları içinde dışa kapalı yaşayan bu insanlar arasından asker devşirdi. Britanya burjuvazisi, Büyük Britanya'yı Almanya'ya karşı savunmanın, Hint köylüsünün görevi olduğunu Hintli askerlerin kafasına iyice yerleştirdi; Fransız burjuvazisi, Fransız sömürgelerinden gelen askerlere, Fransa'yı savunmanın görevleri olduğunu inandırdı. Bu insanlara silah kullanmayı öğrettiler. Çok yararlı bir iş yaptılar. Bundan ötürü burjuvaziye derin şükranlarımızı —tüm Rus işçiler ve köylüler adına ve özellikle tüm Rus Kızılordusu adına derin şükranlarımızı— sunarız. Emperyalist savaş, bağımlı halkları dünya tarihinin içine çekti. Şimdi karşı karşıya bulunduğumuz en önemli görevlerden biri, kapitalist *olmayan* ülkelerde sovyet hareketi örgütünün temel taşının nasıl konabileceğini düşünmektir. Oralarda sovyetler kurulması olanak çerçevesindedir; bunlar işçi sovyetleri değil, köylü sovyetleri ya da emekçi halkın sovyetleri olacaktır.

Çok çalışmak gerekecektir; kaçınılmaz olarak hataya düşülecektir; yol boyunca birçok güçlükle karşılaşılacaktır. Yüzmilyonlarca insan arasında şimdiye dek örgütsüz bir biçimde yürütülen işin bundan böyle örgütlü, uyuşumlu ve sistemli bir biçimde yönetilmesini sağlayacak pratik ilkeleri gösterip ortaya koymak ikinci kongrenin temel görevidir.

Komünist Enternasyonalin birinci kongresinden bir yıl, ya da bir yıldan pek az fazla bir süre sonra, şimdi İkinci Enternasyonal karşısında zafer elde etmiş bulunuyoruz. Sovyetler fikri yalmzca uygar ülkeler işçileri arasında yayılmış değildir, bu fikri bilen ve anlayan salt onlar değildir. Bütün ülkelerdeki işçiler, çoğu kendini sosyalist diye adlandıran ve bilgili ya da hemen hemen bilgili bir biçimde sovyet "sistemi"ni —Alman sistematistlerin pek sevdiği bir ad bu— ya da İngiliz lonca sosyalistlerinin deyişiyle sovyet "fikri"ni tartı-

şan ukalalarla alay ediyor. Sovyet "sistemi" ya da "fikri" hakkındaki bu tartışmalar sık sık işçilerin gözünü perdeliyor, aklını karıştırıyor. Ama gene de işçiler bu bilgiçce saçmaları bir yana bırakıyor ve sovyetlerin verdiği silaha sarılıyorlar. Sovyetlerin rolü ve önemi, şimdi Doğu ülkelerinde de kabul edilmeye başlanıyor.

Doğuda, tüm Asya'da, bütün sömürge halkları arasında sovyet hareketinin temelleri atılmıştır.

Sömürülenin sömürene karşı ayağa kalkması ve kendi sovyetini kurması önerisi çok karışık, çok karmaşık bir öneri değildir. Bizim deneyimimizden sonra, Rusya'da iki-buçuk yıldan beri Sovyet Cumhuriyetinin varolmasından sonra ve Üçüncü Enternasyonalin ilk kongresinden sonra, şimdi tüm dünyada sömürgeciler tarafından boyunduruk altında tutulan yüzmilyonlarca insan bu fikri biliyor. Rusya'da bizler sık sık uzlaşmak ve uygun zamanı beklemek zorunda kalıyoruz, çünkü enternasyonal emperyalistlerden zayıfız. Ama gene de bu bir milyar 250 milyon insanın çıkarlarını savunduğumuzu biliyoruz. Bugün için, her geçen saat geçmişin malı haline gelmekte olan engellerle, önyargılarla ve bilisizlikle köstekleniyoruz. Ama dünya nüfusunun bu yüzde 70'inin, sömürülen bu emekçi yığınının gittikçe daha çok temsilcisi ve savunucusu haline geliyoruz. Gururla söyleyebiliriz: birinci kongrede bizler yalnızca propagandacılardık; dünya proletaryası arasında yalnızca temel düşünceleri yayıyorduk; yalnızca savaşım çağrısında bulunmuştuk; yalnızca bu yolu tutabilecek insanların bulunduğu yeri araştırıyorduk. Bugün ileri proletarya her yerden bizimle birliktedir. Bazı durumlarda gayet kötü örgütlenmesine ve yeniden örgütlenme gereğini duymasına karşın, bugün her yerde bir proletarya ordusu var. Bütün ülkelerdeki yoldaşlarımız, şimdi bize birleşik bir ordu örgütlemekte yardımcı olurlarsa, bizi, görevimizi yapmaktan hiçbir şey alıkoyamayacaktır. Görev, dünya proleter devrimidir, dünya sovyet cumhuriyetinin yaratılmasıdır.

Pravda, n° 162.
24 Temmuz 1920

Collected Works,
vol. 31, s. 215-218,
232-234.

ULUSAL VE SÖMÜRGESEL SORUNLAR KOMİSYONUNUN, KOMÜNİST ENTERNASYONALİN İKİNCİ KONGRESİNE SUNDUĞU RAPOR

26 TEMMUZ 1920

YOLDAŞLAR, ben, kısa bir sunuş konuşmasıyla yetineceğim, sonra komisyonumuzun yazmanı olan Maring yoldaş, tezlerde yaptığımız değişiklikleri size ayrıntılarıyla anlatacak. Onun ardından da ek tezleri formüle eden Roy yoldaş konuşacak. Komisyonumuz, değiştirildiği şekliyle ön tezleri ve ek tezleri oy birliğiyle onayladı. Böylece bütün temel konularda tam bir görüş birliğine vardık. Şimdi kısaca birkaç noktaya değineceğim.

Birincisi, bizim tezlerimizin temelindeki fikir nedir? Bu fikir, ezilen ve ezen uluslar arasındaki ayrımdır. İkinci Enternasyonalin ve burjuva demokrasisinin tersine, biz, bu ayrımı vurguluyoruz. Bu emperyalizm çağında, proletaryanın ve Komünist Enternasyonalin, bütün sömürgesel ve ulusal sorunlarda, somut iktisadi gerçekleri ortaya koyması ve so-

yut önermelerden değil, somut gerçeklerden hareket etmesi özellikle önemlidir.

Emperyalizmin ayırdedici özelliği, gördüğümüz gibi, bütün dünyanın şimdi, boyunduruk altında olan çok sayıda ulusla, müthiş bir serveti ve güçlü bir silahlı kuvveti elinde bulunduran az sayıda ulusa bölünmüş olmasıdır. Dünya nüfusunun geniş bir çoğunluğu, bir milyarın üstünde halk, belki de bir milyar 250 milyon. eğer dünyanın toplam nüfusunu bir milyar 750 milyon kabul edersek, toplam nüfusun yüzde 70'i, boyunduruk altındadır. Bu uluslar, ya doğrudan sömürgedirler, ya örneğin İran, Türkiye ve Çin gibi yarısömürgedirler, ya da büyük bir emperyalist devlet tarafından fethedilmiş ve barış antlaşmaları yoluyla o devlete büyük ölçüde bağımlı hale getirilmiştir. Ulusları ezen ve ezilen uluslar diye ayırma fikri, altında benim imzam bulunan tezler olsun, Roy yoldaşın sunduğu tezler olsun, bütün tezlerde yeralmaktadır. Roy yoldaşın tezleri, esas itibarıyla Britanya'nın boyunduruğu altında bulunan Hindistan ve öteki büyük Asya ülkeleri açısından düzenlenmiştir. Bu nedenle de bu tezler bizim için büyük önem taşımaktadır.

Tezlerimizdeki ikinci temel düşünce şudur: Emperyalist savaş ardından, dünyanın bugünkü durumunda, halklar arasındaki karşılıklı ilişkileri ve bir bütün olarak dünyanın siyasal sistemini biçimlendiren şey, küçük bir emperyalist uluslar grubunun sovyet hareketine ve Sovyet Rusya'nın önderliğindeki sovyet devletlerine karşı giriştiği savaşımdır. Bunu akılda tutmadıkça, dünyanın en uzak köşesiyle ilgili olsa bile, hiçbir ulusal ya da sömürgesel sorunu, ortaya doğru ola ak koyamayız. Uygar ülkelerde olduğu gibi, geri ülkelerde de komünist partiler. ancak bu önermeyi hareket noktası yaparlarsa, siyasal sorunları doğru bir biçimde ortaya koyabilir ve çözebilirler.

Üçüncüsü, geri ülkelerdeki burjuva-demokratik hareket sorununu özellikle vurgulamak istiyorum. Bu sorun bazı görüş ayrılıklarına yolaçmıştır. Komünist Enternasyonalin ve komünist partilerin, geri ülkelerdeki burjuva-demokratik hareketi desteklemeleri gerektiğini ifade etmenin, ilke ve teori açısından doğru mu yanlış mı olduğunu tartıştık. Görüşmemizin sonunda, "burjuva-demokratik hareket"ten çok ulusal-devrimci hareketten sözetmeye oybirliğiyle karar verdik.

Geri ülkelerde nüfusun ezici çoğunluğu, burjuva-kapitalist ilişkileri temsil eden köylülerden oluştuğuna göre, herhangi bir ulusal hareketin, yalnızca burjuva-demokratik bir hareket olacağına kuşku yoktur. Bu geri ülkelerde —eğer ortaya çıkabilirlerse— proleter partilerinin, koylu hareketiyle belli ilişkiler kurmaksızın, ve o hareketi desteklemeksizin komünist taktikler ve komünist bir siyaset izleyebileceklerine inanmak ütopik olur. Ancak, burjuva-demokratik hareketten sözedersek, reformcu ve devrimci hareketler arasındaki bütün farklılıkları ortadan kaldırmış olacağımız itirazı öne sürülmüştür. Oysa emperyalist burjuvazi, boyunduruk altındaki ülkelerde de reformcu bir hareket aşılamak için elinden gelen her şeyi yaptığı için, geri ve sömürge ülkelerde bu farklılık son zamanlarda çok açıkça gözler önüne serilmiştir. Sömüren ülkelerin burjuvazisiyle, sömürge ülkeler burjuvazisi arasında belli bir *rapprochement** görülmektedir. Öyle ki, ezilen ülkeler burjuvazisi, sık sık —belki hemen her durumda— bir yandan ulusal hareketi desteklerken, bir yandan da emperyalist burjuvaziyle tam bir uyuşum içindedir, yani bütün devrimci hareketlere ve devrimci sınıflara karşı emperyalist burjuvaziyle güç birliği yapmaktadır. Bu durum, komisyonda reddedilemeyecek biçimde kanıtlandı ve biz, tek doğru davranışın, sözkonusu farklılığı dikkate alarak, hemen her durumda, "burjuva-demokratik" terimi yerine "ulusal-devrimci" terimini koymak olduğuna karar verdik. Bu değişikliğin önemi şuradadır: Komünistler olarak biz, sömürgelerdeki burjuva-kurtuluş hareketlerini, bu hareketler ancak gerçekten devrimci olduğu ve bizim, sömürülen yığınlarla köylüleri devrimci bir ruhla örgütleyip eğitme çalışmalarımızı engellemediği ölçüde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz. Eğer bu koşullar yoksa, bu ülkelerdeki komünistler, İkinci Enternasyonalin kahramanlarını da kapsayan reformcu burjuvaziyle savaşmalıdırlar. Sömürge ülkelerde reformcu partiler esasen mevcuttur. Bazı durumlarda bu partilerin sözcüleri kendilerine sosyal-demokrat ve sosyalist adını veriyorlar. Sözünü ettiğim farklılık bütün tezlerde belirtilmiştir. Böylece, sanıyorum, görüşümüz daha kesinlikle belirtilmiş olmaktadır.

Şimdi de köylü sovyetleri üzerinde durmak istiyorum.

* Birbirine yakınlaşma —

Rus komünistlerinin, eski çarlık sömürgelerindeki, Türkmenistan vb. gibi geri ülkelerdeki pratik eylemleri, bizi, kapitalist-öncesi, koşullarında komünist taktiklerin ve siyasetin nasıl uygulanacağı sorusuyla yüzyüze getirmiştir. Bu ülkelerde kapitalist-öncesi ilişkiler, başlıca belirleyici öğe olarak hâlâ ağır basmaktadır. Öyle ki, bu ülkelerde bu nedenle saf bir proleter hareket sözkonusu değildir. Bu ülkelerde pratik olarak, hiç sanayi proletaryası yoktur. Ama gene de oralarda önder rolünü yüklendik, yüklenmemiz gerekiyor. Deneyim, bu ülkelerde çok büyük güçlüklerin üstesinden gelinmesi gerektiğini gösterdi. Ama pratik olarak proletaryanın var olmadığı yerlerde bile, çalışmalarımızın pratik sonuçları, bu güçlükler ne olursa olsun, yığınlara, bağımsız siyasal düşünceye ve bağımsız siyasal eyleme girme dürtüsünü aşılayabileceğimizi ortaya koydu. Bu çalışma, bizim için, Batı-Avrupa ülkelerindeki yoldaşlarımız için olduğundan daha güçtü. Çünkü Rusya'da proletarya, devlet yönetimiyle de meşguldü. Kolayca anlaşılacağı gibi, yarı-feodal bağımlılık koşulları altında yaşayan köylüler, sovyet örgütü fikrini rahatça özümleyip gerçekleştirebilirler. Boyunduruk altındaki yığınların, yalnızca ticaret sermayesi tarafından değil, ama aynı zamanda feodaller ve feodalizme dayalı devlet tarafından da sömürülenlerin bu silahı, bu örgüt türünü, kendi koşullarında uygulayabilecekleri de açıktır. Sovyet örgütü fikri basittir, yalnızca proleter ilişkilere değil, ama aynı zamanda köylü feodal ve yarı-feodal ilişkilere de uygulanabilir. Bu alandaki deneyimimiz henüz çok fazla değil. Ancak, komisyonda, birçok sömürge ülke temsilcisinin katıldığı tartışmaların inandırıcı biçimde gösterdiği şey şu olmuştur: Komünist Enternasyonalin tezleri, köylü sovyetlerinin, sömürülenin sovyetlerinin yalnızca kapitalist ülkelerde değil, ama kapitalist-öncesi ilişkiler içinde bulunan ülkelerde de kullanılabilecek türden bir silah olduğunu göstermelidir. Bu tezler, ayrıca, komünist partilerinin ve komünist partisi kurmaya hazır olan unsurların —geri ve sömürge ülkeler dahil— her yerde köylü sovyetlerinden ya da emekçi halkın sovyetlerinden yana propaganda yapmalarının, kaçınılmaz görevleri olduğunu da göstermelidir. Koşulların elverdiği her yerde, bunlar, derhal emekçi halkın sovyetlerini kurma girişiminde bulunmalıdırlar.

Burada, önümüzde çok ilginç ve çok önemli bir pratik çalışma alanı açılmaktadır. Şimdiye dek bu konudaki ortak deneyimimiz geniş olmamıştır. Ama bu konudaki bilgiler giderek artacaktır. İleri ülkeler proletaryasının, geri ülkelerdeki emekçi yığınlara yardım etmesi gerektiği ve yardım edebileceği sugötürmez bir gerçektir. Bunun yanısıra, geri ülkelerin, bugünkü gelişme aşamalarından utkun Sovyet Cumhuriyetleri proletaryası yardım elini bu yığınlara uzattığı zaman sıyrılabileceklerine ve Sovyet Cumhuriyetleri proletaryasının onları destekleyebilecek bir durumda olduğuna da kuşku yoktur.

Yalnızca benim imzamı taşıyan tezlerle ilgili olarak değil, ama onun yanısıra Roy yoldaşın burada savunacağı tezlerle ilgili olarak da bu konuda komisyonda hayli canlı tartışmalar geçmiş ve oybirliğiyle, bazı değişiklikler yapılmıştır.

Sorun şöyle konmuştur: Şimdi kurtuluş yolunda olan ve savaştan bu yana aralarında ileriye doğru belli bir gelişme görülen geri uluslar için, ekonomik gelişmenin kapitalist aşamasının kaçınılmaz olduğu savını doğru sayacak mıyız? Buna bizim yanıtımız, hayır olmuştur. Eğer devrimci utkun proletarya bu uluslar arasında sistemli bir propaganda yürütürse ve sovyet hükümetleri, elleri altındaki bütün olanaklarla onların yardımına giderlerse, bu durumda, geri halkların kapitalist gelişme aşamasından geçmek zorunda oldukları düşüncesini doğru saymak hatalı olur. Sömürgelerde ve geri ülkelerde yalnızca bağımsız militan grupları ve parti örgütleri yaratmakla, yalnızca köylü sovyetleri kurulması için propagandaya girişmekle ve yalnızca bunları kapitalist-öncesi koşullara uyarlamaya çalışmakla yetinmemeliyiz. Aynı zamanda Komünist Enternasyonal, geri ülkelerin, kapitalist aşamaya geçmek zorunda kalmaksızın, ileri ülkeler proletaryasının yardımıyla sovyet sistemine ve belli gelişme aşamalarından sonra komünizme ulaşabileceği önerisini, uygun teorik temelde öne sürmelidir.

Bunun gerekli araçları, önceden gösterilemez. Bunları, pratik deneyim gösterecektir. Ancak sovyetler fikrinin, en uzak uluslarda bile, emekçi halk yığınları tarafından kavrandığı, sovyetlerin, kapitalist-öncesi toplumsal sistemin koşullarına uyarlanması gerektiği ve komünist partilerin, tüm

dünyada bu doğrultudaki çalışmalarına derhal başlamaları gerektiği kesinlikle belli olmuştur.

Komünist partilerin yalnızca kendi ülkelerinde değil, ama aynı zamanda sömürge ülkelerde ve özellikle, sömürge halklarını boyunduruk altında tutmak üzere sömüren ulusların kullandığı askeri birliklerde yaptıkları devrimci çalışmaların önemini de vurgulamak isterim.

Britanya Sosyalist Partisinden Quelch yoldaş, komisyonda, bu konuya değindi; İngiliz yönetimine karşı başkaldırılarında köle uluslara yardım etmeyi, alelade bir İngiliz işçinin ihanet sayacağını söyledi. Doğrudur, Britanya ve Amerika'da bağnaz ulusalcı, şovenist kafalı işçi aristokratları, sosyalizm için çok büyük tehlikedir ve bunlar İkinci Enternasyonalin kalesidirler. Burada karşı karşıya bulunduğumuz şey, bu burjuva Enternasyonale bağlı olan önderlerle işçilerin gösterdiği büyük ihanettir. Sömürge sorunu, İkinci Enternasyonalde de tartışılmıştır. Basle bildirgesi oldukça açıktır. İkinci Enternasyonal partileri devrimci eylem yüklenimi altına girmişler, ancak sömürülen, bağımlı uluslara, ezen uluslara karşı başkaldırılarında gerçek devrimci yardımda bulunma ya da bu yolda çalışma belirtisi göstermemişlerdir. Bu, sanırım, İkinci Enternasyonalden çekilen ve Üçüncü Enternasyonale katılmayı arzulayan partilerin çoğu için de doğrudur. Bunu, herkesin işiteceği biçimde yüksek sesle söylemeliyiz. Yadsınamaz bir gerçektir bu. Bunu yalanlamak için herhangi bir çabaya girilip girilmeyeceğini göreceğiz. Önergemizin temelinde yatan düşünceler işte bunlardır. Önergemiz, kuşkusuz çok uzundur, ama inanıyorum ki, ulusal ve sömürgesel sorunlarla ilgili gerçek devrimci çalışmaların gelişme ve örgütlenmesinde yararlı olacaktır. Temel amacımız budur.

Vestnik Vtorogo Kongressa Kommunistiçeskogo Internatsionala, n° 6'da, 7 Ağustos 1920'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 31, s. 240-245.

A. SULTANZADE'NİN DOĞUDA TOPLUMSAL DEVRİM OLASILIKLARINA İLİŞKİN RAPORU HAKKINDA NOTLAR[132]

1) Mülk sahibi sömürgeci sınıfların çözülmesi

2) Nüfusun geniş bir kesimi, *ortaçağ sömürüsü* altında bulunan *köylülerdir*.

3) *Küçük* zanaatçılar — sanayide

4) Çıkarılacak sonuç: Hem sovyet kurumlarını, hem komünist partisini (üyeleri, özel amaçları) sömürge Doğudaki *köylü* ülkelerinin düzeyine *uyarla*.

Sorunun özü buradadır. Bu, üzerinde düşünülmeyi ve somut yanıtlar *araştırılmasını* gerektiriyor.

24-29 Temmuz 1920 tarihleri arasında yazıldı.

Collected Works, vol. 42, s. 202.

KOMÜNİST ENTERNASYONALİN İKİNCİ KONGRESİNİN ULUSAL VE SÖMÜRGESEL SORUNLAR KOMİSYONU İÇİN NOTLAR

ORTAÇAĞ particularism'inin* kullanılması? Çok tehlikeli, marksist değil.

Modern ulusal hareketler, ortaçağ yapısında "hareketler"den (sözde *hareketler*) ayrı tutulmalıdır.

28 Temmuz 1920'den
önce Fransızca yazıldı.
Elyazmasının tıpkıbasımı
1923'te *H. Guilbeaux*'nun
Vladimir İliç Lenin
Ein treues Bild seines Wesens,
Berlin kitabında yayınlandı.
Rus dilinde ilk kez 1963'te
beşinci Rusça baskıda yayınlandı.

Collected Works,
vol 42, s. 203.

* Kişinin kendini belirli bir fikir ya da partiye adaması. –ç.

DOĞU HALKLARININ OTURDUĞU BÖLGELERDE RKP(B)'NE DÜŞEN ÖDEVLER KONUSUNDA RKP(B) MERKEZ YÖNETİM KURULU POLİTBÜROSUNUN KARAR TASLAĞI

MERKEZ yönetim kurulu politbürosunun, Doğu halklarının Bakû kongresinden gelen 27 temsilciyle 13.10.1920'de yaptığı toplantıda öne sürülen rapor ve konuşmaları görüşen merkez yönetim kurulu politbürosu:

1. Ulusal-Topluluklar halk komiserliğine bağlı Ulusal-Topluluklar meclisi çalışmalarının genişletilmesine, halk komiserleri kurulunun gelecek toplantısı için bu çalışmalara ilişkin bir rapor hazırlanmasına,

2. Doğu halklarına (özellikle Kalmuklara, Buryat Moğollarına vb.) karşı bölgedeki Rus nüfusun giriştiği kötü davranış ve zor kullanma olayları hakkında çok ciddi bir soruşturma yapılmasına ve suçluların cezalandırılmasına,

3. Yüksek Sovyet otoritesi adına, Rus Sovyet Sosyalist

Federal Cumhuriyetinin ulusal siyaset ilkelerini teyid eden ve bu siyasetin uygulanması konusunda daha etkin bir denetimi öngören bir bildirgenin yayınlanmasına,

4. Henüz özerk kurumlara sahip olmayan Doğulu Ulusal-Topluluklar ve hepsinin önünde de ve Kalmuklarla Buryat Moğolları için, somut koşullara uygun düşen biçimler altında özerkliğin yürürlüğe konmasını gerekli saymaya ve bunun yerine getirilmesiyle Ulusal Topluluklar komiserliğini görevlendirmeye,

5. Tarım sorununda, Büyük-Ruslar tarafından ellerinden alınan toprakları Kuzey Kafkasya'nın dağ halkına geri vermeyi ve bunun Kazak nüfus içindeki kulakların elindeki toprakları alarak gerçekleştirmeyi gerekli saymaya ve Kafkasya Komünist Partisini derhal gerekli kararları almakla görevlendirmeye,

6. Merkez yönetim kuruluyla merkez sovyet makamlarının Moskova'dan, Doğu halklarının oturduğu bölgelere gönderdiği temsilciler için gerekli talimatın hazırlanmasına, bu talimatlarda, temsilcilerin görevinin, yalnızca yerel emekçi halkın temsilcilerinden oluşan kurullar aracılığıyla hareket etmek, yerel nüfus içindeki burjuva ve sahte komünist gruplarla savaşmayı gerçekten komünist olan gruplarla öğelere destek olmayı başlıca işi saymak olduğuna ağırlık verilmesine karar vermiştir.

13 veya 14 Ekim 1920'de yazıldı.
İlk kez 1958'de
Voprosi İstorii KPSS, n° 2'de
yayınlandı.

Collected Works,
vol. 42, s. 218-219.

TÜM-RUSYA MERKEZ YÖNETİM KURULUYLA HALK KOMİSERLERİ KURULUNUN, DIŞ VE İÇ SİYASET KONULARINDA, SOVYETLERİN SEKİZİNCİ TÜM-RUSYA KONGRESİNE RAPORU

[PARÇA]

22 ARALIK 1920

YOLDAŞLAR, bu yıl boyunca Doğudaki siyasetimizin çok başarılı olduğunu da belirtmeliyim. Yalnızca tam bağımsızlıklarını kazanmakla kalmayan, ama aynı zamanda iktidarı işçilerle köylülerin eline veren Buhara'da, Azerbaycan'da ve Ermenistan'da Sovyet Cumhuriyetlerinin kurulup sağlamlaştırılmasını memnunlukla karşılıyoruz. Bu cumhuriyetler, sovyet yönetimi fikri ve ilkelerinin, yalnızca sınai yönden gelişmiş ülkelerde, yalnızca proletarya gibi bir toplumsal tabanı olan ülkelerde değil, ama onların yanısıra taban olarak köylülere sahip olan ülkelerde de anlaşıldığının ve uygulanabilir olduğunun kanıtı ve teyididir. Köylü Sovyetleri fikri zafer elde etmiştir. Köylü iktidarı güven altına alınmıştır: Toprağa ve üretim araçlarına onlar sahiptir. Köylü Sovyet Cumhuriyetleriyle Rus Sosyalist Cumhuriyeti arasındaki

dostça ilişkiler, bizim siyasetimizin pratik sonuçlarıyla esasen pekiştirilmiş bulunuyor.

İran ile bu yakınlarda bir antlaşma imzalayacak oluşumuzu da memnunlukla karşılıyoruz. Emperyalizmin boyunduruğu altında inleyen halkların temel çıkarlarının aynı olması, bu ülkeyle dostça ilişkilerin güvencesidir.

Afganistan ile ve ondan da çok, Türkiye ile dostça ilişkiler, düzenli bir biçimde kurulmuştur ve güçlenmektedir. Türkiye'nin Doğu-Avrupa ülkeleriyle normal ilişkiler kurmasını olanaksız hale getirmek amacıyla Antant ülkeleri ellerinden geleni yapmışlardır. Bu durum ve onun yanısıra Sovyetlerin güç kazanması, burjuvazinin direnmesine ve çevirdiği dolaplara ve Rusya'nın burjuva ülkeleriyle çevrilmiş olmasına karşın, Rusya'yla doğunun boyunduruk altındaki ülkeleri arasındaki dostça ilişkileri ve ittifakı gittikçe güçlendiriyor. Bugün siyasette temel öğe, savaşta kazananlar arasında bulunma talihine erememiş ülkelere karşı emperyalistlerin başvurduğu şiddettir. Emperyalizmin bu dünya siyaseti, ezilen bütün halklar arasında daha yakın ilişkilere, ittifaka ve dostluğa yolaçmaktadır. Bu açıdan Batıda, daha çok Avrupalılaşmış ülkelerle ilgili olarak kazandığımız başarı, bizim dış siyasetimizin bugünkü ilkelerinin doğru olduğunu ve uluslararası durumumuzdaki gelişmenin sağlam bir temele dayandığını göstermektedir. Barış siyasetimizi sürdürerek ve ödün vererek (savaştan kaçınmak istiyorsak bunu yapmak zorundayız), inanıyoruz ki, bizim siyasetimizin, bizzat emperyalist siyasetin yapısından kaynaklanan anaçizgisi ve temel çıkarları daha da kendini bulacak ve bizimle başka bir devlet arasında herhangi bir anlaşmazlık yaratmaya her zaman gücü yeten emperyalistlerin her türlü dolaplarına ve düzenbazlıklarına karşın, Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetinin, komşu ülkelerle daha yakın ilişkiler kurmasını, giderek daha fazla zorunluk haline getirecektir. Bu tür ilişkiler, kendimizi bütün gücümüzle iktisadi gelişmeye vermemizin ve daha uzun bir dönem boyunca huzur içinde, kararlılıkla ve güven içinde çalışmamızın güvencesidir.

1921'de *Sekizinci Tüm-Rusya Sovyet Kongresi Tam Raporu*'nda yayınlandı.

Collected Works, vol. 31, s. 490-492.

İŞÇİ VE KÖYLÜ MİLLETVEKİLLERİNİN MOSKOVA SOVYETİ GENEL KURULUNDA KONUŞMA

[PARÇA]

28 ŞUBAT 1921

DOĞAL olarak, büyük ilgi ve merak konusu olan iç duruma geçmeden önce, göze çarpıcı nitelikteki dış gelişmelere kısaca değinmeme izin verin. Sözü kısa kesmek için, yalnızca üç nokta üzerinde duracağım. Birincisi, Türk temsilcilerle burada, Moskova'da başlayan konferansımızdır. Bunu özel bir memnunlukla karşılıyoruz, çünkü Türk hükümeti temsilcileriyle doğrudan doğruya görüşme yapmamızı önleyen birçok engel vardı. Şimdi Moskova'da ortak bir anlayışa ulaşma fırsatı var. Daha yakın ilişkiler ve dostluk için sağlam bir temel kurulacağına inanıyoruz. Kuşku yok ki bu, diplomatik dalaverelerle (söylemekten çekinmiyoruz, bu konuda düşmanlarımız bizden üstündür) değil, son birkaç yıl boyunca uluslarımızın emperyalist devletlerin elinden tattığı tarifsiz

acılara katlanmak zorunda kaldığı gerçeğiyle sağlanacak. Bir önceki konuşmacı, emperyalist ülkelerden uzak kalmanın zararlarına değindi. Oysa, bir kurt bir koyuna saldırdığı zaman, koyuna kurttan uzak durmaktan sakınmasını öğütlemenin hiçbir anlamı yoktur. (*Gülüşmeler, alkışlar.*) Şimdiye dek Doğu halkları, emperyalist kurdun önünde koyun gibi durmuş olabilirler, ama Sovyet Rusya, benzeri olmayan askerî zayıflığına karşın, kurdun pençesini ve dişlerini ona geçirmesinin pek de o kadar kolay olmadığını gösteren ilk ülke olmuştur. 'Bolşevik dedikodu tacirleri'ne yakınlık duysunlar ya da duymasınlar, birçok ulus için bu örnek çekici gelmiştir. Bütün dünya bizden sözediyor. Türkiye'yle ilgili olarak da biz habis dedikodu tacirleri diye tanımlanıyoruz. Kuşkusuz bu alanda şimdiye dek herhangi bir şey yapamadık, ancak Türk işçileriyle köylüleri, modern ulusların yağmaya direncinin, dikkate alınması gerektiğini gösterdiler: Türkiye'nin kendisi, emperyalist hükümetlerin yağmasına öylesine şiddetle karşı koydu ki, bu ülkelerin en güçlüsü bile, elini Türkiye'nin üzerinden çekmek zorunda kaldı. Türkiye hükümetiyle şimdiki görüşmeleri büyük bir kazanç saymamızın nedeni budur. Hiçbir gizli amacımız yok. Bu görüşmelerin çok mütevazı bir çerçeve içinde kalacağını biliyoruz, ama bu görüşmeler gene de önemlidir, çünkü çok büyük engellemelere karşın, bütün ülkelerin işçileriyle köylüleri düzenli bir biçimde birbirlerine yakınlaşıyorlar. Bu şimdiki güçlüklerimizi değerlendirirken akılda tutmamız gereken bir noktadır. ...

Üçüncü uluslararası sorun, Kafkasya'daki olaylardır. Orada son zamanlarda büyük gelişmeler olmuştur. Gerçi henüz ayrıntıları bilmiyoruz ama, bu olaylar büyük bir savaşın eşiğinde olduğumuzu gösteriyor. Kuşkusuz, Ermenistan'la Gürcistan arasındaki çatışmadan rahatsızlık duyduk. Çünkü bu olaylar Ermeni-Gürcü savaşını, bir grup Rus askerin de katıldığı bir ayaklanmaya dönüştürdü. Bütün bunların sonucu şu oldu: Bize karşı dalap çeviren Ermeni burjuvazisi, henüz doğrulanmayan son haberlere göre, şimdiki halde, allak-bullak oldu, Tiflis'te Sovyet iktidarı kuruldu (*Alkışlar.*) Ayaklanmanın, Gürcistan'la Ermenistan arasında bulunan ve Ermenistan'a ait olan, ancak Antant emperyalistlerinin desteğiyle Gürcistan tarafından işgal edilen nötr bölgede oldu-

günü biliyoruz. Menşevikler, özellikle Gürcü menşevikler, Batılı devletlerden uzak düşmenin zararlarından sözederken, genellikle, başka herhangi bir devletten daha güçlü olan Antant emperyalistlerini kastederler. Ama bazı beyaz muhafızlar, ileri kapitalistlerin, başka herhangi bir devletten daha hilekâr olduğunu unutuyorlar ve kendi kendilerine şöyle diyorlar: Ermenistan, Ermeni köylüleri, vb., ya da harabedilen Sovyet Cumhuriyetiyle dünyanın birleşik emperyalist devletleri hiç bir olur mu? İleri kapitalist ülkelere dönelim. Dünyanın uygar güçleri onlardır. İşte Gürcü menşevikler, kapitalistleri savunmalarını, bu çirkin savunmayı böyle haklı göstermeye çalışıyorlar. Üstelik tek demiryolunu, Ermeni köylülerin gıdalarını sağladıkları bu yolu da Gürcüler denetimleri altında bulunduruyorlar.

Bu sorun üzerinde Gürcistan'la bizim aramızdaki telgrafları, demeçleri, protestoları okumaya kimsenin sabrı yetmez. Eğer Gürcistan'la aramızda bir barış anlaşması olsaydı, siyasetimiz, işleri olabildiği ölçüde sürüncemede bırakmak olurdu. Ne var ki, Ermeni köylüler, anlaşma sorununu böyle görmediler ve işler korkunç bir ayaklanmaya dönüştü. Ayaklanma şubat başlarında patlak verdi, hayret verici bir çabuklukla yayıldı, yalnızca Ermeniler değil Gürcüler de katıldılar ayaklanmaya. Oradan hemen hiç haber alınamıyordu. Ancak tahminlerimiz, alınan en son haberlerle doğrulandı. Çok iyi biliyoruz ki, Gürcü burjuvazisi ve Gürcü menşevikler, kendi emekçi halklarının desteğine değil, ama savaş için bahane arayan kendi kapitalistlerine güveniyorlar. Öte yandan, biz, bu geri ve ezilmiş ülkede bile, son üç yıl içinde emekçi halka belbağladık ve sonuna kadar belbağlamaya da devam edeceğiz. Kızılorduyu güçlendirmeye dönük bütün dikkatimizin ve bütün çabamızın ürünü olarak sonunda, Kafkasya'daki yangını söndürmek için elimizden geleni yapacağız. Batıda göstermeye muktedir olduğumuz şeyi Doğuda da göstereceğiz: Sovyet iktidarı içeri, ulusal boyunduruk dışarı. Son tahlilde, savaşın sonucu işte buna dayanır ve sayılarının üstün oluşu nedeniyle işçilerle köylüler, sonunda, kapitalistlerden güçlü olduklarını tamtlayacaklardır.

Pravda, n° 46,
2 Mart 1921

Collected Works,
vol 32, s. 147-148, 149-151.

AZERBAYCANLI, GÜRCÜ, ERMENİ, DAĞISTANLI VE DAĞLI CUMHURİYETİNDEKİ KOMÜNİST YOLDAŞLARA

KAFKASYA Sovyet Cumhuriyetlerine en iyi dileklerimi gönderiyor ve aralarındaki yakın ittifakın, burjuvazide bir örneği görülmeyen, kapitalist sistemde [gerçekleştirilmesi – ç.] olanaksız ulusal barış için bir model olacağı umudunu ifade etmek istiyorum.

Gerçi Kafkasya ulusal-topluluklarının işçileriyle köylüleri arasında ulusal barış önemlidir, ama sosyalizme geçiş olarak, sovyet iktidarının sürdürülmesi ve geliştirilmesi daha da önemlidir. Görev güçtür ama tam olarak gerçekleştirilebilir. Bu görevin başarıyla yerine getirilmesinde en önemli şey, Kafkas-ötesi komünistlerinin, kendi durumlarının ve cumhuriyetlerinin durumunun, Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetinin durumundan ve içinde bulunduğu koşullardan ayrı olarak, bir *özellik* gösterdiğini hiçbir zaman akıldan çıkarmamasıdır. Bizim taktiklerimizi kopya etmekten kaçınma gereğini bilmeli ve bu taktikleri farklı somut koşul-

lara uyarlayarak, akıllıca çeşitlemelidirler.

Rus Sovyet Cumhuriyeti dışardan siyasal ya da askerî yardım almamaktadır. Tam tersine yıllar ve yıllar boyu Antantın askerî istilasına ve ablukasına karşı savaşmıştır.

Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleriyse, Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetinden siyasal ve bir ölçüde askerî yardım almıştır. Yalnızca bu, çok şeyi değiştirmiştir.

İkinci olarak, artık herhangi bir Antant istilasından ya da Gürcü, Azerbaycanlı, Ermeni, Dağıstanlı ve Dağlı beyaz muhafızlara askerî Antant yardımından korkmak için hiçbir neden yoktur. Antant Rusya'da "parmaklarını yakmıştır", ola ki bu, onları bir süre daha ihtiyatlı davranmaya zorlayacaktır.

Üçüncüsü, Kafkasya Cumhuriyetlerinin köylü karakteri, Rusya'nınkinden daha belirgindir.

Dördüncüsü, Rusya iktisadi bakımdan, ileri kapitalist ülkelerden uzak kalmıştır ve hâlâ da büyük ölçüde öyledir. Kafkasya ise, yakında ve daha büyük bir kolaylıkla kapitalist Batıya ticaret yapmaya ve "bir arada yaşamaya" girişebilecek bir durumdadır.

Bütün farklılıklar bu kadar değil. Ama bu farklılıklar, değişik taktikler kullanılması gereğini göstermeye yeter.

Sizler daha ılımlı ve ihtiyatlı davranma ve küçük burjuvaziye, aydınlar tabakasına ve özellikle köylülere ödün vermeye hazır olduğunuzu gösterme gereğini duyacaksınız. Ayrıcalık siyaseti ve ticaret yoluyla kapitalist Batıyı iktisadi yönden olabildiği ölçüde çabuk, olabildiği ölçüde fazla kullanmalısınız. Petrol, manganez, kömür (Tkvarçeli madenleri) ve bakır, sizin engin mineral kaynaklarınızın bir parçasıdır. Yabancı ülkelerle geniş bir ayrıcalık siyaseti ve ticareti yürütecek her türlü olanağa sahipsiniz.

Bu girişim geniş çapta olmalı, inatla, ustalıkla, dikkatle yürütülmeli; işçilerle köylülerin içinde bulundukları koşulları geliştirmek ve aydınlar tabakasını iktisadi kuruluşta görevlendirmek üzere bu girişimden olabildiği ölçüde yararlanılmalıdır. İtalya, Amerika ve öteki ülkelerle girişilecek ticaret yoluyla, zengin topraklarınızın, su kaynaklarınızın üretici güçlerini ve tarımı ve hayvancılığı ilerletmenin bir aracı olarak sulamayı geliştirmek üzere elden gelen her çabayı harcamalısınız.

Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetinden farklı olarak Kafkas Cumhuriyetlerinin yapması gereken ve yapabileceği şey, sosyalizme daha yavaş, daha ihtiyatlı ve daha sistemli bir geçişi gerçekleştirmektir. Bizim taktiklerimizden farklı olarak sizin anlamanız ve gerçekleştirmeniz gereken şey budur.

Biz, dünya kapitalizminin surlarında ilk gediği açmak için savaştık. Gedik açılmıştır. Biz, Antant ülkeleri tarafından desteklenen Beyazlara, sosyalist-devrimcilere ve menşeviklere, Antantın ablukasına ve askerî yardımına karşı amansız ve insanüstü bir savaş vererek durumumuzu koruduk.

Siz, Kafkasya'nın yoldaş komünistlerinin, bir gedik açmak için zorlamasına gerek yok. Sizler, 1921'in lehte olan uluslararası durumundan yararlanmalı ve yeniyi, daha büyük ihtiyatla ve daha yöntemli olarak kurmayı öğrenmelisiniz. 1921'deki Avrupa ve dünya, 1917 ve 1918'deki Avrupa'dan ve dünyadan farklıdır.

Bizim taktiklerimizi kopya etmeyin, yalnızca onların kendilerine özgü niteliklerinin nedenini, onları ortaya çıkaran koşulları ve sonuçlarını çözümleyin; lafzın ötesine geçin, işin ruhunu, özünü ve 1917-1921 deneyiminden alınan dersleri uygulayın. Kapitalist ülkelerle ticareti, derhal ekonomik temel yapmalısınız. Onların onmilyonlar değerindeki minerallere sahip olmalarına yolaçsa bile, bu işin maliyeti önemli değildir.

Köylülerin içinde bulunduğu koşulları geliştirmek ve geniş bir elektrifikasyon ve sulama projesini başlatmak üzere derhal gerekli çabayı göstermelisiniz. En çok gereksindiğiniz şey sulamadır. Çünkü sulama, bölgeyi her şeyden daha çok canlandıracak, yeniden yaratacak, geçmişi gömecek ve sosyalizme geçişi daha da güven altına alacaktır.

Dikkatsiz üslubumu bağışlayacağınızı umuyorum: Bu mektubu yoldaş Miyasnikov'la hemen gönderebilmek için alelacele yazmak zorunda kaldım. Bir kez daha, Kafkasya Sovyet Cumhuriyetlerinin işçileriyle köylülerine selamlarımı ve en iyi dileklerimi gönderirim.

N. Lenin

Moskova, 14 Nisan 1921
Pravda Gruzii, n° 55,
8 Mayıs 1921

Collected Works,
vol 32, s. 316,-318.

RUS KOMÜNİST PARTİSİNİN TAKTİKLERİ KONUSUNDA KOMÜNİST ENTERNASYONALİN ÜÇÜNCÜ KONGRESİNE SUNULACAK RAPOR İÇİN TEZLER

[PARÇA]

1. RUS SOVYET SOSYALİST FEDERAL CUMHURİYETİNİN ULUSLARARASI DURUMU

Bugün için Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetinin uluslararası durumunu belirleyen şey belli bir dengedir. Her ne kadar, bu denge, aşırı ölçüde kararsızsa da, gene de, dünya siyasetinde, kendine özgü bazı gelişmelere yolaçmıştır.

Bu kendine özgü durum şöyle belirtilebilir. Bir yandan, uluslararası burjuvazi, Sovyet Rusya'ya karşı çılgın bir kin ve düşmanlıkla doludur ve sovyet Rusya'yı boğmak üzere her an saldırmaya hazırdır. Öte yandan, Sovyet devleti o zamanlar şimdikinden daha zayıf olduğu ve Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyetinin topraklarında Rus toprak sahipleriyle kapitalistlerinin orduları bulunduğu halde, uluslararası burjuvaziye yüzmilyonlarca franka malolan bütün askerî müdahale girişimleri tam bir başarısızlıkla sonuç-

lanmıştır. Sovyet Rusya'yla savaşılmasına karşı muhalefet, bütün kapitalist ülkelerde, [bir yandan –ç.] proletaryanın devrimci hareketini körükleyerek, [bir yandan da –ç.] geniş küçük-burjuva kesimlerine yayılarak, dikkate değer ölçüde gelişmiştir. Çeşitli emperyalist ülkeler arasındaki çıkar çatışması keskinleşmiştir, ve her geçen gün daha da keskinleşiyor. Doğunun boyunduruk altındaki yüzmilyonlarca insanı arasında devrimci hareket dikkate değer bir güçlülükle gelişiyor. Bütün bu koşulların sonucu şudur: uluslararası emperyalizm çok daha güçlü olduğu halde, Sovyet Rusya'yı boğazlayamayacağı belli olmuştur. Uluslararası emperyalizm, şimdilik Sovyet Rusya'yı tanımak, ya da yarı-yarıya tanımak ve Sovyet Rusya'yla ticaret anlaşmaları yapmak zorunda kalmıştır.

Sonuç, denge durumudur. Büyük ölçüde kararsız ve güvenilemez olmakla birlikte bu denge —kuşkusuz uzun zaman için değil— Sosyalist Cumhuriyetin, kapitalist çember içinde varolmaya devam etmesi olanağını sağlamaktadır.

2. SINIF GÜÇLERİNİN ENTERNASYONAL SAFTA TOPLANMASI

Bu durum, sınıf güçlerinin aşağıdaki enternasyonal saflarda toplanmasına yolaçmıştır.

Sovyet Rusya'ya karşı açık bir savaş verme fırsatından yoksun kalan uluslararası burjuvazi, koşulların, böyle bir savaşa girişmesine elvereceği uygun anı gözlüyor ve bekliyor.

Bütün ileri ülkelerdeki proletarya ise öncüsünü, komünist partisini çoktan kurmuştur. Bu partiler büyüyor, herbir ülkede proletaryanın çoğunluğunu kazanma doğrultusunda istikrarlı şekilde ileriyor, eski işçi birlikleri bürokratlarının ve Amerika'yla Avrupa'da, emperyalist ayrıcalıklarla baştan çıkarılmış olan işçi sınıfı üst tabakasının etkisini yıkıyor.

Kapitalist ülkelerde önde gelen kesimleri İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonaller[133] tarafından temsil edilen küçük-burjuva demokratlar, bugün kapitalizmin ana dayanağı olmaya devam ediyorlar. Çünkü bunlar, eğer devrim patlak verirse, emperyalizmin ayrıcalıkları sayesinde yaratılan küçük-burjuva gönencini yitireceklerinden korkan sanayi ve ti-

caret işçileriyle büro görevlilerinin çoğunluğu ya da önemlice bir kesimi üzerinde etkilerini sürdürüyorlar. Ne var ki, büyüyen iktisadi bunalım her yerde geniş halk kesimlerinin içinde bulunduğu koşulları kötüleştiriyor. Bir yandan bu durum, bir yandan da kapitalizm muhafaza edilirse, yeni emperyalist savaşların kaçınılmaz oluşunun ufukta kendini belli etmesi, bu ana dayanağı düzenli olarak zayıflatıyor.

Yeryüzü nüfusunun ezici çoğunluğunu oluşturan, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki emekçi halk yığınları, 20. yüzyılın başlarında, özellikle Rusya, Türkiye, İran ve Çin'deki devrimlerle, gözlerini siyasal yaşama açmış bulunuyor. İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonallerin önderleri dahil, Avrupa ve Amerika'nın okumuş-yazmış darkafalıları istedikleri kadar inatla reddetsinler, 1914-18 emperyalist savaşı ve Rusya'da sovyet iktidarı, bu yığınları dünya siyasetinde ve emperyalizmin devrimle yıkılmasında faal bir öğe haline dönüştürme sürecini tamamlıyor. İngiliz Hindistan'ı bu ülkelerin başında geliyor. Hindistan'da bir yandan sanayi ve demiryolu proletaryasının büyüyüşüyle, öte yandan genel kırıma (Amritsar)[134] ve herkesin gözleri önünde uygulanan dayak cezasına vb. gittikçe daha sık başvuran İngilizlerin kaba tedhişinde görülen artışla devrim olgunlaşıyor.

Komünist Enternasyonalin Basın Bürosu tarafından ayrı bir broşür halinde 1921'de yayınlandı.

Collected Works, vol. 32, s. 453-455.

RUS KOMÜNİST PARTİSİNİN TAKTİKLERİ KONUSUNDA KOMÜNİST ENTERNASYONALİN ÜÇÜNCÜ KONGRESİNE SUNULAN RAPOR

[PARÇA]

5 TEMMUZ 1921

GEREK kapitalist ülkeler, gerek şimdiye dek tarihin öznesi (*subject*) olarak değil, ama nesnesi (*object*)olarak görülen ülkeler; yani sömürge ve yarı-sömürgeler neredeyse alev alacak hale gelmiş bulunuyor. Bu nedenle buralarda er ya da geç ve birdenbire başkaldırılar, büyük savaşlar ve devrimler patlayabilir. ...

Burada, *sömürgelerdeki hareketin* önemini de vurgulamak isterim. Bu açıdan, bütün eski partilerde, İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonallere bağlı burjuva ve küçükburjuva işçi partilerinde, eski duygusal görüşlerin sürüp gittiğini görüyoruz: boyunduruk altındaki sömürge ve yarısömürge halklara derin bir yakınlık beslediklerinde ısrar ediyorlar. Sömürge ülkelerdeki hareket, önemsiz ulusal ve

tümden barışçı bir hareket olarak görülüyor. Ama işler pek de öyle değil. Bu hareket, 20. yüzyılın başından beri büyük bir değişiklik geçirmiştir: milyonlarca, yüzmilyonlarca insan, gerçekte yeryüzü nüfusunun ezici çoğunluğu, artık, bağımsız, faal ve devrimci birer öğe olarak ortaya çıkıyor. Apaçık görünüyor ki, dünya devriminde gelişi yakın olan, sonuca götürücü kesin savaşlarda, ilkin ulusal kurtuluşa yöneltilmiş olan yeryüzü nüfusu çoğunluğunun hareketi, kapitalizmle emperyalizme karşı duracak ve belki de, umduğumuzdan daha devrimci bir rol oynayacaktır. Enternasyonalizmde ilk kez böyle bir savaşımı hazırlama sorununa eğildiğimizi vurgulamak önemlidir. Kuşkusuz bu alandaki güçlükler, başka yerde olduğundan çok daha fazladır, ama her seferinde hareket daha ileri gitmektedir. Ve her ne kadar, emekçi yığınlar —sömürge ülkelerdeki köylüler— hâlâ geriyseler de, dünya devriminin yaklaşan aşamalarında önemli devrimci bir rol oynayacaklardır.

9 Temmuz 1921'de *Pravda*, n° 14'te gazete haberi olarak yayınlandı.

14 Temmuz 1921 de *Bulleten Tretyego kongressa Kommunistiçeskoyo Internatsionala*'da tam metin olarak yayınlandı.

Collected Works, vol. 32, s. 478-479, 481-482.

ENTERNASYONAL PROLETARYAYA ÇAĞRI[135]

RUSYA'DA açlık birçok guberniyayı kasıp kavuruyor. Bu açlığın boyutları, görünüşe göre, 1891 felaketinden pek az küçüktür.

Bu açlık Rusya'nın geriliğinin ve yedi yıl süren savaşın, —ilkin emperyalist savaş, ardından da tüm ülkelerin kapitalistleriyle toprak sahiplerinin işçilerle köylüleri zorla sürüklediği iç savaş— üzüntü verici sonucudur.

Bize yardım gerek. İşçilerle köylülerin Sovyet Cumhuriyeti bu yardımı emekçi halktan, sanayi işçilerinden ve küçük çiftçilerden bekliyor.

Her ikisi de her yerde kapitalizmin ve emperyalizmin boyunduruğu altındadır, ancak güveniyoruz ki, işsizliğin ve hayat pahalılığının artması sonucu içinde bulundukları güç

koşullara karşın, bizim çağrımıza karşılık vereceklerdir.

Bütün yaşamları boyunca kapitalist boyunduruğun acısını çekenler Rus işçilerle köylülerin durumunu iyi anlayacak, Sovyet Cumhuriyetine yardım gereğini kavrayacak ya da sömürülen emekçi halkın içgüdüsüyle, bu gereği içinde duyacaktır. Sovyet Cumhuriyeti kapitalizmi alaşağı etmek gibi güç, ama mutluluk verici bir görevi yüklenen ilk ülke olma talihine ermiştir. Bütün ülkeler kapitalistlerinin Sovyet Cumhuriyetinden intikam almak istemelerinin nedeni budur; o cumhuriyete karşı yeni bir kampanya, müdahale ve karşı-devrimci fesat planlamalarının nedeni budur.

Bütün ülkeler işçileriyle küçük emekçi çitçilerinin bize yardım çabalarının ve özverilerinin çok büyük olacağına inanıyoruz.

N. Lenin

2 Ağustos 1921
Pravda, n° 172,
6 Ağustos 1921

Collected Works,
vol. 32, s. 502.

G. I. SAFAROV'A

7 AĞUSTOS [1921]

YOLDAŞ Safarov,

Broşür[136] ve öteki materyal için çok teşekkür ederim. Sizin ve Tomski'nin tuttuğu yolu *bağdaştırmak* üzere çaba harcaması için Joffe'yi gönderiyoruz.

Bunun yapılması *gerek*.

Hiç kuşkuya yer yok, Moskova'ya, *her şeyden önce* tahıl ve et.

Hem genel olarak "Yeni Ekonomi Politikası", hem tüccarlara *bazı* ödünler ve ek yararlar, bu amacın ürünü.

Aynı zamanda yoksul müslümanlar için, onların örgütleri ve eğitimi için azami çaba ve ilgi.

Böyle bir siyaset düşünülebilir ve (*çok kesin* bazı buyruldularla) *belirtilebilir*, düşünülmeli ve belirtilmelidir.

Bu, *tüm* Doğu için bir model olmalıdır.
Yürekten selamlar, saygılar.

Lenin

Not: Yol çizildikten sonra, herhalde size de izin verilecektir.

7 Ağustos 1921'de yazıldı,
Taşkent'e gönderildi.
İlk kez *Tüm Yapıtlar*'ın
(Rusça) dördüncü baskısında,
cilt 35'te (özet olarak) yayınlandı.

Collected Works,
vol. 35, s. 518.

MOĞOLİSTAN HALK CUMHURİYETİ TEMSİLCİLER KURULUYLA KONUŞMA

5 KASIM 1921

MOĞOLİSTAN temsilcilerinin ilk sorusu: "Yoldaş Lenin, ülkemizde bir Devrimci Halkın Partisinin kurulması hakkında ne düşünüyorsunuz? Bizim için en önemli şey nedir?"

Yoldaş Lenin, temsilciler kurulumuza, ülkemizin uluslararası durumunu ana çizgileriyle anlattı ve Moğolistan Halk Cumhuriyetinin coğrafî yeri nedeniyle, bir savaş durumunda, emperyalist devletlerin ülkemizi ele geçirmeye ve bir başka ülkeye karşı girişecekleri askerî hareketlerde sıçrama tahtası olarak kullanmaya çalışabileceklerini belirtti. Bu nedenle, dedi Lenin, ülkenizdeki her emekçi için tek doğru yol, Sovyet Rusya'nın işçi ve köylüleriyle ittifak halinde devletin ve ekonominin bağımsızlığı için savaşmaktır. Savaş tek başına sürdürülemez. Bu nedenle Moğol çiftçilerinin bir parti kurmaları, giriştikleri savaşımın başarısı için bir yüklenimdir.

Moğolistan temsilcilerinin ikinci sorusu: "Ulusal kurtuluş savaşı başarıya ulaşacak mı?"

Yoldaş Lenin'in yanıtı:

"Ben otuz yıldan beri devrim hareketinin içindeyim ve geçirdiğim deneyimlerle biliyorum ki, herhangi bir halkın, dış ve iç kölecilerden kendini kurtarması çok güçtür. Gerçi Moğolistan, hayvan yetiştirici bir ülkedir ve nüfusun büyük kesimi göçebe ve çobandır. Ama böyle olduğu halde Moğolistan, kendi devriminde büyük bir ilerleme kaydetmiştir. En önemlisi, amacı, içine yabancı öğelerin doluşmadığı bir yığın partisi olmak olan kendi Halkın Devrimci Partisini yaratarak, bu ülke, başarılarını iyi kullanmıştır."

Moğolistan temsilcilerinin üçüncü sorusu: "Halkın Devrimci Partisinin bir komünist partisi haline dönüşmesi gerekmez mi?"

Yoldaş Lenin'in yanıtı:

"Bunu salık vermem, çünkü bir parti başka bir partiye 'dönüştürülemez'." Yoldaş Lenin, Komünist Partisinin, öz olarak, proletaryanın partisi olduğunu izah etti ve şöyle dedi: "Çoban halk, sonunda Halkın Devrimci Partisini bir komünist partisi haline 'dönüştürebilecek' olan proletarya yığını haline gelmeden önce, devrimcilerin devleti, iktisadi ve kültürel faaliyetleri geliştirmek için çok çaba harcaması gerekecektir. Yalnızca tabelayı değiştirmek zararlı ve tehlikelidir."

Yoldaş Lenin, Moğolistan Halk Cumhuriyetinin kapitalist olmayan bir gelişme yolu tutmasının olanak içinde, hatta gerekli olduğu düşüncesi üzerinde durdu, bunun için Halkın Devrimci Partisiyle hükümetin çok çalışmasının temel koşul olduğunu söyledi, bu çalışmanın ve partinin ve otoritelerin artan etkisinin bir dizi kooperatifin kurulup gelişmesi, yeni iktisadi girişim ve ulusal kültür biçimlerinin ortaya çıkması sonucunu verebileceğini ve ülkenin iktisadi ve kültürel çıkarlarına hizmet etmek üzere çiftçileri parti ile hükümetin arkasında toplayabileceğini belirtti. Çiftçi Moğolistan'ın kapitalist olmayan yeni ekonomik sistemi, [dedi Lenin –ç.] ancak parti ve hükümetin çabalarıyla yaratılan yeni ekonomik gelişme adacıklarından hareketle biçimlendirilebilir.

İlk kez 1934'te *Moğolistan Halk Devrimci Partisinin Dokuzuncu Kongresi, (28 Eylül-5 Ekim 1934)*'te yayınlandı.
Ulan-Bator, Modern Moğolistan Yayınevi

Collected Works, vol. 42, s. 360-361.

DOĞU HALKLARI PROPAGANDA VE EYLEM KONSEYİNE MEKTUP[137]

SAYIN yoldaşlar,

Yayınınız için en iyi dileklerimi sunarım. Çok üzgünüm ki, sağlık durumumun kötülüğü bir yazıyla katkıda bulunmamı engelliyor. Gazeteniz sayesinde, Doğulu emekçilerin önde gelen temsilcilerinin siyasal eylem içine daha çabuk ve daha geniş ölçüde çekileceğini umuyorum. Bütün Batı uygarlığının yazgısı, çok büyük ölçüde, Doğunun emekçi yığınlarının siyasal yaşama çekilmesine bağlıdır.

En iyi dilekler ve selamlar.

Lenin
Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyeti
Halk Komiserleri Kurulu Başkanı

17 Aralık 1921 tarihinden
önce olmamak üzere, telefonda
yazdırıldı.
İlk kez 22 Nisan 1957'de
Pravda, n° 112'de yayınlandı

Tüm Yapıtlar,
(5. Rusça basım)
cilt 44, s. 282.

MİLİTAN MATERYALİZMİN ÖNEMİ

[PARÇA]

KOMÜNİST partisine üye olmayan tutarlı materyalistlerle ittifak içinde olmanın yanısıra, militan materyalizmin yapması gereken önemli bir iş daha var. O da, materyalizme eğilim gösteren ve sözümona okumuş-yazmış çevrelere egemen olan idealizm ve kuşkuculuğa (*scepticism*) sapan son moda felsefe gezginciliğine karşı materyalizmi savunmaktan ve öğütlemekten korkmayan o modern doğa bilimcileriyle ittifak kurmaktır.

Einstein'ın rölativite teorisi hakkında A. Timiryazev'in yazdığı, *Pod Znamenem Marksizma* n° 1 ve 2'de yayınlanan yazı, derginin bu ikinci tür ittifakı da gerçekleştirmeyi başaracağını umabileceğimizi gösteriyor. Bu tür ittifaka daha büyük dikkat harcanması gerekir. Modern doğa biliminin göstermekte olduğu keskin ilerlemenin çoğu zaman gerici felse-

fe okullarına, daha ufak-tefek okullara, eğilimlere ve önemsiz daha başka eğilimlere yolaçtığını anımsamalıyız. Bu nedenle, doğa bilimlerinde son zamanlarda tanık olunan devrimin ortaya koyduğu sorunlar izlenmedikçe ve felsefe dergilerinin çalışmalarına doğa bilimcilerinin katkısı sağlanmadıkça militan materyalizm, ne militan, ne materyalizm olur. Timiryazev, derginin ilk sayısında, materyalizmin temellerine herhangi bir aktif saldırıda bulunmadığını söylediği Einstein'ın teorisine, bütün ülkelerde geniş sayıda burjuva aydının dörtelle sarıldığını gözlemlemek zorunda kalıyor. Belirtilmesi gerekir ki, 19. yüzyılın sonundan beri, yalnızca Einstein için değil, hepsi için olmasa bile, doğa bilimindeki birçok büyük reformcu için bu böyle olmuştur.

Bu görüngü karşısında bizim davranışımızın siyasal bakımdan bilinçli bir davranış olması için, sağlam bir felsefe temeline dayanmadıkça hiçbir doğa biliminin, hiçbir materyalizmin, burjuva fikirlerinin saldırısına ve burjuva dünya görüşünün ihya edilmesine karşı savaşımında kendi varlığını koruyamayacağı bilinmelidir. Doğa bilimcisi, bu savaşımda kendi görüşünü koruyup başarıya ulaştırabilmek için aynı zamanda modern bir materyalist olmalıdır. Marx tarafından temsil edilen materyalizmin bilinçli bir yandaşı, yani diyalektik materyalist olmalıdır. Bu amaca ulaşabilmek için *Pod Znamenem Marksizma*'nın yazarları, Hegel diyalektiğinin materyalist bir görüşle, yani Marx'ın pratik olarak *Kapital*'inde ve tarihsel ve siyasal yapıtlarında uyguladığı diyalektikle sistemli olarak incelenmesini sağlamalıdırlar. Marx bu diyalektiği öylesine başarıyla uygulamıştır ki, Doğuda (Japonya, Hindistan ve Çin) yeni sınıfların —yani dünya nüfusunun büyük kesimini oluşturan ve tarihsel hareketsizliği ve uyuşukluğu, şimdiye dek birçok ileri Avrupa ülkesinin durgunluğunu ve çürümesini koşullandıran yüzmilyonlarca insanın— yaşama ve savaşıma gözlerini açtıkları her gün, marksizmin yeni bir doğrulayıcısı oluyor.

12 Mart 1922
Pod Znamenem Marksizma
n° 3, Mart 1922
İmza: *N. Lenin*

Collected Works,
vol. 33, s. 232-233.

PRAVDA'NIN ONUNCU YILDÖNÜMÜNDE

BOLŞEVİK günlük yasal —*çarlık* yasaları altında bile yasal— gazete *Pravda*'nın kuruluşundan bu yana on yıl oldu. Bu on yıllık dönemden önce yaklaşık on yıllık bir başka dönem daha var: bolşevizmin doğuşundan itibaren geçen dokuz yıl (1903-1912) ya da "bolşevik yöneltili" eski *Iskra*'nın kuruluşundan itibaren sayarsak onüç yıl (1900-1912).

Rusya'da her gün yayınlanan bir bolşevik gazetenin onuncu yıldönümü... Yalnızca on yıl geçti. Ama bizim savaşımımız ve hareketimiz açısından düşünülürse bu on yıl, yüz yıla eşittir. Gerçekten de İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonallerin kahramanları gibi Avrupalı darkafalıların eski ölçülerini uygularsak, geçen beş yıldaki toplumsal gelişmenin hızı, insanı hayrete düşürecek türdendir. Bu uygar darkafalılar, "uygar" kişilerin, dün Almanya'yla Britanya arasında, yarın Japonya'yla ABD arasında (Britanya'yla Fransa'nın şu

ya da bu biçimde katılmasıyla) yağma barışçıl yoldan mı dağıtılsın, yoksa bu emperyalist yağmanın dağıtılmasında onmilyon insan mı ölsün diye "özgürce", "demokratik olarak", "parlamento usulleri uyarınca" karar vermesini, sömürgelerde, yarı-bağımlı ve yoksul ülkelerde yaşayan yüzmilyonlarca (daha doğrusu bir milyarın üstünde) insanın hoşgörmesini, Hintlilerle Çinlilere ölçülü olarak reva görülen muameleyi, akıllara sığmayacak sömürüyü ve apaçık soygunculuğu ve açlığı ve zorbalığı ve horlanmayı ve her şeyi hoşgörmesini "doğal" saymaya alışmışlardır.

Dünyanın gelişmesinin çok büyük ölçüde hızlanmasının temel nedeni, yüzmilyonlarca yeni insanın, bu gelişmenin içine çekilmiş olmasıdır. Kendini evrenin merkezi görmeye alışmış olan eski burjuvazi ve emperyalist Avrupa, kokuşmuş ve ilk emperyalist yangında iltihaplı bir yara gibi patlamıştır. Spengler'lar ve ona hayran olabilen (hatta onun üzerine çalışmalar yapan) okumuş-yazmış darkafalılar ne kadar yas tutarsa tutsun, eski Avrupa'nın bu gerileyişi, emperyalist yağmayla ve dünya nüfusunun çoğunluğunun boyunduruk altına alınmasıyla tıka-basa doyan dünya burjuvazisinin düşüşünün tarihinde bir perdeden başka bir şey değildir.

Dünya nüfusunun çoğunluğu artık uyanmış ve dünyanın "en güçlü" devletlerinin dahi durduramayacağı bir harekete girişmiştir. Bu güçlü devletler için hiçbir şans yoktur. Çünkü birinci emperyalist boğazlamanın bugünkü "utkun" devletleri, küçük —küçücük demeliyim— İrlanda'yı yenecek güçte değildirler; tam orta yerlerinde patlak veren mali karışıklıklardan da utkun çıkamayacaklardır. Bu arada Hindistan ve Çin kaynıyor. İkisi 700 milyondan fazla insan demektir, onlara benzeyen komşu Asya ülkeleriyle birlikte dünya nüfusunun yarısını geçiyorlar. Amansızca ve gittikçe artan bir hızla kendi 1905'lerine yaklaşıyorlar. Önemli ve esaslı bir farkla. O da şu: 1905'te Rusya'da devrim (en azından başlangıçta) dışla ilintisiz tek bir olay olarak (*in isolation*), yani ilk ağızda başka ülkeleri içine çekmeksizin devam edebilirdi. Oysa Hindistan'la Çin'de olgunlaşmakta olan devrimler, devrimci savaşıma, devrimci harekete, dünya devrimine çekiliyor, hatta çekilmiştir bile.

Yasal bolşevik gazete *Pravda*'nın onuncu yıldönümü, en büyük dünya devriminin bu büyük hızlanışına raslıyor.

1906-1907'de çarlık hükümeti, devrimi tamamen ezmiş gibi görünüyordu. Birkaç yıl sonra Bolşevik Parti —*değişik bir biçimde, değişik bir yöntemle*— düşmanın kalesine nüfuz etmeyi başardı ve lanetlenmiş çarlıkla toprak sahipleri otokrasisini içerden kundaklama çalışmalarını her gün, "yasal olarak" sürdürdü. Birkaç yıl daha geçti, bolşevizmin düzenlediği proleter devrimi zaferi elde etti.

1900'de eski *İskra*'nın kuruluşuna on kadar devrimci katılmıştı. 1903'te Brüksel ve Londra'da yapılan yasadışı kongrelerde bolşevizmin doğuşuna ise kırk kadar devrimci katılmıştı.

1912-1913'te yasal bolşevik *Pravda* ortaya çıktığı zaman yüzbinlerce işçinin desteğine sahipti. Bu işçiler mütevazı yardımlarıyla[138] hem çarlığın baskısının, hem menşeviklerin, bu küçük-burjuva sosyalizm hainlerinin üstesinden gelmeyi başardılar.

Kasım 1917'de 36 milyon seçmenden 9 milyonu, kurucu meclis seçimlerinde bolşeviklere oy verdi. Ama yalnızca seçimleri değil de gerçek savaşımı düşünürsek, 1917 Ekim sonunda ve Kasımda, bolşevikler, proletaryanın ve sınıf bilincine sahip köylülerin, ikinci Tüm-Rusya Sovyetleri kongresindeki temsilcilerinin *çoğunluğunun* ve emekçi halkın en faal ve siyasal bilince sahip kesiminin, yani 12 milyonluk ordunun çoğunluğunun desteğine sahipti.

Geçmiş yirmi yılda dünya devrimci hareketinin "hızlanışını" gösteren bu birkaç rakamın ortaya koyduğu görünüm hem tam değildir, hem küçüktür. Bu rakamlar, sayıları 150 milyonu aşmayan bir grup insanın tarihi hakkında yalnızca yaklaşık bir fikir veriyor. Oysa bu yirmi yıl içinde devrim, toplam nüfusu bir milyarı aşan ülkelerde yenilmez bir güç haline geldi. (Asya'nın tümü. Son zamanlarda, dünyaya, köle değil, *insan* olduğunu pek de "parlamenterce" olmayan yöntemlerle anlatan Güney Afrika da unutulmamalı.)[139]

Bazı yavru Spengler'lar —yavru sözcüğü için özür dilerim— devrimci güçlere ilişkin bu tahminlerin Avrupa ve Amerikan proletaryasını dikkate almaktan uzak kaldığını öne sürebilirler (İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonallerin "zeki" önderlerinden her türlü saçmalık beklenir). Bu "zeki" önderlere göre, doğum gebeliğin dokuzuncu ayında olur dediniz mi, sanki bununla doğumun kesin saatini ve dakikasını

önceden söylemiş, doğum sırasında bebeğin ne durumda olacağını, annenin durumunu, ağrının ölçüsünü ve her ikisinin karşılaştığı tehlikeyi belirtmiş olursunuz. Pek "zekice"! Enternasyonal devrimin gelişmesi açısından, çartizmden[140] Henderson'ın burjuvaziye köleliğine geçişin, ya da Varlin'den Renaudel'e, Wilhelm Liebknecht'den Bebel'e ve Südekum'a, Scheidemann'a ve Noske'ye geçişin, yüz millerce uzanan düzgün bir karayolundan sonra, bir otomobilin, o yolu enlemesine kesen birkaç metrelik pis kokulu bir kirli su birikintisinden geçmesine benzetilebileceğini, bu adamlar tüm yaşamları boyunca anlayamayacaklar.

Tarihi yapan insandır. Ama çartistler, Varlin'ler, Liebknecht'ler o tarihe akıllarını ve yüreklerini koymuşlardır. İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonalin önderleriyse anatominin başka parçalarını veriyorlar: Yeni çartistler, yeni Varlin'ler, yeni Liebknecht'lerin çıkması için toprağı gübreliyorlar.

Bu *çok güç* anda devrimcilerin kendilerini aldatmaları çok zararlı olur. Gerçi bolşevizm uluslararası bir güç haline *gelmiştir*, gerçi *tüm* uygar ve ileri ülkelerde yeni çartistler, yeni Varlin'ler, yeni Liebknecht'ler doğmuştur ve bunlar yasal (on yıl önce çarlık yönetiminde bizim *Pravda*'mızın yasal oluşu gibi) komünist partiler olarak büyümektedirler, ama gene de bugün için uluslararası burjuvazi, kendi sınıfsal düşmanından, karşılaştırılamayacak ölçüde güçlüdür. Rusya'da proleter iktidarının doğuşunu önlemek ve doğumdan sonra da tehlike ve acıları on kat artırmak için elinden gelen her şeyi yapan bu burjuvazi, beyazkoruyucuları ve emperyalist savaşlarıyla, vb. milyonlarca, onmilyonlarca insanı hâlâ ölüme ve işkenceye mahkûm edebilme gücündedir. Bunu hiç unutmamalıyız. Taktiklerimizi de bu özel duruma ustalıkla uydurmalıyız. Burjuvazi, hâlâ dilediği gibi işkence edebilecek, eziyet edebilecek, öldürebilecek güçtedir, ama kaçınılmaz olanı ve —dünya tarihi açısından— devrimci proletaryanın pek de uzak olmayan zaferini önleyemez.

2 Mayıs 1922
Pravda, n° 98,
5 Mayıs 1922
İmza: *N. Lenin*

Collected Works,
vol. 33, s. 349-352.

AĞIR BASAN ULUSAL ŞOVENİZMLE SAVAŞ KONUSUNDA SİYASAL BÜROYA NOT

AĞIR basan ulusal şovenizme karşı bir ölüm-kalım savaşı ilan ediyorum. Bu lanet olası çürük dişimden kurtulduğum zaman, o ulusal şovenizmi, geriye kalan sağlam dişlerimle yiyeceğim.

Birlik merkez yönetim kuruluna, bir Rusun, Ukraynalının, Gürcünün, vb. sırayla başkanlık etmesinde *mutlak olarak* ısrar edilmelidir. *Mutlak olarak*!

Saygılarımla.

Lenin

6 Ekim 1922'de yazıldı.
İlk kez *Pravda*, n° 21'de
21 Ocak 1937'de yayınlandı.

Collected Works,
vol 33, s. 372.

OBSERVER VE *MANCHESTER GUARDIAN* GAZETELERİNİN MUHABİRİ MİCHAEL FARBMAN'LA GÖRÜŞME

[PARÇA]

1. *Soru.* Rusya aleyhtarı, basın, Herriot'nun Moskova'da ağırlanışını ve Fransız-Rus görüşmelerini, Sovyet Rusya'nın siyasetinde kesin bir değişiklik olarak tanımlıyor.

Bu doğru mudur? Britanya'nın Orta-Doğudaki siyasetini, Rusya'nın, bir meydan okuma olarak gördüğü ve Britanya'ya karşı Fransa'yla bir anlaşma yapmaya hazır olduğu doğru mudur?

Yanıt. Herriot'nun Moskova'da ağırlanışını ve Fransız-Rus görüşmelerini, genel olarak Sovyet Rusya'nın siyasetinde, en ufak biçimde bile olsa bir değişiklik olarak ya da özellikle Britanya aleyhtarı olarak tanımlamanın kesinlikle yanlış olduğu kanısındayım. Kuşkusuz, Herriot'yu Moskova'da

ağırlamayı ve Fransa'yla artık olasılık çerçevesine giren ve gerekli olduğuna inandığım uzlaşma ya da görüşmeler doğrultusunda atılmış adımları çok değerli sayıyoruz. Rusya'nın ticarî yararları, bu güçlü Avrupa devletiyle yakın ilişkileri özellikle gerekli kıldığı için, Fransa'yla herhangi bir uzlaşma bizim çok fazla arzu ettiğimiz bir şeydir. Ama bu uzlaşmanın, Britanya'ya karşı siyasetimizde en ufağından bile olsa herhangi bir değişiklik anlamına gelmeyeceğine inanıyoruz. Biz, her iki devletle de dostça ilişkilerin olanak çerçevesinde bulunduğuna inanıyoruz. Arzumuz da budur. Ticaret ilişkilerinin geliştirilmesinin bu amaca ulaşılmasında uzun bir yol alacağı kanısındayız. Britanya'yla Fransa'nın çıkarlarının da, doğru değerlendirilirse, aynı yönde hareket edeceğine inanıyoruz. Britanya'yla Fransa'nın karşılıklı çıkarlarının, Rusya'yla temas noktaları olursa, hangi koşul altında olursa olsun, Britanya'yla Fransa arasında sonunda düşmanlığa yol açacak öğeleri hiçbir şekilde taşımadığına inanıyoruz. Tam tersine, bu devletlerle Rusya arasındaki barışçıl ve dostça ilişkilerin, Britanya'yla Fransa arasındaki barış ve dostluğun daha uzun sürmesinin güvencesi olacağına, hatta belki de Fransa'yla Britanya arasındaki farklılıkların çabucak ve gerçekten giderilmesinin ve mutlu bir çözüme ulaşılmasının güvencesi (hatta diyebilirim ki, en güçlü güvencesi) olacağına inanıyoruz.

2. *Soru*. Rum-Türk savaşının. Britanya tarafından desteklenen bu savaşın fiilen sona ermiş olması, bir İngiliz-Rus anlaşmasına varılması için fırsat değil midir?

Yanıt. İngiltere'nin desteğine sahip olan Rum-Türk savaşının sona ermesi, kuşku yok ki, bir İngiliz-Rus anlaşmasının gerçekleştirilmesi olasılığını, bir noktaya kadar geliştiren bir öğedir. Biz, sözkonusu bu savaş daha henüz sonuçlanmamışken böyle bir anlaşma yapma yollarını aradık. Şimdi bu yolları daha büyük bir güçle arayacağız. Gerçi sözkonusu savaşın bitişine ilişkin bazı sorunlar, İngiltere'yle aramızda anlaşmazlık konusudur. Ne var ki, her şeyden önce, Rum-Türk savaşını izleyen barış, bizim kanımızca, bir bütün olarak uluslararası siyasetin öylesine yararınadır ki, Rum-Türk barışı sayesinde, uluslararası siyasetin genel ko-

şullarında bir iyileşme olacağını umuyoruz. İkincisi, biz Britanya'yla aramızdaki anlaşmazlıkların, üstesinden gelinemez olduğu kanısında değiliz. Tam tersine, Orta-Doğu sorununun çeşitli aşamalara girmesiyle, Rum-Türk savaşının sona ermesinin, o savaşı uluslararası siyasetin önde gelen konusu haline getiren çatışma ve anlaşmazlıkların da sonucu olacağını umarken hangi noktaya kadar haklı olduğumuzu yakın geleceğin göstereceğine inanıyoruz. Bu savaşın sona ermesinin, Britanya'yla aramızdaki sürtüşme ve anlaşmazlığın da sonu demek olması için elimizden gelen her çabayı gösteriyoruz. Ayrıca Britanya hükümetinin çıkarlarının da bu nedenle, Rus aleyhtarı basının çoğu zaman içten olmayan yazılarına ve kışkırtmalarına üstün geleceğini umut ediyoruz.

3. *Soru.* Rusya'nın Doğu sorununa[141] katılmasını salt bir saygınlık sorunu olarak mı görüyorsunuz, yoksa özellikle Rusya'nın gerçek çıkarları açısından mı hareket ediyorsunuz? Rusya'nın konferansın yalnızca Boğazlar sorunuyla ilgili bölümüne katılmasına ilişkin Fransız önerisini Rus hükümeti kabul ediyor mu?

Yanıt. Orta-Doğu sorununun çözümüne Rusya'nın katılmasının saygınlıkla hiçbir ilgisi olmadığı kanısındayım. Beş yılı aşkın bir süreden beri izlediğimiz uluslararası siyasetin, bir bütün olarak, saygınlık sorunuyla herhangi bir ilgisi olmadığını, ayrıca bir sorunu salt saygınlık sorunu yaparak, herhangi bir istek öne sürme ya da devletler arasındaki barış şansını yokuşa sürme gücünde olmadığını açıkça gösterdiğini sanıyorum. İnanıyorum ki, başka hiçbir ülkede, halk yığınları saygınlık davasından bunca uzak değildirler ve saygınlık sorununu tatlı bir şaka gibi karşılamaya bu kadar hazır değildirler. Biz, modern diplomasinin saygınlık sorununu kısa süre içinde böyle görmeye başlayacağı düşüncesindeyiz.

Bizim Orta-Doğu siyasetimiz Rusya'nın gerçek, ivedi ve hayati çıkarlarının ve onunla federasyon kurmuş bazı devletlerin çıkarlarının ürünüdür. Eğer bütün bu devletler Orta-Doğu konferansına katılma isteklerini gerçekleştiremezlerse, geride büyük bir düşmanlık, çatışma ve hoşnutsuzluk

konusu kalacaktır. Bu ülkelerin, katılmayışı, Doğu Avrupa'yla öteki ülkeler arasında salt ticaret konularında öylesine güçlüklere yol açabilir ki, ya barış içinde bir arada yaşama olanağı kalmaz, ya da barış içinde bir arada yaşamak aşırı ölçüde güçleşebilir.

Bu nedenledir ki, Rusya'nın yalnızca konferansın Boğazlar sorununun çözümüne ilişkin bölümüne katılmasına ilişkin olarak Paris'ten gelen öneri Rus hükümetini tatmin etmiş değildir. Böyle bir sınırlamanın, pratik, ivedi bazı rahatsızlıklara, özellikle, çok olası ki yakın gelecekte Fransa'yla Britanya'nın acısını çekecekleri, iktisadi rahatsızlıklara yol açacağı düşüncesindeyiz.

4. *Soru.* Boğazlar sorununun çözümü için Rusya'nın öne sürdüğü program nedir?

Yanıt. Bizim Boğazlar programımız (kuşku yok ki, henüz yaklaşık olarak) başka noktalar arasında şunları da kapsıyor:

Birincisi, Türkiye'nin ulusal amaçlarının tatmin edilmesi. Bunu mutlak bir gerek sayıyoruz. Üstelik yalnızca ulusal bağımsızlık açısından değil. Başka hiçbir ülkede görülmeyecek biçimde fazla sayıda ulusal-topluluğu kapsayan ülkemizde, ulusal sorunu çözümleme açısından geçirdiğimiz beş yıllık deneyim, bu koşullar altında, ulusların çıkarlarına yönelik en doğru davranışın o çıkarları tam olarak tatmin etmek ve bu alanda herhangi bir çatışma olasılığını ortadan kaldıracak koşulları yaratmak olduğunu bize göstermiştir. Deneyimimizden edindiğimiz kesin inanç odur ki, çatışma ortamını, karşılıklı güvensizliği, herhangi bir dolap çevrilmesi korkusunu giderebilecek ve özellikle başka başka diller konuşan işçilerle köylülerin güven duymasını sağlayacak şey, değişik ulusların çıkarlarına özel bir itina ve dikkat gösterilmesidir. Bu olmadıkça halklar arasında barışçıl ilişkiler ya da bugünkü uygarlığın değerli gördüğü herhangi bir şeyin başarıyla geliştirilmesi sözkonusu olamaz.

İkincisi, bizim programımız, savaş ve barış zamanında Boğazların bütün savaş gemilerine kapalı olmasını içeriyor. Bu yalnızca toprakları Boğazların hemen yakın çevresinde olanların değil, ama bütün devletlerin ticari bakımdan yara-

rınadır. Her ne kadar, devletlerin çoğunun, özellikle modern uygar devletlerin barışı güven altına almak üzere, en basitinden bile olsa gerçekçi adımlar atma hazırlığı çok küçükse de, gene de tüm dünyada sayısız barışseverlik üzerine konuşmaya barışseverlik sözlerine güvence vermeye, savaşa ve barışa* karşı and içilmesine tanık olunduğu anımsanmalıdır.

Bu noktada ve benzer sorunlarda, genel güvencelerin, vakur vaatlerin, tumturaklı formüllerin asgariye indirilmesini ve savaş tehlikesini tümden ortadan kaldıracak türden olmasa bile barışa götürecek basit ve çok apaçık olan önlemlerin azamiye çıkarılmasını görmek istiyoruz.

Üçüncüsü, bizim Boğazlar programımız, denizlerde tam bir ticaret serbestliğini içeriyor. Yukarda söylediklerimden sonra, bu noktayı açıklamaya ya da daha somut hale getirmeye gerek olduğunu sanmıyorum.

Pravda, n° 254,
10 Kasım 1922

Collected Works,
vol. 33, s. 383-386.

* Burada Versailles barışı kastediliyor. –*Ed.*

AZ OLSUN TEMİZ OLSUN

[PARÇA]

ŞİMDİLERDE biçimlenen uluslararası ilişkiler sistemi, bir Avrupa devletinin, Almanya'nın utkun ülkeler tarafından köleleştirdiği bir sistemdir. Bundan başka, kazandıkları zafere dayanarak, bazı devletler, Batıdaki en eski devletler, baskı altındaki kendi sınıflarına önemsiz bazı ödünler verebilme durumundadırlar. Gerçi bu ödünler önemsizdir, ama gene de o ülkelerde devrimi geciktirmekte ve "sınıflar arası silah bırakışması"na benzer bir durum yaratmaktadır.

Aynı zamanda, son emperyalist savaşın sonucu olarak Doğudaki bazı ülkeler, Hindistan, Çin, vb., eski alışkanlıklarından tamamen silkinmişlerdir. Onların gösterdiği gelişme, kesinlikle genel Avrupa kapitalist çizgisine dönüşmüştür. Avrupa'daki genel mayalanma onları etkilemeye başlamış-

tır. Şimdi artık bütün dünya görmektedir ki, Doğu halkları, dünya kapitalizminin tümünde bir bunalıma yolaçacak olan bir gelişmenin içine girmişlerdir.

Bu durumda, bugün için karşı karşıya bulunduğumuz soru şudur: Batı Avrupalı kapitalist ülkeler sosyalizme doğru kendi gelişmelerini tamamlayıncaya kadar, biz, küçük, gerçekten küçük köylü üretimimizi, üstelik şimdiki yıkık halimizle sürdürebilecek miyiz? Ne var ki batılı ülkeler sosyalizme doğru gelişmelerini, bizim daha önce beklediğimiz yolda tamamlıyor değiller. Bu gelişmeyi, sosyalizme doğru derece derece "olgunlaşarak" değil, bazı ülkelerin ötekileri sömürmesi yoluyla, emperyalist savaşta yenik düşen ülkelerin ilkini sömürerek ve sömürüyü tüm Doğunun sömürüsüyle birleştirerek tamamlıyor. Öte yandan, birinci emperyalist savaşın sonucu olarak, Doğu, kesinlikle devrimci hareket içine, dünya devrimci hareketinin genel girdabı içine çekilmiş bulunuyor.

Bu durumda bizim ülkemizin izlemesi gereken taktikler ne olmalıdır? Açıktır ki, bu taktikler şunlardır: İşçilerimizin hükümetini sakınabilmek ve küçük, gerçekten çok küçük olan köylü halkımızı onun önderlik ve otoritesi altında tutabilmek için çok büyük ölçüde ihtiyatlı davranmalıyız. Tüm dünyanın, bir dünya sosyalist devrimine yol vermesi gereken bir hareket içine girmekte olması bizim yararımızadır. Ama çalışmalarımızı emperyalistlerin dünyayı iki kampa ayırmayı başardığı bir ortamda yürütmek gibi bir güçlükle de yüzyüze bulunuyoruz. Üstelik, gerçekten ileri, kültürlü ve kapitalist bir gelişmenin ülkesi olan Almanya'nın, kendi ayakları üzerinde doğrulmasının çok güç oluşu da bu bölünmeyi iyice karmakarışık hale getiriyor. Batı denen bütün kapitalist ülkeler, Almanya'yı gagalıyor ve ayakları üzerine doğrulmasını engelliyor. Öte yandan, sömürülen, alabildiğine alçaltılan yüzmilyonlarca emekçi halkıyla tüm Doğu, fiziksel ve maddi gücünün, çok daha küçük Batı Avrupa ülkelerinin fiziksel, maddi ve askerî gücüyle kıyaslanamayacağı bir duruma zorlanmıştır.

Bu emperyalist ülkelerle yakın olan çatışmadan kendimizi sakınabilir miyiz? Bundan önce, Batı Avrupa karşı-devriminin, Rus karşı-devrimini destekleme kampanyasının, Doğunun ve Batının karşı-devrimciler kampında, Doğulu ve

Batılı sömürgeciler kampında, Japon ve ABD kampında görülen karşıtlıklar nedeniyle çökmesinde olduğu gibi, bugün de Batının başarılı emperyalist ülkeleriyle Doğunun başarılı emperyalist ülkeleri arasındaki karşıtlık ve çekişmelerin, bize ikinci bir nefes alma fırsatı vereceğini umabilir miyiz?

Bu soruya verilecek yanıt, sanırım şöyle olmalıdır: Konu, birçok öğeye bağlıdır; bir bütün olarak savaşımın sonucu tahmin edilebiliyorsa, bu, uzun erimde kapitalizmin, dünya nüfusunun geniş çoğunluğunu savaşım için bizzat yetiştirip eğitmekte oluşundan ötürüdür.

Son tahlilde savaşımın sonucunu belirleyecek olan şey, Rusya'nın, Hindistan'ın, Çin'in, vb., yeryüzü nüfusunun ezici çoğunluğunu oluşturduğu gerçeğidir. Son birkaç yıl içinde kurtuluş savaşımına inanılmaz bir çabuklukla çekilen çoğunluk işte bu çoğunluktur. Bu açıdan bakınca, dünya savaşımının kesin sonucunun ne olacağından en ufak kuşku duyulması olanaksızdır. Bu anlamda, sosyalizmin tam zaferi, kesinlikle ve tam olarak güven altındadır.

Ama bizi şu anda ilgilendiren şey, sosyalizmin bu zaferinin kaçınılmazlığı değil, Batı Avrupa'nın karşı-devrimci devletlerinin bizi ezmesini önlemek üzere, bizim Rus Komünist Partisinin, Rus Sovyet hükümetinin hangi taktikleri izlemesi gerektiğidir. Karşı-devrimci Batı ile devrimci ve ulusalcı Doğu arasında, dünyanın en uygar ülkeleri ile çoğunluğu oluşturan Doğulu geri ülkeler arasında gelecek askerî çatışmaya kadar varlığımızı güven altına alabilmek için, bu çoğunluk uygarlaşmalıdır. Biz de siyasal gerekleri yerine getirmiş olduğumuz halde, doğrudan doğruya sosyalizme geçmemize elverecek yeterlikte uygarlığa sahip değiliz. Kendimizi sakınabilmek için şu taktikleri benimsemeli, ya da şu siyaseti izlemeliyiz:

İşçilerin köylülere önderlik görevlerini sürdürdükleri, köylülerin güvenine sahip olmaya devam ettikleri bir devlet kurmaya çalışmalı ve olabildiği ölçüde tasarruf ederek, toplumsal ilişkilerimizden israfın bütün izlerini silip atmalıyız.

Devlet mekanizmasını, yapılabilecek tasarrufun azamisini yaparak daraltmalıyız. Çarlık Rusya'sında, onun bürokratik ve kapitalist devlet aygıtından geriye kalmış olan her türlü israfın izini devlet mekanizmasından söküp atmalıyız.

Bu, köylüvari bir sınırlamanın egemenliği demek olmaz

mı?

Hayır. Eğer işçi sınıfının köylüler üzerinde önderliğini sürdürmesini sağlarsak, devletimizin iktisadi yaşamında olabildiği ölçüde tutumlu davranarak sağladığımız her tasarrufu, geniş-ölçekli makine sanayiini, elektrifikasyonu, kömür madenlerinin hidrolik cihazlarla işletilmesini, Volhov enerji projesinin[142] tamamlanmasını gerçekleştirmekte kullanabiliriz.

Bütün umudumuz, yalnızca ve yalnızca bundadır. Ancak böyle yaptığımız zaman, atımızı değiştirebileceğiz, mecazi anlamda söylüyorum, yoksul köylü atından, mujik atından, harabolmuş bir köylü ülkesi için düşünülen bir ekonominin atından inip, proletaryanın istediği ve istemesi gereken ata, geniş-ölçekli makine sanayiinin, elekrifikasyonun, Volhov enerji santralinin, vb. atına binebileceğiz.

2 Mart 1923
Pravda, n° 49,
4 Mart 1923
İmza: *N. Lenin*

Collected Works,
vol. 33, s. 498-501.

AÇIKLAYICI NOTLAR

[1] *Polonya Sosyalist Partisi (PSP)* — 1892'de kurulan küçük-burjuva ulusalcı parti. — 12.

[2] *Die Neue Rheinische Zeitung* ("*Yeni Ren Gazetesi*") — 1 Haziran 1848'den 19 Mayıs 1849'a kadar Cologne'da yayınlandı. Gazetenin yöneticileri Marx'la Engels'ti. Marx genel yayın müdürüydü. Lenin'in belirttiği gibi gazete, "devrimci proletaryanın en iyi ve aşılmamış" organıydı. (Bkz: *Collected Works*, vol. 21, s. 81.) Gazete, yığınları eğitti, karşı-devrime karşı savaşa yönelttı ve etkisini bütün Almanya'da duyurdu. Kararlı ve uzlaşmaz tutumu ve militan enternasyonalizmi nedeniyle gazete, yayınlanmaya başladığı ilk aylardan itibaren feodal-monarşist ve liberal-burjuva basının yanısıra hükümetten de hayli baskı gördü. Marx'ın Prusya hükümetince sınırdışı edilmesi ve yazıkurulunun öteki üyelerine karşı girişilen baskıcı hareketler sonucu gazete kapandı. *Neue Rheinische Zeitung için* Engels'in "Marx ve *Neue Rheinische Zeitung* (1848-1849)" başlıklı yazısına bakınız. (Marx and Engels, *Selected Works*, vol. 3, Moskova 1970, s. 164-172). — 14.

[3] Lenin, *Neue Rheinische Zeitung*'da Ağustos-Eylül 1848'de "Frankfurt'ta Polonya Sorunu Üzerine Görüşmeler" başlığıyla yayınlanan yazı dizisinden bazı bölümleri alıntılıyor. Sözkonusu yazıları Engels yazmıştır. — 15.

[4] *Dabrowski Jaroslav ve Wroblewski Walery* — 1863-1864'te Polonya devrimci hareketinin başta gelen önderleri. Polonya ayaklanmasının bastırılması üzerine Fransa'ya göçtüler. 1871'de Paris Komününde generaldiler. — 16.

[5] Lenin, Franz Mehring'in 1902'de yayınladığı *Karl Marx ve Friedrich Engels'in Bütün Yapıtları, 1841-1850*, adlı kitaba yazdığı önsözden bir bölümü alıntılıyor. — 17.

[6] *Bund* — Litvanya, Polonya ve Rusya Genel Yahudi İşçileri Birliği, 1897'de kuruldu. Daha çok Batı Rusya'daki zanaatkârların örgütüydü. Bund oportünist, menşevik bir siyaset izledi. Ulusalcı Yahudi burjuvazisinin büyük ölçüde etkisindeydi. Yahudi işçileri, Rusya'daki öteki ulusal toplulukların işçilerinden ayrı bir birim olarak tutmaya çalışıyordu. 1917 Ekim devriminden sonra Bundun önderleri, Sovyet Cumhuriyetine karşı, karşı-devrimin yanında yer aldılar. Bund 1921'de kendi kendini dağıttı. — 21.

[7] Çarlık hükümetiyle kara-yüzlerin 1903 Nisan ayında Kişinev'de düzenledikleri genel Yahudi kırımı kastediliyor. — 24.

[8] *İkinci Enternasyonalin (Yedinci) Stuttgart Kongresi* 18-24 Ağustos 1907'de toplandı. Kongreye 25 ulusun sosyalist partileriyle işçi örgütlerini temsil eden 900 kadar temsilci katıldı. Kongre 1) Sömürge sorununu, 2) Siyasal partilerle işçi birlikleri arasındaki ilişkileri, 3) Göç ve siyasal göç sorununu, 4) Kadınlar için oy hakkını ele 5) Militarizm ve uluslararası çatışmaları görüştü. Kongre, Lenin'in önderliğindeki Rus bolşevikleriyle, Rosa Luxemburg'un ve başkalarının önderliğindeki Alman sol sosyal-demokratlarının temsil ettiği devrimci enternasyonal sosyalist kanadın opportünist kanada (Vollmar, Bernstein, Van Kol ve başkaları) karşı verdiği savaşıma sahne oldu. Opportünistler yenilgiye uğradı, kongrenin kabul ettiği kararlarda sosyalist partilerin temel ödevleri, devrimci marksist ilkeler doğrultusunda formüle edildi. — 25.

[9] Stuttgart kongresinin, sömürge sorununa ilişkin kararı hazırlayan komisyon kastediliyor. — 25.

[10] Moskova'da ve Rusya'daki bazı kentlerde Aralık 1905'de patlak veren silahlı ayaklanma kastediliyor. Bu ayaklanma 1905-1907 Rus devriminin tepe noktasıydı. — 28.

[11] İran'da devrim 1905'in sonunda patlak verdi. Halkı büyük bir yoksulluğa mahkûm eden ve emperyalist ülkelerin İran'ı yarı-sömürge haline getirmesine yardımcı olan şahın mutlak yönetimine karşı Tahran'da, Tebriz'de ve daha başka kentlerde gösteriler oldu. 1906 Ağustosunda şah bir anayasa kabul etmek zorunda kaldı. Meclis ekimde toplandı. Devrimci savaşım, gittikçe geniş halk katmanlarını içine çekmeye başladı. Tebriz ve Reşt'te ilk sosyal-demokrat örgütler kuruldu, geniş bir kitlesel emekçi hareketi biçimlenmeye başladı. Kuzey İran'da yabancıların elinde bulunan kapitüler haklara sahip işyerlerinde grevler patlak verdi. Seçimle işbaşına getirilen demokratik kurullar, karşı-devrimle savaşmak üzere gönüllü birlikler kurmaya koyuldular. 1907'de birçok bölgede bir köylü hareketi gelişti. Köylüler vergi ödemeyi reddettiler, büyük feodal çiftliklerin bölüştürülmesini istediler ve bu çiftliklere elkoydular. 1907 Ağustosunda, çarlık hükümeti, Rus devrimini boğazladıktan sonra, Britanya'yla, İran'ı Rus ve İngiliz etki bölgelerine ayıran bir anlaşma imzaladı. Haziran 1908'de Tahran'da ordugah kuran Rus Kazak birliğinin komutanı Albay Liyakhov, şahla anlaşarak karşı-devrimci bir darbe düzenledi. Meclis topçu ateşine tutuldu, dağıtıldı ve bazı milletvekilleri öldürüldü. Liyakhov Tahran'ın askerî valisi olarak görevlendirildi. Ancak halkın savaşımı devam etti. Devrimci birlikler Tebriz'le Reşt'i ele geçirdi ve Temmuz 1909'da Tahran'a girdi. Liyakhov'un Kazaklarını yenerek şah Muhammed Ali'yi tahttan indirdi. Ne var ki iktidar, devrimi bastırmaya çok istekli olan burjuvaziyle toprak sahiplerinin eline geçti. 1911 sonlarına doğru çarlık hükümeti Azerbaycan, Gilan ve Horasan'ı işgal etti. İngilizler de Güney-İran'a girdiler. Halk hareketi vahşice bastırıldı, devrimin bütün kazançları geri alındı, şahın ve feodallerin egemenliği yeniden kuruldu. — 29.

[12] *Kara-yüzler* çarlık polisinin devrimci hareketle savaşmak üzere

örgütlediği monarşist çetelerdi. Bu çeteler devrimcileri katletmiş, aydınlara saldırmış, Yahudilere karşı genel kırım düzenlemişti. — 29.

[13] 1894'te, bir grup ilerici aydının kurduğu, ticaret erbabının çıkarlarını temsil eden İttihat ve Terakki Partisi üyelerinin, yani Jön-Türklerin önderliğinde girişilen 1908-1909 devrimi kastediliyor. 1908'de Jön-Türk subayların komuta ettiği bazı birlikler isyan etmişti. İsyanı kent halkı ve köylüler destekliyordu. Devrimin yayılmasından korkan Sultan Abdülhamit II, 1878'de meclis dağıtıldığı zaman yürürlükten kaldırdığı 1876 anayasasını yeniden yürürlüğe koymayı kabul etti. 1908 sonunda yeni bir meclis seçildi. Türkiye'de devrimin gösterdiği gelişme, emperyalist devletlerin Yakın Doğu'yla Orta Doğu'ya ilişkin tasarımlarını tehlikeye düşürüyordu. Bu nedenle, Ağustos ve Eylül 1908'de Almanya, Rusya, Fransa, Britanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya, devrimi bastırmanın ve Türkiye'yi paylaşma doğrultusunda atılacak yeni adımların neler olduğunu görüştüler. Bu görüşmelerin sonucu Avusturya-Macaristan'ın, Bosna-Hersek'i Ekim 1908'de kendine katması oldu. Her iki eyalet, 1878'den beri Avusturya'nın geçici işgali altındaydı. Bulgaristan Türkiye'den kesinlikle ayrıldı ve Alman prensi Ferdinand, Bulgaristan kralı ilan edildi. Nisan 1909'da, sultan karşı-devrimci bir komplo düzenledi, ancak iki gün süren sokak çarpışmalarından sonra Jön-Türkler Abdülhamid II'yi tahttan indirdiler ve meşrutiyet ilan ettiler. Yeni Jön-Türk hükümeti gerici feodal unsurlar ve din adamlarıyla ve emperyalist devletlerle anlaşma yolunu tuttu ve Türkiye yarı-sömürge olarak kaldı. Lenin, 1908-1909 Türk devriminin bir halk devrimi olmadığını, çünkü "halk yığınlarının, büyük çoğunluğun, kendi iktisadi ve siyasal istekleriyle, bağımsız ve faal biçimde ortaya çıkmış olmadığı"nı ve devrimde dikkate değer bir rol oynamadığını belirtti. — 29.

[14] İkinci Abdülhamit ima ediliyor. — 29.

[15] *Kadetler* — Rusya'daki esas burjuva partisinin, liberal-monarşist burjuvazinin, Anayasacı-Demokrat Partinin üyeleri. Kadet Partisi Ekim 1905'te kuruldu. P. Milyukov önderlerinden biriydi. 1905-1907 ilk Rus devrimi sırasında Kadetler kendilerine "Halk Özgürlüğünün" partisi adını taktılar. Oysa halka ihanet etmişler, devrimin bastırılması konusunda çarlık hükümetiyle gizli görüşmeler yapmışlardı. Kadet Partisi Dumadaki "muhalefet" partilerinden biriydi. Ama bütün önemli konularda çarlık hükümetini desteklemişti ve iktidarı paylaşmakta sabırsızdı. Birinci Dünya savaşı sırasında Milyukov ve öteki Kadet önderler, Rus emperyalizminin başlıca temsilcileriydiler. Şubat 1917 devriminden sonra burjuva Geçici hükümetine katıldılar, işçilerle köylülerin devrim hareketlerine karşı savaştılar, toprak sahiplerini savundular, Rusya'nın emperyalist savaşı sürdürmesini gerçekleştirmeye çalıştılar. Ekim sosyalist devrimi ardından Kadetler, Sovyet Rusya'ya karşı, karşı-devrimcilerin giriştiği silahlı harekete katıldılar. — 30.

[16] *Plehve* — 1902-1904 arasında çarlık hükümetinde içişleri bakanı ve jandarma komutanı. Devrimcilere karşı, vahşi mukabele hareketleri düzenlemişti. — 30.

[17] *Rus-Japon savaşı* (1904-1905) — Pasifik'te egemenlik kurmak, sö-

mürgeleri genişletmek ve Çin'i bölüşmek amacıyla girişilmiş emperyalist bir savaş. Savaşta Rusya yenik düştü. 1905'te Portsmouth'ta (ABD) imzaladığı barış antlaşmasıyla Port Arthur'u ve Dalny'yi, Sahalin adasının güney yarısını ve Çin Doğu demiryolunun güney kesimini Japonya'ya bıraktı. Rus-Japon savaşı çarlığın çürümüşlüğünü, çarın danışmanlarıyla generallerinin kokuşmuş, beceriksiz kişiler olduğunu açıkça ortaya koydu. Rusya'nın yenilgisi siyasal bunalımı artırdı ve 1905 devriminin patlak vermesini çabuklaştırdı. — 31.

[18] *L'Humanité* — 1904'de Fransız Sosyalist Partisinin önderi Jean Jaurès tarafından kurulan günlük sosyalist gazete. Birinci Dünya savaşı sırasında gazetenin denetimi partinin sağ-kanadının elindeydi, bu nedenle de gazete sosyal-şovenist bir siyaset güttü. Sosyalist Partinin Tours kongresinde Aralık 1920'de bölünmesinden Fransız Komünist Partisinin kurulmasından sonra gazete Komünist Partisinin yayın organı oldu. — 32.

[19] Burada, Paris işçilerinin Haziran 1848'deki ayaklanmasını vahşice bastıran general Cavaignac'la, Mayıs 1871'de Paris komünçülerine karşı girişilen zalimce hareketlerin sorumlusu olan general Galiffet kastediliyor. — 32.

[20] 1871 Paris Komünü kastediliyor. 1870'te Fransa'nın Prusya'ya yenilmesiyle Napoléon III'ün imparatorluğu çökmüştü. Fransa cumhuriyet haline geldi. Burjuva "ulusal savunma" hükümeti kuruldu. Hükümetin temel amacı Paris işçilerinin devrimci hareketini bastırmaktı. Hükümet, alelacele Prusya'yla onur kırıcı bir barış anlaşması yaptı ve Ulusal Muhafızları silahsızlandırmaya koyuldu. Ulusal Muhafızlar, daha çok Paris işçilerinden oluşuyordu. Paris işçileri 18 Mart 1871'de ayaklandılar ve yönetimi ellerine aldılar. Tarihte ilk kez proletarya diktatörlüğünü kurmaya teşebbüs ediliyordu. Kısa bir süre sonra, halk Paris Komününü seçti. Komün, burjuvazinin eski hükümet mekanizmasını yıktı, bütün görevlilerin ve yargıçların seçimle gelmesi esasını koydu, kiliseyi devletten, okulları kiliseden ayırdı, sahiplerinin terkettiği işyerlerini işçi derneklerine verdi, bütün işçiler için taban ücret koydu ve işçilerle kent küçükburjuvası yararına işleyecek bazı önlemler aldı. Ne var ki Komün girişimlerinde yeterince kararlı olmama hatasını işlemişti. Karşı-devrimci Thiers hükümetinin karargahı olan Versailles'a karşı derhal saldırıya girişecek yerde, Komün çekingen davrandı. Oysa Thiers hükümeti Paris'e saldırmak üzere bir ordu hazırlıyordu. 'Ama bu hatalarına karşın" diye yazıyor Lenin, "Komün 19. yüzyıldaki en büyük proletarya hareketinin en büyük örneğiydi." Thiers birlikleri 21 Mayıs 1871'de Paris'e girdiler. İşçiler, kanları ve çocukları, sekiz gün boyunca kahramanca çarpıştılar. Ancak komün yenildi, aralarında kadın ve çocuk da olmak üzere 30.000 kişi vahşice öldürüldü; yaklaşık 45.000 kişi tutuklandı, binlerce kişi ya idam edildi ya kürek cezasına çarptırıldı. — 34.

[21] Bosna ve Hersek'in Avusturya-Macaristan tarafından ilhak edilmesi ve Ekim 1908'de Bulgaristan'ın Osmanlı devletinden ayrılması kastediliyor. (Bkz: 13 numaralı açıklayıcı not.) — 36.

[22] *İlk Rus devrimi* (1905-1907) — Burjuva-demokratik bir devrim.

Devrim, St. Petersburg işçilerinin, karıları ve çocuklarıyla birlikte çara bir dilekçe vermek üzere Kışlık Saraya yaptıkları yürüyüş sırasında askerlerin ateş açmasıyla 22 Ocak 1905'te başladı. Kanlı Pazar adı verilen o günden sonra Rusya'yı gösteriler, grevler ve silahlı başkaldırılar sardı. Devrimin itici gücü olan işçiler, otokrasiyi yıkmak ve demokratik bir cumhuriyet kurmak, büyük toprak mülkiyetine son vermek, sekiz saatlik işgününü gerçekleştirmek için savaştılar. İlk İşçi Temsilcileri Sovyeti 1905 yazında İvanovo-Voznesensk'te kuruldu. Sovyetler kısa sürede ülkenin öteki sınai merkezlerinde de görülmeye başladı. Köylüler de devrime katıldılar ve büyük toprakların bölüştürülmesini istediler. Devrim silahlı kuvvetlere de yayıldı. Haziran 1905'te Karadeniz donanmasındaki Potemkin zırhlısında isyan çıktı. Ekim ayında genel bir siyasal grev çağrısında bulunuldu. Bütün sanayi ve demiryolları bu grev nedeniyle hareketsiz kaldı. Grev, işçi sınıfının engin gücünü gösteriyordu. Bu güç karşısında çar 17 Ekimde bir ferman yayınlamak zorunda kaldı. Fermanda bir anayasa, söz, toplanma, basın özgürlüğü, vb. vaadediliyordu. Bu vaatler hiçbir zaman yerine getirilmedi. Aralık ayında Moskova'da silahlı bir ayaklanma patladı. Bolşeviklerin önderliğindeki işçiler dokuz gün boyunca kahramanca çarpıştılar. Çarlık hükümetinin ayaklanmayı bastırması, ancak St. Petersburg'dan gelen takviyelerle mümkün oldu. 1906'da bir milyondan çok işçi greve katıldı, ilk altı ay içinde kırsal bölgelerin yarısından çoğunda köylü ayaklanmaları görüldü. Sanayi bölgelerini cezalandırmak üzere ve köylü hareketinin merkezi olan yerlere birlikler gönderiliyordu. Bu cezalandırmalar sırasında binlerce kişi öldürüldü. Gerçi ilk Rus devrimi yenilgiye uğradı, ancak tarihsel önemi çok büyüktür. Çünkü bu devrim Lenin'in deyişiyle bir "elbise provası"ydı, onsuz 1917 Ekim devrimi başarıya ulaşamazdı. 1905 devrimi, Rusya'nın dışında İran, Türkiye, Çin ve Hindistan'daki ve öteki Asya ülkelerindeki devrimci hareketlerin gelişmesine büyük katkıda bulundu. — 36.

[23] *Berlin Antlaşması* — Osmanlı Devletinin kısmi bölünüşünü kararlaştıran bu antlaşma Haziran-Temmuz 1878'de Almanya, Rusya, Britanya, Avusturya-Macaristan, Türkiye, Fransa ve İtalya arasında yapılan bir konferansta kabul edildi. Konferans, 1877-1878 savaşında Türkiye'nin Rusya'ya yenilmesinden sonra imzaladığı San Stefano anlaşmasını yürürlükten kaldırıyordu. Yeni anlaşma çerçevesinde Rusya Batum, Kars ve Ardahan'ı, Britanya Kıbrıs'ı alıyor, Avusturya-Macaristan'ın Bosna ve Hersek'i geçici olarak işgal etmesine izin veriliyordu. Anlaşma ayrıca Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın bağımsızlığını da resmîleştirdi, Bulgaristan'ı ise ikiye ayırdı: kuzey Bulgaristan Türk vasallığı altında prenslik oldu, güney Bulgaristan ise Doğu Rumeli adı altında özerk bir Türk eyaleti haline geldi. — 39.

[24] Çarlık hükümetinin Boğazlar ve İstanbul üzerinde hak iddiasında bulunması kastediliyor. Rusya'nın bu isteği İngilizlerle Almanların Yakın Doğu'daki emperyalist çıkarlarıyla çatışıyordu. İstanbul'un ve Boğazların ele geçirilmesi, Birinci Dünya savaşında Rus kapitalistlerin başlıca emeliydi. — 40.

[25] *Devlet Duması* — Çarlık Rusya'sının yasama meclisi. 1905 devrimi üzerine kuruldu. Hiçbir gücü yoktu. Gayet karışık bir seçim sistemiy-

le seçiliyordu. Seçim sistemi öyle düzenlenmişti ki işçilerle köylülerin büyük çoğunluğuna ve Rus olmayan ulusal-topluluklara oy hakkı tanımıyordu. — 41.

[26] *Sozialistische Monatshefte* ("Sosyalist Aylık Dergi") — Alman oportünistlerin baş yayın organı, uluslararası revizyonistlerin organlarından biri. 1897-1933 yılları arasında Berlin'de yayınlandı. Birinci Dünya savaşı sırasında sosyal-şovenist bir tutum takındı. — 41.

[27] *Vorwärts* ("İleri") — Alman Sosyal-Demokrat Partisinin gündelik merkez yayın organı. Gazete 1876-1933 yılları arasında yayınlandı. — 41.

[28] *Novoye Vremya* ("Yeni Zamanlar") — 1868-1917 yılları arasında St. Petersburg'da basılan gündelik bir gazete. Birçok sahip, birçok siyasal eğilim değiştirdi. Başlangıçta ılımlı bir liberal tutum izliyordu. 1876'dan sonra, Suvorin tarafından yayınlandığı yıllarda, soylu ve bürokrat gerici çevrelerin sözcüsü haline geldi. 1905'ten sonra kara-yüzlerin sözcüsü oldu. 1917'de Şubat burjuva devrimi ardından burjuva Geçici hükümetin karşı-devrimci siyasetini destekledi ve bolşevik avına çıktı. 26 Ekim (8 Kasım) 1917'de Petrograd Sovyetinin Devrimci Askerî komitesi tarafından kapatıldı. — 42.

[29] *Oktobristler* — 17 Ekim Birliğinin üyeleri. Birlik, kapitalist, monarşist bir parti olarak Kasım 1905'te kuruldu. Bu adı alması, çarın 17 Ekim fermanının benimsendiğini göstermek içindi. Çarın sözkonusu fermanı, anayasal özgürlükler vaadetmişti. Partinin çalışmaları halk çıkarlarına karşıttı, büyük kapitalistlerle kapitalist toprak sahiplerinin çıkarlarını savunmayı amaçlıyordu. Oktobristler çarın iç ve dış siyasetini koşulsuz destekledikleri, ancak oy kazanabilmek için zaman zaman Dumadaki burjuva "muhalefet"le işbirliği de yaptılar. Ekim sosyalist devriminden sonra, Sovyet Cumhuriyetine silahla karşı çıkanlar arasında kadetlerin yanısıra oktobristler de vardı. — 44.

[30] Eylül 1911'de İtalya, Kuzey Afrika'da, o zamanlar Osmanlı Devletinin olan Trablus'a ve Sirenayka'ya saldırdı. Zayıf Türk birliği kısa sürede ezildi, ancak İtalyanlar aylar ve aylar boyunca Arapların cesaretli direnciyle uğraşmak zorunda kaldılar, Ekim 1912'de Lozan'da yapılan bir anlaşmayla Trablus ve Sirenayka İtalyan sömürgesi oldu. —52.

[31] *Reç* ("Konuşma") — Kadet Partisinin sözcüsü. 1906-1917 yılları arasında yayınlandı. — 54.

[32] Moğolistan'da ulusal kurtuluş hareketi, 1911 Çin devriminin etkisiyle büyük bir hız kazandı. Aralık 1911'de Dış Moğolistan Çin'den ayrıldı ve bağımsızlığını ilan eti. Emperyalist devletler, Asya'da bir fetih siyaseti gütmek için, Çin devrimini fırsat bildiler. Kasım 1912'de çarlık hükümeti Moğol feodalleriyle bir anlaşma yaptı. Bu anlaşma çerçevesinde Moğolistan Rus korumasına altına giriyordu. Aynı sıralarda Tibet Britanya'nın etki alanına, İç Moğolistan'ın doğu kesimi de Japonya'nın etki alanına girdi. — 57.

[33] *Popüler Sosyalistler* — Sosyalist-Devrimci Partinin sağ-kanadı tarafından 1906'da kurulan bir küçük-burjuva partisi. Siyasal görüşleri, kadetlerinkine yakındı. Şubat 1917 devriminden sonra burjuva Geçici

hükümetini desteklediler ve Ekim sosyalist devriminden sonra karşı-devrimcilere katıldılar. — 57.

[34] *Vehi* ("*Sınır Taşları*") — N. Berdiyaev, S. Bulgakov, P. Struve, M. Hernschensohn ve karşı-devrimci liberal burjuvazinin öteki temsilcileri tarafından yazılan yazılardan yapılmış bir Kadet derlemesi. 1909'da Moskova'da yayınlandı. Rus aydınları hakkındaki yazılarında *Vehi* yazarları, Rus halkının gözdesi olan devrimci demokratik geleneğin temsilcilerini itibardan düşürmeğe çalıştılar, 1905'in devrimci hareketini yerdiler, "süngüleri ve hapishaneleriyle", burjuvaziyi, "halkın öfkesi"nden koruduğu için çara şükranlarını dile getirdiler. Lenin, aydınları otokrasiye hizmete çağıran *Vehi*'ye "Liberal Döneklik Ansiklopedisi" adını takmıştı. — 61.

[35] *Russkaya Mıysl* ("*Rus Düşüncesi*") — Aylık burjuva liberal dergisi. Moskova'da 1880'de yayınlanmaya başladı. 1905 devriminden sonra sağkanat Kadet Partisinin organı haline geldi. Bu dönemde Lenin, dergiden "kara-yüzlerin düşüncesi" diye sözederdi. Dergi 1918 ortalarında kapatıldı. — 61.

[36] *Derzimorda* — Gogol'ün Genel Müfettiş adlı yapıtında bir tip. — 69.

[37] Lenin, Letonya bölgesi bolşevikleri için bu program taslağını Mayıs 1913'te, Letonya bölgesi Sosyal-Demokratlarının dördüncü kongresini toplama hazırlıklarının sürdürüldüğü bir sırada yazdı. O sıralarda, Letonya Sosyal-Demokrat Partisinde bolşeviklerle menşevikler arasındaki savaşım hayli kızışmıştı. Partideki bütün merkez noktaları menşevik tasfiyecilerle uzlaşmacılar ele geçirmişti. Letonya bolşevikleri, bolşevik anlayıştaki işçilerin de desteğiyle kendi gruplarını kurdular. Tasfiyeci parti önderleriyle savaşımlarında Lenin onlara yardım etti. Letonya Sosyal-Demokratlarının bolşevik önderleri kendi merkezlerini yurtdışında kurdular —yurtdışı grubu bürosu— ve Lenin'in program taslağını *Bilitens* (kendi bültenleri) n° 8'de yeniden yayınladılar. Taslak "Letonya Bölgesi Sosyal-Demokratlarının Dördüncü Kongresi İçin Bizim Programımız" başlığını taşıyordu. Taslak *Bilitens* n° 9-10'da yeniden yayınlandı. *Bilitens*'in uzlaşmacıların etkisinde kalan bazı yöneticileri, programın ulusal soruna ilişkin bölümünü çıkarmışlar, daha başka yerlerde de bazı değişiklikler yapmışlardı. — 76.

[38] Sözü edilen program, Avusturya Sosyal-Demokrat Partisinin, Eylül 1899'da Brünn, (Brno) kongresinde kabul ettiği Ulusal Sorun Programıdır. — 78.

[39] Lenin bu tezleri ulusal sorun üzerinde 9, 10, 11 ve 12 Temmuz 1913'te Zürih, Cenevre, Lozan ve Bern'de verdiği konferanslar için hazırlamıştır. — 80.

[40] Prag Konferansının (1912) kararları, ulusal sosyal-demokrat örgütlerin RSDİP ile 1907'den 1911'e kadar olan ilişkilerini "*kötünün kötüsü federasyon*" diye adlandırmıştı. Gerçi Polonya'nın, Litvanya'nın ve Letonya bölgesinin sosyal-demokrat örgütleriyle Bund RSDİP'ne bağlıydılar, ama gerçekte uzak duruyorlardı. Bu örgütlerin temsilcileri, bütün Rusya'yı kapsayan parti çalışmalarını yönlendirme çabalarına katılmı-

yorlardı. Doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak, bu örgütler partiye karşıt girişimleri ve tasfiyecileri kolluyorlardı. — 87.

[41] *Narodowa Demokracja* ("Ulusal Demokrasi") — Polonya burjuvazisinin, 1897'de kurulmuş gerici şovenist partisi. Büyüyen devrimci hareketten ürken parti, Polonya'nın bağımsızlığı şeklindeki ilk isteğinden dönerek, otokrasi çerçevesinde sınırlı özerklik görüşünü savunmaya başladı. 1905-1907 Rus devrimi sırasında *Narodowa Demokracja*, Polonya karşı-devriminin ana partisiydi. Bunlar Dumada oktobristleri destekliyorlardı. Lenin, kendilerini Polonya'nın kara-yüzleri diye adlandırmıştı. 1919'da parti adını *Związek Ludowo-Narodowy* (Ulusal Popüler Birlik) olarak değiştirdi, 1928'den itibaren de *Stronnictwo Narodowe* (Ulusal Parti) adını aldı. İkinci Dünya savaşından sonra, ortada parti diye bir şey kalmadığı için, bu partinin üyesi olanlar Mikolajczyk'in gerici partisine (Polonya Popüler Partisine) girdiler. — 87.

[42] Burada kastedilen şey, okulların ulusal-topluluklara göre ayrılmasıdır. Burjuva ulusalcıların "kültürde ulusal özerklik" programının başlıca isteklerinden biri buydu. — 88.

[43] ***RSDIP merkez yönetim kurulu ile parti görevlilerinin ortak konferansı*** — Gizliliğini koruyabilmek amacıyla konferansa "yaz" ya da "Ağustos" konferansı adı verilmişti. Konferans 23 Eylül-1 Ekim (6-14 Ekim) 1913'te, Lenin'in yaz aylarını geçirdiği Krakov yakınlarındaki Poronin köyünde yapıldı. Konferansa 22 temsilci katıldı. 17 temsilcinin oy hakkı vardı. 5 temsilci ise görüşünü söyleyebiliyor, ancak oylamaya katılamıyordu. Temsilcilerden 16'sı yerel parti örgütlerini temsil ediyordu. St. Petersburg: İnessa Armand, A. V. Shotman; Moskova ve Merkez Sanayi Bölgesi: F. A. Balaşov, Y. T. Novozhilov, R. V. Malinovski, A. I. Lobov (son iki temsilcinin provokatör olduğu anlaşılacaktı); Ekaterinoslav: G. İ. Petrovski; Harkov: M. K. Muranov; Kostroma: N. R. Şagov; Kiev: Y. F. Rozmiroviç ("Galina"); Urallar: S. I. Deryabina ("Sima", "Elena"). Lenin, Krupskaya, Troyanovski ve öteki temsilciler, toplantıya merkez yönetim kurulu yurtdışı bürosu, partinin merkez yayın organı *Sotsial-Demokrat ve Prosveşçeniye* dergisi adına katıldılar. Dördüncü Dumadaki bolşevik milletvekilleri ayrıca, kendilerini Dumaya seçen seçim çevrelerindeki parti örgütlerini de temsil ediyorlardı. Polonya Sosyal-Demokrat Partisinin sol-kanat temsilcileri J. S. Hanecki, G. Kamenski ("Domski") ve ötekiler de toplantıya katıldılar. Bu temsilcilerin söz hakkı vardı, oy hakkı yoktu.

Konferans şu sorunları tartıştı: (1) Yerel örgütlerden gelen raporlar, Polonya sosyal-demokratlarının çalışmalarına ilişkin rapor, merkez yönetim kurulununun çalışma raporu; (2) Ulusal sorun; (3) Dumadaki sosyal-demokratların çalışmaları; (4) Sosyal-demokrat Duma grubunda durum; (5) Örgütlenme sorunu ve parti kongresi; (6) Grev hareketleri; (7) Yasal derneklerde çalışma; (8) Narodnikler; (9) Parti basını; (10) Viyana'da yapılacak Enternasyonal Sosyalist kongre. İlk iki gün, Dumadaki milletvekillerinin, Dumada pratik çalışma konusunda yaptıkları özel görüşmelere ayrıldı.

Konferans çalışmalarını Lenin düzenledi, bir konuşmayla konferans çalışmalarını açtı, ayrıca merkez yönetim kurulunun çalışma raporunu,

ulusal sorun raporunu ve Viyana'daki Enternasyonal Sosyalist kongre hakkındaki raporu sundu. Lenin gündemdeki hemen her madde hakkında konuşmalar yaptı, önergeler sundu, karar taslaklarını hazırladı ya da düzeltti.

Yerel örgütlerden gelen raporlar, işçi sınıfı hareketinin büyümekte olduğunu gösteriyordu. Konferans, partinin tüm Rusya'yı kapsayan birleşik bir çalışma yapmasını, işçi sınıfı hareketini ülke çapında yürütmesini kararlaştırdı.

Lenin'in sunduğu merkez yönetim kurulu çalışma raporu, 1912 Prag konferansından bu yana yapılan işleri özetliyordu. Viyana Enternasyonal Sosyalist kongresi raporunda da Lenin, konferansta yasal ve yasadışı örgütlerden olabildiği ölçüde çok temsilci gönderilmesini önerdi. Bir yandan konferans toplanırken, bir yandan da aynı tarihlerde bir parti kongresi yapılmasını salık verdi. Konferans Lenin'in kapanış konuşmasıyla sona erdi.

Poronin konferansının tutanakları bulunamamıştır. Konferans kararları, *RSDİP Merkez Yönetim Kurulu ile Parti Görevlilerinin 1913 Ortak Yaz Konferansı Kararları ve Bildirimleri* başlığı altında bir broşür halinde yurtdışında merkez yönetim kurulu tarafından yayınlandı. Gizliliği koruyabilmek amacıyla, bazı kararların tam metni yayınlanmadı. Örneğin grev hareketleri hakkındaki kararın 6. maddesi parti basını hakkındaki kararın 1-5. maddeleri yayınlanmadı. Kararların tam metni, yasadışı olarak çoğaltılıp dağıtıldı. — 92.

[44] Burada sözü edilen şey, 1912 yaz konferansında tasfiyecilerin aldığı karardır. O kararda, "kültürde ulusal özerkliğin", RSDİP'nin programıyla çelişmediği öne sürülüyordu. — 92.

[45] *Shlyakhi* ("Yollar") — Ukrayna Öğrenci Birliğinin ulusalcı yayın organı. Nisan 1913-Mart 1914 arasında Lvov'da yayınlandı. — 101.

[46] Samoylov konuşmasını, Dumanın 26 Kasım (9 Aralık) 1913 tarihli oturumunda yaptı. Görüşülen konu, tarım okullarındaki din öğretmenlerinin aylıklarının artırılmasını öngören bir yasa tasarısıydı. — 105.

[47] Lenin'in Peredonov'u nitelediği yazı "Eğitim Bakanlığının Politikası Üzerine" başlıklı yazıdır. Bkz: V. İ. Lenin, *Gençlik Üzerine*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 60. — 105.

[48] Sözkonusu yazı Stalin'in *Marksizm ve Ulusal Sorun* adlı yazısıdır. (Bkz: J. Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu*, Sol Yayınları, Ankara 1990, s. 7-75.) — 107.

[49] *Stolipin, P. A.* (1862-1911) — 1906 Temmuzundan sonra Rus bakanlar kurulu başkanı, gerici. Rus tarihinde "Stolipin gericiliği" diye anılan dönem onun adından gelir. Bu dönemde askerî mahkemeler zalim kararlar vermiş, ölüm cezasına yaygın biçimde başvurulmuştur.

Maklakov, N. A. (1871-1918) — Aralık 1913'ten Haziran 1915'e kadar içişleri bakanı ve jandarma gücünün başkanı. 1915'ten sonra devlet konseyi üyesi (aşırı sağ-kanat). Gerici — 108.

[50] *Ekonomizm* — Rus sosyal-demokrasisinde 20. yüzyılın başlarında doğan oportünist bir eğilim. Uluslararası oportünizmin Rusya'daki biçimi. *Ne Yapmalı?* adlı yapıtında Lenin, ekonomizmi ağır biçimde eleştir-

miştir. — 108.

[51] *Yasal Marksizm* — Rus sosyal-demokrasisinde bir eğilim. Bu eğilimin temsilcileri, "yasal marksistler", görüşlerini yasal gazete ve dergilerde —yani çarlık sansürünce izin verilen basında— marksizm bayrağı altında savunan burjuva aydınlardı. — 108.

[52] *Menşevizm* — Rus sosyal-demokrasisinde oportünist küçükburjuva eğilimi. İşçi sınıfı arasında burjuva görüşlerini yaymıştır. Menşevik sözcüğü, Ağustos 1903'te yapılan RSDİP II. kongresinde ortaya çıktı. Kongre çalışmaları sırasında bir grup, küçük-burjuva oportünist eğilimlerin temsilcisi ve savunucusu olarak belirdi. Bu grup kongrede yapılan parti organları seçiminde azınlıkta kaldı. Kendilerine azınlıkta kalanlar anlamına gelen *menşevik* (Rusça *menşinstvo*) denmesinin nedeni buydu. Buna karşılık Lenin'i izleyen devrimci marksizmin temsilcileri oyların çoğunluğunu elde ettiler. Kendilerine çoğunluktakiler anlamına gelen bolşevik (Rusça *bolşinstvo*) denmesi de bundan ileri gelir. Menşeviklerin önde gelenleri arasında L. Martov, G. Plehanov, P. Akselrod, V. Zasuliç, A. Potresov ve F. Dan da vardı. 1905-1907 devrimi sırasında menşevikler, proletaryanın devrimde önder rolünü oynamasına karşı çıktılar. Proletaryayı burjuvaziye bağımlı hale getirecek bir siyaset izlediler; köylünün, proletaryanın dostu olarak devrimci bir rol oynamasını reddettiler; burjuva-demokratik devrimin sosyalist bir devrime dönüştürülmesi düşünce ve çabasına karşı koydular. Devrimin yenilgiye uğramasını izleyen gericilik döneminde menşeviklerin büyük bir kesimi tasfiyeci oldu, yani işçi sınıfının yasadışı partisini tasfiye etmeye (adlarını da buradan alıyorlar), partinin devrimci programıyla devrimci sloganlarını bir yana bırakmaya ya da sulandırmaya çalıştırdılar. Ocak 1912'de yapılan altıncı (Prag) Tüm-Rusya konferansında, menşevik tasfiyeciler, proletarya arasında burjuva düşüncelerini yayan ve devrimci partiye zarar veren kişiler olarak, partiden çıkarıldılar. Emperyalist Birinci Dünya savaşı sırasında (1914-1918) menşevikler sosyal-şovenist ve yağma savaşının destekçileri haline geldiler. 1917'de çarlık otokrasisi devrildiği zaman, menşevikler, geçici burjuva hükümetini var güçleriyle desteklediler. Ekim 1917 devriminden sonra karşı-devrimin yanında yer aldılar. Sovyet iktidarını devirmeyi amaçlayan silahlı hareketi desteklediler. — 108.

[53] *Tasfiyecilik* — Rusya'da 1905-1907 devriminin yenilgisinden sonra, menşevik sosyal-demokratların izlediği oportünist çizgi. Tasfiyeciler, işçi sınıfının devrimci partisinin tasfiye edilmesini istiyorlardı. İşçileri, çarlığa karşı devrimci savaşımdan dönmeye çağırıyorlardı. Tasfiyeciler bu çabalarını örgütlemek üzere parti-dışı bir "emek kongresi" toplamaya kalkıştılar. Bu kongrede oportünist, "geniş" bir emek partisi, yani devrimci sloganları bir kenara koyan, yalnızca çarlık hükümetinin izin verdiği ölçüde, yani yasal çerçeve içinde faaliyet gösteren bir parti kurulacaktı. Lenin ve öteki devrimciler, tasfiyecileri ısrarlı bir biçimde, devrim düşmanları olarak sergilediler. Tasfiyeciler işçi sınıfı içinde hiçbir başarı elde edemedi. Ocak 1912'de toplanan, RSDİP Prag konferansı bunları partiden çıkardı. — 108.

[54] *Struvecilik* — Marksizmin, burjuva düşüncesiyle çarpıtılmış bir

türü. *Struve, P. B.* — Rus burjuva liberali, 1890'larda yasal marksizmin temsilcisi. Sonraları Kadet partisinin önderlerinden biri haline geldi. Ekim devriminden sonra, göçmen olarak ülkesinden ayrıldı ve Rusya'nın amansız bir düşmanı olarak kaldı. — 109.

[55] Lenin burada, Plehanov'un, 1902 Ağustosunda *Zarya*, n° 4'te basılan "Rus Sosyal-Demokrat Partisi Program Taslağı"nı kastediyor.

Zarya ("Şafak") — 1901-1902 yıllarında *Iskra*'nın yazıkurulu tarafından Stuttgart'ta yayınlanan marksist, bilimsel ve siyasal dergi. Lenin'in *Zarya*'daki yazıları "Rastgele Notlar" (cilt 4), "Zemstvo Zalimleri ve Liberalizm Aniballeri" (cilt 5), "Tarım Sorunu ve Marx Eleştirmenleri" "nin ilk dört bölümü (cilt 5), [bkz: V. I. Lenin, *Tarım Sorunları 1*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 67-129.] "İç Olaylara Bakış" (cilt 5) ve "Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı" (cilt 6) [bkz: V. İ. Lenin, *Tarım Sorunları 1*, s. 265-313.] idi. — 112.

[56] *Rossiya* ("Rusya") — Gerici kara-yüzlerin gazetesi. Kasım 1905-Nisan 1914 tarihleri arasında St. Petersburg'da yayınlandı. 1906 yılında içişleri bakanlığının sözcüsü haline geldi, hükümetin gizli "sürüngen" fonlarından besleniyordu. Lenin bu gazeteye "satılmış polis paçavrası" adını takmıştı.

Novoye Vremya ("Yeni Zamanlar") için 28 numaralı açıklayıcı nota bakınız.

Zemsçina — Kara-yüzlerin gazetesi. 1909 Haziranıyla 1917 Şubatı arasında St. Petersburg'da yayınlandı. Dumadaki aşırı sağcı milletvekillerinin organıydı. — 115.

[57] *"Onları pençesine alıp kıskıvrak tutma"* — Rus yazar Gleb Uspenski'nin, polis zulmünü tanımlarken kullandığı bir ifade. — 116.

[58] Anlaşıldığına göre, tezler, Lenin tarafından, Paris'te 10 (23) Ocak 1914'te verdiği konferanstan sonra yazıldı. "Ulusal Sorun III" başlıklı not defterinin kapağına yazılan nottan anlaşıldığına göre Lenin, Paris konferansını, 2 Şubat 1914'te Liége'de yineledi. — 119.

[59] Kautsky'nin *Nationalität und Internationalität* (Ulusallık ve Enternasyonallik) başlıklı broşürünü, Lenin, *Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı* başlıklı yazısında tahlil etmiştir. (*Collected Works*, vol. 20, s. 397-399.) [bkz: V. İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, Ankara 1992, s. 49-53.] — 120.

[60] Engels ve Marx'ın *Der Briefwechsel zwischen* adlı yapıtından Lenin'in yaptığı özet için *Lenin Miscellany XVII*, s. 291'e bakınız (Marx'ın, 5 Temmuz 1870'te Engels'e yazdığı mektupla karşılaştırınız). — 125.

[61] RSDİP ikinci kongresinin program komisyonunun üçüncü oturumunda, Polonya ve Litvanya sosyal-demokratlarının temsilcisi, "devleti oluşturan bütün ulusal-toplulukların kültürel gelişme özgürlüğü"nün güven altına alınacağı hükmünün programa konmasını önerdi. (Lenin'in bu konudaki notu için *Lenin Miscellany VI*, s. 105'e bakınız.) — 126.

[62] *Diaspora* (*yayılma, saçılma* anlamına gelen Yunanca bir sözcük) - Filistin'in güney kesimi (Judea) dışında oturan Yahudiler. İsa'dan önce 6. yüzyılda Mısır'da, Babil'de ve Akdeniz'in öteki ülkelerinde yerleşmiş Yahudi kabileler vardı. İsa'dan önce 3. yüzyıldan itibaren *Diaspora*

çok büyük bir hızla gelişti. O kadar ki, İsa'dan önce 1. yüzyılda sayıları 4,5 milyona ulaştı. Roma İmparatorluğu sırasında Yahudiler, bazan kamu hukukunca kabul edilen tüzel kişiliğe sahip topluluklar (İskenderiye'de olduğu gibi) kurdular, ama daha çok (Roma'da görüldüğü gibi) din bağı ağır basan, özel topluluklar olarak kaldılar. *Diaspora* yahudileri bir yandan musevi inançlarını başarıyla sürdürdüler, ama bir yandan da ulusal özellik ve dillerini yitirdiler. — 129.

[63] Bu atıf *Belarusya Sosyalist Hromada*'yadır — 1902'de "Belarusya Devrimci Hromada" adı altında ortaya çıkan ulusalcı bir örgüt. Bu örgüt devrimci sınıf savaşımını reddetmiş ve Belarusya halkını Rus devrimci işçi sınıfından uzak tutmaya çalışmış, Belarusya burjuvazisi, toprakbeyleri ve kulaklarının çıkarlarını savunmuştur. Bu çabalar Belarusya halkının emekçi yığınları arasında bir destek görmemiştir. Ulusal sorun konusunda Hromada "kültürel-ulusal özerklik"ten yana olmuştur. 1917 Şubat burjuva demokratik devriminden sonra Hromada burjuva Geçici hükümetin izlediği politikayı desteklemiştir. Ekim Sosyalist devriminin arkasında Sovyetlere karşı etkin bir savaşın içersinde beyaz muhafızlara ve yabancı müdahalecilere katılan üç karşı-devrimci gruba bölünmüştür.

Daşnaktsutyun — 19. yüzyılın başlarında Türkiye Ermenistanında, Ermenileri Türk boyunduruğundan kurtarmak amacıyla kurulmuş burjuva-ulusal bir parti. Bu parti çeşitli sınıfların temsilcilerinin burjuva demokratik bir karmaşığıydı. Burjuvazinin yanısıra parti içersinde ulusal aydın tabakası ve aynı zamanda sosyal-demokrat propagandadan etkilenmemiş olan köylüler ve işçiler, ve zinvor mangalarını oluşturan lumpenproletarya önemli bir yer tutuyordu.

1905-07 devriminin öngünlerinde bu parti faaliyetlerini Kafkasya'ya aktardı ve sosyalist-devrimcilerle ittifaka girdi. Partinin sol kanadı 1907'de sosyalist-devrimci partiye katılan genç Daşnaktsutyun grubunu oluşturdu.

Daşnaktsutyun faaliyetleri halka karşı nitelikteydi. Ulusalcı propagandası proletaryanın ve Ermeni yığınlarının ve bütün Kafkas-ötesi'nin uluslararası eğitimine büyük ölçüde zararlı idi.

1905 Şubat burjuva demokratik devriminden sonra Daşnaklar burjuva Geçici hükümetinin politikasını desteklediler. Ekim Sosyalist devriminden sonra menşevikler sosyalist-devrimciler ve musavatistlerle karşı-devrimci bir blok oluşturdular. 1918-20'de Daşnaklar burjuva-ulusalcı karşı-devrimci Ermeni hükümetinin başına geçmişlerdi. Eylemleri Ermenistan'ı yabancı emperyalistlerin bir sömürgesi haline getirmeye ve Anglo-Fransız müdahalecilerinin ve beyaz Rus muhafızlarının Sovyet hükümetine karşı savaşımlarında bir kale durumuna gelmesine yönelikti. Bolşevik Partisinin önderliğinde ve Kızılordunun yardımıyla emekçi Ermeni halkı Daşnak hükümetini 1920 Kasımında devirdi. Sovyetlerin zaferi ile birlikte Kafkas-ötesi'ndeki Daşnaktsutyun örgütleri ezildi ve tasfiye edildi.

Gürcü sosyalist-federalistler — 1904 Nisanında kurulan burjuva-ulusalcı bir parti. Rus burjuva toprakbeyi devleti sınırları içersinde Gürcistan için ulusal özerklik istiyordu. Gericilik döneminde sosyalist-federalistler devrimin açık karşıtları haline geldiler. Menşevikler ve

anarşistlerle bir uyum içersinde bu parti, çarlığa ve kapitalizme karşı Kafkas-ötesi'nin emekçi halkının uluslararası cephesini ezmeye çalıştı. Büyük Ekim Sosyalist devriminden sonra Sosyalist-federalistler, Gürcü menşevikler, Daşnaklar ve musavatistlerle birlikte öncelcri Almanlar-Türkler tarafından, daha sonra İngiliz-Fransız müdahalecileri tarafından desteklenen karşı-devrimci bir blok örgütlediler. — 133.

[64] *Mazeppa, J. S.* (1644-1709) — Ukrayna'da 1687-1709 yılları arasında Ataman. Kazakların önderi. Ukrayna'yı Rusya'dan ayırmak amacıyla uzun yıllar boyu ilkin Polonya kralıyla, ardından İsveç kralıyla hainee görüşmeler yaptı. 1708'de açıkça Charles XII'nin yanında yeraldı. 1709'da İsveçlilerin Poltava'da yenilmesi üzerine Mazeppa, Charles XII ile birlikte Türkiye'ye kaçtı. — 135.

[65] *Kıdemli Yoldaş* — Sosyal-demokrat hareketin en eski önderlerinden P. I. Stucka. — 137.

[66] *Ulusal Eşitlik Tasarısı* (Tasarının resmî adı "Yahudilere hiçbir yetki tanınmayışını, köken ve bir ulusal bağlılık temeline dayalı sınırlamaları kaldırmayı öngören tasarı") — Dördüncü Dumadaki sosyal-demokrat grup için tasarıyı Lenin hazırladı. Bu tasarı, anlaşıldığına göre, içişleri bakanlığının bütçesi üzerindeki görüşmeler vesilesiyle Dumaya sunulacaktı. Lenin, bu tasarıyı RSDİP grubu adına yayınlayarak, Rus işçilerin tasarıyı binlerce, onbinlerce imzayla ve bildirilerle desteklemek gibi onurlu bir girişimde bulunacaklarını düşündü. Lenin, "hangi uluslardan olduklarına bakmaksızın, tüm Rusya işçilerinin *tam* birliğini ve kaynaşmasını pekiştirmenin en iyi yolu budur." diyordu. (Bkz: "Ulusal Eşitlik" başlıklı yazı, s. 176.) — 139.

[67] *"Ulusal Siyaset Sorunu Üzerine"* başlıklı yazı. Dumada bolşevik milletvekili G. I. Petrovski'nin yapacağı konuşmanın taslağıydı. 22 Nisan (5 Mayıs) 1914 günü solcu milletvekilleri Dumadan çıkarıldığı ve 15 oturum boyunca görüşmelerden yasaklandığı için bu konuşma yapılamadı. Bu konuşma taslağına ait elyazmasının bazı bölümleri bulunamamış, yeri geldikçe bu durum dipnotlarıyla gösterilmiştir. — 142.

[68] *Grajdanin* ("Yurttaş") — 1872-1914 yılları arasında St. Petersburg'da yayınlanan gerici bir gazete. 1880'lerden, 90'lara kadar aşırı monarşistlerin sözcüsüydü. Daha çok hükümet desteğiyle ayakta duruyordu. 1906 yılından sonra haftalık olarak yayınlanmaya başladı. — 143.

[69] *Terakkiciler* — Rus liberal-monarşist burjuvazisinin siyasal grubu. Bu grup, Duma seçimleri sırasında ve Dumanın içinde, çeşitli burjuva toprak sahipleri partilerini ve gruplarını "partizanlığa paydos" sloganı altında birleştirmeye çalıştı. Kasım 1912'de terakkiciler bağımsız bir parti kurdular. Programları şuydu: sınırlı seçme hakkı, küçük reformlar, sorumlu hükümet, yani Dumaya karşı sorumlu hükümet esasına dayalı ılımlı bir anayasa ve devrimci hareketin bastırılması. Lenin ideoloji ve yapı bakımından terakkicilerin, *"oktobrist-kadet kırması"* olduğunu söylemiş, Terakki Partisinin programını ulusal-liberal bir program olarak tanımlamıştı. Birinci Dünya savaşı sırasında terakkiciler daha faal bir rol oynamaya başladılar, komuta kademesinin değiştirilmesini, sanayinin cephenin gereklerine göre ayarlanmasını. Rus burjuvazisi temsilcile-

rinin de katılacağı, daha sorumlu bir hükümet kurulmasını istediler. Burjuva-demokratik Şubat 1917 devriminden sonra parti önderlerinden bazıları, geçici burjuva hükümete üye oldu. Büyük Ekim Sosyalist devriminden sonra Terakki Partisi, Sovyet hükümetine karşı bir savaşım içine girdi. — 143.

[70] *Şevçenko, Taras* (1814-1861) — Büyük Ukraynalı ozan, ressam, devrimci demokrat. Çarlığa ve köleliğe karşı savaştı. Zalimlere karşı nefretle dolup taşan yapıtları, devrimci Ukrayna köylüsünün savaşımını ve Ukrayna köylüsünün yaşam koşullarını yansıtmıştır. — 144.

[71] *Kievskaya Mıysl* ("Kiev Düşüncesi") — 1906-1918 yılları arasında Kiev'de yayınlanan ve burjuva-demokratik eğilimlere sözcülük eden gündelik bir gazete. 1915 yılına kadar gazete haftada bir resimli bir ek de yayınlıyordu. 1917 yılından itibaren de hem sabah, hem akşam üzeri yayınlanmaya başladı. — 146.

[72] *Polonya kolosu* — Dumadaki Polonya milletvekillerinin grubu. Bu grubun, birinci ve ikinci Dumadaki ilk çekirdeği, Polonya toprak sahipleriyle burjuvazisinin gerici ulusal partisine mensup ulusalcı-demokrat üyelerdi. Dumada güdülecek bütün temel taktiklerde Polonya kolosu, oktobristleri destekledi. — 149.

[73] *Ulusların Eşitliği ve Ulusal Azınlıkların Haklarının Korunması Hakkında Tasarı*, bolşevik grubun Dumaya sunması amacıyla, Lenin tarafından hazırlandı. Tasarının Dumaya sunulmasına özel bir önem veren Lenin, tasarının anaçizgilerini, 6 (19) Mayıs 1914'te S. G. Şahumyan'a gönderdiği bir mektupta belirtmişti. "Böylece" diyordu Lenin, "kültürde ulusal özerkliğin anlamsızlığını halka izah edebileceğimize ve bu budalalığa kendini adayanları ebediyen *ezebileceğimize* inanıyorum." Tasarı Dumaya sunulmadı. — 154.

[74] *V. O. — Severnaya Raboçaya Gazeta*, n° 35'te, 21 Mart 1914'te yayınlanan "Okul Eğitiminin Bozuluşu" başlıklı yazının yazarı. — 161.

[75] *Vorwärts*, 30 Mart 1895 tarihli sayısında, Marx'ın *Fransa'da Sınıf Savaşımları, 1848-1850* adlı yapıtında Engels'in yazdığı "Giriş"ten bir özet ve birçok alıntı yayınlamıştı. Ancak gazete, proletaryanın devrimci rolüne ilişkin olarak Engels'in öne sürdüğü önemli birçok görüşü atlamıştı. Engels bu tutumu şiddetle protesto etti. Kautsky'ye yolladığı 1 Nisan 1895 tarihli mektupta Engels şunları yazıyordu: "Bugün *Vorwärts*'da, benim iznim alınmadan, "Giriş"imden alınmış ve beni, fiyatı ne olursa olsun yasallığa tapan barışçıl bir kişi gibi gösterecek biçimde budanmış bir özeti hayretle gördüm." (Marx ve Engels, *Seçilmiş Yazışmalar*, Moskova, 1955, s. 568).

Engels, "Giriş"in tam olarak yayınlanmasında ısrar etti. Önsöz 1895'te *Die Neue Zeit*'da bazı kısaltmalarla yayınlandı. Bu kısaltmaları Alman Sosyal-Demokrat Partisi istemişti. Alman Sosyal-Demokrat Partisinin önderleri, kendi reformculuklarını haklı göstermek için, daha sonra, Engels'in bu kısaltarak yayınladıkları önsözünü, Engels'in devrimi, silahlı ayaklanmayı, barikat çarpışmasını reddettiğinin kanıtı gibi göstermeye başladılar. "Giriş"in tam metni ilk kez 1955'te Sovyetler Birliği'nde yayınlandı. (Bkz: Marx, Engels, *Seçme Yapıtlar, 1*, Sol Yayınları,

Ankara 1976, s. 226-248). — 164.

[76] *Millerandizm* — Adını, Fransız "sosyalist"i Millerand'dan alan oportünist bir eğilim. Millerand 1899'da gerici burjuva Fransız hükümetine katılmış ve burjuvazinin kendi siyasetini gütmesine yardımcı olmuştu.

Sosyalistlerin burjuva hükümetlerine katılıp katılmamaları sorunu, İkinci Enternasyonalin 1900'de Paris'te yaptığı toplantıda tartışıldı. Kongre, Kautsky'nin uzlaştırmacı, orta yolcu önerisini kabul etti. Öneri sosyalistlerin burjuva hükümetlere katılmasını kınıyor, ancak bazı "istisnai" durumlarda böyle bir katılmaya izin veriyordu. Fransız sosyalistleri, Birinci Dünya savaşı sırasında burjuva hükümete katılmalarını haklı göstermek için bu "istisna" koşuluna sarıldılar. — 167.

[77] Bkz: F. Engels, *Socialism in Germany* (*Almanya'da Sosyalizm*), Kesim I. — 167.

[78] *Eski İskra* ("Kıvılcım") — 1900'de Lenin tarafından kurulan ve bütün Rusya'da dağıtılan yasadışı ilk marksist gazete. İşçi sınıfının devrimci marksist partisinin kurulmasında gazete çok önemli bir rol oynadı. Gazetenin ilk sayısı Aralık 1900'de Leipzig'de yayınlandı; daha sonra Münih'te, (Temmuz 1902'den itibaren) Londra'da ve (1903 ilkyazından itibaren) Cenevre'de çıkarıldı. Lenin'in girişimi ve bizzat katılmasıyla gazetenin yazıkurulu parti pogramını hazırladı. Program *İskra*'nın 21. sayısında yayınlandı. Yazıkurulu ayrıca RSDİP'nin ikinci kongresini hazırladı. Rusya'da marksist devrimci bir partinin ortaya çıkışı bu kongrede olmuştur. Kongreden kısa süre sonra, Plehanov'un yardımıyla menşevikler *İskra*'nın denetimini ele geçirdiler. Bu nedenle, 52. sayısından itibaren *İskra*, devrimci marksizmin sözcüsü olmaktan çıktı. — 167.

[79] *Jirondenler ve Montanyarlar* — 18. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleştirilen Fransız burjuva devrimindeki iki siyasal burjuva grubu. Burjuvazinin daha kararlı temsilcilerine, yani o günlerin devrimci sınıfının temsilcilerine montanyarlar (dağlılar) ya da jakobenler adı verilmişti. Montanyarlar feodal düzenin ortadan kaldırılmasından yanaydılar. Jirondenler ise karşı-devrimle devrim arasında yalpaladılar; siyasetleri monarşiyle uzlaşma siyasetiydi. — 167.

[80] *İvan İvanoviç ve İvan Nikiforoviç* — Gogol'ün, *İvan İvanoviç'le İvan Nikiforoviç Nasıl Bozuştu?* adlı öyküsünün iki kahramanı. Taşralı bu iki toprak sahibi arasındaki kavga hiç yoktan başlar ve bitip tükenmeksizin sürüp gider. — 168.

[81] *Enternasyonal Sosyalist Büro* — İkinci Enternasyonalin, 1900 Paris kongresi kararıyla kurulan yönetim kurulu. Lenin 1905'ten itibaren, RSDİP'nin temsilcisi olarak Büronun üyesiydi. — 169.

[82] Bitmemiş makalenin başlangıcı olduğu açıktır. — 171.

[83] 1905'te Tüm Rusya'daki Ekim siyasal grevine ve Moskova'daki Aralık silahlı ayaklanmasına atıf yapılmaktadır. — 175.

[84] Turgenyef'in *Bakir Toprak* adlı öyküsündeki S. kasabasının kaymakamı kastediliyor. — 179.

[85] *Lichtstrahlen* ("Işınlar") — Almanya'da sol sosyal-demokratların

(Almanya'nın enternasyonal sosyalistleri) aylık yayın organı. 1913-1921 yılları arasında, Berlin'de aralıklı olarak yayınlandı. Genel yayın müdürü J. Borhardt'tı. — 180.

[86] *Die Internationale* — Rosa Luxemburg'la Franz Mehring'in kurduğu dergi. Dergi Nisan 1915'te, Berlin'de yalnızca bir sayı yayınlandı. Dergi 1922'de Münih'te *Futurus* adı altında yeniden yayına başladı. — 180.

[87] Saltikov Şçedrin'in *Şuna-Buna Mektuplar*'ındaki bir söze, yazmak yazarın işidir, okurun işi okumaktır, sözüne değiniliyor. — 182.

[88] Burada, 5-17 (18-30) Ocak 1912'de Prag'da yapılan Altıncı (Prag) Tüm-Rusya RSDİP konferansı kastediliyor. — 182.

[89] Sosyalist Kadınlar Enternasyonal konferansı, 26-28 Mart 1915 tarihlerinde Bern'de yapıldı. Görüşme konusu savaş karşısında nasıl bir tutum takınılacağıydı. Konferans, RSDİP merkez yönetim kuruluna bağlı kadın örgütlerinin girişimiyle ve uluslararası kadın hareketinin önderi Clara Zetkin'in işbirliğiyle düzenlendi. Konferansa Britanya, Almanya, Fransa, Hollanda, İsviçre, Rusya ve Polonya'yı temsilen 27 kişi katıldı. Rus kurulunda N. K. Krupskaya ile Inessa Armand da vardı.

Sosyalist Kadınlar Enternasyonal konferansı hakkındaki yazı *Sotsial-Demokrat*'ın 1 Haziran 1915 tarihli 42. sayısının ekinde yer aldı. — 184.

[90] İkinci Enternasyonalin Kasım 1912'de Basle'da yaptığı olağanüstü kongrenin kararına atıfta bulunuluyor. Kongre Balkan savaşını ve dünya savaşı hazırlıklarını protesto amacını güdüyordu. Kongrede, bütün ülkeler sosyalistlerini "savaşın patlamasını önlemeye" çağıran bir karar kabul etti. Kararda ayrıca, "kapitalistlerin kazancı, hanedanların ihtirası ya da diplomatların gizli anlaşmaları uğruna, proletaryanın kendi kardeşlerine *ateş açmayı bir suç* saydığı" ilan edildi. Savaş patlak verirse, diyordu karar, "sosyalistler savaşın çabucak sona erdirilmesi için müdahale etmeli, savaşın yarattığı iktisadi ve siyasal bunalımı, halkı uyandırmak ve kapitalist egemenliğin çökmesini hızlandırmak için kullanmalıdır."

Ama 1914'te savaş patlak verdiği zaman İkinci Enternasyonal önderlerinin çoğu sosyalizme ihanet ettiler, Basle kararını reddettiler ve emperyalist hükümetlerin yanında yer aldılar. Lenin'in önderliğindeki Rus bolşevikleri, Alman sol sosyal-demokratları (Liebknecht, Luxemburg) ve öteki sosyalist partilerdeki gruplar enternasyonalizmin ilkelerine bağlı kaldılar ve Basle kararına uygun olarak işçileri, emperyalist hükümetlerle emperyalist savaşa karşı durmaya çağırdılar. — 196.

[91] *Zimmerwald bildirgesi*, Eylül 1915'de Zimmerwald'de (İsviçre) yapılan sosyalist-enternasyonalistlerin konferansında kabul edildi. Lenin, konferansı, emperyalist savaşa karşı enternasyonal bir hareketin geliştirilmesinde "ilk adım" diye nitelemişti. Konferansa, Rusya, Fransa, Almanya ve İtalya dahil onbir ülkenin sosyalistleri katıldı.

Bildirge emperyalist hükümetleri ve yeterince keskin olmamakla birlikte sosyal-şovenistleri suçladı. Zimmerwald birliğinin temeli de bu konferanstı. Konferansta Lenin'in önderliğinde bir sol Zimmerwald grubu kuruldu. Grup, konferans çoğunluğunun merkezciliğe yaklaşan tutu-

munu kınadı ve konferansı, sosyal-şovenizmle ilişkilerini tamamen koparmaya ve emperyalist hükümetlere karşı devrimci yığın savaşımına girişmeye çağırdı. Zimmerwald solu, çeşitli devrimci grupları birleştirmek üzere bir büro da kurmuştu. — 197.

[92] *Berner Tagwacht* — İsviçre Sosyal-Demokrat Partisinin gazetesi. — 197.

[93] *Parabellum* — K. Radek. — 197.

[94] Marx'ın Engels'e yazdığı 7 ve 20 Haziran 1866 tarihli mektuplarla 2 Kasım 1867 tarihli mektubuna bakınız. — 200.

[95] *Raboçeye Utro* ("İşçilerin Sabahı") — Ekim-Aralık 1915'te Petrograd'da yayınlanan yasal menşevik gazete. — 206.

[96] *Petruşka* — Gogol'ün *Ölü Canlar* adlı yapıtındaki karakterlerden biri. Petruşka okuduğunun anlamını kavramaya çalışmaksızın, eline geçen basılı her şeyi okur. Harflerin nasıl olup da sözcükleri oluşturduğuna hayrandır. — 206.

[97] Burada sözü edilen Trotski'dir. Trotski RSDİP'nin durumu hakkında, Alman sosyal-demokratlarının organı *Vorwärts*'a 1910 yılında imzasız bir yazı yazmıştı. Yazı düpedüz hakaret doluydu. İkinci Enternasyonalin Kopenhag kongresinde Lenin, Plehanov ve Polonya sosyal-demokratlarının bir temsilcisi özel bir açıklamayla bu hakaret yazısını gözler önüne serdiler ve yazıyı yayınladığı için Alman Sosyal-Demokrat Partisinin merkez yönetim kurulunu protesto ettiler. — 207.

[98] *K. Oranski* — Menşevik tasfiyeci G. D. Kuçin, *Naşa Zarya*'nın yazarlarından. — 207.

[99] *Repetilov* — Griboyedov'un *Akıl Acı Verir* adlı güldürüsünden bir karakter. — 208.

[100] *A. M.* — A. S. Martinov. — 209.

[101] *Ağustos Bloku* — Tasfiyecilerin, trotskistlerin ve öteki oportünistlerin bolşeviklere karşı kurduğu, partiye karşıt bir blok. Bloku, Ağustos 1912'de Viyana'da partiye karşıt olanların katılmasıyla düzenlenen bir toplantıda Trotski kurdu. Temsilcilerin büyük çoğunluğu, yurtdışında oturan kişilerdi. Rusya'daki işçi sınıfıyla yakın ilişki içinde değillerdi, Rusya'daki parti çalışmalarıyla doğrudan bağlantıları yoktu. Konferans, sosyal-demokrat taktikler konusunda partiye karşıt, tasfiyeci kararlar aldı ve yasadışı partinin varlığına karşı olduğunu açıkça ilan etti. Aslında birbiriyle uzlaşmaz unsurlardan kurulan Ağustos Bloku bolşeviklerin saldırısı karşısında kısa sürede dağıldı. (Tasfiyeciler için 53 numaralı açıklayıcı nota bakınız.) — 209.

[102] Zimmerwald konferansında seçilen Enternasyonal Sosyalist komisyon (91 numaralı açıklayıcı nota bakınız), Şubat 1916'da çıkardığı 3 numaralı bülteninde, İkinci Enternasyonal sosyalist konferansı için bir çağrı yayınladı ve Zimmerwald kongresine bağlı olan bütün grupları, bu konudaki önerilerini göndermeye davet etti. Bu yazı, o çağrı üzerine yazılmıştı. Lenin iki taslak hazırlamıştı. Burada verilen metin, birinci taslağın bir bölümüdür.

İkinci Enternasyonal sosyalist konferansı İsviçre'nin Kienthal kö-

yünde 1916'da yapıldı. — 215.

[103] Engels'in, *Die Neue Zeit*'da (1895-1896, vol. 1) yayınlanan "Tarihte Zorun Rolü" adlı yazısı. Yazının esas başlığı "Yeni Alman İmparatorluğunun Kurulmasında Zor ve Ekonomi" idi. (bkz: Friedrich Engels, *Tarihte Zorun Rolü*, Sol Yayınları, Ankara 1992). — 220.

[104] *Russkoye Znamya* ("Rus Bayrağı") — Rus Halkının Birliği adlı örgütün yayın organı gerici gazete. Kasım 1905 ile 1917 yılları arasında Petersburg'da yayınlandı. — 221.

[105] *Junius* — Rosa Luxemburg'un (1871-1919) takma adı. — 222.

[106] *Enternasyonal Grup*, emperyalist Birinci Dünya savaşının ilk günlerinde Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Franz Mehring, Clara Zetkin ve öteki Alman sol sosyal-demokratları tarafından kuruldu. Grup, devrimci girişimleri ve özellikle Alman emperyalizmine karşı kampanyası ve Alman hükümetinin yanında yeralan sosyal-demokrat önderleri gözler önüne sermesi gibi nedenlerle, çeşitli baskılar ve kovuşturmalarla yüzyüze geldi. Rosa Luxemburg ve grubun öteki üyeleri, bazı teorik ve siyasal sorunlarda yanlış bir tutum takındılar. Lenin "Junius Broşürü", "Marksizmin Bir Karikatürü" başlıklı yazılarında ve daha başka yazılarında bu hataları eleştirdi. Ocak 1916'da grup *Spartaküs Grubu* adını aldı, daha sonra da adını *Spartaküs Birliği*'ne çevirdi. Bu birlik, Aralık 1918'de kurulan Alman Komünist Partisinin öncüsüydü. — 222.

[107] "Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm" adlı yazı ile bundan önce yazılan "Gelişen Emperyalist Ekonomizm Eğilimi" ve "P. Kievski'ye Yanıt" (bkz: *Emperyalist Ekonomizm*, Sol Yayınları, Ankara 1991) adlı yazılar, 1915 ilkyazında *Kommunist* Dergisinin yayın hazırlıklarının yapıldığı sıralarda biçimlenen, bolşevizme karşıt ve marksizmle ilişiği olmayan eğilimi hedef almıştı. Bu eğilimi Buharin-Piyatakov-Bosh grubu temsil ediyordu. *Kommunist* dergisi *Sotsial-Demokrat*'la işbirliği halinde yayınlanacaktı. Y. L. Piyatakov (P. Kievski) ve Y. B. Bosh, derginin mali giderlerini karşılamayı yüklendiler, N. İ. Buharin de derginin yazışleri yönetmenlerinden biri olarak görevlendirildi. Lenin'in bu grupla görüş ayrılığı, Eylül 1915'te *Kommunist*'in 1-2 sayılarının yayınlanmasıyla yoğunlaştı. Buharin, Piyatakov ve Bosh, *Sotsial-Demokrat*'a gönderdikleri "Kendi Kaderini Tayin Hakkı Sloganı" hakkındaki tezlerinde, Lenin'in toplumsal devrim teorisine karşı çıktılar, emperyalist çağda demokrasi için savaşım verilmesini yadsıdılar, partinin, ulusların kendi kaderini tayin hakkı istemini geri almasında direttiler.

Grup teorik ayrılıklarla yetinmedi, partinin siyasetine ve sloganlarına açıkça saldırıya geçti. Grup, hizipçi amaçlarını geliştirebilmek üzere *Kommunist*'i kullanmanın yollarını aramakta ve *Sotsial-Demokrat*'ın yazıkuruluna kendi düşüncelerini zorla kabul ettirmeye çalışmaktaydı. Piyatakov ile Bosh, yurtdışı merkez yönetim kurulu bürosunun, kendilerini ayrı bir grup olarak tanımasında ısrar ediyor, büroya karşı sorumlu olmayı kabul etmiyordu. Grup, Rusya'daki merkez kurulunun üyeleriyle bağımsız ilişkiler kurma ve broşürler vb. yayınlama kararı aldı. Bu istek geri çevrildiyse de, grup, Rusya'daki merkez yönetim kurulu bürosuyla

temas kurmaya çalıştı.

Lenin, "onlar için doğrudan ya da dolaylı hiçbir sorumluluk kabul edemeyiz, hatta eşitlik tanımak şöyle dursun, onları partide tutma sorumluluğunu bile yüklenemeyiz" diyerek, Piyatakov-Bosh-Buharin'in tezlerine kesinlikle cephe aldı. N. İ. Buharin'e, Y. L. Piyatakov'a, G. Y. Zinovyev'e ve A. G. Şliyapnikov'a mektuplarında, Lenin, grubun görüşlerini ve parti tanımaz hizipçi girişimlerini sert bir dille eleştirdi. Zinovyev ile, Şliyapnikov'un uzlaşmacı tutumlarını kınadı. Önerisi üzerine, *Kommunist*'in *Sotsial-Demokrat* yazıkuruluyla ortaklaşa yayınlanması kararlaştırıldı ve grup dağıldı. — 229.

[108] Konferans 27 Şubat-4 Mart 1915 tarihleri arasında Bern'de yapıldı. Lenin'in girişimiyle yapılan konferansın gündeminde şu konular yer almıştı: 1) Yerel örgütlerden gelen raporlar; 2) Savaş ve partiye düşen ödevler (öteki siyasal gruplara karşı takınılacak tutum); 3) Yurtdışındaki bolşevik örgütleri bekleyen ödevler (öteki grupların genel açıklama ve girişimleri karşısında tutum); 4) Merkez yayın organı ve yeni bir gazete; 5) "Topluluk" sorunları karşısında tutum (göçmen "topluluklar"a ilişkin sorunlar); 6) Yurtdışı örgütleri komisyonunun seçimi; 7) Öteki işler. Gündemdeki ana konu savaş ve partiye düşen ödevler maddesiydi. Lenin bu konuda bir rapor sundu. Konferans Lenin'in raporundaki önerileri kabul etti. Bu öneriler, Bolşevik Partinin, emperyalist savaşta güdeceği taktikleri ve görevlerini belirliyordu. — 230.

[109] *Suzdal Ressamlığı* — Kaba-saba yama vurma karşılığı olarak kullanılır. Burada, kabaca boyanmış ikonalarıyla (aziz suretleri) ün yapan Suzdal uyezdi kastediliyor. — 241.

[110] *Golos* ("Ses") — Eylül 1914-Ocak 1915 tarihleri arasında Paris'te yayınlanan menşevik gündelik gazete. Gazetenin çıkarılmasında en büyük rol Trotski'nindi. Gazetenin ilk beş sayısı *Naşe Golos* ("Bizim Sesimiz") başlığıyla yayınlandı. Merkezci bir siyaset güden gazete, Birinci Dünya savaşının ilk günlerinde, L. Martov'un, sosyal-şovenistleri kınayan yazılarını yayınladı. Ama daha sonra Martov sağa yanaştı ve gazetenin siyaseti sosyal-şovenistlerden yana döndü. Ocak 1915'te bu gazetenin yerini *Naşe Slovo* ("Bizim Sözümüz") aldı.

Hazırlık Komitesi — Tasfiyecilerin 1912 Ağustos konferansında kurulan menşevik merkez. Birinci Dünya savaşında hazırlık komitesi sosyal-şovenist bir siyaset güttü, çarlık Rusyasının savaşa katılmasını haklı göstermeye çalıştı ve bağnaz bir ulusalcılık propagandası yaptı. Hazırlık komitesi *Naşa Zarya* ("Şafağımız"), ve onun kapanmasından sonra *Naşe Dyelo* ("Davamız") adlı dergileri çıkardı. İkincisi daha sonra *Dyelo* adını aldı. Komite ayrıca *Raboçeye Utro* ("İşçilerin Sabahı") adlı gazeteyi de çıkardı. Bu gazete de sonradan *Utro* adını aldı. Hazırlık komitesi, Ağustos 1917'de menşevik merkez yönetim kurulunun seçilişine kadar çalışmalarını sürdürdü. Rusya'da faaliyet gösteren hazırlık komitesinin yanısıra beş sekreterden —P. B. Akselrod, I. S. Astrov-Poves, Y. O. Martov, A. S. Martinov ve S. Y. Semkovski— oluşan bir yurtdışı sekreteryası da vardı. Sekreterya merkezci bir tutum izledi, Rus sosyal-şovenistlerini desteklediğini örtülemek amacıyla enternasyonalist bir dil kullandı. Yurtdışı sekreteryası, Şubat 1915 ile Mart 1917 arasında *İzvestiya* ("Haber") adlı bir

gazete çıkardı.

Lenin'in değindiği yazı, anlaşıldığına göre Semkovski'nin "Rusya Dağılıyor mu?" başlıklı yazısıdır. Bu yazı *Naşe Slovo*'nun 21 Mart 1915 tarihli 45. sayısında çıkmıştır. — 245.

[111] *Merkezcilik* — Uluslararası işçi hareketinde bir eğilim. İkinci Enternasyonale bağlı partilerdeki merkezciler, açık oportünizmle sol devrimci kanat arasında orta yoldaydılar. Birinci Dünya savaşı sırasında şovenist siyaseti desteklediler, aynı zamanda işçileri emperyalist savaşa karşı koymaktan ayartabilmek için de pasifizm sloganları ortaya attılar. Merkezciler "ilhaksız demokratik barış"a belbağlıyorlardı. Karl Kautsky, merkezcilerin başlıca teorisyenlerinden biriydi. — 249.

[112] *İstatistik ve Sosyoloji*'nin P. Piryuçov takma adı altında yasal yollardan broşür halinde yayınlanması düşünülmüştü. Yazı tamamlanmadı. — 253.

[113] Bu yazı *Volksrecht*'de (5 Nisan n° 81) ve kısaltılmış olarak *Avanti*'de (10 Nisan n° 99) yayınlandı. J. S. Hanecki'nin RSDİP merkez yönetim kurulunun Rusya bürosuna gönderdiği 24 Mart (6 Nisan) tarihli mektuptan anlaşıldığına göre, bu yazı Petrograd'a 22 Mart (4 Nisan) tarihinde yollanmıştı. Yazı *Pravda*'da çıkmadı. Bu belki de polis ajanı Çernomazov'un oynadığı rolün basında esasen açıklanmış olmasından ileri gelmiştir. — 261.

[114] *Corriere della Sera* — Etkili bir İtalyan kapitalist gazetesi. 1876'da Milano'da kuruldu. — 262.

[115] Dördüncü Dumanın bolşevik üyesi M. K. Muranov, 12 (25) Mart 1917'de Petrograd'a döner dönmez *Dyen* gazetesine bir mektup yazarak, Çernomazov ve onun *Pravda*'yla ilişkisi konusunu ortaya koydu. Mektup 14 (27) Mart tarihinde yayınlandı. Muranov mektubunda, Çernomazov'un, Mayıs 1913'ten Şubat 1914'e kadar *Pravda*'da çalıştığını ve polis ajanı olduğundan kuşkulanıldığı için görevinden atıldığını belirtiyordu. RSDİP merkez yönetim kurulu bürosu, parti örgütlerine ve üyelere, onunla bütün ilişkilerini kesmeleri talimatını vermişti. Muranov şöyle diyordu: "M. Çernomazov, RSDİP merkez yönetim kurulu üyeleriyle RSDİP Duma temsilcilerinden oluşan bir kurulun yönettiği *Pravda*'nın hiçbir zaman şefi ve tek yönetmeni olmamıştır, olamazdı." — 263.

[116] *Petit Parisien* — Paris'te 1870-1944 yılları arasında yayınlanan, büyük tirajlı sarı bir yaprak. Birinci Dünya savaşı sırasında bu gazete, en kötüsünden bağnaz bir ulusalcılık gütmüştü. — 263.

[117] Konferansa, oy hakkı olan 133 temsilciyle, yalnızca söz hakkı olup oy veremeyen 18 temsilci katıldı. Bu temsilcilerin temsil ettiği parti üyesi sayısı 80.000'di. Toplantı, Bolşevik Partisinin Rusya'da yaptığı ilk yasal konferanstı, önem açısından da bir kongre ayarındaydı.

Konferansta şu konular tartışıldı: (1) Bugünkü durum (savaş, geçici hükümet, vb.); (2) Barış konferansı; (3) Sovyetlere karşı tutum; (4) Parti programının yeniden gözden geçirilmesi; (5) Enternasyonalde durum ve partiye düşen ödevler; (6) Sosyal-demokrat enternasyonalist örgütlerin birliği; (7) Tarım sorunu; (8) Ulusal sorun; (9) Kurucu meclis; (10) Örgüt sorunu; (11) Bölgelerden gelen raporlar; (12) Merkez yönetim kurulu se-

çimleri.

Lenin, gündemdeki bütün ana konularda rapor sundu ve konuştu. Bütün konuşmaları Nisan tezlerine dayanıyordu. Kamenev ile Rikov, konferansta Lenin'e muhalefet ettiler, menşeviklerle birlikte, Rusya'nın henüz sosyalist bir devrim için olgunlaşmadığını öne sürdüler. Lenin, Rusya'da sosyalizmin zafer kazanması olasılığını reddeden Kamenev ile Rikov'un bu teslimiyetini kınadı. Lenin, partinin ulusal soruna ilişkin siyasetine karşı duran ve savaş sırasında Buharin ile birlikte esasen ulusalcı-şovenist bir tutum takınmış bulunan Piyatakov'u da sert bir dille eleştirdi. Piyatakov ile Buharin, eğer ayrılma hakkını kapsıyorsa, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına karşı olduklarını öne sürmekteydiler. Bu görüş, aslında, devrimin çeşitli ulusal-topluluklardaki yedek güçlerini harekete geçirmeyi proletaryanın reddetmesi demekti ve devrimi yenilgiye mahkum edecek bir görüştü. Lenin ayrıca, Zinovyev'in, yeni bir Komünist Enternasyonal kurulmasına karşı olan ve zimmervaldcilerle işbirliği yapan bolşeviklerden yana çıkan konuşmasını da suçladı.

Nisan konferansı, Lenin'in savaşa, Geçici hükümete karşı takınılacak tutuma, o günkü duruma, parti programının yeniden gözden geçirilmesine, tarım sorununa, sovyetlere, ulusal soruna ve öteki konulara ilişkin önerilerini oybirliğiyle onayladı. Konferans, Lenin'in başkanlığında bir merkez yönetim kurulu seçti. Konferans kararları, sömürüden kurtulmanın, savaştan çıkmanın ve ülkeyi yıkılmaktan ve yabancı emperyalistlerin kölesi olma tehlikesinden kurtarmanın tek yolunun sosyalist devrimin zafer kazanması olduğunu gösteriyordu. Konferans, partiyi, burjuva-demokratik devrimi, sosyalist bir devrim haline dönüştürecek bir hareket planıyla donattı. — 265.

[118] Bkz: Engels, "Fluchtlings-Literatur. 1. Eine Polnische Proklamation". *Der Volksstaat*, n° 69, 17. VI. 1874. — 269.

[119] Merkezci *Almanya Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisi*, Şubat 1917'deki Rus burjuva-demokratik devriminin yarattığı heyecanlı bir devrim havası içinde, Gotha'da Nisan 1917'de kuruldu. Alman Sosyal-Demokrat Partisinin oportünist önderleri, parti kademelerinin güvenini yitiriyorlardı. Parti, sol-kanadın ayrılıp gitmesi tehdidiyle yüzyüzeydi. Bölünmeyi ve işçi sınıfının devrimci partisinin kurulmasını önlemek üzere merkezci önderler, yığınlar üzerine etkilerini sürdürmelerine yarayacak, sözde "bağımsız" bir parti kurmak amacıyla bir çaba gösterdiler. Merkezci sloganlar altında "Bağımsızlar" sosyal-şovenistlerle birliği öğütlüyor, sınıf savaşımını reddediyorlardı. Partinin büyük çoğunluğu, kautskici örgüt Arbeitsgemeinschaft'dan (Reichstag'daki "İşçi Grubu") oluşuyordu.

Bir süre için Spartakus grubu, "bağımsızlar"ın partisiyle, bir yan örgüt olarak ilişki kurdu, ancak örgütsel ve siyasal bağımsızlığını korudu ve sosyal-demokrat işçileri merkezcilerin etkisinden kurtarmayı amaçlayan yasadışı çalışma ve savaşımını sürdürdü. 1918'de, Spartaküs Birliği, Bağımsız Sosyal-Demokrat Partiden ayrıldı ve yeni kurulan Almanya Komünist Partisinin çekirdeğini oluşturdu.

Almanya Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisinin Halle'de Ekim 1920'de yaptığı kongrede parti bölündü. Aralık 1920'de "bağımsızlar"ın

çoğu Almanya Komünist Partisine katıldılar. Sağcılar ise ayrı bir parti kurdular ve Almanya Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisi adını koruduular. Bu parti 1922'ye kadar yaşadı. — 280.

[120] *Priboy* ("Zaman") — 1913 başlarında St. Petersburg'ta kurulan legal bir bolşevik yayınevi; 1914 yazına kadar varlığını sürdürdü ve 1917'de faaliyetlerine yeniden başladı.

Prosveşçeniye ("Aydınlanma") — 1911 Aralığı ile 1914 Haziranı arasında St. Petersburg'da yayınlanan ve baskısı beşbine kadar ulaşan legal, teorik bir bolşevik aylık dergi.

Dergi, çar hükümeti tarafından kapatılan, Moskova'da yayınlanan *Mıysl* adlı bolşevik dergisinin yerini tutmak üzere Lenin'in girişimi ile kurulmuştu. Lenin *Prosveşçeniye*'yi Paris'ten, daha sonra da Krakov ve Pronin'den yönetti, yazılar yazdı ve düzenli olarak yazıkurulu ile haberleşti.

Dergi, oportünistleri —tasfiyecileri otzovistleri ve trotskistleri olduğu kadar, burjuva ulusalcılarını da— sergiledi. Yeni devrimci kabarma koşullarında işçi sınıfının savaşımını yüreklendirdi, dördüncü Duma seçim kampanyasında bolşeviklerin sloganlarının propagandasını yaptı ve İkinci Enternasyonal partileri içersinde revizyonizme ve merkezciliğe karşı çıktı. Dergi Rusya'daki gelişkin işçilerin marksist-enternasyonalist eğitiminde önemli bir rol oynadı.

Birinci Dünya savaşının öngünlerinde *Prosveşçeniye* çar hükümeti tarafından kapatıldı. 1917 sonbaharında yayınına yeniden başladı ama yalnızca bir sayı (çift sayı) çıktı.

Lenin'in dergiden ikinci bir adla —*Kommunist*— sözetmesi derginin yayınının eski adıyla ya da *Kommunist* adıyla yeniden yapılması eğilimini göstermektedir. — 283.

[121] *Birzhevka Vedomosti* ("Borsa Haberleri") — 1880-1917 yılları arasında St. Petersburg'da yayınlanan kapitalist gazete — 285.

[122] "RKP(B)'nin Program Taslağı" genel başlığı altında yeralan belgeler şunlardır: "RKP'nin program ön taslağı" ve programın, Lenin'in yaptığı değişiklikleri de gösteren bölüm ve kesimleri. "Rusya'da Proletarya Diktatörlüğünün Temel Ödevleri" başlıklı bölümün tamamı, *Collected Works*'ün dördüncü (Rusça) baskısında yayınlandı. "RKP'nin Program Ön Taslağı"nın ilk bölümlerini oluşturan "RKP (Bolşevikler) Program Taslağı" da Lenin'in yaptığı değişiklik ve eklerle ve "Programın Ulusal Sorun Kesimine Ek"le birlikte, *Collected Works*'ün yeni basımında, 29. ciltte ilk kez yer aldı. Lenin'in önerileri. RKP(B)'nin sekizinci kongresinde kabul edilen Komünist Partisi Programının temelini oluşturdu. — 298.

[123] Bu ek, bütünüyle, "Ulusal İlişkiler Bölümü Alanında" başlıklı bölümün dördüncü kesimi olarak alındı. — 299.

[124] *Scheidemann* — Alman Sosyal-Demokrat Partisinin en gerici önderlerinden biri. Berlin işçilerinin Ocak 1919'daki başkaldırısının bastırılmasında faal bir rol oynamıştır. Şubat-Haziran 1919 arasında başbakandı. — 301.

[125] *Azami program* — RSDİP'nin 1903'te yaptığı ikinci kongrede kabul edilen program iki bölümden oluşuyordu: Çarlığın devrilmesini, de-

mokratik bir cumhuriyet kurulmasını, sekiz saatlik işgününü ve kapitalizm çerçevesinde elde edilebilecek öteki istekleri kapsayan asgari program; ikincisi de işçi sınıfının sonal amacını, yani sosyalist devrimi, proletarya diktatörlüğünü ve sosyalist bir toplum kurulmasını formüle eden azami program. — 301.

[126] 31 Aralık 1917'de Halk Komiserleri kurulu, Fin Cumhuriyetinin bağımsızlığını resmen tanıdı. Aynı gün Lenin, tanıma kararını, Fin hükümetinin gerici başkanı Svinhufvud'a verdi. Sovyet hükümetinin karargahı, Mart 1918'de Moskova'ya taşınıncaya kadar Smolni Enstitüsüydü. — 301.

[127] Mektup, Lenin'in Emanullah Han'dan aldığı mesaja yanıttı. Emanullah Han, 1919'da İngiliz sömürgecilere karşı verilen kurtuluş savaşına önderlik etmiş, 1921'de Afganistan'ın bağımsızlığını ilan etmişti. Aynı yıl Afganistan'la Sovyet Rusya arasında bir dostluk anlaşması imzaladı. — 307.

[128] *Kurucu Meclis Komitesi* — 1918 yaz aylarında Samara'da kurulan karşı-devrimci hükümet. Ekim 1918'de Kızılordu Samara'yı elo geçirince komite üyeleri kentten kaçtılar. Komite de kısa süre sonra dağıtıldı. — 313.

[129] Antlaşma, Birinci Dünya savaşı bittikten sonra 1919 Haziranında yenik düşen Almanya'yla müttefikler arasında Versailles'da imzalandı. Emperyalist bir anlaşmaydı; dünyanın utkun devletler arasında yeniden bölünüşünü resmileştiriyordu. Antlaşma ile dünya yeniden bölüşülürken, Almanya'nın sömürgeleri de paylaşılmıştı. Alsace-Lorraine Fransa'ya geri verilmiş, Almanya'ya büyük tazminat ödeme yükümlülüğü bindirilmişti. Almanya ayrıca deniz ticaret donanmasının çok büyük bir kesimini, büyük kömür stoklarını ve tüm boya ve kimyasal madde stoklarını, vb. teslim etmek zorunda kalmıştı.

Versailles Antlaşması, çok ağır vergi yükü altında bulunan, süregen bir işsizliğin yarattığı güçlükler içinde bunalan Alman halkı için kaldırılamaz bir yüktü. Buna karşılık Alman kapitalistleri, kendi egemen durumlarını korumaya ve büyük kârlar sağlamaya devam ettiler. — 315.

[130] *Brest-Litovsk Antlaşması* 1918 Martında imzalandı. Rusya açısından çok ağır yükümlülükleri kapsıyordu. Antlaşma çerçevesinde Almanya Letonya'yı, Estonya'yı ve Polonya'yı ilhak ediyor, Ukrayna Almanya'nın sömürgesi haline geliyordu. Rusya ayrıca ağır bir tazminat ödeyecekti. Sovyet hükümeti bu antlaşmayı imzalamak zorunda kalmıştı, çünkü bir yandan çarlık ordusu dağılmıştı, bir yandan Kızılordu yeni kuruluyordu. Barış antlaşması, genç Sovyet Cumhuriyetine, çok gereksindiği nefes alma ve gerek içerdeki karşı-devrime, gerek dış müdahaleye karşı gücünü toparlama fırsatını verdi. — 315.

[131] Lenin'in Hint Devrimci Derneğine mesajı İngilizce olarak, radyoyla yayınlanmıştı. Bu mesaj, Hint devrimcilerin 4 Mart 1920 tarihinde yaptıkları büyük bir toplantıda alınan ve zulüm gören sınıfları ve ulusları kurtarma savaşına öncülük etmesinden ötürü Sovyet Rusya'ya karşı duyulan minnettarlığı dile getiren bir karara yanıttı. — 330.

[132] Lenin notlarını, A. Sultanzade'nin hazırladığı bir raporun (Al-

manca) daktiloyla yazılmış kopyasının kenarına yazmıştı. Rapor, anlaşıldığına göre, Ulusal ve Sömürgesel Sorunlar komisyonu için hazırlanmıştı. Sultanzade'nin Doğuda toplumsal devrim olasılıklarına ilişkin raporu, Komünist Enternasyonalin 28 Temmuz 1920'de yaptığı genel kurul toplantısına sunuldu. — 351.

[133] *İkibuçukuncu Enternasyonal*, devrim yanlısı yığınların baskısı karşısında İkinci Enternasyonalden ayrılan ve 1923'te geri dönen merkezci partiler ve grupların katıldığı bir konferansta, Viyana'da kuruldu. — 364.

[134] 13 Nisan 1919'da İngiliz birlikleri, Amritsar'da (Hindistan) yapılan barışçıl bir toplantıyı amansızca bastırdılar. Aralarında kadın ve çocuk da olmak üzere 400 kişi öldürüldü, 120 kişi yaralandı. Bunun üzerine bütün ülkede İngiliz sömürgecilere karşı geniş bir yığın hareketi başladı. — 365.

[135] Volga bölgesiyle Güney Ukrayna'da 33 milyon insanı etkileyen açlıkla ilgili olarak Lenin'in *uluslararası proletaryaya çağrısı*, bütün ülkelerin emekçi halkından geniş bir karşılık aldı. 1921 Ağustosunda Kominternin girişimiyle "Rusya'ya yardım için komisyon" kuruldu. Fransa'da devrimci işçi birlikleri, işçileri, Rusya'da açlığın etkisi altında kalan halka yardım etmek üzere birer günlük kazançlarını vermeye çağırdı. Yardımın örgütlenmesine Henri Barbusse ile Anatole France etkin bir biçimde katıldılar. Anatole France, 1921'de kazandığı Nobel ödülünü yardım fonuna bağışladı. Fransa'da toplanan para bir milyon frank dolaylarındaydı. Çekoslovakya 7,5 milyon koruna pararın yanısıra 2 milyon koruna değerinde besin maddesi bağışladı. Alman Komünist Partisi 1,3 milyon mark topladı, ayrıca bir milyon mark değerinde besin maddesi verdi. Hollanda komünistleri 100.000 gilder topladılar. İtalyanlar 1 milyon liret, Norveçliler 100.000 kron, Avusturyalılar 3 milyon kron, İspanyollar 50.000 mark, Polonyalılar 9 milyon mark, Danimarkalılar 500.000 mark, vb. topladılar. 20 Aralık 1921 tarihine kadar komünist örgütler 312.000 pud (bir pud = 16,4 kg.) besin maddesi satın aldılar ve bir milyon altın ruble topladılar. Amsterdam enternasyonal örgütleri 85.625 pud besin maddesi satın aldılar ve 485.000 altın ruble topladılar. — 368.

[136] G. İ. Safarov'un 1921'de yayınlanan *Ulusal Siyasetin Bugünkü Sorunları* adlı broşürü kastediliyor. — 370.

[137] *Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Konseyi*, 1920 Eylülünde Bakü'da yapılan Doğu Halklarının Birinci kongresinde seçildi. Bu mektup, konseyin yayınlayacağı *Krasni Vostok* ("Kızıl Doğu") adlı gazetenin ilk sayısı için Lenin'den yazı istenmesi nedeniyle yazılmıştır. — 374.

[138] İşçilerin *Pravda* ("Gerçek") gazetesine yaptıkları yardım kastediliyor. — 379.

[139] Mart 1922'de Güney Afrika'da işçiler ayaklandı. General Smuts'un gerici hükümeti asilere karşı topçu, tank ve uçak kullandı ve başkaldırı 14 Mart tarihinde bastırıldı. Yüzlerce işçi öldürüldü, binlercesi askerî mahkemeye verildi. Güney Afrika'nın genç Komünist Partisi ayaklanmada faal bir rol oynamıştı. Çarpışmalar sırasında Komünist Partisinin birçok üyesi öldürüldü. — 379.

[140] İngiltere'deki *Çartist Hareket*, 1830'larla 1840'larda İngiliz işçilerinin yığınsal devrim hareketiydi. Hareketin güdücü merkezi, Londra'daki Emekçiler Derneğiydi. 1838'de derneğin önderleri, parlamentoya sunulmak üzere bir dilekçe hazırladılar. Dilekçe 21 yaşındaki erkekler için genel oy hakkı, gizli oy, adayların mülk sahibi olması koşulunun kaldırılması, parlamento seçimlerinin her yıl yapılması gibi istekleri içeriyordu.

1840'da Ulusal Çartır derneği kuruldu. Dernek, işçi hareketinin tarihinde, ilk işçi partisiydi. 2 Mayıs 1842'de çartistler, parlamentoya ikinci dilekçelerini sundular. Bu kez, iş saatlerinin kısaltılmasını, ücretlerin arttırılmasını, vb. istiyorlardı. Parlamento dilekçeyi kabul etmedi, çartistler de genel greve başvurdular. Çartistler, üçüncü bir dilekçe vermek üzere 1848'de parlamentoya bir gösteri yürüyüşü yapılmasını planladılar, ancak askerî birlikler yürüyüşü engelledi. Parlamento, bu olaydan aylar sonra dilekçeyi ele aldı ve bir kez daha reddetti.

1848'den sonra çartist hareketi yavaşlamaya, sönmeye başladı. Ancak uluslararası emekçi hareketi üzerinde çartistlerin büyük etkisi olmuştu. Lenin, çartist hareketini, "gerçekten yığınsal nitelikte olan ve siyasal bir örgütlenmeye giden, geniş, ilk devrimci proleter hareketi" diye nitelemişti. — 380.

[141] Burada, Kasım 1922-Temmuz 1923 tarihleri arasında Lozan'da yapılan konferans kastediliyor. Britanya, Fransa ve İtalya'nın girişimiyle toplanan konferansa Japonya, Romanya, Yugoslavya, Yunanistan, Bulgaristan ve Türkiye katılmıştı. Amerika Birleşik Devletleri konferansa gözlemci gönderdi.

Sovyet Rusya, konferansın, ancak Boğazlarla ilgili görüşmelerine çağrılmıştı. Sovyet temsilcileri, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarıyla Marmara Denizinden ticaret gemilerinin geçmesinin serbest olmasını önerdiler. Bu önerilerini, barış ve savaş zamanında, Çanakkale ve İstanbul Boğazlarının, Türkiye'ninkiler hariç, bütün savaş gemileriyle askerî uçaklara kapalı olacağı anlayışına dayandırmaktaydılar. Bu öneri, reddedildi, Britanya'nın, savaş gemilerine serbest geçiş hakkı tanıyan önerisi kabul edildi. Türkiye'yle Yunanistan arasındaki barış anlaşması konferans sırasında imzalandı. — 384.

[142] *Volkhov enerji santrali*. Leningrad yakınlarında, Volkhov nehri üzerinde Sovyetler Birliği'nin giriştiği ilk hidroelektrik enerji santralidir. Projenin uygulanmasına 1918'de başlandı. Yapım çalışmaları ancak 1921'de iç savaştan sonra başladı. Volkhov enerji santrali 1926'da çalışmaya başladı. — 390.

SOL YAYINLARI
Sorumlu Yönetmen: Muzaffer İlhan Erdost
İlhanilhan Kitabevi
Bayındır Sokak 23/6
Yenişehir Ankara

ISBN - 975-7399-30-2